

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09868

IDISHE DIKHTER IN KANADE

H. M. Caiserman-Wital

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

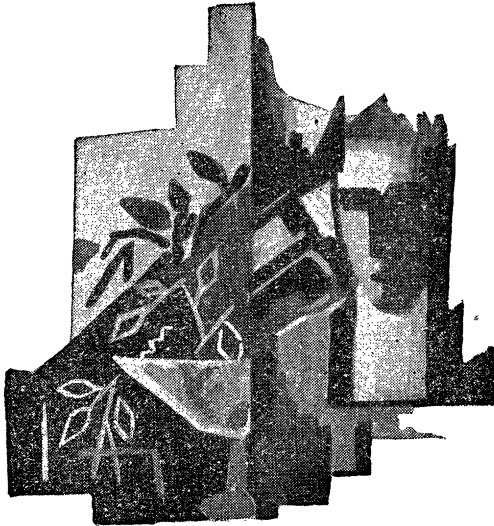
The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ח. מ. קייזערמאן-וויטאל

אידישע דיכטער אין קאנאדע

געצייכנט פון אלעקסאנדער בערקאוויטש

ארויסגעגעבן פון פארלאג „ניואנס“
מאנטרעאל, 1984

Copyright
H. M. Caiserman-Wital
1934
Montreal

Printed in Canada

מיט ליבשאפט מיין פרוי
און חברטע שרה קיזערמאן.

א ווארט

מיין טייערער ח. מ. קיזערמאן,

איך האָב נישט ליב קיין הקדמה'ס צו ביכער און איך ווייס נישט צו קאָן מען אָנרופן הקדמה מינע עטלאַכע ווערטער. וועלכע איך נעם אָן מיט פרייד, צו זאָגן ביים שוועל פון אייער בוך. איך האָב זיך אַליין „אָנגעמיט“ דאָס צו טאָן, ווייל צו אייער בוך האָב איך אַן אנדער מין באַציאונג, ווי צו גלאַט אַ בוך וואָס גייט אַריין אין דער ליטעראַטור. מיין באַציאונג צו אייער איצטיקן ווערק איז אַ נאָנטע, אַן אינטימע און דערפאַר וויל איך, מוז איך עפעס זאָגן ביי דער געלעגנהייט פון זיין דערשיינען. סאיז אויך דערפאַר, ווייל דאָסדאָזיקע בוך איז אויסגעוואַקסן פאַר מינע אויגן, כּמויין דאָס ביסל סביבה וואָס האָט צוטרען מיטן ליטעראַרישן שאַפן דאָ אין שטאָט, איז כּמעט דורכגעגאַנגען דורך מיין אייגן וועזן, אַזוי אַז איך פיל זיך ווי אַ שטיקל „שותף“ צום געדאַנק אין וועלכן אייער אַרבעט איז געבאָרן געוואָרן.

דורכבלעטערנדיק איינציקע טיילן פון בוך און זעענדיק ווי איר נעמט אַלץ אַריין מער און מער מענטשן וואָס האָבן צו טון מיטן היגן קולטורעל-ליטעראַרישן לעבן, איז מיר תּחילת געווען אַביסל שווער אָנצונעמען די ברייטקייט מיט וועלכער איר טוט דאָס. נישט איינמאָל איז אונז שוין אויסגעקומען רעדן און זיך מתווכח זיין וועגן דעם. נישט איינמאָל זיך געשפּאַרט און — תּמיד זיינען מיר דאָכט זיך ביידע אַרויס גערעכט, כּאָמטש געפילט האָבן מיר אַז אייער איז פאַרן צווייטן געבליבן אוימגערעכט. ווען איך בין פון אייך אָפּגעגאַנגען נאָך אַ הייסן וויכוח, אַמאָל אַביסל אינ'כּעס און אַמאָל גאַנץ נוסמוטיק געשטימט, האָב איך דאָך געפילט און פאַר שטאַנען די נוסטקייט פון אייער כּוונה. איך האָב אויך פאַרשטאַנען אַז איר, קאָנט ניכער ווי איך זען דעם אַביעקטיווערן מאַמענט פון דעם איצט אין אַ געשיכטלאַכן פּערספּעקטיוו. איר זעט דאָס ליטע-ראַרישע שאַפן, נישט נאָר דאָ, דורך אַ קולטור-פּריזמע און דערפאַר קאָנט איר וועלן פולער און ברייטער מאַכן דעם סך-הכל. צונויפנעמען אַלץ וואָס עס האָט אַי זיך און פאַר זיך אַ געוויסן ווערט. אייך איז פשוט ליב און טייער יעדער פינעטעלע וואָס האָט זיך אַ ווירבל-געטאָן אין דער היגער קולטורעלער לופט. אייך איז דאָס ליב און איר ווילט עס נישט אָפּלאָזן פאַרן ווינט. איך פאַרשטיי אויך גאַנץ גוט דאָס הומאַניסטישע אין אייער צוגאַנג. איר טרעט צו מיט אַ ציטערדיק געפיל פון איינעם וואָס מוז, און מיט רעכט, אויסהייטן דאָס מינדסטע וואָס האָט אַ שטיקל קולטורעלן און ליטעראַרישן ווערט, פאַר דער גאַס, וואָס קוקט זיך כּמעט

נישט אום דערויף. פון דעמדאָזיקן שטאַנדפונקט אַרויסגייענדיק, דאַרף יעדער אידישער מענטש וואָס טוט נאָר אַפילו איינמאָל אין אַ יובל אַ טראַכט וועגן אידיש און אידישער ליטעראַטור, בענטשן אייערע הענט פאַר דער מי און פאַר דער ליבשאַפט וואָס איר האָט אין אייער אַרבעט אַריינגעהויכט. אייער בוך איז אַ רוף צו דער אידישער נאַם, אַ נייער מין רוף, אַזעלכער וואָס קיינער האָט עס נאָך ביז איצט נישט געמאַן, פאַרקערט — — — און ווייל איר זייט דאָ כמעט דער איינציקער, דער איינציקער וועלכן איך האָב דאָ, נאָך אין מיינע פרי־פריע אינגל־יאָרן דערקענט, — דער איינציקער וואָס נעמט מיט ציטערדיקער פרייד און ליב־שאַפט אַ אידיש בוך אין דער האַנט. דער איינציקער וואָס רעדט תמיד וועגן דעם וואַקסן, אויסוואַקסן און דאָס זיך־פאַנאַנדערבליען פון אַ אידישער ליטעראַטור. דער איינציקער וואָס דערציילט אַלעמען, ווי אַן אמת'ער התלכות'דיקער חסיד, וועגן דעם וואַקסן פונם אידישן וואָרט. וואו נאָך האָב איך געזען, אין וועלכן אידישן הויז דאָ אין שטאָט, דאָס אידישע בוך זאָל אַנטקעגנשיינען ווי דאָס העכסטע און שענסטע צירונג. אין קיין הויז דאָ, ביי קיינעם ניט האָב איך זיך געפילט אַזוי היימיש, ווי אין אייערס, ווייל — נאָר צו וואָס רעדן, צו וואָס אַרויסרופן אין זיך דאָס געפיל וואָס די אַרומיקע פוסטקייט דערוועקט און פאַרביטערט אונז די שענסטע מינוטן פון אונזער אַזוי אויך ניט גרינגן און אָפט יאושדיקן טאָג.

דערפאַר, רעדנדיק נאָנט און אינטים, איז מיר ליב אַייער פאַרגינגען זיך צו זיין ברייטער און גאַסטפריינטלאַכער. דערפאַר איז מיר דאָס בוך אייערס טייער און איך נעם עס אויף מיטן אייגענעם חשוב'ן און אויפריכטיקן געפיל, און איך לעב דורך דאָס אייגענע וואָס איך האָב דורכגעלעבט דאַמלט ווען איך בין צום ערשטן מאָל אַריינגעקומען צו אייך אין שטוב אַריין — צום ערשטן מאָל אין אַן אָרט וואו דער ענין: אידיש וואָרט, אידישע ליטעראַטור, האָט געלעבט און געאַטעמט ווי ביי זיך אין דער היים. האָב איך אַליין זיך דערפילט ווי אין דער היים. און איך האָב, זייענדיק ווייט פון מאָנטרעאַל, זיך אָפט דערמאָנט מיט וואַרימער בענקשאַפט נאָכן הויז: קייזערמאַן. איך ווייס ניט, אפשר האָט יעדע שטאָט איר ווינקל, אירע פאַר אמת'ע ליבהאָכער און חשוב־האַלטער פון דער אידישער ליטעראַטור. איך בין שוין אויך אין אַנדערע שטעט אַריבערגעטרעטן דעם שוועל פון אַ פאַר „ערב־סאַלגען“, די געריכטיגט, דאָס אינערלאַכע געמיט מיינס, וועט שוין שטענדיק זיין צוגעבונדן צו דער שוועל וואָס האָט מיך צום ערשטן מאָל אין מיין לעבן באַגעגנט און אויפגענומען מיט אמתדיקן פיינגעפיל ווען איך דערמאָן זיך דאָס, געדענק איך אָן די ערשטע טעג פון

מיין שרייבן און א דינע איידעלע בענקשאפט רירט אן מיין הארץ.

און נאך א זאך, מיין ליבער ח. מ. קיזערמאן.

איך בין אייך פשוט מקנא וואס אייך איז אויסגעפאלן דער כבוד און — די טרחה צו זיין דער ערשמער צונויפנעמען יונגן ליטעראריש-נעשיכטלאכן מאטעריאל און אים, אין דער ווארימקייט פון אייער גוט געפיל און ליבשאפט, האלטן פריש און אפגעהיט. וויפיל דאנק עס וועט אייך שולדיק-בלייבן דער היסטאריקער פון דער אלגעמיינער אידישער ליטעראטור פאר אייער אנטקעגנטראגן אים אזא קערבל מיט דאקומענטן. איך ווייס אז איר וועט דעמדאזיקן גרויסן דאנק און אפשטאצונג כשר פארדינען.¹

און — איך שרייב אייך אַטְרִי עטלאכע ווערטער נישט דערפאר ווייל איך וויל אייך העלפן טראגן דעמדאזיקן מאטעריאל, איך טו דאס דערפאר בכדי אָנצוּווייזן און דייטלאכער כאַכן אויף ווי אַן איינציקן וואָס האָט אינזינען געהאַט דאָס וואָס כמעט אלע אנדערע דאָ ביי אונז ליגט עס נישט אין דער לינקער פאה. און דאָס וואָס ביי אלעמען איז דאָס סאַמעלעצטע הויבט איר אַרויס אין דער הויך איבער אלעמענס קעפּ, ווי אַ קרוין, אפשר אַן אומ-פארדינטער, אויפן קאָפּ פון אַ גלייכגילטיקער קאלטער גאַס, וואו ווען נישט די פאָר איינציקע, וואָלט אַפילו קיין איינציק פיינער קולטור-גראַזל נישט געקאָנט אַרויסשפראַצן און אַ קיוב-האַבן.

י. י. סיגאַל.

יולי, 1934, מאָנטרעאַל.

פ א ר ו א ר ט

איך האָב באַשלאָסן צונויפצוברענגען אַלע קענעדער דיכטער אונטער איין דאָך, און אזוי באַווייזן אז ס'איז נישט נויטיק דוקא זיין צוריסן, ווייל יעדער באַזונדער שרייבט לויט דער מאָס פון זיינע כחות, און מיט זיינע אייגענע כלים.

א צווייטער מאָמענט, וועלכער האָט מיך באַוואויגן אָנצושרייבן מיין באַשיידענע אַרבעט, איז נאָכאמאָל אונטערצושטרייבן מייע אַ שטעלונג וועלכע איך האָב אַרויסגעזאָגט ביי פאַרשיידענע געלע-גנהייטן אין דער קאָנאָדער אידישער פרעסע, און דאָס איז: אַ ליטעראַטור באַשטייט נישט, נאָר פון בערגשפיצן, נאָר פון מיטעלע און קלענערע טאַלאַנטן אויך. פונקט ווי אַ וואַלד באַשטייט נישט נאָר פון אוראַלמע ריון-בוימער, נאָר פון פאַרשיידענע גרעסערע און קלענערע בוימלאַך. איך וויל גלויבן אז מיר איז געלונגען דורך כמעט אַ כראָנאָלאָגישער שילדערונג פון די אָנפאַנג פון דער אידי-שער דיכטונג אין קאָנאָדע, צו באַווייזן דעם אַנטוויקלונגס פראָצעס פון אַ אידישער דיכטונג אין אונזער דאָמיניאָן, וועלכע האָט מעגלאַך געמאַכט די אונטערשידן פון פאַרם, פון אינהאַלט, פון טענדענץ און איבערהויפט פון טאַלאַנט, וועלכע איז כאַראַקטעריסטיש צו איר.

נאָטירלאַך האָבן אין דעם פראָצעס פון אַנטוויקלונג פאַרנומען דעם אויבנאָן נאָר איינציקע און פון די איינציקע בלוין איינער, וועלכער האָט דערגרייכט דעם סאַמע באַרגשפיץ — אָבער דאָס צו דערגרייכן איז נויטיק געווען די סכיבה פון שאַפן, פון קאַמף און פון ווידער שאַפן — אַ טעטיקייט פון אַ ברייטן שאַפנדן קאָלעקטיוו. אין בוך גייען אַריין נאָר דיכטער וועלכע האָבן געדרוקט ביכער אָדער בראַשורן (לידער) אין קאָנאָדע. אויך אַזעלכע, וועלכע האָבן זיך געדרוקט אין די פאַרשיידענע ליטעראַרישע זשורנאַלן וועלכע זענען דערשינען אין די פאַרשיידענע טיילן פון לאַנד, און אויך אַזעלכע וועלכע האָבן מיר צוגעשטעלט פאַרטיקע לידער מאָנוסקריפּטן. איך האָב נישט אַריינגענומען אַזעלכע וואָס האָבן צופעליק געדרוקט לידער אין טעגלאַכע צייטונגען, כאַטש איך האָב געמאַכט גרויסע אָנשטרענגונגען צו דערגרייכן אַלע אידישע און ענגליש-אידישע לידער-שרייבער אין לאַנד, מיט דער פריינטלאַכער הילף פון איידאָ מאַזע, מאָנטרעאַל; ב. קאַץ, טאָראָנטאָ און י. זיפער, וויניפּעג. געשריבן האָב איך מיין אַרבעט אין עקסטענסיווער-מאָנאָגראַפישער פאַרם. איך האָב זיך געשטעלט אויף דעם שטאַנדפונקט אז טאָמער זענען מייע לעזער נישט איינפאַרשטאַנען מיט מייע קריטישע אויספירונגען, זאָלן זיי פון די ציטאַטן, וועלכע איך ברענג, קענען אורטיילן זעלבסטשטענדיק.

איך האָב דאָס געפיל אז די צייט איז שוין געקומען צונויפ-צוזאַמלען די פאַרשיידענע דיכטער, וועלכע האָבן געלייגט אַ פּוּב-

דאָמענט פון אַ קאָנאָדער אידישער דיכטונג, און פאַרצייכענען אַ
 טיילווויזע רעזומע פון זייער שאַפן. אזוי אַז דער שוין געוואָרענער
 זעלטענער מאַטעריאַל, זאָל נישט פאַרלוירן גיין. דערצו נאָך האָבן
 מיך אַ גרופע פריינט שטאַרק דערמוטיקט די אַרבעט אָנצופאַנגען
 צווישן זיי, דער נאָוועליסט מ. שמוּלזאָן, מיט זיין גלויבן אין מיין
 ערנסטער אָפּשאַצונג, און אויך די אַנרעגונג פון מיין נאָנטן פריינט
 י. י. סינאַל (אונזער גרויסער ליטישער דיכטער) און די דערמוטיקונג
 פון מיין טייערע פריינדן חיהלע גראַבער (די באַרימטע הבימה-
 קינסטלערן). די לעצטע צוויי האָבן כמעט מיך אויפגעפאָדערט די
 אַרבעט צו אונטערנעמען. כמעט צוויי יאָר האָט מיר גענומען דאָס
 צוניפּזאַמלען און איבערלייענען דעם מאַטעריאַל, און אויסקלויבן
 דעם פאַסיקן טייל. איך בין זיכער אַז צווישן די שאַפער פון דער
 ענגלישער דיכטונג אין קאָנאָדע זענען געווען איינער אָדער צוויי
 אידן ווי אַרנאָלד, און אפּשר נאָך איינער. אָבער דער כאַראַקטער
 פון זייער שאַפן געהערט צו אַן אַרבעט וואָס איך האָף צו דרוקן
 וועגן דער ענגליש-פראַנצויזישער דיכטונג אין קאָנאָדע. עס קען
 אויך זיין אַז אַרבעטן פון איינציקע אידישע און ענגליש-אידישע
 דיכטער, זענען נישט אַרין אין מיין בוך, צוליב דעם, ווייל איך
 האָב נישט געקענט געפינען דעם מאַטעריאַל. אזוי צום ביישפּיל
 האָט מיר הער מ. שאַפירא, דער רעדאַקטאָר פון אידישן זשורנאַל
 דערציילט פון אַ פּאָד דיכטער, וועלכע זאָלן זיך האָבן געדרוקט מיט
 20-23 יאָר צוריק אין טאָראָנטאָ. איך האָב אויסגעפאַרשט די
 ביבליאָמען דאָרט און גאַרנישט געקענט געפינען. האָף איך
 דעריבער אַז די צאָל פון אַזעלכע וועלכע זענען נישט אַרין אין
 מיין בוך, איז זייער אַן אומבאַדייטנדע. איך האָב אויך פרובירט
 זיין אזוי אַביעקטיוו, ווי נאָר מעגליך, און זיך אינגאַנצן נישט
 גערעכנט מיט די סוביעקטיווע מיינונגען פון די דיכטער.

איך האָב נישט קיין פּרעטענציעס פון ריינער קינסטלערישער
 באַדייטנדיקייט, און גיב איבער מיין בוך דער אידישער עפנטלאַכקייט
 מיט דער באַשיידנקייט פון אַ מענטשן, וועלכער האָט זיין אַרבעט
 געטאָן אויפריכטיק און מיט ליבשאַפט.

חנניה מ. קייזערמאַן-ווימאַל.

ערשטע אַנהויבן

פסח מאטענקאָ

א זייער שיין אַרויסגעגעבן ביכל. דער אַריגינעלער בויגזאמער איינבינד, און 23 באַצירטע בלעטלאַך פון סאַמע בעסטן פּאַפּיר, זאָגן עדות אויף גוטן געשמאַק פון די אַרויסגעבער. אויפן ערשטן זייטל איז אָפּגעדרוקט אז גוטע פּריינט האָבן דאָס ביכל אַרויסגעגעבן אַ מתנה צום 16-טן געבוירן-טאָג פונם מחבר פסח מאטענקאָ. די לידער זיינען יונגטלאַך, אָנפאַנגעריש, און האַרמאָנירן אזוי גוט מיט דער אויסשטאַטונג פון ביכל. אַט זינגט ער וועגן שניי, בילדלאַך און ריטמיש: ¹

שטיל, פאַמעלאַד, זאַנפט און רואיק
לאַנגזאַם פאַלס דער שניי
איבער דעבער, פעלדער, בוימער,
פלאַנצן אַלערליי.

אָדער:

פון וועלדער מיט בוימער און בלעטער
פון פעלדער מיט בלומען און גראַז
פון וועלן וואָס יאָג ווי הירשן
פון ליבענקע זוינטלאַד וואָס בלאַזן.

מען מוז געדענקען אז 15 יאָר צוריק, ווען די לידער זיינען געדרוקט געוואָרן (געשריבן געוואָרן זיינען זיי אַ פאַר יאָר פּריער), זיינען פיל דייטשע ווערטער געווען איינגעברענגט אין דער אידישער שפּראַך און דער יונגער דיכטער האָט זיך מיט זיי פּריי באַנוצט, ווי צום ביישפּיל ווען ער באַזינגט דעם קעניג „לייב“:

דער קעניג איז געפאַנגען,
דער קעניג איז פאַרשפּאַרט...
וואָס זוכט זיין בליק דער שטאַלצער,
וואָס זוכט ער און ערוואַרט?

פאַרמאָגנדיק אָבער פּיאיאָיקיטן, רעפּלעקטירט ער איבערן שיקזאַל פון געפאַנגענעם לייב, אין איבערצייגנדע פּערזן, ווען אפילו נאַאיווע:

ער זעט דעם גרינעם „דזשאַנגעל“
(אָד ווי ער בענקט נאָר אים)
וואו יעדער מוז אים דינען
און שרעקט זיך פאַר זיין שטייט.

ער זוכט זיין היים אין מדבר
זיין רועפלאַץ, זיין היים
זיין שטאַלצן, פּרייען לעבן
אין יענעם וועלטן-טייל...

ער האַפט אַרויס פון קנעכטשאַפט
פון שלאַס און קייטן באַלד,
צוברעכן אַלע גראַמעס,
צוריק אין ליבו וואַלד.

און ווי פאַסט ער אויף דעם פּרילינג:

פּרילינג, פּרילינג, קום אַהער!
וואַרט נישט לענגער, זאַם נישט מער —
ברענג אַהער דיין שטילע ברכה;
בליק און מול און הצלחה.

און אז זיין געבעט איז פארווירקלאכט, זינגט ער נאנץ ריטמיש,
כאָטש היבשלאַך ריזעניש:

און דער פּרילינג איז געקומען:
בכּוּי דער הימל, ריין די לופט
און די לאַנקע פול מיט בלומען
ווי זי ווינקט צו מיר און רופט.

אַ שאַד וואָס דער 16 יאָריקער מאַטענקא האָט ערגעץ אויף אַ
וואַלקן אויפגעהאַנגען זיין דיכטעריש האַרץ, און אויפגעהערט זינגען.
אַ גליק נאָך וואָס ער איז כאָטש געוואָרן אַ באַגאַבטער אוניווערזיטעט
פּראָפעסאָר!...

ה. הירש

צווישן די ערשטע געדרוקטע פּאָעטישע איבערזעצונגען אין בוך-
פּאָרם, איז ה. הירש'ס „שיר השירים“ (קאָמענטאַריעלע איבערזע-
צונג). געדרוקט אין מאָנטרעאַל אין יאָר 1918 (16 זייטן). דער
מחבר האָט געהאַט אַ ציניש-גענאַטיווע באַציאונג צו אידיש, ווען
ניט וואָלט ער זיך ניט דערלויבט אַזעלכע „פּערל“:

דיינע אויגן
האַבן אַ גערוד אַ וואוילן.

אָדער:

צי מיר מיט! זאגט יעדערער, קום לויפן,
וואַנדערן, ווי די נאַטאַר,
עס איז גלייך ווי זיין געלאָרן.

אָדער:

דו ביסט מיין ליבנקער, איר בין אויך דיינע.
פיטערסט זיך, יאגסט זיך נאך רויזן...
האַסט אַ געדאַנק דאָ אַ בייזן.
וואַרטזשע דו פּיסקעלע קלייניקע פּיינע.

ס'איז ניט קיין איבערזעצונג פון שיר השירים, נאָר איינפאַכע
פּראָפּאָנאַציע!

* * *

אין 1917 האָט דער זעלבער מחבר פּאַרעפּנטלאַכט אין טאַראַנטאָ
אַ בוך פּאַבלען אונטערן נאָמען „100 טראָפּנס טינט“ (108 זייטן).
קלונגע ווערטלאַך מיט אַ מאַראַל, און פּאָעטישער פּאָרם. די ערשטע
הונדערט פון די צונעזאָגטע 10 ביכלאַך צו 100 פּאַבלען יעדער
בוך!

דער פּאָלגנדער פּאַבל איז אַ כאַראַקטעריסטישער ביישפּיל פון
נאַנצן בוך:

דער עץ החיים האט געזאגט צום עץ הדעת:
„דו ביסט עס דער נרויזאמער פארעמער“
האסט אויף אדמס קינדער אנגערויצט די נעמער;
צוליב דיין פרוכט, געווארן איז דער נאנצער כעס!
האסט געזוכט דעם מענטשנס גליק צו שטערן, צו פארדארבן,
ווען ניט דו, וואלט ער דאך קיינמאל גארניט שטארבן.

„ליידער, ליידער איז עס אמת, כניב עס צו“
האט דער עץ הדעת אים דערווידערט;
אבער גראדע דיזער פאקט, דעם עץ החיים
שטארק ערנידערט
סהייסט, אז איר בין ביי די מענטשן אנגענומען מער ווי דו
איידער לעבן אייביק און אז וויסן,

וויילן זיי שוין ליבערשט שטארבן און מיין פרוכט געניסן.
וויסן מיינט — ניט לעבן, ווייל דער לעבנס-בוים איז שטרענג פארבאטן
פאר די יעניקע, וואס זיינען עץ הדעת פאטריאטן!!!

דאָס בעסטע וואָס עס קען וועגן די 100 „פּאַבלען“ געזאָגט
ווערן איז: לייכט-הומאָריסטישע פּובליציסטיק, מיט הילצערנע
דייטשמערישע גראַמען. דאָס קאָן אויך גילטן פאַר זיין צווייטן
בוך „פּאַבלען“ געדרוקט אין מאָנטרעאַל אין 1918 (191 זייטן).

יחזקאל א. מ. בראנשטיין, מרדכי מילער

אין 1919 איז אין וויניפעג אַרויס אַ בוך לידער „צוויי וועלטן“:
איין וועלט „אַנגעוואָרפענע בלומען“ פון יחזקאל א. מ. בראנשטיין
און די צווייטע „זון און בענקשאפט“ פון מרדכי מילער (204 זייטן).
שיין אַרויסגעגעבן.

יחזקאל א. מ. בראנשטיין לאָזט אונז ביים סאַמע אָנהויב פון
זיין בוך וויסן אז:

איר האב זיך ביי קיינעם געלערנט
מיט זיך בלוין געהברט אליין.

און אז

ניין, איר בין ניט פרי געקומען,
סהאט מיר ווער אין צייט געבראכט.
נאָס האָט מיר געהייסן ריידן,
ווייזן אייר דורך מיר זיין מאַכט.

וויילן מיר אים גלויבן, און האָבן זיך גענומען ליענען זיינע
„אַנגעוואָרפענע בלומען“ וואָס דאַרפן פאַר אונז אַנטפלעקן גאָטס
שטים, און געפונען האָבן מיר: גראַפאָמאַניע! ווייל מען וויסן וואָס
פאַר אַ בלומען דער „דיכטער“ האָט אַנגעוואָרפן, דאַרף מען נאָר
בלעטערן, און אויף יעדן זייטל זיי געפינען. שרייבט ער וועגן
קאַנאַדער ווינטער, פאַרגינט ער זיך:

רירט א האנט דיר
אן דיין פנים,
פרירט אין דיר דיין בלוט.

פארוואס? און דער דיכטער פארגעסט אינגאנצן וועגן וואָס
ער „דיכטעט“ און דערציילט:

זעסט ניט קיינעם
דאָר עס אַרט דיר,
שעלטן האַטט קיין מוט

שרייבט ער וועגן „סקיטינג רינג“ פארגינגט ער זיך:

וועט ער קלייבן
אויס די שענצעטע
מיט איר פלינק אוועק,
וועלן פאלן
קנאה בליקן
פיל אויף זיי א שרעק!..

אָדער אַזעלכע קוריאַזן:

איך בין דער ווינט
פון לעבן,
אויסגערענצעט אין מיין מאַכט,
כרייס די שינדל
פון די דעכער,
פון דעם טיפּל מיין האַרץ לאַכט.

איך האָב מורא אַז דער גאַנצער מין שרייבן, האָט זיך גענומען
דערפון וואָס יחזקאל א. מ. בראַנשטיין האָט זיך אַפּשר ביי קיינעם
ניט געלערנט. ווען ער „לערנט זיך“ יאָ, וואָלט ער אַפּשר פאַר-
שטאַנען איבערצולאָזן דיכטונג צו אַנדערע, באַרופּענערע פון אים.

* * *

מרדכי מילערס לידער „זון און בענקשאפט“ פאַרמאָגן דאַכט
זיך עפעס וואָס איז דיכטעריש. דער אומגליק איז נאָר וואָס אַ
געניטער רעדאַקטאָר האָט זיי ניט רעדאַקטירט, איידער זיי זענען
געדרוקט גענוואָרן. אין אייניקע לידער איז דאָ אַ שיינער אָנהויב
אָבער זיי ענדיגן זיך באַנאַל. אָט צום ביישפּיל זינגט ער:

איך האָב זיך פּלוצים אויסגעוויקלט פון דער נאַכט
און לויטער ווי קרישטאל בין איך געקומען.

קען ער אָבער ניט אָנהאַלטן דעם טאָן און ענדיקט מיט
שאַבלאָנע גאַרניט זאָגנדיקע ווערטער. אזוי הויבט ער אָן אַנאַנדער
ליד אזוי פּאָעטיש:

האַטט אזוי צופּראַכט די פענצער
און צוואַרפן דינע האַר.

אָבער ער ענדיקט באַנאַל:

זעסט אויס ווי הימליקלאַר!

אזוי די גאַנצע אָפּטיילונג „ליבעס לידער“, און אזוי די אַנדערע
אָפּטיילונגען „זומער“, „האַרבסט“ און „צייט לידער“. דאָ און דאָרט

א פאָעטישער אָנהויב פון אַ ליד, אָבער אָן דער אויסגעהאַלטנקייט
צו פאַרענדיקן עס. אַן אויסנאַם זענען אפשר אַ פּאָר לידער אין
דער אָפטיילונג „מעלאָדיען“. ווי למשל:

נאָר ביים וויגל, אין מיין קינדהייט
פלעגט מיין מאַמע לידער זינגען,
טרויעריקע ווי מיין לעבן,
פלעגן אירע לידער קלינגען.

כוועל שרייבן מיינע לידער
ווערזשע וועט זיי ליינען?
כוועל זינגענדיק אויסגיין
ווער וועט נאָר מיר וויינען?...

אָבער אינגאַנצן גענומען איז מרדכי מילערס „זון און בענקד
שאַפט“ אַ גרויסע זאַמלונג פון געמאַכטע, ניט־געלונגענע פּערזן,
וואָס האָבן דעם איינציקן פאַרדינסט וואָס זיי ווייזן אָן, אַז אונטער
אַ שטרענגער רעדאַקציע אפשר קען מען פון מחבר עפּעס מער
דערוואַרטען. דאָס איז טאַקע פאַרווירקלאַכט געוואָרן ווען ער האָט
זיך געדרוקט אין די „ניואַנסן“, אונטער דער רעדאַקציע פון
י. י. סיגאַל.

ווייל דאָ ליינען מיר שוין ניט נאָר אָנהויבן פון לידער, נאָר
לידער וואָס ווייזן לייכטע סמנים פון טאַלאַנט, ווי:

זאָל זיך מיר דוכטן, אַז איך בין געקומען צו דיר אומגעריכט,
אַרום און אַרום איז נאָר פינצטער אַזוי,
אַזוי געפּלדיק גרוי...
נאָר פּלוצים לייכט אויף זיין געויכט ביי זיין טיר
ווי אַ שטראַל פון דער ווייט.

אָדער אזא איינפאַכער ליבע־מאָטיוו:

דו קענסט ניט כאַהאַטן
דיין ליבע אין דיר,
ווייל אויפגעבליט האָט שוין פון לאַנג
דיין ליבע צו מיר.

זאָל נאָר מ. מילער ערנסט אַרבעטן אויף זיינע לידער איידער
ער לויפט מיט זיי אין דרוק, וועט ער פאַרשפּאַרן אַליין דאַרפן
איבערליינען אַזעלכע „פּאָעמען“ ווי די „פּראַעטאַרישע“ פּערל,
וועלכע זענען דערשינען „אין געווירבל“...

מערץ 1919 איז אין טאָראָנטאָ דערשינען אַ זאַמלבוך „קאָנאַדע“, אונטער דער רעדאַקציע פֿון ל. ראָזענבערג (96 זייטן). אין זאַמל-
 בוך האָבן זיך באַטייליקט אַ צאָל דיכטער, וועלכע האָבן זיך שוין
 פֿריער געדרוקט אין „קענעדער אָדלער“, „וועג“ און „טאָראָנטאָ
 זשורנאַל“, ווי: י. י. סיגאַל, ש. נעפֿאַם, שלמה האַלפֿערן, פֿסח
 כאַטענאָק, ל. בערקאָוויטש און ל. ראָזענבערג. י. י. סיגאַל האָט
 אויך כמעט גלייכצייטיק געדרוקט זיין ערשט ביכל „פֿון מיין וועלט“
 און באַלד געצויגן אויף זיך גרויס אויפֿמערקזאַמקייט פֿון דער
 קריטיק, סיי דאָ, סיי אין אייראָפּע, ווי אַ וויכטיקע פּאָעטישע
 דערשיינונג. מיר וועט אויסקומען זיך אומקערן צו י. י. סיגאַל מיט
 אַ גרעסערן קאַפיטל אין בוך. דערווייל אָבער, וויל איך אָנווייזן,
 אַז זיינע לידער אין זאַמלבוך „קאָנאַדע“ זענען שוין געווען אַן
 אָנזאָג, אַז אַ נייער דיכטער איז געקומען אין דער אידישער ליטע-
 ראַטור. קיינער ביי סיגאַל האָט אין קאָנאַדע ניט געוואַנט אַזוי
 דרייבט און איינדרוקספֿול צו שרייבן:

פֿאַרהלומט ליגט די ווייטע אויסגעשפּרייטע בערגגעגנט און שווייגט,
 און איז דעם ווייטן הימל האָבן וואַלקנס זיך קאַליריקע געצווייגט.

אָדער:

עפעס האַט אַראַפּגעוואַנקען צו די בערג דער מאַרגנדיקער בלייכער טרוים,
 עס האַט די ערד די ווירקלאַכע אינגאַנצן זיך פֿאַרוואַנדלט אין אַ טרוים.

סאיז קלאָר געוואָרן אַז י. י. סיגאַלס באַטייליקונג אין זאַמלבוך
 „קאָנאַדע“ איז געוועזן אַ וויכטיקע פּאָעטישע געשעעניש, און אַ
 נייער אָנזאָג וועגן גרויסע פּאָעטישע דערוואַרטונגען.

ט. נ. י. ע. ד.

ש. נעפאָם איז שוין פון פריער באַקאַנט געווען אין דער קאַנאַט
דיש-אידישער פרעסע, מיט לידער, באַאיינפלוסטע איבערהויפט פון
מאָדים ראָזנפעלד. אין זאַמלבוך „קאַנאַדע“ האָט ער דערפאַר ווידער
געזונגען אויפן אַלטן שטייגער:

אין טייכעלע קלאָרן
מיט ווערבעס באַזוימט,
זיך שפּיגלט דער הימל
דער בלויער פּאַרטרוימט.

אַדער:

קינדער, קינדער כויל אויך שפּילן,
נעמט מיר אויך אַרײַן אין ראַר.
שוועבן ווילט זיך, פליען, יאָגן
גלייך מיט אייך אין קאַראַהאַד.

גאַנץ שיינע שורות, אָבער פון אַ מין, וואָס מען האָט שוין
אַזוי אָפט געהערט! דערפילט דאָס נעפאָם אַליין, און מיט גרויס
פלייס באַשליסט ער זיך צו ווידמען צו דיכטערישער אַרבעט, אַזוי
אַז אין יאָר 1926 דערשיינט אין טאָראָנטאָ זיין גרויס בוך „אין
געראַנגל“ (228 זייטן), וואו מיר לייענען שוין לידער מיט אַ מער
„אייגענעם“ טאָן, לידער וועגן פּראָבלעמען, אידעען און נאַטור-שיל-
דערונגען:

פון גרויען האט זיך אויסגעשפּינט דאָס בלוי און וויאַלעט
און נישט באַמערקבאַר, אַ פייערל ביים האַריוואַנט
פון זיך איז רויט געוואָרן.

זעט מען אַ בולט נאַטור-בילד, און זינגט דער דיכטער ביי זיין
טיר, אַז:

כאַז פאַרבײַגעגאַנגען קרענקלאַר,
מיט פאַרדעקטן קאַפּ מיין טאַג;
מיט פאַרלויגטע הענט געזעסן איז מיין שאַטן לעבן מיר
האַב איך אַלין געקוקט צום טיר.

פאַרנעמען מיר אַ טרויעריק בילד, און לערנען וועגן אַ טרויעריק
געמיט דורך דער פּרויזמע פון אַ דיכטער, פול מיט ערנסט און ערלאַך
געפיל. דאָסדאָזיקע טרויעריקע געמיט אין כאַראַקטעריסטיש פאַר אַ
סאָך אַנדערע לידער אין בוך. דער דיכטער וויל באַהאַלטן זיין וויי:

עס וועט מיין וויי באַהאַלטן זיך,
און שטאַרבן איז מיר אַליין.

פיל פון זיינע לידער זיינען אויטאָביאָגראַפיש, צייכנט ער זיך
אין זיי אויס מיט אַ טאָן וואָס מען מוז גלייבן. אין זיינע טעמאַ-
טישע לידער אָבער, איז ער צו ליטעראַריש און ער איז אַ סאָך מקריב
צוליב דעם גראַם; זיינען אָבער אין בוך פאַראַן שיינע נאַטור-
שילדערונגען וואָס מאַכען אַ שטאַרקן איינדרוק, ווי די פּאָעמע „אויפן
האַמבער טייך“:

דער האמבער טייד האט הויך געלאכט
מיט זיין זילבערדיק געלעכטער,
נערופן צו דער גאלדענער זון ארויף:
"מער ליכט און פייער, מער פרייד און גליק,
דער טאג איז קורץ, דער ווילן שטארק,
גיס פון דיין בעכער — זון."

און אין דער זעלבער פאָעמע:

עס טראגן זיך פארביי די קענישפלאך,
ווי פארציטיקטע גאנדאלאס מיט אפגענילטע שפיצן,
די רודערס פאכן אפ דעם וואסער-זילבער שוים
און פארלאך, פול מיט גליק
זיי וויגן זיך אהער, און וויגן זיך צוריק.

און דער ראָמאַנטישער סוף פון דער פאָעמע אזוי בילדערש

און איינדרוקספול:

און ווען אַ שוואַרצע האַנט, פאַרמעקט די פאַרבו פון דעם טאַג,
און אויסגעמאַטערט פון פיל פרייד,
דער האמבער נעמט די שוואַרצע טרוימן שפינען —
הערס זיך פון באַרג אַראָפּ,
אַ וויינענדיקע שטים.
דאָס קלינגט דער בוים פאַרהילט אין שוואַרצע שרעקן,
פאַרפאַלן, קיין רחמנות וועט ער ניט דערוועקן.
פאַרלאָרן הענגט דער קאַפּ איבער האמבער מיך —
דער האמבער זינגט אים זיין מיסטערעוּז ליד.

פאַרשידענע קאַפיטלאַך זיינען דאָ אין בוך, ביים אָפּענעם
פענצטער, "דאָרן-קראַנץ", "נאַכט שעה'ן", "פעלד-פרייד", "בלעטער
פאַלן" און "צום רויטן אויפגאַנג". אינים קאַפיטל, "ביים אָפּענעם
פענצטער זינגט נעפּאָם אַ ציקל לידער וועגן דער אומפאַרמיידלאַכ
קייט פון לעבנס דערשיינונגען, רעזיגנאַציע און אַליין זיין:

איר גיי אַוועק פון רויש — ער האט מיך שוין דערעסו,
ביים גלעזל וויין אין קעלער-ווינקל שטייל,
ביים פיאנאָ שפיל, דאָרט וויל איר זיך פאַרגעסן.

אָדער:

איר בין דאָר שוואַך, און מיך אַזוי ווי איר.
שפילט דער צווייפל אויפן ווינקל מויל,
כהאב דערפילט אַז אַלץ אַרום איז הוייל.

אַבער פיל לידער פון דער אָפּטיילונג ליידן פון ש. נעפּאָמם
הויפט חסרון — צו אויסגעשפּראַכענע טענדענץ און ליטעראַרישקייט
(איך וואָלט אַפּשר געדאַרפט זאָגן — פּובליציסטישקייט).

אין קאַפיטל "דאָרן-קראַנץ" זינגט ש. נעפּאָם מאַטיוון פון
פאַנטאַסטיק און פון פאַנטאַסטישער ליבע ווי:

און ווייל איר ברען אַזוי,
און קוש דיין יעדן טראַט.

פאַרצערסטו מיך אין זיך
צעטרעסטו מינע נעכט,
און לאזט בלויז איבער אַש.

אָדער:

האט א שטומע בענקשאפט מיך פארצויגן
נאך א ווילדער ליבע,
נאך א ווילדן רושיקן טאני,
א בענקשאפט צום סוף פון א גרויסן טאג.

אָדער:

סהאט די נאכט, מייע שוועלן באטראטן ניט לאנג
איז געשטארבן דער רוש אין איר קלייד,
געוויגט האט זיך פויל אין מיין הארץ א פארלאנג;
איז פארבלוטקט געלעגן מיין פרייד.

דאָס זיינען לידער אייגנטלאַך פון טיפערע בענקשאפטן וואָס
זוכן אַ קינסטלערישן תיקון און געפינען אים טיילווייז.

אין די ווייטערדיקע קאפיטלען זינגט נעפאָס וועגן: „נאכט-
שעה“, „אומגעטשימער“, וועגען „אָפּגרונט“ און וועגן „נאכט“ פון
אין זייט, און פון דער צווייטער, מאָטיוון פון פרייד, פּעלד־פריידן
און קינדער־פריידן, פון ליבשאפט און פּרילינג; און דערנאָך דאָס
קאפיטל פון וועלכן איך האָב ציטירט: „אויפן האמבער טייך“.
אַלץ לידער וואָס האָבן די באַראַקטעריסטישע מעלות פון ש. נעפאָס:
אויפּרובטיקייט און אַ געוויסע פאַרב און אויך די פעלערן זיינע:
אויבערפּלעכלאָכקייט, ניט באַוועגלעכע זאצן דאָ און דאָרט, און
צופיל באַנאַלע פּראַזאָאישקייט, אויסגעמישט מיט אמתע פּאָעטישע
שפּראַך פאַרמען אין זעלבן ליד. טענדענציען ביז נאָר איז דער
לעצטער קאפיטל פון בוך: „צום רויםן אויפגאַנג“.

לויט מיין מיינונג, איז דער קאפיטל 5, א פארווארט
צו זיין צווייטן באַנד לידער „פענטעס“, וואָס איז דערשינען אין
טאָראָנטאָ אין יאָר 1928 (146 זייטן). דאָס איז ש. נעפאָס
„באַוואוסטזיניקער“ בייטראַג צו דער „פּראַלעטאַרישער דיכטונג“, אַ
דיכטערישער צוריקגאַנג צו דעם ניוואָ פון זיינע ערשטע פּאָעטישע
אַרבעטן. דער גאַנצער „קלאַסן־ווערטער־בוך“ האָרעוואַניע, רוים,
פּאַאַס, בעסטעס, בייכער־פּוילע, רויב און רויבער און הונדערטער
אַנדערע זיינען עס געוואָרן ש. נעפאָס פּאָעטישע כלי־זין. און
מייע באַמייאונגען צו געפינען אַ ין פּאַר אַלע אַר ש
ל י ד אין זיין בוך, איז דאָס געווען אוממעגלאַך. פּרימיטיווע
גראַמען־פּלעכטערע, פּול מיט אונגעוויינלאַכער באַמבאַסטיק און
דעקלאַמאַטאָרישקייט. ליענענדיק די „לידער“ האָב איך געהאַט
דאָס געפיל, אַז איך זע נעפאָס אויף אַ קעסטל אין גאַס, שרייען
אויפן קול, מיט טעאַטראַלישע העות, אָן דער מינדסטער איבער־
צייגונג: איך בין אַ פּראַלעטאַרישער דיכטער! איך בין! גלויבט
מיר!...

פון בוך „אין געראַנגל“ ביז צום בוך „פענטעס“ איז געשען
אין קלייניקייט: דער דיכטער ש. נעפאָס האָט סוספענדירט זיין
דיכטן, און זיך גענומען גראַס־שטראַמען, גלאַט אין דער וועלט אַריין.

* * *

האָב איך געמיינט אַז ש. נעפאָם האָט געענדיקט זיין לאַנג-
יאָריקע פּאָעטישע קאַריערע, האָט עס מיר זייער וויי געטאָן. איז
אומערוואַרטעט דערשינען דער ליטעראַרישער זאַמלעפּסט „ביי אונז“
(געדרוקט אין טאַראָנטאָ, 1981), און איך האָב ווידער געטראפּן
דעם דיכטער ש. נעפּאָם זינגענדיק שטיל און בילדלאַך:

איז די גאַס גייען שאַטנס
שאַטנס גייען אום.
וואַסזשע זאַלן איצטער שאַטנס,
שאַטנס מיט זיך טאַז?

איז אַ הונגער אַזאַ גרויסער
הונגער איז איז הויז —
שטייען שאַטנס פאַר די טירן,
ישאַטנס גייען אום.

שלאַפּן שאַטנס אין די פאַרקן,
שאַטנס טוליען זיך אין שלאַפּ —
שאַטנס וויגן זיך ווי צווייגן
שאַטנס יאַמערן דורך נעכט.

אָדער ווי קינסטלעריש מאָלט ער די פּריירי:

ווייטע אומעטיקע פּריירים וועלן
גייט דער האַרבסט מיט געלע טריט.
רויע ווינטן זינגען לידער,
שטיקער כמאַרעס גייען אפּ און קומען.

איך וויל האָפּן אַז ש. נעפּאָם וועט אונזער דיכטונג דאָ אין
קאַנאַדע שענקען (זאָל זיין סאַציאַלע לידער), אָבער לידער וואָס
זאָלן זיין אַ כבוד סיי פאַרן דיכטער נעפּאָם, סיי פאַר דער אידישער
דיכטונג דאָ.

5 8 1 0 . . .

ווי אן אמתע אנטפלעקונג, פאר דעם קאנאדער-אידישן ליטע
ראיזשן שאפן בפרט, און א וויכטיקע דערשיינונג פאר דער אידישער
פאָעזיע בכלל, איז דערשינען אויף דער פאָעטישער אַרענע י. י. סיגאל.
זינג, לייַדנשאַפּטלאַך, פריידיק און צומאָל פּראָפּעטיש, מיט אַ
האַרץ, אַן אויער און בלוט וועלכע שרייען:

איין מיין אויער קלינגען קלאַנגען מעכטיק וואוטיקער געברום,
לידער גרויסע, וועלכע מוזן פאר די מענטשן בלייבן שטום!
לידער גרויסע, ריזן לידער, לידער, לידער און א שיעור!
וויילדע לידער וועלכע בלייבן שטרעמדיק אין בלוט ביי מיר...

לויפט צו די קאנאדע פריירים, זאפט אין זיך איין די פרייקייט,
ברייטקייט און זיילדיקייט זייערע, און אין גרויסע אונרויאקע פערזן
זינגט ער:

איין אונזערע פרייברייטע פריירים פירט דער ווינטער זיין גרויסע
ממשלה מיט וואונדער,
קייקלען שטרעמט זיך ווילדע אויף בערגער, פאָן שטרעמט אין טאָן
אַרונטער
איין אונזערע פרייברייטע פריירים, צאָפּט פריש זיך די קעט-פרייד
מיט העלקייט
ווערט באַלייכעט דער סטעף אַזוי קלאַרווייס מיט כּשופּדיק
פּרעכטיקער שנעלקייט!
איין אונזערע פרייברייטע פריירים, שוועבט נאָך שטום אין דער
לופט אַ בענקשאַפט
נאָך יענע ווילד-פריילאָכע שבטים, וואָס ווייסן קיין צוים און קיין
ענגשאַפט...

און ווערט אים גוט אויפן האַרצן אין אַ ווינטערדיקן טאָג און
אַ געפיל פון זאָרגלאָזיקייט נעמט אים אַרום, זינגט ער אַזוי איינ-
פאַך, אַזוי ריטמיש:

איין מיר לעבט אַ אינגלישע לוסט נאָך אַ פרייע
און גיי איד אין גאָס, גיי איד טיפּער אין שניי
און זע איד די אינגלאַד זיך גליטשנדיק זאָרגלאָז,
כאַפּ איד אַ ווייליקן גליטש מיט זיי...
איד ביי נאָר אַ אינגל, איד ביי נאָר אַ אינגל.

און ווערט זיין האַרץ פאַרוואונדערט פון די שיינקייטן פון
קאנאדער ווינטער זינגט ער אַזוי מאַלעריש:

האַרץ מיינס, האַרץ מיינס, זע נאָר! זע!
וויפיל זילבער, וויפיל שניי.
מיט דער פולער, פולער האַנט
גאָט געבענטשט האַט אונזער לאַנד.
מיט זיין וויסער הימל-פרייד
אַלע וועגן אויסגעשפּרייט.

י. י. סיגאל און זיין ביכל „פון מיין וועלט“ איז פאַרלייבט
אינס קאנאדער ווינטער, ער האָט אַבער ניט ווייניקער ליב די
זוניקייט און זומערדיקייט פון אונזער גרויס לאַנד:

ווער לאַכט עס אַזוי האַרציק זיס,
ווער לאַכט עס אַזוי העל,
די וועלט, די וועלט האַט זיך צולאָכט!

און אָפּט ציט ער אויף זיך אַרויף אַ מאַנטל פון ערנסט, פאַר-
קנייטשט ער דעם שמערן:

א טאג פארגייט,
ער קומט צוגיין, און האלט זיך אין זיין וועג,
אונטער אים שוין שטייען נייע טעג
און ווילן אין דער וועלט אריין
מיט זייער ביסל שוין,
מיט זייער ביסל פוין.

אָדער אַזעלכע אונמוטיקע געדאַנקען ווי:

א נאַנצע נאַכט וועט אַט אזוי דער רעגן פויל זיך קאַפּן,
און וועט זיך ווי מיט קאַצנפּינגער אויף די דעכער דראָפּן.
און אויף די גלאַטע שויבן וועט ער פּייקלען און זיך קלאַפּן.

לאַכנדיק, שיינענדיק מיט מערקווירדיקער זוניקייט, וואָס צע-
שפּרייט זיך אין שטראַלן, פאַרב־שאַטירונגען און ניוואַנסן, הערט
מען אין דער זעלבער צייט אין זיינע לידער, טרויער קלאַנגען, וועלכע
קוועלן פון דער ליבטיקער פּריידיקייט אַרויס, און פאַרוואַנדן דאָס
האַרץ. אַ פעסימיסטישער טאָן ווייעט אַרויס פון זיין שאַפּן אַפּילו;
ניט בלוין אינערלאַכער פּערזענלאַך־פעסימיזם, נאָר אויך וועלט
צווייפל:

פאַרבייגעגאַנגען דורכן פּאַלאַץ וואו עס וואוינט דאָס גליק,
און גאַר זיך דאַרט ניט אַפּגעשטעלט און ניט געמאָן קיין בליק.
דוכט זיך, עמיצער האָט דורכן פענצטער מיד גערופּן טרוי:
קום אַריין אַהער, דו זוכער אין דעם זאַמד, וויסטעניין!
קום אַריין דו שטום־פאַרטוימטער, קום אַריין, נו קום אַריין.
סאיז דער טיש געגרייט גרויסאַרטיק, און דעם שטאַרקסן וויין
האַבן מיר געשטעלט. נו קום אַריין וואָס לויפּסטו וואָס?
קום אַריין און טרינק מיט גליק זיך אַז, און מאַס!
פאַרבייגעגאַנגען דורכן פּאַלאַץ וואו עס וואוינט דאָס גליק...

אַ זעלטענער, טאַטירלאַכער ריטם, קורצע אָדער לאַנגע שורות,
ניסן זיי זיך ביי אים אַרויס אין ריטמישע קלאַנגען, וועלכע גלעטן
צאַרט און מעלאָדיש. י. י. סיגאַל איז איבערהויפּט אַ לירישער
דיכטער, מען קען אים ניט איינראַמען אין אַ באַשטימטער פּאָרם
אָדער קלאַסיפּיקאַציע, ווייל ערשטנס ענדערט ער זיינע אייגענע
פּאַרמען זייער אָפט; און צווייטנס, רעאַגירט ער פאַרשידנאַרטיק
און גאַנץ אייגנאַרטיק אויף פּאַסירונגען פון זעלבן מיין. מען האָט
וועגן דער וועלט־מלחמה שוין זייער פיל געדיכטעט, איך ווייס
אַבער ניט אויב דאָס אמת גרויס מלחמה־ליד איז שוין געשריבן
געוואָרן. י. י. סיגאַל פאַרמעסט זיך אויף דער וועלט־קאַטאַסטראַפּע
און זינגט אין סימבאָליש־קאַנספּיראַטיווע זאַצן, אָבער שאַרף:

כהאַב מיט עקשנות קעגן שטורם זיך אַוועקגעשטעלט,
האַט דער שטורם שוין ווי זאַמד, אַ נאַנצע וועלט
אַוועקגעיאַגט, פאַרוואַרפּן ערגעץ אונטער בערג און ווענט.
און איך, פון האַפּנונגס־וועגן מיין נשמה ברויין פאַרבּרענט,
איך ישטיי אַליין און זיך די שפּורן אין דער גרויער ווייט,
וואוּהין דער שטורם האָט ווי אין אונגעלדיקייט.
אַ וועלט וואָס איז געשטאַנען נעבן מיר פאַרווייעט
עס ציט מיר אין דער בענקשאַפּט־פּולער ווייט
און כהאַב זיך זעלבסט אין עלנטקייט געקייט
ווייל איך שרעק זיך אַזוי פיל צו ווערן
פון אַ פּרעמדן ווינט באַפּרייט!...

הָט ווי י. י. סיגאל מאַלט, ווי אזוי די מאָדערן-אינדוסטריעלע
שטאָט שלינגט איוין די דערפער אַרום. די שפראך איז אזוי איינז-
שאַרף אַז זי טוט אַזש וויי, און דערוועקט אין האַרצן אַ לויטערן
געפיל פון רחמנות:

איר אַלע, אַלע און די דערפער ווייטן
אין גרינע וועלדער איינגעטונקען,
איר אַלע, אַלע וועט דורך טויזנט וועגן
קרומע און פאַרדרייטע,
פון די ווייטסטע שרעקן
און די פאַרוואַרפענע עסן,
איר אַלע, אַלע וועט צו מיר נאָך קומען!
די קלאַרסטע הערצער אייערע מיר ברענגען
אויף מיין מוכה צו פאַרברענען.

אין מיין לאַבירינט פון תּאוה
און פון גאַלדיק שיינער זינד
וואו עס שאַלן
און עס רופן טויזנט מעכטיקע סיגנאַלן,
איר וועל עפענען פאַר אייך די קוואַלן —
פון מיין שטאַרקסטער־פּריידן
און טויזנט ליכטער וועלן אייך באַשטראַלן!

י. י. סיגאלס בריוונדער נשמה רומ אָבער ניט; עס דערעסן זיך
אים די פאַרמען וועלכע ער האָט נעכטן געליבט. עס דערעסט זיך
אים אויך דאָס קלאַרע, דאָס דערזאָגטע, דאָס „באַגרעניצט פאַרשטיין“
און ער זוכט סימבאָלן וועלכע זאָלן באַפליגלען זיינע ווערטער.
און געפינט ער זיי, זיינען זיי אַריגינעל און ניי. אַלע אונזערע
דיכטער האָבן באַזונגען דעם הערבסט; אָבער ווייניק האָבן דעם
טונקעלן גערוך פון העכסט אַריינגעבראַכט אין הויז, אין שטאַל, אין
דער אייגענער נשמה, אין דער גרויסער ברייטער וועלט אַריין, ווי
י. י. סיגאל אין זיין רירנד ליד:

נישט אויף די בוימער זעט מען אַן דאָס פנים פונם הערבסט.
נישט אויף די פאַרליבטע פנימער וואָס ווערן בלעטערלאָז
זעט מען אַן דאָס מידע פנים פונם הערבסט —
נאָר אין דעם פאַרמערס שטאַל וואו עס ליגן צוואַנציק קי
און עסן גרייטע היי, און נייען מער אין פעלד אויף פאַשע נישט אַרויס
און אין פּרימאַרנס מיט דין קרישטאַלענער פּראַסטיקייט
טראַנט אַרויף אַ אינגל פונם ברונעם צוויי עמער וואַסער אין קיד אַריין
און כנעמט אים אויף דער שלעכטער פאַטער מיט אַ קללה
פאַרוואָס ער איז ניט אויפגעשטאַנען פריער —
אין אַט דער קללה פונם פאַטער וויינט דער הערבסט.
און נישט נאָר בלעטער פאַלן פון די צווייגן אויף די בוימער,
נאָר גאַנצע וועלדער זונקען איין אין דער נשמה
פון דער וועלט.
כאַטש מילן מאַלן מעל, און מענטשן עסן ברויט, און פערד
און בהמות — גראַז,
פונדעסטוועגן איז אַזאָ גרויסער מדבר אויף דער וועלט
און אַלע וועגן זיינען אַנגעווייעט מיט טויטן זאַמד
און סאיו הערבסט,
טויטער הערבסט...

כמעט אין דערזעלבער צייט דערשיינען אונטער זיין רעדאַקציע
„די ניואַנסן“ און י. י. סיגאל דערפילט אַ נייע פאַראַנטוואָרטלאַכ
קייט צו זיך און צו זיין שאַפן, און ער ווערט קאַנצענטרירטער,
פילאָזאָפישער.

פארן געווענלאַכן מענטשן זיינען רויע הערבסט־בלעטער וואָס
ליגן אויפן גאָס, טויטע בלעטער. פארן דיכטער סיגאַל, איז דאָס
אַנדערש:

דאָס זיינען בלעטער וועלכע מוזן ווערן רויט און הייס.
זיי ליגן אויפן נאָסן קאלטן וועג און זענען הייס.
אין ערנעץ איז דער זומער שוין נישטאָ,
אין זיי איז ער נאָר דאָ...

און טראַכט ער זיינע אומעט־געדאַנקען וועגן טויט, זינגט זיך
אַרויס פון אים סענסיטיווע שורות:

די וואָס שטאַרבן נעמען צו דאָס קלאַרסטע ליכט
פון מיין נשמה צו זיך אין קבר אַרײַן;
די וואָס שטאַרבן נעמען צו ביי מיר די רוח,
די ריינסטע רוח פון מינע הענט און פיס
און געבן עס אַוועק די ווערים...

אויב אין זיין ערשטן ביכל איז דער הויפט־מאָטיוו פון זיין
דיכטונג ליכטיקייט, קלאַרקייט און רוימלאַכקייט, און נאָר זעלטן
טרויער, איז ער אין די „ניואַנסן“ איבערהויפט טרויעריק, ווייניקער
פאַרשטענדלאַך אין פיל פון זיינע לידער און פיל מער אינדיווידועל.
יעזום און קריסטנטום ווערט אַ פראָבלעם פון פערזענלאַכער רעד
פֿלעקציע און אירישן סענטימענט. דערפאַר איז ער אַזוי איבער־
צייגנדיק איריש ווען ער זינגט:

מיין בלוט איז ריטמיש יעדן זונטיק אַוונט
ווען דער קלויסטער קעגן מיין פענצטער הויבט אַ קלינגען
מיין שטענדיק ביז און כעסיק איריש בלוט
באַרט זיך, טרויערט זיך אין די קלויסטער קלאַנגען
אינם פרעמדן אַוונט אויף דער וועלט.

ער פרעגט:

יעזום, ביסטו נאָר מיין ברודער?
יעזום, ביסטו נאָר מיין ברודער?

אינגאַנצן באַפרייט פון קאַנווענציאָנעלער פאַרם, דיכטעט ער
אַזוי ניי וועגן הערבסט, ווערן „לאַקאַליזמען“ אויסגעברייט אויף
וועלט־מאַסשטאַבן, און ער „דערציילט“ אַזוי בילדלאַך:

אויף די ביזע רויע וועגן פון דער וועלט, פון פעלדער און וועלדער
פאַלט שפינוועכס, שפינוועכס נאָסער, הערבסט־מידקייט —
סאיז אויס זומער, סאיז אנהויב ווינטער, פשוט הערבסט.

און ווערט אים אומעטיק אין דאָרף און עס כאַפט אים אַרויס
אַ בענקשאַפט אין שטאַט אַרײַן, זינגט ער אין זעלבן ליד:

אויף די ביזע וועגן פון פעלדער און וועלדער רויע
וואַקסט אַ בענקשאַפט אין שטאַט אַרײַן.
אַלע פעלדער בענקען אין שטאַט אַרײַן,
אַלע פלויסן בענקען אין שטאַט אַרײַן.

און מען ווערט מיטגעריסן פון דעם אמת וואָס דער דיכטער
ווידערהאַלט מערערע מאָל, און מיר גלויבן טאַקע אַז מיר זױלן אין
שטאַט אַרײַן. די פּאָגראַמען און מלחמה־שוידערלאַכקײטן ווירקן
שטאַרק אויף זײַן געמיט, און ער דער אינדױוידױאַליסם, אין זיך
אַפּגעזונדערטער — סײַ אין פּרײַד, סײַ אין טרױער, ווערט אויף
אַמאָל דער דיכטער פון געזעלשאַפּטלאַכן אומגליק — וועגן גרויסן
מלחמה־קאַנדיאַליזם און זינגט אזוי אומפאַרגעסלאַך: ¹

זיבן מיליאן אונטער אַ מאַטער שוואַרצער פּאָן,
זיבן מיליאן שטײַען מיט הילצערנע הענט און פּיס
און וואַרטן אַז די ערד זאָל זיך אַ רױס טאָן בליצנדיק.

אַן אומגעװײער בילד וואָס דערציטערט דאָס האַרץ און פּאַנ־
טאַזיע, און ווערט נאָך גראַנדעזער אין שוידערלאַכקײט אין די
ווייטערע שורות פון זעלבן ליד:

וועט די שוואַרצע פּאָן אַ ווייסן גלאַנץ טאָן און ווערן ווייס,
זיבן מיליאן אין תּכּרױכּים.
זיבן ווייסע מיליאנען,
זיבן ווייסע מיליאנען,
וואוּהיזן גײט איר מיט אַזעלכע טױטע טרױט?

מען קען זאָגן: דער דיכטעריש־בילדלאַכער רעזולטאַט פון דער
מלחמה!

ווי שוין דערמאָנט מערקט מען אַז י. י. סיגאַל איז אַוועק פון
דער ליכטיקער שפּילעווודיקײט פון זײַן ערשטן בוך, „פון מיין וועלט“
און אָנגעהויבן איבערגיין צו קאַמפּליצירטקײט, צו דערציילערישע
פּאַרמען, צו פּאָעטיש־ליריש־געדאַנקלאַכקײט. און איבערהויפּט צום
מאַטיוו פון טיפּן טרױער. דער איבערגאַנג האָט זיך אָנגעהויבן אין
שײַנע סאַנעטן געדרוקט אין דער „פּרײַע אַרבעטער שטימע“, דערנאָך
זײַנע שפּאַנגל־נייע פּאַרמען אין די „ניואַנסן“, „עפּאָכע“ און „רויערד“,
און דערפּירט צו דער טראַגישער געשטאַלט וואָס שפּיגלט זיך אָפּ
אין זײַן צווייטן בוך לידער „באַזונדער“, דערשינען אין מאָנטרעאַל,
1921 (200 זײַטן).

י. י. סיגאַל האָט שוין דורכגעלעבט די גרויסע אַנטױשונג נאָך
דער וועלט־מלחמה, און אַן אַנטױשמער, רײסט ער פון זײַן געמיט
אַרויס דאָס זעלבן ליד:

עס רײסן זיך איבער די אייזערנע קײטן
און עס ווערט קײנער נײַט פּרױ, און סױערט קײנעם נײַט קײטס.
עס וווקלען זיך טױטן אויף טױטן, און טױטן איז טױטן,
און סהאָט נאָד נײַט קײנער, נײַט קײנער
די אייביקײט פון די דערגרייכט.
עס וואַקסן די רואַקע שטײַנער. —

פון אַלע „מלחמה אידעאַלן“ האָט זיך אויסגעלאָזט אַ גרויסער

באנקראַט, אַ שווערער פעסעמיום, קרעכצט י. י. סיגאַל אין זעלבן ליד:

מען האט שוין די טורעמס די הויכע צעוואַרפן,
און סקלעטערט די אומרו אויף איינציקע ווענט נאך אַרומעט.
און וואס מען האט געהאַט בין אַצינדער, און וואס מען וועט דאַרפן,
דערציילט ניט דער פינצטערער טרויער,
דערציילט ניט דער אומעט.
די שטיינער וואַקסן גרויער און גרויער.

שפּילט מײן געדאַנק זיך מיט גאלדענע חלומות,
מיט טרויער מיט שוימען.
קעגן דער זון ווערט אַ חלום אַ גאלדענער
דער רויך פונם קוימען,
דער רויך פונם קוימען.

אַלע קרבנות, אַלע לידן, אַלע מוחאָדיקע אָפּקומענישן, אַלע
רעוואָלוציעס אַלע שטרעבונגען און האַפּנונגען, זיינען פאַרן דיכטער
איין גרויסע אַנטווישונג, אַ שלענגל רויך פונם קוימען... און עס
נעמט אים אַרום אַ טיף רעליגיעזער געפיל, אַ נאַנטקייט צו דער
הייליקייט פון ספרים־שמות און צום שבת, זינגט ער קאַמפּליצירטער
אַבער אַזוי אַנדערש, אַזוי אייגנאַרטיק און איינדרוקספול:

אויפּדערנאַכט ווען דער זונטיק בלאַסט
און שוידט זיך מיט דער נויאישער רו,
וואַרפט אַראָפּ פון זיך די נויאישע הייליקייט
און קרוינט שטיל איבער די פולע קלאַנגען פון קלויסטער,
דאַמאַלסט בין איד מיט אַ שטימונג פאַרשיינט
וואס הייליקט פאַר מיר אַלטע ספרים־שמות;
און צו מיינ מאַמען גלוסט מיר צוגיין און זאָגן:
מאַמע, זאָג אַצינד גאָט פון אברהם —
זיי אַלע האבן אונזער שבת צוגעגאַנגען,
און אים אויסגעשפּרייט אויף זייער זונטיק,
און אים אַפּגענילדעט מיט זייער גאלד,
מיט זייער זילבער אַפּגעזילבערט.
מאַמע, זאָג איצט גאָט פון אברהם.

אַנטווישונג און טרויער פירן אויך י. י. סיגאַל צו עראַטיק.
עפעס אַ מאָדנע „פּערווערזער־עראַטיק“ ווי:

דו זאַלסט מיר אַפהיטן און זאַלסט זיך פאַר מיר היטן,
ספּילט יעדעס יאָר אַ צאָן אויס אין מיינ מויל.

און אין זעלבן ליד:

מיט אַנרופן מיר ביים נאַמען רופסטו עפעס אַפּ ביי מיר.
איד בעט ביי דיר נישט קיין זאָר, היט מיר בלוז
פאַר די ציין וואָס פּוילן אויס, ביסטו ניט שולדיק דאָר אינגאַנצן
און פאַר די נאַכגעלאַזטע אַדערן — יא אפּשר...

אַדער:

כוועל אין שפעטן, שפעטער לעבן אינם שיין פון זינד,
פון פריסטן נעכטן, פונם פריסטן טאג
וואס כהאב פאַרוכט די זיסע היציקייט
צופרידנשטעלנדיק זיך מיט אַ פרוי.

אַדער:

אין דער פליישיקייט פון דיינע אויגן,
אין דער אקסישקייט פון דיין רוקן.

אָדער:

די פרויען און מירן מיט אפענע גלוסטן און צעוואקסענע בריסטן,
מיט הייסן שימל שוויסט די ליבע זייערע צו מיר.

י. י. סיגאל לעבט אין יענער צייט איבער טיפע אינערלאכע
איבערברוכן, לייזן, מאָדנע אינערלאכע איבערנאנגען, פילט ער אזוי
איינזאם:

איד ווער דאך קראַנק אַצינדער אין די אָנגעקומענע זומער פּריידן,
ווען די טעג מיינע הויבן אָן שוין ווערן לענגער און ברייטער,
וואוהיין זאל איד מיין שווערן גוף אַוועקרופּן? וואוהיין?

ער בלאַנדזשעט אַרום און קען קיין אָרט פאַר זיך ניט געפינען,
טרויערט ער:

איד גיי איבער מיין וועלט אַרום, אַהער, אַהין
און טראַכט פון וואַגען שפּיגל איד זיך אַפּ אַזוי
אין אַזאַ געוועב פון גרינע קנייטשן טרויעריק?

אָדער:

איד גיי און קום און גיי אַוועק צוריק
און קאָן צוריק נישט קומען וואו איד וויל. —

אָדער:

איד בין דערווייל דאס ליד פון א פארפילטן גאלדענעם באַרג,
וואס פארשפרייט דערשטיקנדיקע גערוכן.

אין דערזעלבער צייט אָבער רעאַגירט ער אויף פּראָבלעמען פון
אידישן לעבן וואָס רירן זיין האַרץ און געמיט. ער זעט ווי דאָס
„קלענצט־ברודערל אונזערס“ (אונזערע אייגענע קינדער) זיינען שוין
אויסגעטאָן פון דער געמלאַכקייט וואָס האָט אַמאָל אָנגעפילט דאָס
גאַנץ אידיש לעבן, און אַז אַ נאַרישער ראַדיקאַליזם (ניט קיין עכטער)
באַשאַפט עפעס אַ מעכאַניש, ליגנערישע באַציאונג צום מין דער־
ציאונג, וואָס זאָל פאַרנעמען דאָס אַמאָל געמלאַכעס אין אידישן
לעבן; זינגט ער מיט טיפער איראַניע:

אוי ברודער אידישער! גלויב אַז עס עקלט מיר
פון מיינע הענט און פיס און פון מיינע תאוהם,
פון מיינע אידעאלן, בליטן פון די תאוהם.
סאיז דאך אזוי פראסט צו גלויבן אין קארל מאַרקס חשבונות,
אַז דאָס אויסגעדראַטע שוסטער־מענטשל מיט די מאַלפע הענט
נעמט אַז זיין אינגל פאַרן הענטל און פאַרהערט אים
די סדרה, דאָס דאַוונען, און טראַכט דערביי,
אַז „פון די נאַרישקייטן“ דיִאָזיקע, איז ער שוין אַרויס,
נאַר, זאָל דאָס אינגל וויסן פון אַ גאַט אויף דער וועלט,
ווי ער האַט געוואוסט בשעת אינגלצייט.
אַ גאַט אויף דער וועלט,
אַ גאַט אויף דער וועלט

און זיין ענטפער צום פראבלעם, איז א לויטערער וואונש צו

דערמאָנען זיך אין דער עכטיקייט און גאַנצקייט פון זיידן, וועלכער
איז געשטאַנען אין ווינקל קלייט און געדאוונט מנחה:

עס ציט מיר צו דער וואַנט פון יענע אַוונט,
אוועקשטעלן זיך ביי דער וואַנט אַזוי, אַן אַלסער מענטש ווערן
און דאוונען מנחה, מנחה דאוונען!

אַ געלייטערטע רעליגיאַזיטעט מערקט זיך אין פיל פון זיינע
לידער. אַן אַנזאָג אויף זיינע שפּעטערדיקע מיט-רעליגיעז, גרויס-
מענטשלעכע מאַטיוון, וועלכע געהערן צו זיינע בעסטע שאַפונגען,
און שטעלן י. י. סיגאַלן אַוועק צווישן די ערשטע און עכטסטע
אין אונזער אידישער פּאָעזיע. די הויפט מאַטיוון אָבער אין בוך
„באַזונדער“ זיינען מאַטיוון פון טרויער, פאַרצווייפּלונג, אַנטווישונג,
רעזיגנאַציע, און ער דערנרייכט אין זיי אַ זעלטענע ראַפינירטקייט,
איבערהויפט אין אינטימ-פּערזענלעכע לידער ווי:

מיינע אויגן לעבן מיט צוריקגעקומענע טעג,
קריעה האב איד שוין געריסן. —

אָדער אין טיפּער רעזיגנאַציע:

באַרג אַרויף צו די עלטערע יארן לויפן שטענדיק די מענטשן,
וועל איד ניט פון אַלע מענטשן אַפּשטיין און וועל לויפן...
פּרעגן פּרעג איד ניט נאָר וואָס — איד ווייס דאָד:
אַלע לויפן באַרג אַרויף צו די עלטערע יארן...

אָדער:

נוועג ביסלאַכווייז דיר אויסטיילן אַלצדינג
וואָס ליגט שוין טויט אין מיר, אין שפּינגעוועלכען;
ביי דיר וועט אַלץ נאָר אויפּשטיין צוריק
און יונג מיט דיר נאָר חלומען דיין לעבן.

פון דער צווייטער זייט אָבער, געפינען זיך אין בוך צענדליקע
קאָמפּליצירטע, שווערע לידער, וואָס איד רופּ „מאַטעריאַלן פּאַר
לידער“, וועלכע געהערן צו אַן איבערגאַנגס פּעריאָדע אין י. י.
סיגאַלס פּאָעטישער אַנטוויקלונג.

דערנאָך האָט י. י. סיגאַל איבערגעלעבט אַ גרויסע דערשיטע-
רונג דורכן פּאַרלוס פון זיין טשאַרנאַלע. פּיינלעכער טרויער און
רעזיגנאַציע האָבן אָנגעפילט זיין האַרץ, און אַ געלייטערטע קאַנ-
צענטרירטקייט האָט גענומען כאַראַקטעריזירן זיין שאַפּן, ליריש
זינגען וועגן זיך, וועגן אינדיווידיום, וועגן די נאָנטע פון זיין משפּחה,
וועגן אָרעמקייט, אומעט און טרויער, וועגן אומגליק, אָבער אויך
וועגן ליכטיקייט און געבעט. אַ טיפּער טראַגיש וויינט פון זיינע
לידער אַרויס ווען ער בעט:

באַשטראַל מיר מיט דיין ליכט און דיין גענאָד
און וויש אַפּ דעם שאַטן פון שלעכטס.
מיינע ליפּן ווילן קושן דעם אַשטראַל פון דיין פּרויד
וואָס באַהאַלט און פאַרשטעלט פון מיר.

און אין זעלבן ליד מיט פיעטעט:

א גוטער גאט, דערווייטערטער,
דערווייטער זיך ניט מער פון מיר.

אָדער ווען ער באַפרייט אַזעלכע ליכטיק־פרומע פּערזן:

איך ברייטן, פרייען וועג צו דיר,
אן אויסגעלייטערט ליכט גייט אויף,
און ריין גייט אויף מיין הארץ צו דיר,
און פילט די וועלט פון סוף צו סוף.

דערפילט מען אז י. י. סיגאל איז אוועק פון שטורם און דראנג
און איז געוואָרן סובטעלער און לירישער. און דיכטעט ער וועגן
טרויער פון זיין איינזאַמקייט איז עס אזוי רירנד און שטיל:

איך צינד ניט אן קיין ליכט אין מיין טונקלן באַוואוינ,
איך צי אַראָפּ פון זיך די פליידער בלינד
און לעג זיך אויף מיין געלענער.

און מיט עכטקייט און פשוט'קייט אין זעלבן ליד:

איך ליג אויף מיין געלענער
אַלט, שטום, אַליין.
קליון איז די שעה
מיט געשענקטן שלאָף
וואָס רוט אויף מיר.

דער יונגער י. י. סיגאל אין זיין דעמאָלסדיקן געמיט, האָט אויף
זיינע פלייצעס געטראָגן אַן אַלטקייט און טרייסטלאָזיקייט אָן אַשיעור
האַט ער רואיק און האָפּנונגסלאָז געזונגען:

אַלע ווערטער פון דיין טרייסט צעפאלן קאַלט,
רעגנס רינען מאַנאַטאָן: אַלט, אַלט, אַלט.

און מיט גוטמוטיקייט און רעזיגנאַציע פון אַן אַלטן, זינגט ער
אַזוי ליריש־בילדלאַך צו זיין פרוי:

איך וועל דיר אויסטאן פון דיין שוואַרץ געוואַנט,
און אַנטאן דיר אין ווייסן, ליכט און לינד
און וועל דיר פירן צו דיין קינד. —

איינגעטונקען אין דערינערונגען פון אַלטן אידישן לעבן, געפינען
זיך אין י. י. סיגאל'ס דריטן בוך „לידער“ געדרוקט אין ניו־יאָרק
אין 1926 (204 זייטן), פיל מאָטיוון, וועלכע ריידן פון דער אַלט־
קייט אין זיידנס שטוב, פון די געסלאַך אין דעם שטעטל פון זיינע
אינגל־יאָרן און שפּיגלען זיך אַזוי בולט אָפּ אין זיין געמיט:

איך דעהער אין זיך אַזאַ מין אַלטקייט, שפּעטקייט,
די צאַנקנדיקע ליכט איבער אַ ווייסן שבתי'דיקן טיש.

און אין זעלבן ליד:

דאַס ווייסע ליכטלעמפל ביים זיידנס טויטן קאַפּ.
דאַס קלאָפּ פון אַ צדקה־פּושקע נאָר לויטהדיקע טריט.
דער ברעג פון קבר,

און — פינצטער.
פון מיין פענצטער רוף איך ווערטער,
צינד זיי אן מיט גאלד און בראנז
און פינצטער.
און אין מיין פינצטער פאלן ווערטער,
פארלאשענע, פארוועלקטע בלעטלאך.

די ליכטיקייטן און ליבלאכע שאַטנס פון אמאָל זיינען אין זיין
איצטיקן געמיט, פארוועלקטע בלעטלאך און אלץ איז ביי אים:

נאך אַ שיכט פון אומעט
און נאך אַ שיכט פון אומעט.

און ער בענקט ערגעץ צוריק:

אין יענעם פארשוּבטן ישוב,
פארנאכט ביי די שאַטנס פון שטוביקע ווענט *
בעט פאר מיר אויס אין אַ זייטיקער שטוב אַ געלענער,
כביו קראַנק און וויל אַזוי קליין זאל מיין וועלט זיין
מיט דו, מיט אפרו.

ער נויטיקט זיך אין רו און אַפרו, ווייל אלץ ליגט שוין הינטער

אים:

איך בין הינטער אלץ שוין אצינד,
איך הער ווי עס קלינגט מיר נאך.

דאָס גאַנצע בוך „לירער“ איז פול מיטן דיכטער, מיט זיינע
טרויעריקייטן, פארצווייפלונגען, מיט פאטעטישע גוטסקייט און
רעזיגנאַציע; מיט לויטערקייט וואָס קומט פון גרויסע, טיפע איבער-
לעבונגען, פון איבערמענטשלעכע לידן. זיין ערשטער בוך איז
געווען פרייד, ליכטיקייט, יוגנט; זיין צווייטער בוך: שטורם און
דראַנג; דער דריטער בוך איז ליריק, רעזיגנאַציע, לידן, אַ בענ-
קעניש צו „נירוואַנאַ“...

האָט געמוזט קומען די רעאַקציע, איז זי טאַקע געקומען און
אַנטפּלעקט פאַר אונז אַ נ א נ י ע ס י י. סיגאַל, אַ
ראַפּינירטן ליריקער אויפן וועג פון געלייטערסטן פשוט'קייט, דעם
דיכטער פון רעליגיעזן עקסטאַז, פון נייעם אינערלאַכן פּרילינג, פון
נייעם ריינעם גלויבן, אַ באַפרייטער פון „מאָרבידזום“ און ווידער
אַמאָל י. י. סיגאַל מיט דער דינסטער עמפּינדלאַכקייט, מיט דער
מוזיקאַלישקייט פון זיין אייגנאַרטיקער פּערזענלאַכקייט; עס איז
דערשינען זיין גרויס בוך „ליריק“. געדרוקט אין מאָנטרעאַל, אין
יאָר 1931 (232 זייטן).

ער ברענגט זיך צוריק אין שטעטל אַריוו, אין קאַרעץ, און
דערמאָנט זיך וועגן די אינגליח'לומות, אַז עמיץ וועט קומען נעמען
אים אין דער ווייטער גרויסער וועלט, זינגט ער כמעט זיין ביא-
גראַפיע:

א, קום מיט די ארעמע וועגן,
מיטן טאג, אנהויב הערבסט, און טומאן.

פרישע קעלט קוועלט אין יונגן פרימארנן
קליינע שטאט — קליינע אידן און א מארק.

דא איז אזא איינגעשטעלט לעבן,
אזא אומעטיקע עלנמע רן.

איד בין קליין און אינגליש, ביים פענצטער
הער זיך איין ווי א קלויסטער קליינט.

ווער וועט קומען און וועט מיר נעמען
אין דער ווייט, אין דער גרויס פון דער וועלט.

טויזנט שטימען רופן מיר און רעדן
און א שיינקייט זינגט קראנק אין מיין בלוט.

א אינגלאך, חברים פון קארעץ
און מיידלאך אין פסחדיק זייר.

ווער וועט קומען און וועט מיר נעמען
אין דער ווייט, אין דער גרויס פון דער וועלט.

אין דער פריסטער יוגנט זיינער, האָבן פּאָעטישע אומרוען פרום
ביי נאָט געבעטן:

אפשר וועסטו אויפברעכן
דיין נאכטיקן מורח,
און ארויספירן דיין יונגע זון
אויף מיין ענגן שליאך.
רויטע זאפטן שמאכטן,
אונטער מייע הויטן.
גאלדענער האַניק
אויף מייע ליפן
דיין לויב צו זינגען.

און אונז געוויזן די קלאָרע רייפקייט פון זיין פּאָעטישער
בראָואוסטזיניקייט, וואָס איז אייגנטלאַך דער פּאַר'כשופּטער נאָרטן
פון זיין שאַפּן: דערפאַר קען ער איינשלאָפּן אויפן קילן גראַז פון
זייגע לידער ווי ער דריקט זיך אַזוי אַריגינעל אויס:

איד וועל איינשלאָפּן
אויפן קילן גראַז
פון מייע לידער

ניט דערפאַר ווייל סאיז אזא קאַפּריז זיינער, נאָר ווייל:

דא איז מיין לעבן,
דא איז מיין גרוב
און מיין רן.

אין דעם וואונדערלאַכן נאָרטן פון זיין פּאָעזיע געפינען מיר
זעלטענע בלומען פון זיין קינדהייט, א קינדהייט פון דאוונען, פון
פרומע ליפן פון אַרעמקייט, פון פינצטערניש אין אַלסער, און א
לאַמפּ אָן גאָזע, אַבער דערפאַר פול מיט גלויבן אַז:

א, אינגעלע, יתום,
משיח וועט קומען,
פוניענערויט בריקן,
אין דער נויאישער נאָס
וועט א ביל טאן א הונט,

נאך אונזערע דעכער
וועלן זיך אנטאן אין גאלדן
און אין אונזערע פענצטער
וועט פינקלען און בליאסקען
דאס ליכט פון דער וועלט.

אין דעם זעלבן גארטן געפינען מיר די פאָעטישע פאָרכינדונג
פון י. י. סינאל מיט די אויסדערוויילטע נייסטער פון אונזער פאָלק:
דער בעל־שמיטוב, דער בראַצלאָווער, אָדער דער באַרדיטשעווער —
און פול מיט חסידישן עקסטאז באַפרייט ער דאָס רירנד געבעט:

באווייליק נאך איינמאל דאָס וואונדער פון אנהויב,
א יומטוב אין אויגן,
א יומטוב אין פענצטער,
א יומטוב קומט אז אין א שטיק פאַרנאָכט
אזוי ווי אמאל.

אמ, מיר זיינען נאך עטלאַכע אידן אַזעלכע
וואָס זענען געבליבן אַז אַנדענק פון נעכטן,
אזוי ווי די ליכט אין די לייכטער וואָס צאָנקען
ביים גרוי פון פענצטער פאַרטאָג.

עס צינדן זיך העל
אין אונז די נשמות
און מיר האָבן פאַרשפעטיקט.

עפעס האָט זיך צושטראַלט אין דער נשמה פון דיכטער, האָבן
ליכט און הייליקייט אים אַרומגענומען, האָט ער אין טיפער
פרומקייט געזונגען:

אויף דיין ערד וועל איד זיך לייגן
ודוי זאָגן שטילערהייט.

און אויף דיין ערד וועלן מיינע אויגן
אינדרימלען אין קלאַרן טויט.

אָדער:

איד צינד אן ליבשאַפט —
אין דייןע קרישטאָלענע רערן
אויף די בוימער־מנורות, נאָט,
אויף דער ברייטער, גרויסער שטילער ערד,
דער רואיקער טיש פון דיין שבת,
דיין גאלדענעם שבת,
דיין הערבסט.

אָדער:

איד בין אין מיין דאַרף צוריקגעגאַנגען.
דער אַוונט אין שוין אויפגעגאַנגען.
און די וועלט אין געווען אזוי אַפּו,
און היימיש, און נאָענט און גרויס
ווי אַ פאַטערס הויז.

א ליכטיקייט פון צאַרטער אינטימיטעט, אַן אינטימע פאַר־
מענטשלאַכונג פון גאָט און זיין גענאָד, און אַ לויטערקייט ווי ביבל־
זאַצן, הייליק און ליריש:

פון מיינע שטילע טעג טוט גיין א וועג
אראפ אין שאטנדיקן קילן טאג.
און אויסגעטאן פון שווערקייט און פון שרעק,
וועל איך מיט דיר זיך טרעפן דארט אַמאל.

אָדער:

אין קראנקער רויטלאַכקייט אין דורכגעפלעקט די וועלט,
נאר דו ביסט ווייס און רואיק, ווי פאַרנאכט,
איך לאז דיר זיצן אויפן שוועל פון דיין געצעלט
אין זניקייט און שאטן פון פאַרנאכט.

י. י. סיגאַל האָט מיט זיין גייסט אַרומגעוואַנדערט די וועלט,
און די וועלט, מיט אלע אירע ווידערשפרוכן און זיגזאַגן, מיט אירע
דערנידערונגען און דערהויבונגען האָט ער אַריינגעזאָפּט אין זיך,
אַזוי אַז דער „איך“ מאַטיוו אין די קווינטעסענץ פון זיין שאַפּן;
האָט ער אָבער פאַרנומען אַז „געטלאַכקייט“ אין זיין ווערק איז
פאַרמינדערט געוואָרן, אין פאַרגלייך מיטן „איך“, האָט ער אָנגע-
הויבן דורך פיעמעט צוריק אויפהויבן די געטלאַכקייט, די רעלי-
גיאַזימעט, צו איר „אַריסטאָקראַטיזם“ און פּראָמינענץ; צו דער
עטישער הויך איבער אלע הויכן, און זיך מיט באַשידנקייט און
טיפער עמאַציע געשטעלט אין איר דינסט; דערפאַר רעדט ער צו
נאָט ווי צו זיין פּאַטער, אָן וועלכער עס איז פּאָזע, אַזעלכע איינ-
פאַכע שטילע ווערטער:

אַז מין פאַרלוירן גרוי לעבן
קום לייטערן, לייטער עס מיר.

פאַרנאכט, פון מיין שטוב ווערן אלע אַנטרונען,
גיי אויף דורך מיין האַרץ ווי אַמאל,
ווי אַמאל פלענסטו אויפגיין צו מיר.

איצט בין איך נאך קינדערישער,
דורך פיין און צעבראַכנקייט
בין איך נאך קינדערישער.

און שטייכל אַזוי זיך אין תּמימות,
אַזוויי יאָסי דער תּם אין בית־מדרש
אַמאל, אין בית־מדרש, אַמאל
אין קאַרעז...

דאָס שטרעבן צו איינפאַכקייט, אין די שטילע ווינקלען געליי-
טערטער רעליגיאַזימעט, האָט אויך אויפגעהויבן זיין מוט. דער
אַמאָליקער גלויבן אין זיך איז ווידער געשטאַרקט, און ער שרייבט
ווידער מיט ליכטיקייט, מיט אָפטימיזם:

כּטראַג בינטלאַר פּשוטע לידער
אויף מיינע פאַרשפּיציקטע אָקסל.
און וואָרע פאַר איך, מיינע כּרידער,
דאָס ליכט וואָס אין מיר אין געוואַקסן.

אָדער:

די גוטע ווערטער בעטן איבער,
די שלעכטע — מאכן ביזן און הארט.
איד וועל דעם שווערן טאג אריבער
און ברענג דיר ליכטיקייט ביינאכט.

אָדער:

די גאלדענע שעה איז א פויגל אזא
וואס וועט זיכער נאך קומען צופליען אהער.
איז ניט היינטיקן טאג, איז איבער א יאר,
דערווייל וועלן זיךברודן זיך מיינע האר.

פאראן ביי י. י. סינאל א נטיה פאר געגנזאצן, פאר ווידער
שפרוכן, פאר לעבנס-פארגלייכן, פירט ער זיי דורך סימבאליש —
אָבער דערציילעריש-ליריש ווי:

א פרייכנג איז דורכגעפארן מיין ערד
אויף א שלאנקן יונגן פערד,
און מיין ערד האט א ווייל געגרינט,
און אויפן גראז איז געשלאפן מיין קינד,
איז ווייסן דורכזיכטיקן זיך
איז זון און איז ליכטיקייט
און מיין ווייב איז בלויען קלייד
אז געזעסן שטייכלנדיק און ברייט.

אָבער אין סאמע מיטן פון דעם בילד האָט עפעס א פאָרגעפיל
אים אַרומגענומען און סאיז דער אָוונט אָנגעקומען:

און דער אָוונט איז געקומען צוגיין,
איד בין געשטאנען קעגן בארג אליו.
און די ערד האט זיך געווינט
אין שאטן ווי אויף טונקעלע שטריק,
און פון מיין שטוב האט א פענצטער געשיינט
ווי דאס פנים פון א גוטן פריינט.
און איד בין געשטאנען אליו
און א טרויער פון פאָרגעפיל
האט קראַנק מיין בלוט גענאָגט,
און געזאָגט — און ניט אויסגעזאָגט.
דערציילט פון א שווערער ווייט,
אין פאָרהוילענער טונקלקייט.

זון און הערבסט, הערבסט און זון, ליכטיקייט און שאַטן, זיינען
קארדינאלע מאַטיוון אין י. י. סינאל'ס שאַפן. אויסערדעם קען ער
אַזוי גרינטלאַך-טיף די רעאַלע שיינקייטן פון דער נאַטור, און איז
אַזוי נאָנט צו דער נאַטור, אַז אין הונדערטער פאָרמען דערציילט
ער וועגן איר, אָדער באַזינגט זי. און צו מענטשן באַציט ער זיך,
איבערהויפּט אין זיין בוך „ליריק“, ווי אַ באַשיידענער „פרעדיקער“,
ווי אַ שולדיקער, ווי אַ גוטווינטשער, ווי איינער וואָס בעט מיט
טיפער פיעטעט פאַרן שיקזאַל פון דער ליידנער מענטשהייט און
בענטשט מיט ליבשאַפט דעם טראַפן שוויים פון כשרע האָרעוואַניע
פאַרן שטיקל ברויט, און שטראַפט מיט לירישער מילדקייט דעם
„פאַרמאַליזם“ וואָס שטעקט אין דעם פאַקט אַז „די פרומקייט ליגט
פאַרמאַכט צווישן די טאָוולען פון אַן אַלטן סידור“ און אַז מיר
גייען אונטער!

זיין גוט און פרום — דער וועג פון אלע טעג
איז קרום און פלאנטערדיק און פארדרייט.
נאר יעדער ביטערער טראפן שווייס איז ערלאכקייט,
און זיס און בענטשנדיק דאס גרויע שטיקל ברויט.
ביים הונגערדיקן דארן קינד אין האנט
ווי זון איבער אן אויפגעקערט לאנד.

מיר וואס אונזער פרומקייט ליגט פארמאכט
צווישן די טאוולען פון אן אלטן סידור,
און אונזער תפלה ליגט פארשמאכט
אין די וועלקנדיקע גראזן פון אונזערע לידער
ווי אן אסיענדיקע שוואכע גריג
און אטעמט קיל. —

מיר שארן זיך נאך פרום מיט אונזער ווארט
ווי נאך אן אנגעשטרענגטן ווייטן אלטן ניגון.
און ציען נאך אן אויסגייענדיקן טאן
ווי מידער זשום פון פארנאכטיקע פליגן
אויף לעצטער זון פון פענצטער.

י. י. סינאל איז אָבער אין דערזעלבער צייט אַן איבערגעגעבענער
ליבהאָבער, ווען סובטעלע סענטימענטן קומען ביי אים צום אויס-
דרוק אין נייע פאַרמען און פול קינסטלערישער איבערצייגונג:

א שיינער קאפּ,
איך וועל דיר קושן,
איך וועל דיר האַלטן
אין די וואַרעמקייטן
פון מיין ליבשאַפט.

אָדער:

איך דיין הויז
רוט אַ ריינקייט
און אַן אידעלע,
אַ הימלאַכע,
ליגט די זון
אויף די ווייסע בעטן.

אָדער:

אַ שפּיל מיט מיר,
איך ווער נעזאַנג
אונטער דיין באַריר.

אָדער:

איך האב דיר נאך ליב, נאך ליב אַזוי,
מיין יונגער, מיין ניטגעטרויער פריינט,
איך מיר שווער צו נעמען פאַר ביין
דאס שלעכטס וואס טרעט מיר היינט.

אָדער:

שטיג בין איך צוגעשוואמען צו דיר
פון טריבע ווייטקייטן צו דיין גוטן ברעג,
האַסט מיר געלאזן זיצן אין דיין זון.

פון דער פרישקייט פון זיינע ערשטע יוגנט-לידער, וואָס זענען געווען פֿול מיט אַנטציקונג איבער די נאַטור-וואַונדער פֿון דער קאַנאַדער לאַנדשאַפֿט אין זיין ערשט ביכל „פֿון מיין וועלט“, מיט 17 יאָר צוריק — ביז צו זיין שווערן קאָמפּליצירטן בוך „באַזונדער“ מיט 13 יאָר צוריק, פֿון וועלכן עס האָבן זיך אַרויסגעריסן דיכטערישע פֿאַרצווייפֿלונגען ווי:

עס רייסן זיך איבער די אייזערנע קייטן
און סווערט קיינער נישט פֿריי, און סווערט קיינעם נישט לייכט. *

פֿון זיין בוך לידער, וועלכער איז דערשינען אין ניו־יאָרק אין יאָר 1926, אַ בוך פֿון פֿערזענלאַכער לייטערונג און לירישער דער-הויבונג, אָבער גלייכצייטיק טרויער, רעזיגנאַציע און אַלמטייט, ווען י. י. סינאַל האָט געלויבט אין יענער צייט אַז:

אַלץ איז מיר אַוועקגעגאַנגען
ווי אַוועקגעשאַנקען.
בלידע בליענדע צוואַנן
אין מיין לעבן, אין מייע ליבשאַפֿטן.

אָדער:

אן אַ זייט פֿון דער טונקלער נאַכט
אַ שטערן פֿון גאַלדענעם פייער
קוקט אין מיין ליידיקן שייער
וואָס שטייט אינדערפינצטער פֿאַרמאַכט.

אָדער: „שטראָף האָט אויסגעשטרעקט צו מיר די שוואַרצע הענט“. ביז צו זיין גרויס בוך „ליריק“, וועלכער איז דערשינען אין מאַנטרעאַל אין יאָר 1930, אַ בוך פֿון גאַט-זוכעניש, פֿון אַ שטרעבן צו פֿשוטקייט און געלייטערטער ליריק; אַ בוך פֿון צוריק געפֿונענעם אָפֿטימיזם און געזעלשאַפֿטלאַכן אינטערעס, ווייל שטיל, מיט טיפֿער פֿיעמעט שעפֿטשען זיינע ליפֿן:

און אַט פֿאַרנייט מיין וועלט,
און אַט בלייב איד הויך,
איינגעבויגן, קליין,
ניי איד דעם וועג צו נאַט.

און ער בעט:

שיק אַרויס דיין זון אויף מייע וואַסערן
צינד מיין האַפֿן און מיט מאַרגנליכט.
ברענג די שיפֿן די פֿאַרבלאַנדזשטע
אין מיין מאַרגנליכט.

פֿאַרשווינדן די פֿאַרצווייפֿלונג, דער צעשמערנדער אומעט פֿון פֿערזענלאַכע לידן, און סאיז געקומען אַ שטימונג פֿון רעליגיעזן ראַמאַנטיזם, און ער איז מתפלל:

(*) רעזומירנדיק די פֿאַרשידענע ביכער סינאַלס, ציטיר איד נאַכאַמאַל די שטעלן, וועלכע איד האָב שוין פֿריער ציטירט, צוליב אונטערשטרייכן מייע אויספֿירונגען.

באויליק נאך איינמאל דעם וואונדער פון אנהויב,
 א יום טוב אין אייגן,
 א יום טוב אין פענצטער,
 א יום טוב קומט או אין א שטיק פארנאכט
 אזויווי אמאל.

נישט מעהר אַנדייטונגען וועגן חסידישע געשמאלטן אָדער
 אויסטייטשונגען — נאָר אמתע איינגעטלאַכע חסידות, באַגייס-
 טערטע, פרומע, באַשיידענע, עקסטרעזפולע.

זיין בוך „ליריק“ איז געקומען אַנזאָגן די גרויסע בשורה, אז
 ער האָט געפונען דעם וועג צו זיך, צו זיין נאָט.

איר צינד און ליכט,
 איר צינד און לידער,
 איר צינד און ליבשאַפט —
 אין דינע קרישטאָלענע רעדן
 אויף די בוימערמנורות נאָט.
 אויף דער ברייטער גרויסער שטיקער ערד
 דער רואיקער טיש פון דיין שבת
 דיין גאלדענער שבת,
 דיין הערבסט.

יָא, ליכט, וואונדערלאַכע און געטלאַכע מענטשן, וועלכע ער
 זוכט און געפינט אויפן וועג צו נאָט:

א, לייטער, לייטער אויף
 מיט דינע יונגע געזאָנגען,
 מיט דינע העלע פסוקים
 דעק אפ די שעהנע שעה'ן
 פון זייער אלטן שטויב.
 קלינג און אין דער אלטער שיינקייט
 ווי אין א גאלדענעם בעכער
 כאַטש און איינציקן קלאַנג.

אַבער די העכסטע שטופע פון י. י. סיגאַלס אַנטוויקלונג האָט
 ער געבראַכט אין זיין נאָר וואָס דערשינענעם בוך „מיינ ניגון“ (360
 זייטן, געדרוקט אין מאָנטרעאַל) איבער וועלכן איך וויל זאָגן א
 פאָר ווערטער.

דריי וויכטיגע אָפטיילונגען געפינען זיך אין דעם בוך: א
 רעליגיעזעס טעטישע אָפטיילונג, מיט א ספעציפישן רעליגיעזן טאָן,
 א לירישע אָפטיילונג מיט א געלייטערטן תנ"ך-טאָן, און אן אָפטייל-
 לונג פון ליבע און פאָלקס מאַטיוון אין אן אמתן פאָלקס-טאָן. ווען
 איך זאָג דריי אָפטיילונגען, האָב איך מער אין זין דריי הויפט-
 טענדענצען, וועלכע באַהערשן זיין בוך, איידער איינגעטלאַכע אָפטייל-
 לונגען אין דעם געוויינלאַכן זין פון וואָרט. שוין די ערשטע סטראָפּן
 פון בוך זענען אן אַנזאָג פון ליכטיקער דערהויבנקייט. פון וואָגען
 קוועלט די אינספּיראַציע פאַרן דיכטער? ווי אזוי קומען צום
 אויסדרוק זיינע לירישע געזאָנגען? איך בין זיך מתורדה אז איך
 ווייס נישט. אָבער הערט זיך צו צו דער דינקייט פון וואָרט, צום
 גרויסן אימאַזש, געזאָנג און בילד:

צוטרייבסט פון מיין וועג
די וויססקייט
און ברענגט, אמאל
אונטן שיינע,
ווי כלות
צו מיינע פענצטער
און
נאך פיינען
און וויינען,
און וואלקן
ציסטו אויף איבער מיין מילדן הימל
א רעגנבויגן לידער פון פרידן
און עס נעמט עפעס זינגען ארום מיר,
ווי קינדער אין גאס נאך א רעגן.

דערוינגט מען צו אזא סובטעלער דינקייט קען ער שוין אָנהאלטן
דעם זעלבן טאָן, און ער ברענגט עדות פון פאַרגאַנגענעם נעכטן:

איז מיר דא ווי א קאלטער ווינטער,
פלי איר צום פאַרגאַנגענעם נעכטן.
דארטן נרנען מיינע בוימער,
דארטן זיכערן מיינע טייכן,
דארטן זינגען מיינע שולן
דורך די שבתדיקע פענצטער
שלמה המלכדיקן תהילים.

און ער פרעגט:

בין איר דען אזא מין פרומער?
ניין, נאך יענע יונגע גאסן
האבן מיר געבראכט מיין זומער
האבן מיר מיין וועלט געעפנט
און איר בין ארויסגעלאפן
צו דעם פרייען ים פון הימלען,
נאט איז דארטן אומגעאָנגען
אין דער וועלט פון קליינע מענטשן.

וואָס טיפער מען דרינגט אַריין אין זיין בוך „מיין ניגון“,
אַלס שטילער וויל מען זיך טוליען — טוליען, „צו וועמען?“ צום
דינעם קלאַנג אפשר? צום טיפן טרויער? י. י. סיגאל פרעגט זיך:

צו וועמען וויססטו זיך פאַרטרויען?
מיט וועמען און וואו וועט דיר גוט זיין?
אַז קיינער דערמאָנט זיך נישט קיינמאל
אַז דו ביסט אין שטענדיקן וואַרטן
צווישן די שעהן די גרויע
ווי צווישן פאַרוואַנעטע שוואַמען.

און ער פרעגט אזוי, ווייל פאַר אים איז קלאָר און ער ווייסט אז:

זיי קומען שוין מער ניט
די שיינע שבתים.
זיי רוען אין ווייטע
פאַריתומטע לענדער.
אַ פּוּיגל אפילו
וואָס פלעגט אין דער זון
ביי די פענצטער זיך שטעלן
און הערן די פרייד
פון די זמירותגעזאַנגען,
געדענקט זיי שוין אויך נישט.

אָבער ער ווייסט פון ניסים אויף דער וועלט, איבערהויפט דעם
נס פון בטחון, קען ער דערפאר אזוי איבערצייגט בעטן:

באוויק נאר אַמאל
איין פונק בטחון
אַ שעה פון יומטוב
איז דער גראַ פון וואַכן.

ווייל, סאיז קלאָר פארן דיכטער אַז:

אין אלטע ספרים שטייט פארשריבן
סימבאלן, ווערטער פון פרייד און ליכט.
אויפיל צוואַנג און מאַרגנס
וואָס וועלן קומען אומגעריכט.

און גרויס די טרויסט אין יענע לידן
איבער די הערצער, קעפ פון די,
וואָס זענען אויף די דארן וועגן
געקראַכן מיט די נאָקעטע קני.

די גרעסטע שיינקייט, די העכסטע דערהויבנקייט, און די
פיינסטע איידלקייט איז ביים דיכטער דער באַוואוסטזיין אַז:

די איידלסטע האַבן דורכגעטראָגן
די האַרבסטע פיי אַויף זייער ביין.
די העכסטע און די שטאַלצטע זענען
אין טרויער אומגעגאַנגען קליין.
און האבן מיט די שטילסטע ווערטער
אַנגעקינדיקט דאָס ריינסטע גליק
און ווען דער שלעכטער האָט געקלעמערט
האַבן זיי גענידערט אין טאַל צוריק.

וואָס העכער עס שטייגט דער דיכטער אויפן באַרג פון ריינ-
סטער קינסטלערישקייט, אַלץ עמישער ווערט זיין פערזענלאַכקייט,
אַלץ שטילער און באַשיידענער זיין וואָרט; עס מעג זיין אַז דאָס
אייגן לעבן האָט זיך נישט דערהויבן צו דער איינפאַכסטער פשוט-
קייט פון בעטלער, בעט דערפאר דער דיכטער אזוי ליריש-איינדרוקס-
פול:

באַשער מיר אין מיין צווייט געבורט
אַ פרידלעךשטיגער בעטלער זיין.
און אפן מיט מיין בעטלזאַק
אַרײַנקומען אין יעדער שטאַט,
כּוועל בלייבן שטיין ביים וועג פון מאַרק,
און זען מען קלייבט די שוועלן אַפּ,
און זען מען מאַכט די קלייטן צו,
און דינער זייד פון אַוונט־ראַן
שפּרײט רײן זיך איבערן הימליכלוי
וועט מיר אַ לייכט טאַן אין געזיכט
די רן פון שבת וואָס קומט אַן
פון אַלע זייטן פון דער וועלט.

באַטש ער ווייסט גאַנץ קלאָר אַז:

מיר וועלן צוריק שוין ניט קומען
צום שוועל פון בית מדרש מ ט פרומקייט.

דער דור פון די ליכטיקע זיידעס
געזעננט זיך שטום ביים אוועקגיין.
נאר איינער דער שטיקסער פון אונז,
נייט אפ אין דער שטיקייט פון ווייטן
און הערט די לעגענדע נאר קלינגען.

און ער פרענט א פראגע וואָס איז אזוי פארשטענדלאַך פאַר
אונזער טראַגישן דור:

וואו ביסטו, וואו ביסטו, לעגענדע?
א קום אונז נאר איינמאל צו חלם,
מיטן לויטערן ליכט אויף דיין טלית,
מיט דער קינדערשער פרייד אויף דיין פנים,
מיטן וואונק פון א פינגער צום הימל.

פשוטקייט, באַשיידענע מענטשלאַכקייט, פאַרנייגונג פאַר גאָט
איז די לעבנס־אַנשוואַונג וועלכע י. י. סיגאַל האָט דערוואָרבן אין
זיין גייסטיקן קאָנטאַקט מיט דעם בעל־שם־טוב און די אנדערע ריזן
פון חסידיוּם. הונדערטער לידער האָט י. י. סיגאַל געזונגען אין
זיינע לעצטע צוויי געדרוקטע ביכער און אין זיינע נאָך נישט
געדרוקטע ביכער, וועגן דער ליכטיקער פערזענלאַכקייט פון בעל־
שם־טוב און אים אונז געשילדערט ווי דער גרויסער פארטיידיקער
פון די אָרימע, ווי פראָסטער אונוויכטיקסטער באַדינער פון גאָט —
וועלכער פאַרבינדט גאָט מיט דער געטלאַכקייט אינם כשרן האַרצן
פון געפאַלענעם בעטלער. איז אויך זיין איצטיקער בוך „מיין ניגון“
פול מיט אָט די מאַטיוון — לידער וועלכע איך וואָלט אַלע וועלן
ציטירן אַלס מוסטערן פון אונמיטלבאַרסטער ליריק:

בעל־שם־טוב לערנט נישט קיין חריפות —
ער האָלט פאַר זיך אַ פראַסטן סידור
עס הויבט זיך אן דארט פון מה טוב,
און ענדיקט זיך דארט ביים סוף מיט תהלים,
נאר פול איז אַיטלאַך וואַרט פון סידור
מיט גרויס געזאַנג פאַרן בעל־שם־טוב
די תפילות שטראַלן אים אַנטקעגן
ווי ווייסע ליכט מיט העלע פלאַמען.
דער סידור, זאגט ער, איז מיין תחינה:
„כהאב אים געירשנט פון מיין מאַמען“.

סאיז אַ גרויס וואונדערלאַך ליד וואָס דאַרף ווערטערלאַך
ציטירט ווערן, כדי ניט צו צושטערן דעם תהלימדיקן געזאַנג פון
דער סאַמע העכסטער און ריינסטער פשוטקייט. אָבער מען קען
דאָס נישט טאָן אין די באַגרעניצטע ראַמען פון אָט די באַמערקונגען.
ווייל איך דאַריבער נאָר ציטירן אַ טייל פון דעם פינאַל פון ליד וואָס
קלינגט אין מייןע אויערן ווי אַ כאַראַל פון מיסטערפולן געזאַנג:

כוועל נאכגיין שאַטנדיק און שווייגן
און זען דעם נס מיט מייןע אויגן.
כוועל זינגען דאָס געזאַנג פון יעקב
פון אונזער שטיילן פאַטער יעקב,
בשעת ער איז אין וועג אין ווייטן
פון עשוו אין שרעק אַיטלאַפן.

און זיבן יאר געדינט ביי לבנען
און ווידער זיבן — אין היץ, אין האגל,
כוועל זינגען, נאט, פון גאנצע וואגל
פון ערד צו ערד, פון לאנד און יםען.
א, רופ, א רופ אונז שוין צוזאמען
פון אלע גלותן און מדינות,
און שיק אונז שוין ארים אנטקעגן
דיין העלן שטערן אויף די וועגן.
מיר זאלן ווידער פאר דיר קומען,
ווי דו האסט אונז צוגויפגענומען
ווי דו האסט אונז צוגויפגעקליבן
ווי שאף, אדום דיין הייליק סיני,
און האסט אונז פאר דיין פאלק געהייליקט,
וועסט אונז דען ניט הייליקן ווידער
ווי קשטייט געשריבן אין דיין סידור?

„ווי עס שטייט געשריבן“ נישט אין די מעטאפיזישע און
פילאָזאָפישע שריפטן, וועלכע זענען נישט צוגעגאנגן צו דעם
פשוטן פאָלקס־מענטש, נאָר דוקא אין סידור!..

י. י. סיגאל באַזינגט פשוטקייט אין פיל אנדערע לידער:

נישט די שטאט פירט צום וועג פון מיין וואונדער.
ניט די קלוגשאפט פון ספרים — צו קלארקייט.
אזויווי א דארף צו א טייכברענג,
איז מיר נאנט די פשוטקייט פון מענטשן.

און ער ווערט אַרומגענומען פון טיף רעליגיעזע איבערלעבונגען
און זעאונגען. ער קלאָגט זיך:

און עס קומט צו מיר ניט קיינער,
און מען וויכט מיר אויס,
דו — דעראייניקער וואס קומט נאך
ליכטיק אין מיין הויז.

און מיט טיפער דאַנקבאַרקייט און גליק צעזינגט ער זיך:

און איר זע דיר קומען, קומען
מיט דיין ליכט, פאַרנאַכט.
פון די טיפע מערבֿהימלען
דא אונטער מיין דאך.

פייערלאך אונטער־יוסטוב
בלויט אויף מיינע ווענט,
און מיין קאפֿ נעמט פרום זיך בויגן
אונטער דינע הענט.

און דו בענטשט מיר, רופסט מיין נאמען
שטייל און שטייערהייט,
און איר טוליע איין מיין פנים
איז דיין גאלדן קלייד.

איך בלעטער סיגאלס „מיון ניגון“, גאנצע 360 זייטן לידער,
און ווידער און ווידער באַגעגן איך פאַרטרעטן, כאַראַקטער שילדע־
רונגען און אַנאַליעס פון דעם בעל־שם־טובֿס הייליקער פערזענלאַכ־
קייט — דער וואונדערלאַכער בעטלער.

וואוינען וואוינט דארט א בעטלער,
און צוקנייטשט איז זיין געזיכט.
שפעט איז אונט ביי א ספר,
און ביי אן אלטמאדיש ליכט,
זיצט ער, ליינט דארטן פסוקים,
תורה — מעשיות פון אמאל:
האט פארקליבן אין די כרעג זיך
דער בעלשמיטוב אין א טאל,
איז אן אלט, אלט נואיש שטיבל.
איבערן פענצטערל — א נעסט,
ווארפט די פויגעלאך די ברעקלאך
פון אלצדינג נאר וואס ער עסט.

איך וואָלט געקענט ציטירן ליד נאָך ליד ווייל די
אויסערגעוויינלאַכקייט פון זיין בוך „מיון ניגון“ באַשטייט אין
דעם, וואָס סאיז זייער שווער פאַר אַ נישט ספעציאַליסט אויסצו-
קלויבן אַ באַשטימטע קוואַליטעט פערל פון אַ פערל-אוצר. פאַראַן
צענדליקע לידער, וואָס דאָס סאַמע פאַרלייענען די שורות איז אונ-
מיטלכאַרער געזאַנג. איך גלויב אז אַט די געזאַנגען וועלן נאָך
אַפּשר אַמאָל אַרײַנגענומען ווערן אין דער רעליגיעזער ליטורגיע און
אז גרויסע קאַמפּאָזיטאָרן וועלן זיי אַרײַנפּלעכטן אין וואַנדערלאַכע
מוזיקאַלישע קאַמפּאָזיציעס:

פאַראַן צענדליקע לידער אין זיין בוך וועלכע שטעלן מיט זיך
פאַר נייע, פאַטעטישע פאַרמען פון אמתער חסידות וועלכע שטראַלן
מיט הייליקייט.

פאַראַן צענדליקע לידער, וועלכע באַטש אויפגעפאַסט אין
ראַפינירטער לירישער פאַרם, זענען זיי מער „פּראָלעטאַריש“ איידער
די גאַנצע „פּראָלעטאַרישע“ דיכטונג אין אַמעריקע. ווער קען זיך
אַבער אונטערנעמען זיי פאַרצוליינען אין דער באַגרעניצטער צייט
פון אַ פאַר קורצע נאָטיצן און באַמערקונגען?!

איך וויל ענדיקן מיט אַ ציטאַט פון אַ ליד וועגן די „בני אדם-
לייט“. סיגאַל זאָגט:

פאַרניב זיי דעם טומל פון שטעט,
דאָס רייסן פון דרײַער דינע פעלזן,
דאָס שפּיל אין געפּלי אינדערהויך,
דאָס בלינדע געשלעג און נעיעג
און בלוטיקע חרובע פעלדער,
דאָס קינדערשע פאַנעלגעוויי.

פאַרניב זיי דאָס שפּיל — מאַסקאַראַד —
אַ בעטלער פאַרשטעלט פאַר אַ סענין.
אַ נולן פאַרשטעלט פאַר אַ נביא,
אַ שווינדלער פאַרשטעלט פאַר אַ קדוש
אַז, ווען סקומט אַ די מידקייט פון נאַכט,
און דו טרייבסט זיי צוריק אין די אַלעקערס,
פאַלן זיי אַלע הויך נאַקעטע פאַר דיר
אַזויווי דו האַסט זיי באַשאַפן.

אין אָט דעם בילד פון מידער אוועקגעפאלנקייט אין די אַלקערס,
אָן ביטערקייט אָדער שטרעף, אַנטבלויזט י. י. סינאַל דעם מענטשן-
מין, אַזוי ווי גאָט האָט אים באַשאַפן — און מ'האָט דאָס געפיל:
סאיז אַזוי נוט:

וואָס עס קומט אָן די מידקייט פון נאכט
און די טרויבסט זיי צוריק אין די אַלקערס
פאלן זיי אַלע הויך נאָקעט פאַר דיר
אַזוויי דו האַסט זיי באַשאַפן.

לויט מיין באַשיידענער מיינונג, איז „מיין ניגון“, סינאַלס
גרעסטע בוך, און איינע פון די וויכטיקסטע לירישע ווערק אין דער
גאַנצער אידישער ליטעראַטור.

א. ש. שקאלניקאָוו האָט זיינע ערשטע ערנסטע פּאָעטישע אַרבעטן אָנגעפּאָנגען אין די „ניואַנסן“. שווערלאַך איז זיין שרייבן, כאָטש אַ געוויסער ריטם גיט דעם אונמיטלכאַרן איינדרוק אַז ס'איז פּאָעזיע. ווען ער זאָגט אָן אַן אָפּשטעל:

איצט בין איך נאָקעט פון זומער
פאַר דעם הערבסט פייער
פון מיין אָונטדיקן פאַרטראַכטיקייט.

איז דער מיין פון די פּערזן זייער ניט קלאָר, הגם דער פּאָע-
טישקייט פון די שורות. זאָל עס אפשר מיינען: אַז אין אָונט,
ווען ער איז פאַרטראַכט, און ווען זיין נשמה פילט האַרבסטיק, איז
אין אים גיטאָ קיין לייכט, זומערדיק געפיל. אויב דאָס האָט
געמיינט דער דיכטער, איז זיין פאַרם מאָדנע „קאָמפּליצירט“. אויב
ער מיינט עס ניט, מוז איך אָפּן צוגעבן, אַז איך הויב ניט אָן פאַר-
שטיין וואָס די שורות באַדייטן! אין דער זעלבער פאַרלעגנהייט
געפין איך זיך לייגענדיק נאָכאַמאָל ליד נאָך ליד אין די ניואַנסן.
און געפין איך זעלטענער אַ פאַרשמענדלאַך ליד, איז עס שוין,
פּאָעטיש, דורכזיכטיק. אַזוי צום ביישפּיל ווען ער זינגט:

ווען דער הערבסט פון ערשטן פּראַסט פאַרטריבן
פון גרוי און ווייסן, שטאַרקן פּלאַס,
בלויבט דער שניי אַ ווייסער, אַ נאַנצער אויפן פעלד
און האַלט די שטאַט אין ווייסן צאָט.

האָבן מיר אַ געוויס ווינטער-בילד, אַ פאַרפרוירענעם פּייסאַזש.
און זינגט ער וועגן ווייטע מאַמעס:

ווייטע מאַמעס פונם פרעמדן לאַנד
קומט זוכן אייער טרייסט אין אונזער זאַמד.
אונזער זאַמד האָט אייערע וואונדן באַהאַלטן
און סבלוסיקן אין אונזער זאַמד אייערע געשטאַלטן.

איז דער קלאַנג און ריטם איינפאַך, שוין, אָבער דערפאַר איז
דער מיין, די באַדייטונג, אַזוי ניט באַשטימט, אַזוי ניט קלאָר! און
זינגט ער ווידער אין פאַרשמענדלאַכער שפּראַך:

די נאַכטיקע שעהן האָבן נאָר פינצטער באַגלייט
צו דער גרויסקייט פון טאָג,
און דער נאַכטיקער באַרג ביים שטאַטיראַנד
איז שוין אויך געשטאַנען אין דער זון
און דער טאָג האָט זיך אַ פּריליאַכער מיט רעש
געגרויסט איבער מיין אַנגעשפּאַרטן קאַפּ צו אים.

ווערט ביי מיר קלאָר, אַז אין שקאלניקאָוו רעאַגירן צוויי הויפט-
טענדענצן: איינע פון בלינדער „קאָמפּליצירטקייט“, וואָס פאַר-
נעמט ביי אים דעם אויבנאָן, און די צווייטע, אַ ריין פּאָעטישע
טענדענץ, וואָס קומט זעלטענער צום אויסדרוק. קומט זי אָבער
צום אויסדרוק, קומט זי אין גאַנץ צאַרטע פּערזן אין אַ ריין געפיל
ווי:

גוט נאכט טאטע, גוט נאכט מאמע,
מיין קינד איז שלאפן געגאנגען.
א קוש פון די רויטראזע ליפלאד
איז שטיק אין איר רו זיך פארגאנגען.

שוין אין די „ניואנסן“, האָט שקאַלניקאָוו געזונגען וועגן: רייע-
לופטן, קראַנקן פּרילינג, פון פיין און הייסן בלוט, פון נאַקעטן עלנט,
פון קבר און אָנגעזאָגט אויף דער „פּראָלעטאַרישער“ טענדענץ וואָס
וועט זיך אַנטוויקלען אין זיינע שפּעטערדיקע ליידער, פון זיי אָבער
שייַלן זיך נאָר זעלטן אַרויס קלאָרע מאַטיוון ווי:

דיין קנד, דיין בלוט
דיין ליבע דורך איר,
קושט אויס די פרייד
וואָס טרויערט אין מיר.

אין דער צייט וואָס די פּראָלעטאַרישע מאַטיוון זיינע אין די
„די ניואַנסן“ פּעלט סיי איבערצייגונג סיי קינסטלערישקייט. אין
די „רוי-ערד“ זשורנאַלן האָט שקאַלניקאָוו אָנגעהויבן שרייבן אין
א פּראָזאַאישער פּאַרם מיט אַביסל מער איבערצייגונג, און מיר
גלויבן אים ווען ער זאָגט: :

נייארק! דו האַסט ביי זיך אַזוינע אויגן-פּענעטערלאַד
צו אַלע זייטן פון דער וועלט.

אַדער אין זעלבן ליד:

דער ים ליגט ווי אַ קעניג ביי דיין אַדמיזייט,
און גלעט דיר, וואַרעמט דיר, ליבט און קושט דיר,
ווייל דו ביסט מוראדיק גרויס, מוראדיק שיין און וואויל,
און נאך שטאַרקער, גרויזאַמער
מיט דיין אונטערדישן לעבן.

אַדער ווען ער דערציילט אַזוי אינטיים:

א מלאך איז דאָס געווען
וואָס האָט מיר דעם קאַפּ, דעם פנים געוואָשן,
די האַר געקעמט, העמדלאַד און היטלאַד גענייט
און געקוישט און געליבט, און אַפּגעהיט פון קרנק און טויט...
און געשטילט מיין שרעקגעוויין, און זאָט געמאַכט מיין הונגער
און אויסגעבעט אַ ריין ווייבן שלאָף,
און פאַרוויגט מיט אַ ריין שטיק געזאַנג פון איר פרייד
אייגליכיליך, אייגליכיליך...

ווער איך נאָך מער איבערצייגט ווי פריער אַז צו געלויטערטער
קלאַרקייט מוז שקאַלניקאָוו שטרעבן אויב ער וויל אַז זיין דיכטונג
זאָל אַ קיום האָבן. ווייל יעדעס מאָל וואָס ער פּילאָזאָפּירט איבער
אַבסטראַקטער וועלט-מעמאָטיק, איז דער רעזולטאַט: שווערע, ווייניק
זאָגנדיקע זאַצן, וואָס גאָט אַליין קען פאַרשטיין, ווי צום ביישפּיל:

טויט איז די וועלט אין דעם האַרץ פון דער ערד.
אַ שוואַרץ שטייגל, אַ פאַרניווערטער פּלעק
אויף אירע ברענענדיקע פלינגלען פון אַלע פייערן, אַלע ליכטיקייטן
און זי קאן זיך פון איר
מיט טויזנט ווינט-וואַסערן געפּלען-זייטן ניט אַפּוואַשן.

ברענען טויטע טעג ווי וויסטע דערנער פון דער ערד
אינם הארץ פון דער זון
ברענען אויס קאלטע, טיפע וואונדן אויף אירע גאלדאטעמדיקע פלינגען.

אָדער צענדליקע אזעלכע קאָמפּליקאציעס! און יעדעס מאָל
ווען ער זינגט וועגן קאָנקרעטע, נאָענטע אינטימע זאכן, פּאַסירונגען
אָדער געפילן, וואָס זיינען אים אַליין נאָנט און אַבסאָלוט קלאָר —
איז ער דער צוגענגלאַכער דיכטער וואָס באַפּרייט פּון זיין געמיט
אזעלכע פּערזן ווי:

דיר וואָס היטסט שטענדיק מיין געזונט
און לאזט ניט אַ קריץ טאָן אַ קאַץ, אַ ביל טאָן אַ הונט
אונטער דער טיר פּון מיין שאַפּנדיקער רן —
און גייסט אַליין — אויף דייע שטימע שפּיעפינגער
מיר ברענגען אַ גלאַז קאַלט, פּריש וואַסער
דיר, איבער דיר, וואַקסט די פּולע פּרייד פּון מיין לעבן.

אָדער אין אַן אַנדער ליד:

איך בין געפאַרנט
פון נאַכט בראַנז
געפּוּדערט פון טאַנגאַלד
און בלי אין בלוט פון דער ערד
און וואַקסט אין ליכט פון דער וועלט.

אָדער:

איבער מיין קאַפּ וועסטו שפּילן
אַפּילו ווען איר וועל טויט זיין...
און ווי אַ לייב וועסטו מיט גאַלדענע נעגל
דורכשטעכן די ערד, וואָס איבער מיר
און רעדן צו מיין לייב...

אָדער רירנדיקע פּערזענלאַכע מאַטיוון ווי:

וויקל זיך אַרום פון דייע ווייסע קליידלאך
פון דיין בערגעלע ערד —
ווער ליכטיק אין דיין לייב, אין דיין לעבן
ווי איר געדענק דיר יעדן טאָג
ווי איר זע דיר יעדע נאַכט
אין דייע גאַלדענע אַכט יאָר.

אָדער:

אַט בין איר דא
און באַלד שוין ניטאָ.
קום מיט מיר זיך שפּילן.

אָדער:

בלווע שיפּן אויף מיין ווינטער־פּענצטער
גייען פון הימל אַראַפּ און אַרויף.
וועמען פירן זיי צו מיר
אין דער קאַלטער ווינטער־נאַכט?
וואָס פאַר אַ בשורה האַבן זיי מיר
פון הימל געבראַכט?

האַט מען דעם באַוואוסטזיין, אַז שקאַלניקאָוו איז אַ דיכטער,
וואָס דיכטעט ניט נאָר פאַר זיך נאָר אויך פאַר זיינע לייענער.

אין יאָר 1926 איז אין מאָנטרעאל דערשינען שקאַלניקאָוו
„לידער“. אַ בוך פון 160 זייטן, וואָס האָט באַוווּן אַז ער רוט
ניט, נאָר שאַפט פּלייסיק. דער ערשטער טייל פון בוך באַשטייט
פון טרויער מאַטיוון, פון טויט און פון לידן, ווי:

איך בין דער
וואָס שטייט אין שיין פון אַלע צייטן,
און צינדט מיט בלוט די קנויטן פון לעבן —
מיין אַרט איז אויפן בעת עולם
וואו נייע טעג ווערן געבוירן
דורך אַלע טויטן...

אַדער:

דורך דיין שלעכט האַרץ איז אויפגעגאַנגען זיין וועלט
און ער איז וויינענדיק געבוירן געוואָרן.
טרויער וועט ער דאָ מערן
און דיר וועט ער שעלטן.

אַדער:

האַט זיך פון אַ שטוב אַ טיר געעפנט,
האַט מען אַרויסגעטראָגן אַ שוואַרץ קעסטל.
איז אויף אַ וואַגן ווי אַלטוואַרג אַ רעשטל
געפירט דורך דער שטילער גאַס.

אין די טרויער-לידער, מערקט זיך די נייע טענדענץ שקאַלני-
קאָווס צו איינפאַכקייט און שטילקייט, און אויף ווי ווייט דאָס
געלינגט אים, איז ער אַ פאָרויס אויף זיין וועג צו קלאָרער דיכטער-
רישקייט.

אַבער אין דער צווייטער אָפטיילונג פון זיין בוך „צו מיין פרוי“
געלינגט אים פון זיין נעמיט צו באַפרייען געזאַנגען, וואָס וואָלטן
פאַר אים אַליין געדאַרפט ווערן די מוסטערן פאַר זיין דיכטערישן
סטאַנדאַרט, ווייל ווען ער זינגט:

נעם צונורף דינע קליידער
און פאַרלאָז דיין מאַמעס הויז.
קום מיט מיר פון דער שטאַט אַרויס
קום מיר וועלן ערגעץ ביי אַ וועג
זיך אויסבויען אַ הויז
און בלייבן דאַרט אַליין
בזין סוף פון אונזערע טעג.

פאַרנעמען מיר געלייטערטע ליריק, צאַרטע ליבשאַפט און אמתן
געזאַנג.

צווישן די ווינציקע געלונגענע סאַציאַלע מאַטיוון אין בוך וואָס
דייטן אויך אַן אויף שקאַלניקאָווס פּאָליטישן גלויבן איז זיין ליד:

אַליין אַ שקלאַף —
בין איך געקומען זיך פאַרנויגן
פאַר די שקלאַפן פון מיין דור.

איד וויל ניט קיין באפרייאונג פון די הערשער איבער מיר.
אין מיין הארץ בין איד פריי, ווי די זון אין הימל
אין מיין הארץ וואוין איד ליכטיק אליין!

נאר פאר די
וואס ווילן זיין פרייער פון מיר —
בויג איד מיין קאפ און פארנויג זיך —
פאר די שקלאפן פון מיין דור! —

אביסל טענדענץ, און ניט גענוג איבערצייגנדיג. אָבער צווישן
די הונדערטער ניט געלונגענע סאָציאלע לידער פון די מערסטע
קאנאדער „פראָלעמאָרישע“ דיכטער איז דאָס דערמאָנטע ליד דאָך
אן אָריגינעלער פאָרוואָרט.

אויסער דעם בוך לידער האָט שקאַלניקאָוו זיך געדרוקט אין
כמעט אלע זשורנאַלן וואָס זיינען דערשינען אין קאנאָדע: „רויערד“
אונטער י. י. סיגאַלס רעדאַקציע; „רויערד“ אונטער שקאַלניקאָוו
רעדאַקציע; „דער קוואַל“, „עפאָכע“, „קאנאָדע“, „באַנינען“ און
פיל אַקאַדעמיקע און אמעריקאַנער אידישע צייטונגען. זיין שאַפונג
ענערניע איז אַ גאַראַנטירט פאַר ווייטערע ווערק, לאַמיר האַפן פון
גרעסערן פאַרנעם.

2025 01 25

אסתר סיגאל איז איינע פון די צוואַגנדיקסטע דיכטעריןס אין קאנאדע. א דיכטערן פון פאָעטישע ערפינדערישקייט, און פיינער אַרײַענטאַציע. איר שפראַך איז בילדלאַך און דערגרייכט א געוויסע ראַפינירטקייט פון פאָרם. אסתר סיגאל איז די דיכטערן פון אינטימע געפילן, פון פערזענלאַכער אינטימיטעט. אָט זינגט זי אין דער „עפאָכע“:

אויף די תאוהדיקע ליפן רוט א זאטער שמייכל.
סווילט זיך מיר אַזוי צושטערן דיר דיין רו
ווי דו האַסט מיינע מיר צושטערט,
און גלעט דיין ווייסן שטערן, דייע ווייכע האר.

עפעס אַזא גוטמוטיקע געמאַכטע בייזקייט און אַזא צאַרט-
לויטערער געפיל פון ליבע, — די ליבע וואָס איז געוואָרן אַ לייטנדער
מאַטיוו אין אירע פילע דיכטונגען. אָט אַן אינטימיטעט וואָס דער-
גרייכט געלייטערטקייט זינגט זי אין „רויערד“:

קום צו מיר —
איך יענער שעה ווען דו קענסט ניט שלאָפן,
כבין אַזוי וואָרד און וואַרטנדיק
איך נעכט ווען דו ביסט אויף...

אָדער אַזעלכע פלאַמיקע פערזן ווי:

דו ביסט אַ בייזער צו מיר געקומען —
אַזוי האַב איך דיר ליב צו זען...
כהאַב אַזוי ליב צו שפילן זיך מיט דייע וואונדן
איך די פלאַמען וואו עס יאמערט צארנדיק דיין בלוט.

און דערפילט זי אַז זי האָט צו ברייט אויפגעעפנט דאָס האַרץ,
דערקלערט זי מיט שטימפערשישקייט:

נו, זיי ניט ביין אויף מיר
דו נאַריש אינגל!
סאיז נאָר אַ שפיל אַזאַ ביי מיר.

און ווייל די באַבע אירע האָט איר געלערנט אַז:

ווער עס קומט אומגעבעטענערהייט
דאַרף זיך האַלטן שטיל אַלליין...

נעמט זי אַרום אַ געפיל פון אונטערדריקטן ווייטיק, פון רעזיג-
נאַציע און זי זינגט:

כבין שעמעוודיק, באַשיידן און ניט דרייסט,
דאָר קום איך אַפּט דאַרט וואו מען בעט מיר נישט,
און שמייכל צו יעדערן וואָס זעט מיך נישט.

אַבער אסתר סיגאל, ווי שוין דערמאָנט, קען אויך אינטימ-
קינדעריש זיין און מיט אַ האַרץ פול סענטימענטן דיכטן:

לאַמיר אַפּמאַכן ביי זיך אַזוי:
מיר זיינען ביידע קליינע קינדער,

מיר וועלן מאכן זיך א שטיבל פון קארטן
מיט טיר און פענצער, און א קוימען אויפן דאך.

אזא בולט בילד פון אונזערע אלעמענס יוגנט־יאָרן. דער איי-
ביקער מאַטיוו פון ליבע איז אזוי פארשירן געזונגען געוואָרן, אז
סאיז שווער ניי און אָריגינעל צו זיין... ביי אסתר סיגאל אָבער, איז
דער צוטריט און די טיפקייט פון דער עמאַציע ניי מומערלאַך, עכט
און סובטעל. אָט זינגט זי:

אַמאל וועל איך דיר זאגן אז דו טארסט נישט זיצן לעבן מיר,
דו דאַרפסט אין מיין שווערער איינזאַמקייט זיך נישט פאַרקלייבן
סאיז צו שווער פאַר דיר מיין עלנט צו פאַרטראגן...
דו ביסט אזא צאַרט ליכטיקער, אזא שיין און ליבלאך אינגל
ווען דו קושט מיר מינע אויגן, זוינסטן אויס פון זיי דעם געלן צער
און דו ווערסט בלאַס, שווינגנדיק און שווער.

אָדער די מייסטערפולע אָדע פון ליבשאַפט, נישט נאָר צו איר
פרינץ, נאָר אויך די גראַנדיעזע דערהויבונג און דערנידערונג פון
זיין שווערער האָרעוואַניע:

מיין פרינץ,
מיין מאן דער בעקער,
ווי עס קומט נאָר אז די נאַכט
טוסטן אויס פון קאַפּ די קרוין,
טוסטן אויס פון זיך דאָס בלויע קלייד,
ציסט אַ קלייד פון לייונט און.

און אין זעלבן ליד:

אין אַ לייונטענעם קלייד,
ביי דעם אַנגעהייצטן אויוון,
כריט ער און צעברענט די הענט
און דאָס פיער גרויסט זיך, רויצט זיך:
דאָ ווערן דינע נעכט פאַרברענט...
דאָרט דיין ליידיק בעט — דער פאַלאַץ
שטייט פון הימלס אויג באַוואַכט,
דיין פאַרקלאַזענע פרינצעסן
דערוואַרט דיין קומען נאַכט נאַך נאַכט.
סטוט די איידעלע פרינצעסן
נישט אויס פון זיך דאָס קלייד,
עס קען דער שלאָף ווער ווייסט חליה
אויסטריןקען די פולע ברוסט מיט פרייד...
און די קלייניקע פרינצעסן
שטעכט דעם שלאָף די אויגן אויס —
ער זאל נישט זען דעם וועג צום פאַלאַץ,
ער זאל דאָס בעט זיין גלאַט און ריין
ביז עס וועט דאָס ראַז פון מאַרגן
ברענגען דעם פרינץ אין בלוין אַהיים.

איך האָב ציטירט כמעט דאָס גאַנצע ליד, ווייל סאיז כאַראַקט-
טערויסטיש צו דער ערלאַכקייט, גרויסער ליבשאַפט, און געטריי-
שאַפט פון אסתר סיגאלס פערזענליכקייט.

דאָס וואָס ביי אַנדערע איז עראַטיק, איז ביי אסתר סיגאל
נאַטור דיכטונג צנועהדיק און בילדלאַך:

דו ביסט א גרעזעלע א קליינס,
זאגט מיר שטיף די ערד —
מיר האט נאט געבענטשט מיט פרייד און צער,
בלי איד, און וועלך און דאר,
פרוכפער זיך און גער.

אָדער אַן אַנדער נאַטור ליד ווי:

ווען איד ניי פון טאג צוריק
א געזערטלע פון שטראלן,
א געבארענע אין פרישן טוי,
א געאיידלטע פון פיינען
בין איד מילד און גוט אזוי.

אמתע, אוממיטלכארע דיכטונג וואָס מאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק
און צווינגט טראַכטן, און צווינגט זען בילדער און איבערלעבן
שטאַרקע געפילן.

און וויל אסתר סיגאל עפעס זאָגן וואָס איז פילאָזאָפיש און
פאָעטיש אין דער זעלבער צייט, נעמט זי אויף דאָס פראַבלעם פון
טונקעלע מינוטן אין לעבן, און די גוטע מינוטן ווען עס ווערט
געבוירן דאָס ליכטיק וואָרט און זינגט אזוי סובטעל, אזוי אַריגינעל:

א וויסט פּעלד דאָס שווייגן,
קומט אַמאל אַ פּויגל צופּליען,
קוקט מיט שרעק,
ניט אַ פּיק מיטן שנאַבל
און פּליט אַוועק.
בלויבן נאר טונקעלע מינוטן
לוערן איבערן פּעלד,
ווייטע אומזיכטיקע פּליג
ווייען קעלט...
אַמאל אין אַ גוטער מינוט
ווערט געבוירן דאָס ליכטיקע וואָרט.
רעד איד צו דיר,
דו רעדסט צו מיר,
מיר בויגן זיך צו,
קוקן זיך צו.
און הערן זיך צו.
זע וויפיל וואונדער —
דאָס פּעלד איז גרין
קינדער שפּילן זיך אונטער בוימער
און מיר זיינען יונג.

אָט ליגט פאַר מיר אסתר סיגאל'ס בוך לידער אַרויסגעגעבן אין
טאַראַנטאָ אין יאָר 1928, און איד לייען און בלעטער און
ווער פאַרכאַפט פון דער קלוגייט אָפּגעהיטקייט פון פאַרם און
פאָעטישן שוואַנג וואָס זינגט אַרויס פון דאָרט.

די ערשטע לידער אין בוך, זיינען דאָרפישע מאַטיוון ציטיר
איד צופּעליק, ליד נאָך ליד:

פּריהאַרבסט הויכט שוין אַן אויף די פּעלדער צו קומען.
שניידט אַפּ זומער די זיידענע צעפּ
און פאַרוועבט זיי אין סאַמעטענע כלומען.
לאַמיר פאַרגעסן אויף אַלץ וואָס פאַרגאַנגען
איז דער האַרבסטיקער זון וואָקסן גאַלדענע זאַנגען.

אָדער:

פרי שטייט אויף די זון אין דארף
און וועקט מיט שלעפערדיקע פינגער
די שלאפנדיקע קליינע שטיבאלאך.

אָדער:

די פעלדער ליגן נאָקעטע און וויינען,
וואָשן דעם שטויב פון די גארבן.
זאָג נאָר ברוינער שניטער, דו
האַסטו ווען געטראכט פון שטאַרכן?

אָדער:

איד ניי אַנטקעגן טאָג אַרום
די זון פייערדיק און גרויס.
קוקט מיר גלייך אין פנים
טרינק איד פון דער זון דעם וויין,
און דרעמל אַזוי זוניק איין...

אָדער:

כהאב היינט צום ראַנד פון שטאַט די זון באַנגלייט,
דער הייליקער האָט זיך געקרוינט אין פּורפור קרוינען
און האָט גענאַסן לויטער גאַלד...

און אַזוי אַ גרויסער טייל פון בוך, געלייטערטע, פּערזענלאַך־
אינטימע מאַטיוון.

דער סאַציאַלער מאַטיוו אין איער לידער אין אויסגעדריקט אין
אַזעלכע רירנדיקע לידער ווי:

מאַן מיט אַקסל פעסט און ברייט
וואָס טראַנסט די שווערע לאַסט פון טאָג —
די זאַרג פאַר ברויט.

אָדער:

גייסט זוכן ברויט,
איד קוק דיר נאָך —
פאַלט דיין שאַטן טרויעריק צו מיינע פים
און קושט דעם זויס פון מיין קלייד.

פאַרלאָזט דאָס הויז
טאָג איין, טאָג אויס.

אַסתר סינגאַל אין אַ וויכטיקע דיכטערן אין קאַנאַדע.

דער זשורנאל „רוי-ערד“ איז דערשינען (4 נומערן): אין יאר 1922-23 אין מאָנטרעאַל, אונטער דער רעדאַקציע פון י. י. סיגאַל, איין נומער אין יאר 1923 אַרויסגעגעבן אין מאָראַנטאַ פון דער „קולטור-ליגע“; צוויי נומערן אין יאר 1927 אין מאָנטרעאַל אונטער דער רעדאַקציע פון א. ש. שקאַלניקאָוו, און איין נומער אין יאר 1929 אין מאָנטרעאַל, ווידער אונטער דער רעדאַקציע פון י. י. סיגאַל. באַטייליקט אין די זשורנאַלן האָבן זיך כמעט די גאַנצע פּאָעטישע משפּחה: אסתר סיגאַל, א. ש. שקאַלניקאָוו, יודיקאַ, ל. בערקאָוויטש, ש. נעפּאַם, א. ל. סעלצער, נחמיה סיגאַל, בנימין קאַץ, משה טויב, מ. מלמוד, מ. גרינבערג, אהרן ברויטמאַן, ש. ד. זינגער, ש. שניידער, רבקה רויזנבלאַט, ש. פּערל און חנה שטיינבערג.

דאָס אַרויסגעבן פון די זשורנאַלן: „ניואַסן“, „עפּאָכע“ און „רוי-ערד“ אין משך פון 10 יאר, איז דער אינטערעסאַנטסטער פּעריאָד אין אַנטוויקלונגס-געשיכטע פון דער קאַנאַדיש-אידישער ליטעראַטור. ווייל די זשורנאַלן זיינען געווען די טריבונע פון נייעם קינסטלערישן וואָרט, פון קינסטלערישן עקספּערימענט, וואו עס האָבן זיך קריסטאַליזירט די וויכטיקסטע קאַנאַדיש-אידישע דיכטער.

און אַרויסגעגעבן זיינען די זשורנאַלן געוואָרן, ניט ווייל אַ גרויסער לעזער־קרייז האָט אויף זיי געוואָרט, נאָך ווייל די שרייבער אַליין האָבן געבראַכט פּערזענלעכע קרבנות מיט דעם וואָס זיי האָבן געשריבן, אַליין באַצאָלט דעם דרוקער, און אַליין צוטיילט די זשורנאַלן איבערן לאַנד. די פּעריאָדע האָט זיך אויסגעצייכנט מיט אידעאָליזם, נאָנטקייט צווישן שרייבער, און אַן ערנסטע קינסטלע-רישע באַציאונג.

מיט אַ צען יאָר פאַר דער דערשיינונג פון די דערמאָנטע זשורנאַלן, איז שוין אין מאָנטרעאַל געוועזן טעטיק אַ טאַלאַנטירטע שרייבער גרופּע, אַרום וועלכע עס האָט זיך געוועבט דאָס ביסל ליטעראַריש לעבן. דער טעטיקסטער פון זיי איז געווען דער טאַלאַנט-טירטער סקיצן שרייבער שמואַלזאָן. אַליין אַ באַגאַבטער מענטש און ליידנשאַפטלעכער ליבהאַבער פון דער אידישער ליטעראַטור, האָט ער געהאַט אַן אויג אויף יעדן וואָס האָט געדרוקט אַ טאַלאַנטירט וואָרט, אים אויפגעזוכט, געבראַכט אים צו זיין היים און אים באַגייסטערט און ערמוטיקט ווייטער צו שאַפן; אזוי איז מ. שמוּלזאָנס

הויז געוואָרן דער ליטעראַרישער צענטער פון שטאָט (דערנאָך זיינען געקומען וואַלינער, ראובן בריינין (דער וועטעראַן פון דער העברעדי אישער ליטעראַטור), לעאָן כאַזאַנאוויטש, דר. וואָרטסמאַן, נ. פּערל-מאַן, קאַנראַד בערקאוויסי, ש. נעפּאַם, דער היסטאָריקער ב. זאַק, ישראל ראַבינאוויטש און אַנדערע).

מ. שמואלזאָן האָט אין יענער צייט מיטגעאַרבעט אין „קאַנאַדער אַדלער“ און געדרוקט זיינע פּסיכאָלאָגישע דערציילונגען אין דער „פּרייער אַרבעטער שטימע“, אָבער זיין היים (ווי שוין דערמאָנט) איז געוואָרן דער מיטלפונקט צו וועלכן עס האָבן זיך געצויגן אַלע, וועלכע האָבן געהאַלטן אַ פּען אין האַנט. ווייל דאָרט האָבן זיי געפונען דעם באַגייסטערטן, קלוגן שמואלזאָן תּמיד בערייט איבער-צולייענען מאַנוסקריפּטן, שטראַפּן טאַלאַנטלעזיקייט, און מיט וואָר רעמער דערמוטיקונג צו די וואָס האָבן אַרויסגעוויזן אַ סימן טאַלאַנט. איך געדענק ווען אין די יום-טוב נומערן פון „קאַנאַדער אַדלער“ האָבן זיך אָנגעהויבן באַווייזן י. י. סינאַלס לידער. מ. שמואלזאָן האָט מיט גרויס אינטערעס געלייענט די לידער און דערקענט אין די אָנפאַנגערישע פּראַוון אמתן טאַלאַנט. „מען האַרף זיך מיט אים באַקענען, אים אָנווייזן אויף זיינע טענדענצן, און ערמיטיקן אים, ווייל י. י. סינאַל האָט טאַלאַנט האָט שמואלזאָן ניט אויפגעהערט זאָגן. אַזוי איז סינאַל באַפּריינדעט געוואָרן מיט שמואלזאָנען און מיט דער קליינער גרופּע וואָס האָט איר הויפּט-קוואַרטיר געהאַט ביי שמואלזאָנען. און אַז די נייע סביבה סינאַלס האָט געהאַט אַ גוטע ווירקונג אויף אים, האָט באַוויזן זיין ערשט ביכל „פון מיינ וועלט“ וואָס איז דערשינען אין יאָר 1916 אין מאַנטרעאַל (68 זייטן).

נאך נאָקומענדיקע

שלמה האלפערן.

די לידער אין זאמלבוך „קאנאדע“ פון שלמה האלפערן און
5. ראָזענבערג געהערן נאָך צו דער „פּרימיטיווער פּעריאָדע“ פון
אידישער דיכטונג. ווייל כאַטש אין יאָר 1919 האָט מען אין
קאנאדע שוין געלייענט דאָ לידער פון אלע אַמעריקאַנער אידישע
דיכטער (די „יונגע“ איבערהויפט) האָבן ש. האַלפּערן און 5. ראָ-
זענבערג נאָך געהאַלטן ביים סאַמע אָנהויב! אַזוי, פאַרגינט זיך
צום ביישפּיל שלמה האַלפּערן:

דו ביסט אַמאַל געווען
אַ היילונג צו מיין הערץ.
געהייסט מיר יעדע וואונד,
געשטיקט מיר יעדן ש מערץ.

ער האָט נאָך געהאַלטן ביי הערץ און שמערץ!

אָדער:

פילסטו דאָן מיין עלנט?
פלאג איך זיך צום טויט,
ווען אין בעט ביינאַכט
פילסטו מיט מיין נויט?

דאַרף מען נאָך?!

5. ראָזענבערג.

5. ראָזענבערג ווידער, דער רעדאַקטאָר פון זאמלבוך „קאנאדע“,
פאַרגינט זיך אַזעלכע פּערל, וועלכע איך ציטיר נאָר ווי אַ קוריאַז:

אַ, פאַרגיב מיר יונגט מיין —
טהאַט פאַריאַנט דיר מינע זינד,
כהאַב געפאַלגט דעם שטן בלינד,
קען אַ מענטש פון זינד זיין רייז?

אָדער:

אין דער הויך, אַ, זאַג וואָס זוכסטו?
ווען דאָ אויף דער ערד געפינסטו
בלומען, רויזן אויף די וועגן,
קיפּן, ברוסטן דייעטוועגעז?

נו, נו...

5. בערקאָוויטש.

דערפאַר אָבער, האָבן די לידער אין זאמלבוך פון 5. בערקאָוויטש,
אַנגעוויזן אויף אַ נייעם יונגן דיכטער, וועלכער וויל עפּעס זאָגן.
אַט פּרוּבירט ער:

ווען עס נויגן זיך די שאַטנס נידריק אַרונטער
און בלוירויט צופלאַקערט די זון ביים פאַרגאַנג:
און וועבט אַזויס גינגאַדענע ראַנדן אין מערב
און עס שפּטשו ווי תּפּלות בלום און זאַנג.

און מיר דערהערן אן ערנסטער וואָרט און דיכטערישער שטימונג. ל. בערקאוויטש האָט שפעטער זיך געדרוקט אין די „ניואַנסן“ און אינם טאָראָנטאָ „רוי־ערד“. לייענט מען אין די „ניואַנסן“ זיין ליד „מיט די רעלצן“ הערט מען אַ מאָדערנע שטים.

מיט די פלאַכע בלויע שטאַלירעלצן
האַבן אין שטערנדיקער נאַכט
מיינע ווייטאקן זיך נאַכגעצויגן.
טויזנט ווילדע פייערדיקע אויגן
איז איין מאַסע ווייסער ליכטיקייט...

אָדער לייענט מען אַ ליבע־מאַטיוו געדרוקט אין „רוי־ערד“:

ווייט זיך מיר טראַכטן און טראַכטן,
פאַרטראַכטן זיך טיפער און שטילער,
און טראַכטן פון אויגן, פון אויגן
פון דינע —
וואָס ווילן דינע אויגן
ווען זיי טוליען זיך מיט בלינדער פאַרקאַנקייט
צו מיר

אן עכטער אָטעם פון אַ דיכטער.

ש. שניידער

ש. שניידער האָט אויך אָנגעהויבן דיכטן אין די „ניואַנסן“. זיינע טעמאַטישע לידער: „מײן ווייב, מײן אויסגעטראַכט ווייב“; „דאָס ליד פון מײן זון“, וועלכע צייגן זיין „מאָדערנע“ פּוּזאַנאַמיע. איך בין אָבער ניט זיכער אויב:

יונגערמאַן,
סאיז דאָך לאַנג אזוי די נאַכט דיר און קאַלט.
דער זייגער האָט שוין לאַנג צוועלף דיר געשלאָגן
און דו שלאָפסט נאָר ניט.
מיר ביסטו שוין פונם נאַכטיקן מאַנסטער
וואָס לויערט אויף דיר!

איז אמתע אָדער געמאַכטע פּאָעזיע! איך בין איבערהויפט ניט זיכער אויב אַלע שניידערס לידער זיינען עכטע דיכטונג. ווייל ערשטנס, זיינען זיי אזוי מאָדנע קאַלט און גלאַטיק; און צווייטנס קלינגען זיי ווי באַנאַלע אָפּקלאַנגען פון פאַרשידענע אידישע און אַמעריקאַנער פּאָעטן.

פון וואָנען זשע נעמט זיך ביי מיר דער צווייפֿל? אפשר דערפאַר וואָס צווישן מערערע לידער געפינט מען קלינגענדיקע שורות, ווי:

האַט די נאַכט נאָך איר רן, איבער אונז ניט פאַרשפּרייט,
ליגט נאָך באַגראַבן אין דער פינצטער אונזער פּרייד,
פול מיט טונקלקייט און טרויער אונזערע רייד.

אמת, אין די שורות, איז קיין בילד ניטאָ, דערפאַר אָבער

„קלאנג“. לייען איך דארײַבער אַנדערע לידער און געפין קליינע בילד־לאַך ווי צום ביישפּיל:

וויצט אַ מענטש ביים קלאַוויר און טראַכט
און ערנעצ־וואו ווייט פאַרלירט זיך זיין שפּילן. (12)

אָדער אין זעלבן ליד:

קומט די נאַכט אַרום פון ברייטן טיך,
הויכט אַן איר אַטעם אויף דער ענגער שטאַט.

טראַכט איר: אפשר איז עס טאַקע יאָ אמתע דיכטונג,
איבערהויפט נאָך אָפט דערזעט מען ביי אים אַזעלכע אָנהויבן פון
לידער ווי:

וועט היינט נאַכמאַל די בלינדע נאַכט
אַ מידע פאַלן אויף דער נאַסער ערד.

אָדער:

סאיז אונזער ביידנס בלום
פאַרטמט מיט ברענענדיקער תּאווה.

אָבער איך צווייפֿל ווידער ווען איך לייען ביי אים אַזעלכע ניט
מוזיקאַלישע פּראַזע־מוסטערן ווי:

אויפגעריסענער טאַג און פינצטערע טענצער
פינצטער לויכטנדיק אין פאַרשפיצטן פּיין.

און איך קום צום שלום אַז די לידער פון ש. שניידער זיינען
אַלע געשריבן אין מאָדערנעם אידיש, צומאָל פּאַעטיש אָבער בכלל
פּובליציסטיש, צייטנווייז מוזיקאַליש, אָבער איבערהויפט פּראָזאַאיִש,
אָן דער מינדסטער אינספּיראַציע. שלמה שניידער האָט זיך אויך
געדרוקט אין „דער קוואַל“ און „רויערד“.

אשר רויזן

אין די „ניואַנסן“ האָט זיך אויך געגדרוקט אַ דיכטער אשר
רויזן וואָס האָט געמאַכט אַ גוטן איינדרוק מיט זיין גלאַטער שפּראַך,
געפּיל און ריטם און איז... פאַרשוואַונדן.
אָט איז אַן אָנהויב פון זיינס אַ ליד:

אַרום יענעם אַרט,
בלוט־קנעל אין דאַס גראַו דאַרט,
רויטלאַד זאַמד פינקלט
צווישן גראַו.
און אונטן דאַרט
ליגט דער טויטער קאַפּ בלוז.

זען מיר אַ בולט בילד און נעמען אינסטינקטיוו אַן אַנטייל
אין זיין שילדערן. אָדער ריידנדיק וועגן „טויטע טריט“ ווען די
פינצטערניש ווערט גרוי זאָגט ער מיט אַזוי פּיל צוטרויען:

איר שרעק זיך פארן גלאנץ פון מיינע אויגן
וואס די מאטקייט האט אין זיך באהאלטן,
פאר דעם שמייכל אויף מיין פנים
וואס איז אין מיר פארטרויערט.

עס בלייבט צו באדויערן פארוואס אשר רויזן האָט ניט פאָרט-
געזעצט זיין גוטן אָנהויב.

„ניואנסן“, א מאָנאַט־שריפט, וואָס איז אין יאָר 1921 דערשינען איין 3 נומערן אונטער דער רעדאַקציע פון י. י. סיגאַל, איז אַן צווייפֿל געווען דער ערשטער ליטעראַרישער זשורנאַל אין קאַנאַדע, אין וועלכן עס האָבן זיך געדרוקט די וויכטיקסטע דיכטער. דער זשורנאַל האָט געגעבן אַ נייעם טאָן דער קאַנאַדער אידישער פּאָעזיע און ליטעראַטור. אויסער י. י. סיגאַל האָבן זיך אין זשורנאַל באַ טייליקט פּאָלנגדע דיכטער: א. ש. שקאַלניקאָוו, ש. שניידער, אשר רויזן, ל. בערקאָוויטש, ש. נעפּאָס און מרדכי מילער. די רעדאַקציע איז געוועזן אַזאַ שטרענג־קינסטלערישע, אַז דער זשורנאַל איז פּאַרבליבן צווישן די בעסטע וואָס זענען אין קאַנאַדע דערשינען.

אין יאָר 1922 איז אין מאָנטרעאַל דערשינען די „עפּאָכע“. אַ דריי־מאָנאַטלעכער זשורנאַל פאַר מאָדערנער ליטעראַטור, רעדאַקטירט פון אַ קאָלעגיום: י. י. סיגאַל, א. אלמי, (וועלכער האָט פאַר אַ צייט געוואוינט אין מאָנטרעאַל) און א. ש. שקאַלניקאָוו. אויסער זיי האָבן זיך אין זשורנאַל באַטייליקט פּאָלנגדע דיכטער: מלך כמיעלניצקי, אסתר סיגאַל און צוויי וועלט־אידישע דיכטער: ה. ליוויק און מלך ראָוויטש (אין די ליטעראַרישע זשורנאַלן „ניואנסן“, „עפּאָכע“, „רויערד“, וואָס האָבן זיך אויסגעצייכנט מיט ערנסט און קינסטלערישן שטרעבן, האָבן באַקאַנטע אידישע דיכטער פון אַנדערע לענדער צוגעשיקט זייערע לידער).

WILSON

ווען איידע מאזע וואָלט אין די אלע יאָרן פון איר דיכטערישן שאַפן אַפילו קיין איין ליד ניט געשריבן, און געלעבט, געווירקט, געדינט, געהאַלפן און דערמוטיקט און דערהויבן און באַגייסטערט אַלץ וואָס האָט צוטאָן געהאַט מיט מענטשלעכקייט און קונסט, וואָלט איר אינטערעסאַנטע פּערזענלעכקייט אַליין, געוועזן אַ וואונדער-לאַכע דיכטערישע דערשיינונג. צום גליק אָבער, איז ניט געווען קיין איין זאַמלבוך, ליטעראַרישער זשורנאַל, אָדער שריפט וואָס איז דערשינען די לעצטע 8 יאָר אין קאַנאַדע, און צומאָל אין די פאַראייניקטע שטאַטן, אין וועלכע איידאָ מאַזעס לידער זאָלן ניט בענטשן מיט דער פרומקייט און באַשיידנקייט פון איר טאַלאַנט. טרויער און שטילקייט, צוויי פונדאַמענטאַלע אייגנשאַפטן פון איר דיכטונג, געפינען מיר אין אירע ערשטע לידער: אין זשורנאַל „קאַנאַדע“ (1925) זינגט זי:

עס טראַגט דער ווינט מיינע לידער אין זיך
 דערפאַר זינגט ער אַפט טרויעריק אַזוי
 און ברענגט מיר צוריק איינציגנויים
 אַפגעריסענע אַקארדן פון זיי.
 און ווען די זון שיינט אויף העל
 און דער ווינט בלאַזט ווידר אַזוי,
 דאַו הער איר מיינע לידער וויינען שטייג
 און זיי לייכטן בלייבן אַזוי.

ניט קיין נייע פאַרמען, ניט קיין פאַרקנייטשטער שטערן, ניט קיין פּרעטענציעס אויף יונג אָדער אַלט — נאָר שטילע איינפאַכע געפילן, פול דיכטערישן אמת. און שרייבט זי וועגן נאַטור, וועגן איין איזאָלירטן זונדשטראַל („קאַנאַדע“ 1925), מערקט זיך דיזעלעכע שטילע נאַאיוויטעט פון אַ צניעותדיקן מענטשן וואָס זעט אַזוי קלאַר אַ קליין געוויינלאַך בילדל:

אַ זאַמדיק בערנג
 אַ קליינער קוואַל
 אויפן זאַפד, אַ זונען שטראַל.

און וועלכער קען אין דערזעלבער צייט, מיט דערזעלבער איינ-פאַכקייט, קאַנצענטרירן אין זיך אויף אייביק אַ מאָס רויען טרויער, וואָס וועט איר גאַנץ לעבן זי באַגלייטן...

ניט קיין בלומען ניט קיין גראַז
 וואַקסט אויף מיין קינדס קבר,
 אַ קליינע מצבה, אַ גרויער שטיין,
 שטייט און קוקט אויף זיך אַליין.
 ניט מיט בלומען, ניט מיט גראַז
 וועל איר באַפּוען מיין קינדס קבר;
 ווי אין האַרצען ביי מיר די וואונד
 מיין קינדס קבר מוז בלייבן רוי
 ווי ער אין זיין גרוב,
 ווי זיין שאַטן אין מיין שטוב...
 מיין קינדס קבר מוז בלייבן רוי...

אין די לידער פון קארמאנס „אנטאָלאָגיע פון אידישע דיכ-
טערנס“ הויבט דער רויער טרויער פון איידא מאזע אָננעמען
פאַרמען פון רעזינאַציע, ווען זי זאָגט:

צוליב טאַטע־מאַמע
וואָס זיינען אַלט;
צוליב קינדער
וואָס זיינען קליין,
צוליב זיי
וואָס וועלן ניט פאַרשטיין
מוזן מיר שוין
אָזוי גיין.

וואוהין גיין? און פון וואָס פאַר אַ טרויער געטריבן וואָס
מאַכט דעם וועג אָזוי שווער? ענטפערט איידא מאזע:

שווער צו גיין
ביי אַ פינצטערער וואַנט;
דער וועג איז שמאַל,
דערלאַנגט די האַנט;
וועט זיין גרינגער
אָזוי צו גיין;
אין שמאַלן וועג
ביי פינצטערער וואַנט.

טרויער איז געווען דער ערשטער דיכטערישער מאָטיוו פון
איידא מאזעס שאַפן — און דערדאָזיקער מאָטיוו פון טרויער (אַזא
ניט באַגרעניצטע אוניווערסאַלער מאָטיוו) האָט געמוזט זיך קריס-
טאַליזירן אין פאַרשידענע פאַרמען פון אורשפּרינגלאַכן מין. און
טרויער איז אין איר דערפאַרונג פאַרבונדן מיטן טויט. און
טויט איז באַ איר געוואָרן דאָס אונפאַרמיידלאַך פאַרגיין פון דער
זון, אָזוי אַז ווען זי רעדט וועגן דעם אַלטן גוף פון איר טאַטן
וועלכער:

שטרעקט זיינע זיבציק רייפע יאַר
צו דער זון אַרויף.

זינגט זי אָזוי קלוג און גוטמוטיק, אָן דער מינדסטער טריבור
לאַציע:

ווייסט מיין טאַטע אַז ניט לאַנג
וועלן טעג נאָך בלייבן אָזוי שיין;
און ווי די זון וועט ער אויך
שוין מוזן באַלד פאַרגיין.

אַבער מיט דער גאַנצער גוטמוטיקייט פאַרבלייבט דאָך אין
האַרצן דער ביטערער געפיל.

פאַראַלעל אַבער מיטן מאָטיוו פון טרויער, האָט איידא מאזע
געשפּונען אַנדערע מאָטיוון ווי: מוטער מאָטיוון. קינדער מאָטיוון,
ליבע מאָטיוון, נאַטור און סאָציאַלע מאָטיוון, און אין אַלע דערפילט

מען איבערהויפט דעם דיכטערישן אמת, ווייל די פאָרם איז ניט
אלעמאָל דאָס וויכטיקסטע אין איר דיכטונג. מוטערלאַכקייט און
גוטסקייט איז אַ צווייטע קארדינאַלע אייגנשאַפט פון אידע מאַזע
שאַפן, איז דיראַזיקע מוטערלאַכע גוטסקייט בולט:

כּוּאַש מײן קינדס וויקעלאַך
איז קליינעם קלאַרן טײך,
וועט מײן קינד אויסוואַקסן
גרויס, און שלאַנק און גלייך.

און אין זעלבן ליד:

טראַגט קליינע כּוּאַלעלאַך
מײן וויקעלע אַוועק,
וואו עס וואַשט אַ מאַמע אַן אַרעמע
ווינדעלאַך בײַ אַ ברעג.

וועט זי אויפהויבן טוויקעלע
וואס איז אַוועקגעשוואומען
און נוצן פאַר איר קינדעלע
טא זאל איר וואויל באַקומען!

אָדער ווען זי פילאָזאָפירט אין אַזעלכע איינפאַכע, פאַרשטענד-
לאַכע, גוטמוטיקע ווערטער, וועגן דעם וואָס הייסט זײַן אַ מאַמע:

און וואס הייסט אַ מאַמע זײַן
פון קינדעראַד-ברעקעלאַך?
אַנטאָן זײ און אויסטאָן זײ
קליידעראַך און זעקעלאַך.

און וואָסן נאַר און ציטערן
פאַר נישט זיכערע טריט
און אַלעמאַל בעטן נאַר:
כאַשיץ און באַהיטן!

אין דערדאַזיקער געפיל פון מוטערלאַכער גוטסקייט, מאַניפעס-
טירט זיך אפילו ווען זי שרייבט צארטע ליבע מאַטיוון ווי (זאַמל-
בוך „באַגינען“):

פון מײן טעגלאַכער תּפּילה,
פון מײן זיפּע אין דער שטיף,
ציט זיך אין בענקשאַפט
מײן ליד צו דיר.

אָדער אין זעלבן ליד:

פון מוטערלאַכן שמייכל
צו מײן קינד פון מיר
שמייכלט אַרויס
מײן ליד צו דיר.

נאָר זעלבן שײלן זיך אַרויס פון צווישן די דערווייל געדרוקטע
לידער, אַזעלכע אינטענסיווע, געטרייע און פריידיקע מאַטיוון ווי
(אין „באַגינען“):

מײן האַרץ איז איבערפול מיט דיין שטיקקייט,
מיט דינע ניט געדעטע רייד,
און ווי מתנות טייערע

דיינע ניט גערעדטע רייד
היט איר אפ דיין שטילקייט - מיין פרייד

און איר שווייג מיט דיר
בויג אן מיין קאפ און הארד,
נעם אויף איעדן שארד;
פון דיין פארבארגן אויג - איעדן בליק
פון דיינע ניט גערעדטע רייד - מיין גליק.

אין אלעגמין אָבער, איז דער „טויט“ ביי איידא מאַזע אויס-
געטאָן געוואָרן פון דאָס גרוי־לאַכע, און מישט זיך אויס מיט די
לידער פון ליבע, פון מוטער־לאַכקייט, און פון טרויער, אזוי אז טויט
ווערט ביי איר אַ מין צוריקגיין אַהיים, אַ מין באַהעפטן זיך מיט
דער אייביקייט. אזוי אז ווען זי זינגט („באַנינען“):

גוט וואָס דו האַסט בויער און שטיין
פאַרווייט איז דיין געטלאַכן רוים
און וועסט מיר מיטגעבן עפעס פון דעם
ווען דו וועסט מיר רופן אַהיים.

איז כמעט ניטאָ קיין סימן פון יענעם טרויער וואָס באַגלייט
זי אזוי אָפט.

אין די „העפטן“ ליענען מיר לידער, וועלכע נעמען אַרום די
דערמאָנטע אייגנשאַפטן פון איידא מאַזע: טרויער, ליבע און
נאַטור שילדערונג.
אָט איז זי אין די בערג און דער אָוונט האָט איינגעוויקלט די
שטילקייט אַרום:

עס האָבן באַרג צו באַרג זיך צעגוטליעט
און איבער זיי דער וואַלד
האַט זיך מיט נאַכט פאַרדעקט
און איינגעשלאָפן.
פון דערווייטנס, באַ אַ זייט,
האַט דער הימל צו דער ערד זיך צוגערוקט
און ביידע אויסגעהערט
די שטילקייט פון דער וועלט.

אָבער באַלד שאַצט זי אָפּ איר וועלט אויף אזא טרויעריקן אָפן:

מיין וועלט איז אַ גרויס פאַרלאָזן הויז,
עס וואוינען אין איר נאָר אַ גרויס און אַ מויז...

וואָס מער מען ליענט איידא מאַזעס לידער אין אַ כראָנאָלאָג-
גישן סדר (ווי זיי זיינען אָפגעדרוקט געוואָרן), אַליץ מער פילט מען
איר פעאיקייט. אין כמעט דערזעלבער צייט פון איבערלעבונגען,
רעאגירן אויף אַנטקעגנגעזעצטע מאַטיוון:

דערפאַר וואָס בוים טוליעט זיך צו בוים
און באַרג צו באַרג,
און גראַז צו גראַז,
דערפאַר בענק איר נאָר דיר.

דערפאר וואס שטערן שפילן זיך מיט שטערן
און רוימען ארום זיך מיט זילבערנע סודות,
דערפאר בענק איר נאך דיר.
דערפאר וואס נאכט ברענגט מיט זיך הלומות
און וויקלט איין די וועלט אין ציטערדיקער בענקשאפט,
דערפאר בענק איר נאך דיר.

אן אנדער ליבעליד:

עס ווארטן יעדע נאכט אויף דיר
די לאמפן אין מיין הויז
מיט די העלסטע פייערן
קוקן זיי ארויס.

מיט די ווארטנדיקע לאמפן
העלט אויף א דינע ליכט אין מיר.
העל איר אויף מיט אלע פייערן
און ווארט אויף דיר.

אין איין ליד ("אידיש אמעריקע") רעאליזירט זי אז אירע „ניט
אויסגעלעבטע זינד" קלאפן אין איר טיר:

ניט דורכגעלעבטע מינע זינד
בעטן זיך צו מיר...

און אין א רייע לידער (אויך אין זאמלבוך „אידיש אמעריקע")
קומט זי נאכאמאל צוריק צו אירע אומעט איבערלעבונגען און
טרויערט:

מירע מינע שעהן,
שווערע מינע טעג,
מחנות שווארצע קראען
פליע דורך מיין וועג.

אָדער:

ארום מיר איז אלץ
ווי אמאל געווען,
נאר מיט מיר אליין
איז עפעס וואס געשען.

אָדער:

וואו זאל איר אוועק
אזוי איינע אליין,
אז מיין מול איז שווער
און מיין קינד אזוי קליין
און שמאל אלע וועגן
און פון קינד דאס געוויין,
וואו זאל איר אוועק
אזוי איינע אליין.

און אנטבלויזט פאר אונז איר הארץ און ווייזט אז דאס ביסל
פרייד און ליבשאפט וואס פאָדערט גערעכטיקייט ביי איר אייגענער

יוגנט, ווערט אזוי אָפּט איבערנעוועלטיקט פון דעם גרויסן טרויער וואָס קוועלט און פאַרפלייצט איר אזוי עמפינדלאַכן געמיט.
 אין די זשורנאַלן „קינדער וועלט“ און דערנאָך אין „קינדער זשורנאַל“ דרוקט איידאָ מאַזע אַ סעריע קינדער לידער (טיילן פון איר נאָך ניט אינגאַנצן געדרוקטן בוך „אין יאָסאַלעם וועלט“). אַט אידענטיפיצירט זי זיך מיטן חלום פון אַ קינד, מיט אַ שמיכל אויף די ליפּן, מיט אַ געוויסן קינדערשן הומאָר און זי זינגט אויף אַ קינדערישן אופן: ¹

כוואַלט וועלן זיין,
 כוואַלט וועלן זיין,
 כוואַלט וועלן זיין אַ האַז,
 און נאַכלויפן נאָר העזלאַך
 וואָס שפּרינגען אום אין גראַז.
 כוואַלט וועלן זיין אַ זיידע
 מיט אַ לאַנגער ווייסער באַרד
 און אומניין מיט אַ שטעקלעך
 קוים רירן זיך פון אַרײַן...

און אַט זינגט זי וועגן קינדער, מערקט זיך אויך די פריידיקע שפילעוודיקייט:

גייט אין גאַס אַ רענגל,
 גייט ער זיין אַנטקעגן,
 וואָסן מיינע קינדערלאַך
 ווי בלוטעלאַך אין רעגן.

אָדער די נאַאיווע נאַטור באַוואַנדערונג, וואָס אַ קינדערישע פאַנטאַזיע קען מאַלן: ²

אזוי שוין,
 אזוי שוין.
 די נאַכט וועט אייביק
 אזוי שטיין
 צוגעבונדן מיט אַ שלאַף
 אין אַ גאַלדענעם רייף
 דעם גאַנצן הימל פאַרכאַפּט
 מיט מיליאנען שטערן צוגעקלאַפּט,
 אזוי חכמהדיק שוין
 די נאַכט וועט אייביק
 אזוי שטיין.

און ווייל איידאָ מאַזע איז אַ מאַמע וואָס קען די וועלט פון קינדער, לעבט זי זיך אַריין אין דער פאַנטאַזיע פון זייער לעבן און השגה, ווי:

שטייט דער אַנבייסן שוין פאַרטיק
 און דער זיינער האַלב נאַכ אַכט,
 נאָר יאַסעלע איז שטאַרק פאַרנומען,
 ביי אים איז איצטער האַלבע נאַכט.
פאַרוואָס איז יאַסעלע אזוי געשפּאַנט? ווייל
 אַלע זעלנער אויסגעשטעלט
 מיט דעם וואָפּן אין די הענט
 און דער ים אין מיטן שטורעם
 און דעם שונאָס שיה דאַרט ברענט.

אַט דערציילט זי וועגן אַ חלום פון אַן אינגל, טוט זי דאָס
אַזוי איינפאַך, אידישלאַך, און מען זעט זיידער באַצויבערטע ביל-
דער פון אונזער אַלעמענס קינדהייט אין דער אַלטער היים:

די מאמע האט פארפוצט אונזער הויז אַזוי פֿיין
מיר האבן שוין מצה, מיר האבן שוין וויין.
אונז אַלעמען, האט מען באַפֿרייט פון חדר
און איד קען שוין די קשות פרעגן ביים סדר.

און אַזוי דער גאַנצער צויבער פון אַ סדר-נאַכט. און וויל
איך אילוסטרירן דעם שטילן הומאָר וואָס איידע מאַזע שעפט פון
דער קונדייס-וועלט ציטיר איך:

אַלע שרייען זיי אויף מיר
„טשעפן ניט די טינט און פען!“
מוז איד שרייבן מיינע בריוו
אַז קיינער זאָל ניט זען.

איז אַ ווינקל אונטערן טיש,
וואו עס זעט מיך קיינער,
נעם איד טינט און פענעס מיט
און שרייב מיט יעדער איינער.

גיס איד טינט אן אויפן דיף
און שרייב שוין מיטן פינגער
אין העפט צו שרייבן נעמט צו לאַנג
אויבן וואַנט אין גרינגער.

איך שרייב זיי גוטע שיינע בריוו,
פון זאַכן אַלערליי
און איד זיך דאך אַזוי שטיל,
טא וואָס זשע שרייען זיי?

מיטן געפיל פאַר גערעכטיקייט וואָס איז כאַראַקטעריסטיש צו
איידע מאַזע, וואָלט געוועזן כמעט אונמעגלאַך אַז איר מוזע זאָל ניט
רעאַגירן אויף סאַציאלע מאַטיוון, און האָט זי געשריבן אַ ציקל
לידער אויף געזעלשאַפטלעכע טעמעס. דאָרט שטעלט זי אַוועק די
אינטימע פראַגע: צו וועמען זי געהער? ענטפערט זי מיט זיכער-
קייט:

איך געהער צו יענע פרויען
וועמעס מאן איז ניט קיין העלד
ניט ביים יאָנד אין וועלדער,
ניט אין געיעג נאָר געלט,
איך געהער צו יענע פרויען
מיטן לעבן אנפאַרטרויט
צו אַ מאן — ווי אַלע מענער
וואָס זוכן שווער דאָס ברויט.

און זי ענדיקט דאָס ליד:

איך געהער צו יענע פרויען
פון יאָד און הויזגעזינד
וואָס צירן זייערע העלדער
מיט די אַרעמס פון אַ קינד.

ווער קען נאך אזוי גוט ווי איידע מאזע די אָרעמע גאָס?
דערציילט זי טאָקע:

אין אַרעמע גאָס וואו אַרעמע וואוינען
הענגט דער הימל אַ צעבוֹיגענער
איבער קרומע דעכער.

אין אַרעמע גאָס וואו אַרעמע וואוינען
הענגט דער יאָד אַ באלאָדענער
איבער רוקנס אויסגעבוֹיגענע.

אין אַרעמע גאָס וואו אַרעמע וואוינען
גייט דער רעגן פּויל און לאַנג
אויף גרויע ווענט מיט טעמפּן קלאַנג.

דער קלאַס, וועמעס ווייטיק איידע מאזע ווייטיקט, מיט דער
אָרעמער גאָס, וועלכע זי קען אזוי גוט, צווינגען איר צו דערטראַכטן
זיך צום פּראָבלעם אַז:

עס בעט זיך אַ וועלט אויף צו בויען
מיט געזונטע, מיט ערלאַכע הענט.

און:

עס בעטן זיך אַרבעטער פּלויצעס
צו טראַגן אויף זיך אַט די ווענט.

אַבער מיר לעבן אין אַ געזעלשאַפט וואו אַרבעטער הענט זענען
ליידיק:

און עס נידערן אַרבעטער אויגן
פאַרשעמטע אויף ליידיקע הענט.

אין אַזאַ געזעלשאַפט, איז קיין וואונדער ניט וואָס איידע מאזע
חלומט חלומות פון ברויט:

איר טראַגן זיך אַרום מיט אַ חלום באַהאַלטן,
עס האַט אַ הונגעריק קינד מיט דעם חלום פאַרטרויט.
ווערט איר פּילנדיק האַרץ פאַרוואונדעט און זי פּרעגט:

פאַרוואָס איז עס אַזוי
און פאַרוואָס איז עס אַזוי,
אַ די געשטראַפּטע
שטראַפּן זיך אַזוי,
און די פאַרשעמטע
שעמען זיך אַזוי
און די פאַרלוירענע
באַהאַלטן זיך אַזוי
און די פאַרשאַלטענע
שעלטן זיך אַזוי,
פאַרוואָס איז עס אַזוי,
אוי, פאַרוואָס איז עס אַזוי?

און זי קאַנסטאַטירט מיט באַדויערן:

אַזוי פּיל קייטן שוין צעריסן
און נאָר קיינעם ניט באַפּרייט.
שוין אַזוי פּיל דאָ דערלייזער
און די דערלייזונג איז נאָר ווייט.

און מיט איר מוטערלאַכקייט בעט זי מיט אויפריכטיקן באַ-
דויערן:

האָט דעם פייער פון אַ גלויבן
אין אַזוי פיל הערצער אָנגעצונדן,
נאַר מיר האָסטו פאַרפעלט...

טוט איר אַזוי באַנג דערפאַר, און זי זאָגט:

ווי גערן וואָלט איר אין דייע טעמפלען קניען,
דו גרויסע נייע וועלט,
און גערן וואָלטו מיינע טריט
צו דייע מזבחות טרעטן
און מיינע ליפּן
וואָס האָבן צו אַזוי פיל געטער שוין געבעטן
זיינען נאָכניט מיר געוואָרן.

שולדיק אינגאַנצן פאַרפעלט ווערן פון דעם גלויבן איז נאָר צוליב

דעם וואָס:

מיין אויג נאָר פון אַזוי פיל זוכן
האָט דעם וועג פאַרלוירן
אז מיין האַרץ איז אַ תּפִּילֵהֲרִיק געצעלט,
קום צינד אַז איז מיר
דעם פייער פון דיין גלויבן
דו גרויסע נייע וועלט.

און אַז דער וואונטש איז אַן אויפריכטיקער באַווייזט איר אָדער

צו רוסלאַנד:

מיט דיין אייגן בקוּט האָסטו ריינגעוואָשן דיין זינד,
פון אַ נייער זון באַשטראַלט, האָסטו געבוירן דיין ניי קינד,
דו גליקלאַכע מוטער פון פרייהייט.

די פאַרגאַפּטע וועלט אַרום דיר
האָט טויב פאַרנומען דיין שאַלן
און מיט אויגן האַלב־פאַרמאַכטע
געקוקט אויף דייע אויפגייענדיקע שטראַלן.

און:

נאָר דו אַליין, דו פיל געליטענע,
ביסט פעסט געבונדן אין דיין גלויבן,
די וועלט אַרום דיר אַ געבויגענע
וואָרט פאַר דיין דערהויבן.

**אָבער אויב אין דידאָזיקע מער ווייניקער טענדענציעזע סאָ-
ציאלע מאַטיוון, ליידן אַביסל פון איר סטיל, האָט זי אָנגעשריבן אַ
גאַנצע סעריע סאָציאלע לידער, וואָס זיינען כאַראַקטעריסטישער
פאַר איר מוטערלאַכקייט:**

מיט מיינע שמאַלע פלייצעס,
מיט מיינע שוואַכן רוקן
העלף איר וועלטן בויען,
העלף איר וועלטן שטופּן.

אַרויף דעם באַרג דעם שמאַלן
מיט אַלעמען אינאיינעם,
פּראַוואַ איר חכמות קלערן
מיט מיין קאַפּ דעם קליינעם.

אָדער:

נאָטס טישן שטוייען הויך
מיט פיש און וויין גערעקט,
סאיז שווער זיי צו דערלאנגען
מיט הענט פאַרויסגעשטרעקט.

געשטאַנען אויף שפיץ פינגער
און קוים דאָס שפיץ געזען,
איז בעסער שוין דעם פויגל
וועלכער פליען קען.

איז בעסער שוין דעם וואָרים
וואָס לעבט אונטער דיין פוס,
ווי דיר וואָס ווייסט פון הונגער
און ווייסט פון איבערפלוס.

**אויך טליעט אינם האַרץ פון אידע מאַזע אַ ליבע באַציאונג
צום שבת קודש, זינגט זי:**

שבת צו נאָכט, שבת צו נאָכט,
מיד פון וואַנדערן און אַפגעשוואַכט
שטייטו ביי מיין טיר קוקסט אַרײן,
זוכסט אַן אַרט פאַר זיך,
דעם אַלטן כּוּם מיט וויין.
די באַבע איז שוין לאַנג אַוועק
און דער מאַמעס לאַמפּ האָט אױסגעצאַנגט די שײן
און איד דער באַבעס אײניקל
שפּרײט מיין טיש פאַר דיר,
קום אַרײן.

ערשט ניט לאַנג איז דערשינען איר ערשטער בוך לידער
„אַ מאַמע“ (גערדוקט אין מאָנטרעאַל 1931, 96 זייטן). אין דעם
דאָזיקן בוך האָט זי אױסגעוויינט די טרער פון אומצײליקע מאַמעס
אין דער וועלט, באַשײדן און מוטערלאַך, אַזוי צנועהדיק:

נידערט, נידערט מינע לידער
איז דער נידער, איז דער נידער
צו די שטילע, צו די שטומע
זייט ווי תּפּלות — שטילע, פרומע.

און אין זעלבן ליד:

וואו אַ קראַנקער, וואו אַ מידער
נידערט, נידערט מינע לידער.

האָט זי זיך געווענדט צו די מאַמעס און צו זיי אַזוי געזאַגט:

איר ברענג רן פון ביתעולם
צו אייר מאַמעס פון דער וועלט.

כאָטש קיינער ווייסט ניט בעסער פון איר אַז:

אין ווייען גייט אויף די שטומע פאַרטרויערטע ליבשאַפט
אין הערצער ביי מאַמעס, האָט נאָט אַזאַ ליבשאַפט פאַרזײט;
וואָס וועט ער זאָגן צו מאַמעס מיט הרובע הערצער,
ווי וועט ער זיי טרײסטן פאַר זײער צעבראַכענע פּרײד?

און כאָמטש איידע מאַזע, די פּילנדע מאַמע אויף דער וועלט,
פאַרגעסט פאַר אַ מאַמענט די רו וואָס זי ברענגט פון בית־עולם,
און קומט אַהין אין לבנה־דיקע נעכט וויגן איר „בערגעלע“ און זינגט:

די לופט דאָ אַזוי גוט און שטיל
און ווייך דאָס גראַז צום ליגן
און ביי מיין זייט אַ בערגעלע —
איר קום ביינאַכט אים וויגן.

דאָ שטייען בערגעלאָר אַ סך,
בערגעלאָר איינזאַמע,
נאָר ביי מיין זייט דאָס בערגעלע
דעם ביו איר אַ מאַמע.

דורך לבנה־דיקע נעכט
בין איר דאָ געזעסן,
לבנה סודות אויסגעהערט
און האָב זיך שיעור פאַרגעסן

אַז ניט די לבנה היט איר דאָ
ניט די בערגעלאָר איינזאַמע,
נאָר דעם קליינעם בערגעלע
וואָס אים, בין איר אַ מאַמע.

אמת, איידע מאַמע האָט טאַקע אויסגעטאַן דעם גרויל פון טויט,
אַבער ניט זיין טרויער, און וויפיל די דיכטערן, זאָל ניט וועלן
ברענגען רו צו די מאַמעס פון דער וועלט, הערט זי אַליין ניט אויף
ווינען און בעט זיך:

רעגן, רעגן איבער מיר
ניט הער אויף צו גיין,
עס זאָל מיין קינד, דאָ ביי מיין זייט
ניט הערן מיין געוויין.

אַדער פרענט:

פאַרוואָס קענט איר ניט
איר ווייסע שנייען
אויך מיין האַרץ אַזוי פאַרווייען
ווי איר האַט פאַרווייעט
און פאַרשטעלט
דעם בית־עולם פון מיין וועלט.

אַדער:

עס בלאַזט פון דרום איצט דער ווינט,
עס איז שוין פּרילינג איצט מיין קינד,
קום צוריק מיין קינד.

הערסט מיין קינד ניט מאַמעס קול
וואָס רופט און רופט דיך אַלעמאַל?
זעסט מיין קינד ניט מאַמעס האַרץ
וואָס זוכט דיך מאַג און נאַכט אַרום?
איז יעדן גרעזל, אין יעדער בלוט
און וויינט אַריין אין דרום ווינט:
קום צוריק, מיין קינד!

דערפאַר איז קלאָר אַז ניט קיין רו ברענגט זי צו די מאַמעס

נאָר דינעם, שטילן טרויער, וואָס דרינגט אַריין אינגאַנצן באַוואוסט־
זיין. איך וויל פאַרענדיקן מיט אירם אַ קליין פאַרווינגנדיק ליד:

איבער וויקעלאַד,
איבער וויגעלאַד,
הענגען מעשהלאַד
פון ווייסע ציגעלאַד.

זיי שטיק און שלאָף איין
מיין ליכטיקע שוין.
עס וויגט די לבנה
אַ שטערנדל איין.

שטאַרק איז דער שטורעם,
ביז איז דער ווינט,
שלאָף איין מיין קינד,
שלאָף איין מיין קינד.

„באנינען“ לידער זאמלונג (100 זייטן) רעדאקטירט פון א רעד-
קאלעגיע, איז דערשינען אין טאראנטא, אין יאר 1928. באטיליקט
האָבן זיך אויסער איידע מאַזע, אסתר סיגאַל, א. ש. שקאַלניקאָוו,
ש. נעפּאָם און נחמיה סיגאַל פון דער „עלטערער גוואַרדיע“, די קאָ-
מוניסטיש געשטימטע יוגנט: שלום שטערן, בנימין קאַץ, מ. גרינ-
בערג, מ. קרויצער, א. ניסנעווייטש און מ. סעגאַל, וועלכע האָבן
מיט דער זאמלונג געוואָלט אונטערשטרייכן א „נייעם“ אָנהויב א
„באַפרייאונג“ פון דער אַנערקענטער ליטעראַרישער פירערשאַפט, א
ווילן צו ליטעראַרישער זעלבסטשטענדיקייט — א שטיקל רעוואָלוציע,
א געשריי פאַר אַנאַרקענונג... „באנינען“ איז פון דער קאַנאַדיש-
אידישער קריטיק אויפגענומען געוואָרן אָדער אינגאַנצן גענאַטיוו,
אָדער מיט פריינטלאַכער אַנאַרקענונג. מיט דער צייט האָט זיך
אַרויסגעוויזן אַז אייניקע פון דער יוגער גרופע האָבן טאַלאַנט.
וואָס שאַפן מיט ליבשאַפט זייער בייטראַג צו דער קאַנאַדער דיכטונג.

נחמיה סינאל

נחמיה סינאל (אן עלטערער ברודער פון י. י. סינאל), האָט אָנגעהויבן דיכטן ערשט נאָכדעם ווען דער יונגסטער ברודער (י. י. סינאל) איז שוין געוואָרן אַ ווייט אָנגעזעענער דיכטער. מיט אנדערע ווערטער האָט נחמיה סינאל פאַרשפּעטיגט. עס פילט זיך אין זיין שרייבן דער איינפלוס פון השכלה און פון די ערשטע העברעאישע פּאָעטן. פונקט ווי זיי דיכטעט ער פּאָלקסטימלאַכע מאָטיוון וועגן שבת מלכתא, צום פּאַפירענעם בריק צום משפט, דער סדר, די לוויה און אנדער ענלאַכע פּאָלקסטימלאַכע סוזשעטן; האָבנדיק אָבער אַ פּאָעטישן אויער און נאַטירלאַכן שפּראַך־קוואַל, געלינגט אים אָפּט שילדערן די אַטמאָספּערע פון שבת מלכתא:

נאָר טליעט אין מערב אַ שטראַל,
עס מישט זיך שוין פינצטער מיט ליכט,
פון מורה דער נאַכט־שוואַרצער שאַל,
צעשפּרייט זיך פּאַמעלאַד און קריכט.

און ווייל ער איז איינגעטונקען אין בית־המדרש דאָגמאַטיק, און נעכטיקע פּאַרעלטערטע פּאַרמען פון אַרום בית־המדרש, זינגט ער אין דער זעלבער באַלאַדע:

וואַרפט יעדער זיין אַרבעט אוועק,
קלינגט מיט שיריהשירים זיין ליד.

אָדער:

„לכה־דודי“ מיין פּריינט, קום מיט מיר,
מיט ליבשאַפט דיך ברענגען אין הויז,
די שכינה דאַרט וואַרט אויף מיין טיר
ווי אַ מאַמע שטרעקט זי זי אויס.

„בואי בשלום“ מיין קינד,
קום גלייך דיינע גלידער זיך אויס,
זעקס טעג זיך געיאָגט נאָכן ווינט,
דעם זיבנטן, רו אין מיין שוים.

מיט ליבשאַפט איז אָנגעפילט זיין האַרץ פאַר אוקראַינע, זיין ליב געבורט־אַרט, דערמאָנט ער זיך:

אויף די אוקראַינער סטעפּעס וואו ס'איז אויסגעשפּרייט
ווי אַ גרינער טעפּיד נאַטס געבענטשטע פעלד,
גאלדיק גרינע גראַזן ווייט סאָויג דערזעט,
אַ שפּייכלער ברויט מיט חלה פאַר דער גאַנצער וועלט.

סטאַדעס שאַף און רינדער עסן דאַרט צו זאַט,
מרינקען פון די ריטשקעס נאַטס געבענטשטן טוי,
וואָס לויפן דאַרט פּאַמעלאַד ווי סאַמעטיסטענגעס — גלאַט
און שפּיגלען אַפּ די הימלען זילבער, ווייס און בלוי.

און מיט גרויס באַגייסטערונג זינגט ער אויטאָביאָגראַפיש און איבערצייגנד:

אין יענעס וועלט גייען צווישן לאַנקעס גרינע,
צווישן בערג ווי בריסטן פון יונגער מאַמע
וואָס זעטיקט אַן איר זויגלינג מיט אַ צאַרטער מינע
און ציען זיך געקייטלט אַרום דער פּאַנאַראַמע.

דארטן וואו מײן ווינגל מיט מײן מאמעס לידל
און מײן קינדעריש הערצל ווי סטרונעס פון אַ פידל,
פלעגט זיך ריטמיש שאקלען, קלאפן טאקט צו ניגון
געוויינט און זיך געפעשטשעט פון דער מאמעס וויגן.

און וויל ער אויסדרוק געבן צו זיין „נאַציאָנאַלן“ צער און
האַפנונג, טוט ער עס ווידער זייער אַלט־מאָדיש, באַקאַנט אָבער דאָך
טאַלאַנטירט:

מיר האבן פון עבר די בריקן געצונדן,
אין ימים דערטרונקען פאַרגאַנגענע טעג,
פאַרבליקטע יארן אין חושך געבונדן,
מיר קערן זיך מער ניט צוריק אויף דעם וועג.

מיר וועלן די וועגן פול בלוטיק באַפּלעקטע
מיט שטעכיקע דראַטן פאַרפלאַכטן אַ צוים,
די סטעזשקעס די שמאַלע פול דערנער באַדעקטע
מיט פייער באַשפּריצן, פאַרפלייצן מיט פלאַם.

סאיז אמת אַז אונטער ד לידער שטויט ניט יענע קינסטלערישע
פערזענלאַכקייט, וואָס זאָל זיי געבן אַ מער באַשטימטען פּאַעטישן
באַראַקטער, נאָר גיכער אַ שילדערער פון אויסערלאַבן, אין „פאַרמען“
וואָס געהערן מער צום ווייטן נעכטן אין דער אידישער דיכטונג.

א. 5. סעלצער

א. 5. סעלצער, א דיכטער וואָס האָט ניט געקענט שלום מאַכן מיטן לעבן (און דערפאַר באַגאַנגען זעלבסטמאָרד). אין די לעצטע טעג פון זיין יונגלעכן האָט ער אָנגעשריבן ס'פּאָלגנדע ליד און עס געגעבן דעם דיכטער בנימין קאַץ פאַר די „העפטן“:

וויג מיך איין —
טאיו גוט אזוי צו זיין פאַרוויגט
און הערן ווי מוזינגט א ליד
וויג מיך, וויג מיך איין.

איד חבר זיך מיט א שלאנקן בוים
און בין פאַרליבט אין א ווילדן שטיין
און האב ליב אזוי צו זיין מיט זיי.

סמאכט דער טאג די אויגן צו
סבאָט זיך א לעצטער שטראַל
אויף די בערג — א הלום געקליידט אין וואַקאל —
דערצייקט סודות פון דער נאַכט.

כגיי אנגעטאן א הייליק קלייד פון טוי,
ווי דער טאג ווי די וואַסערבלום,
אזוי רואיק פאַר איד די אויגן צו —
וויג מיך, וויג מיך איין.

דאָס ליד אָטעמט מיט רעזיגנאַציע. עס ציט אים צו נאַכט, צו ר. זיינע חברים זיינען: א ווילדער שטיין, אָדער א שלאַנקער בוים, און זיין געבעט איז „וויג מיך איין“. עפעס אַן אָנזאָג אויפן טרויעריקן סוף. א. 5. סעלצער האָט געדרוקט לידער אין „רויערד“ רעדאַקטירט פון שקאַלניקאָוון. ליבע מאָטיוון און סאָציאַלע מאָטיוון:

גלאַנצן אירע
שוואַרצע בלישטשנדיקע אויגן
איז דער נאַכט אַרײַן:
שפיגלט זיך מיין פנים
איז די פינקלדיקע שטראַלן
פון אירע ליכטיקע אויגן.

דאָס בלוט — ברויזט שטיג
עס הויבט זיך די ברוסט;
איז שטיקלייט
פאַלט איר אַטעם אויף מיר.

פאַלן אירע ליפּלאַך
ווי וויינטרויבן פון בוימל
אויף מיינע ליפּן;
דופּטיק דער זאַפט
איז מיין האַרץ אַרײַן.

אָדער אַן אַנדערע שילדערונג:

עס שלאַגט הויך דער פולס,
עס קלאַפט האַכטיק דאָס האַרץ
און ספּיבערט מיין גוף,
אַטעם, נאָר אַטעם הויך איך אויס
איז דער שטילער נאַכט אַרײַן.
און אַ מידער שלאַף איד אַרײַן.

און ווייטער:

וועקט דער פרימארגן מיך אויף
וויש איד אויס די אויגן,
בינד ארום מיינע צעקלאפטע פינגער
און לאז אין גאס זיך ארויס
זוכן ברויט...

א. ל. סעלצער האָט ליב דאָס פעלר, דעם דאָרף דאָס
נוצלאַכע לעבן פון פויער, זיין כשרע אַרבעט, און ער גיט אויס
דרוק צו זיין ליבע, אין אַ גרויס ליד, „זאָט פעלר“, געדרוקט אין
„רויערד“:

קיגט פאַרנאַכטיק, שטייל דאָרף,
רויטלט זיך מערבדיקער זון־אונטערגאַנג.
גיט אַ שפיגל אין פענצטערל, אַ דורכפליענדיק פויגעלע
פליט אין נעסט אַריין.
שפרייט זיך זאַפטיקער טני אויף פויערשע הייזלאך אויס
שלאָפן הינער אויף לייטערס איין.
מיט שוואַרץ ברויט און מילך ווינט מען קינדער איין.
שווימט רואיקע, דאַרפישע נאַכט אַז.
ציט מען טורעצקע פאַרהענגלאך
איבער פענצטערלאך אַריבער
און סלאָפן געזונטע פויערים איין.

אַ שאַד וואָס א. ל. סעלצער איז אַזוי יונג געשטאַרבן. עפעס
האַט אין אים געמליעט אַ פונק וואָס איז נאָך צו קיין באַשטימטן
אויסדרוק גיט געקומען. זאָלן די עמלאַכע שורות זיין אַ גוט וואָרט
אויף זיין פריציזטיקן קבר.

בנימין קאץ

בנימין קאץ איז געקומען אין קאנאדע א יונג אינגל, און דאָ באַקומען זיין דערציאונג. אין יאָר 1928 האָט ער פאַרעפנטלאַכט אַ ביכל דערציילונגען און צוויי איינאַקטערס, און אָפּט געדרוקט לידער אין דער קאָמוניסטישער פרעסע. זיין ערשטע סעריע לידער אין זאַמלבוך „באַנינען“ אָטעמט מיט — פּראַלעטאַרישן פּראַגראַם, מיט דער טענדענץ פון וועלן אַריינזויגען אין זיך דאָס „מוטיקע וואָרט“ פון „שעפּערוישן שיכט“ טראַץ דעם וואָס דער דיכטער אין אים, זינגט אָפּט מאַלעריש:

אין זילבערנעם שיינ פון פאַרוואַרפענע דערפלאַך,
אין גלאַנץ פון פאַרשפּרייטע, ווייסליכטיקע שטרעקעס,
נייט אויף נאָר אוקראַינישע פעלדער אַ בענקשאַפּט
נאָר לאַנקעס און טייכן און היימישע וועלדער.

אָדער:

אין בלויע קאָיאָרן
ווערט האַרציק דער מענטש
און געלייטערט זיין וואָרט.

די פּאַר ציטאַטן באַוווּיזן אַז בנימין קאץ פאַרמאָגט אַ דיכ-
טערישן „פּונק“ וואָס וויל ניט אָן קען זיך ניט אונטערוואַרפן דעם
פּובליציסטישן באַפעל פון פאַרטיי מענטשן קאץ, און דערדאָזיקער
פּונק קומט צום אויסדרוק אַפילו אין סאַמע מיט פון דער געווענ-
לאַכסטער פּראַלעטאַרישער פרעדיק, וואָס די מערסטע לידער זיינע
אין „באַנינען“ שטעלן מיט זיך פּאַר. און ווייל מיך אינטערעסירט
מער דאָס קינסטלעריש וואָרט איידער די טעמאַטיק, זוך איך די
דיכטערישע שורות און פּריי מיך, וואו נאָר איך געפין זיי; אָט
געפין איך אין „גרויסע“ לידער אין „קאַמף“ אַזעלכע איינציקע
ערלאַכע סטראַפּן:

איבער שטעט און איבער דערפער, איבער מיילן איבער שטרעקעס
האַבן מיר פאַרצויגן, האַבן מיר צעצויגן הענגנדיקע דראַטן!

אָדער אַזאַ איינדרוקספולער אָנהויב פון אַ גרויסער פּובליציס-

טישער פּראַקלאַמאַציע, ניט קיין פּאָעמע:

פינף יאָר — אויף געדענקען און געדענקען!
אַזאַ אַפּגלאַנץ, אַזאַ זכר, אַזאַ אַנדענק —
ערשטע פינף, ערשטע שווערע, ערשטע זיגערישע יאָר
סאָז וואָר און לויטער וואָר,
אַז אין פאַרמעסטונג מיטן וואָרט,
אַז אין פאַרמעסטונג אין עקשנות
האַבן מיר אין וואַכעדיקן גאַנג
שוין לאַנג, און לאַנג
פאַרווייט ווי מיט יאָדערדיקע קערנער.

דערדאָזיקער „פּונק“, צוויינגט בנימין קאָצן זיך אַלײן דיסציפּ-
לינירן און רייניקן זיין ליד, רוט ער ניט און פאַרעפנטלאַכט באַלד
אַ בוך לידער אונטערן נאָמען „ספּעדיינע“ (געדרוקט אין טאָראָנטאָ)

יאָר 1930, 64 זייטן). שוין אַן ערנסטערע באַציאונג, סיי אין דער
טעמאַטיק, סיי אין דער פּאָרם. די פּאָעמע „ספּעדיינע“ איז דאָס
געזאַנג פּון אַ גאַס וואו עס געפינען זיך קאָנצענטרירט די אַלע
לאַקאַלן פּון די פּראַנרעסיווע באַוועגונגען אין שטאָט:

וואו טונקלע שאַטנס דערגענצו די טעגלאַכע זאַרגן
ביז שפּעט אין דער נאַכט,
אין קריג, אין געשרייען, אין ווייטיק
וואָס גייט אויף ווי דער רויך פּון לילקעס.

די פּאָעמע דערציילט אויך פּון אַ יוגנט וואָס האָט געשטראַמט
אַהערצו פּון פּאַרשידענע לענדער, און האָט זיך דאָ אַריינגעיאַנגט
אין פּאַבריקן וואָס האָבן:

צעמישט זייער לשון,
צעשטויביקט זייער חלם.

זינגט דער דיכטער:

האַבן ליכטיקע מאַרנגס
זיך שטיל אַנגעצונדן
הינטער גראַסעס און פענצטער
און האַבן געוואַנקען, און האַבן גערופן
און זיינען פּאַרגאַנגען
אין רויע פּון געשווינדל.

און אין זעלבן ליד:

אין אונט פּלעגט קומען די מירקייט אַנטקעגן
און אויף רויט גאַלדיקע טאַצן האַט פּרייד זיך געטראַגן,
פּלעגט חלום צעגלאַנצן, ווי זילבער ראַקעטן
און לאַזן אַ בענקשאַפט, אַ ווייטיק
וואָס קריצט אויף די ליפּן אַ קללה.

דער דיכטער ב. קאַץ בענקט „ערגעץ-וואו“ זינגט ער:

ערגעץ-וואו וואָלט בענקשאַפט אויפּגעהערט,
ערגעץ-וואו וואָלט גליק אויף סטרוגעס מענטשלאַכע
צעשפּיקט
ערגעץ-וואו —

און דער באַדייט דער דיכטערישער פּון די פּאָר פּערזן, איז
פיל מאָל „פּראַלעטאַרישער“ איידער די פּיל פּראַלעטאַרישע טענע
דענציעזע לידער „פּון הויפּסט“, „פּון מוסאָליני“, פּון „מיינער“,
„בריווטרגער“ און „מאַטראָז“. די דאָזיקע פּראַפּאַגאַנדע לידער,
וועלכע ב. קאַץ האָט פּריער געדרוקט אין דער פּאַרטיי צייטונג,
האַבן ניט געדאַרפט אַריינגענומען ווערן אין בוך „ספּעדיינע“, ניט
חלילה ווייל זיי זיינען „רעוואָלוציאַנער“, נאָר איינפאַך דערפּאַר
ווייל סאיז פּובליציסטיק; ניט קיין דיכטונג. אויך די גרעסערע פּאָר-
עמען זיינען: „די ווילד-הריגה“, און „מאַנטרעאַל“ וואָלט בנימין
קאַץ אַליין געדאַרפט אזוי איבערדיכטן אַז פּון זיי זאָל ווערן פּאָעמען
— ניט פּובליציסטיק, ווי זיי זיינען עס איצט. און אַז ב. קאַץ וואָלט
געקענט (ווען ער איילט זיך ניט אזוי) דיכטן קאָנצענטרירטער און

קינסטלערישער, באווייזן טיילן פון זיין גרעסערער פאָעמע „אויפן
רוקן פון ניאגארא. אָט קוקט ער אויפן וואונדערלאַכן וואַסער-פאַל
און מאַלט אזוי בילדלאַך און געדאַנקען-פול:

און קוקסטו נענטער אַרונטער
זעסטו,
ווי עס גייען וועלטן אונטער
נעל און ווייס און צונטער.
און אין אייביקן געשווינדל
איז דורכזיכטיק
דער געפליזייל
וואָס טראַגט אַ גרום
צו הימל און צו וואַלקן
פון בייזוואונדער,
פון איינעם פון די זיבן וואונדער
אויף דער וועלט.

און אין זעלבן געזאַנג:

רוישט און רוישט און רוישט דאָס וואַסער
צונגיפגעלאָפן פן אַלע קוואַלן
יאָגן זיי און שאַלן
פון באַנער
וואָס האָט פאַרטראַגן זיי אַהער.

און איך האָב דעם איינדרוק אז מען האָט אַ רעכט פון בנימין
קאַצן צו דערוואַרטן מער דיכטונג, ער מוז שליפן זיין ליד, און זיך
ניט יאָגן מיט דער אויבנאויפיקייט, איך וואָלט געזאַגט גרירנשאַצונג,
וואָס כאַראַקטעריזירט אַ גרויסן טייל פון זיין אַרבעט.

אין דער קאָמוניסטישער פרעסע, אין די פּאָר זשורנאַלן, „אין
געוויירבל“ און „העפטן“ האָבן זיך אויך באַטייליקט, אויסער די
פריער דערמאָנטע: מ. וואָלינער, גרשון פּאַמעראַניץ, אַבראַם נייער,
אַהרן ברייטמאַן און וואַלדימיר קראַסני. אַ טייל פון זיי האָבן
געדרוקט נאָך איינציקע לידער, אַנדערע מער — ניט גענוג אָבער
פאַר אַ געוויסענהאַפטע ליטעראַרישע אָפּשאַצונג. איך וויל אָבער
אַז אין דער רשימה פון די קאַנאַדער אידישע דיכטער, זאָלן אַלע
אַפילו די באַשיידנסטע, געפינען אַ פּלאַץ. אפשר וועט עס דינען
פאַר אַ שטאַרקונג און דערמוטיקונג.

גרשון פאָמעראַנץ (פּסעוודאָנימען: אַ נייער, גרשונ)

גרשון פאָמעראַנץ האָט אָנגעהויבן שרייבן אין פּוילן ווען נאָך זייער יונג, און באַלד געצויגן אויף זיך אויפּמערקזאַמקייט. געקומען איז ער מיט פּרייד אויסגעשרייען, מיט אַ געוויסן אימפעט און מיט אָפּטימיזם:

עפּן הימל
מיר און טויער,
איבער גאַסן,
איבער מויער,
איבער מדבר,
איבער לאַנד,
זאַלסטו גיסן
מיט פּולער האַנט
שיין, ווייסער שיין.

און וואָס וועט זיין אַז דער הימל וועט עפענען מיר און טויער
וואָס וועלן מיר טאָן?

און מיר
מיר וועלן רופּן,
מיר וועלן וועקן,
טראַגן פּרייד
אין אַלע עקן.

אָדער אַן אַנדער ליד:

מיט אייליקע טריט,
שפּאַן איר דיר אַנטקעגן
אויף אַלע דיינע וועגן
טאָגן

(זייער ענלאַך צו דוד האָפּמאַנס אַ מאַטיוו.)

אָבער פאָמעראַנץ איז אויפגעוואַקסן אין אַ צייט פון שטורעם
און בלוט; פון מלחמה און פּאַגראַם, האָט זיין נאַטירלאַכע פּרייד
נישט געקענט אָנהאַלטן. ער האָט באַלד באַגעגנט שווערע שעהן
און האָט אויסגעפונען אַז:

אין דער סאַמע נירער
פון מיין געמיט,
ברענט אַ פּלעמעלע אַזאַ,
שטיק אַזוי און טונקל
טאָג און נאַכט,
אין שעהן
פון שווערן פיין,
און פון אַלע וועגן
קומט ווייסער עלנט
מיר אַנטקעגן.

פון דעם מאַמענט אָן האָט ער דעם שיקזאַל פון זיין ליד צום
טרויער און פיין פון דער וועלט פאַרבונדן, דערוויסט ער זיך אַז:

דער האַלדו פון דער וועלט איז צעשניטן,
גיסט זיך בלוט איבער מויערן און גאַסן
ציטערט דער בעליחי.
וויקלט נאַכט זיך פּאַנאָדער.

(די ערשטע צוויי שורות שטארק באאיינפלוסט פון לייוויקן.)
 סאיז שילדערונג פון פאָגראַם שטימונג וואָס מאַכט אַ טיפּן
 איינדרוק. אָבער נישט קיין פאַרצווייפּלונג איז דער רעזולטאַט פון
 אַזעלכע פּיינלאַכע איבערלעבונגען, דאָס וואָלט געוועזן אין קעגנזאַץ
 צו זיין געזונטער נאַטור. ער הויבט אָן רעדן אין נאָמען פון קאַלעסד
 טיוו (נישט אַלעמאַל אַזאַ קינסטלערישער וועג!) און זאָגט: ¹

ווי קטורת אויף פאנען פון מובה
 ברענען אונזערע הערצער, פאַרנאַכט
 ווען די זון פאַרנייט,
 ווי שוועלן
 ליגן מיר דער וועלט צופיסנס
 און ווארטן,
 דער טאג זאל קומען
 דורכניין א געבענטשטער
 א געלייטערטער
 דורך אונז.

גרשון פאָמעראַנץ איז וואָס מען רופט אין ענגליש אַ „היראָד
 וואָרשיפער“, ער איז דאָס געוועזן ווען נאָך זייער יונג און איז עס
 פאַרבליבן ביז היינטיקן טאָג, ווידמעט ער דערפאַר לידער צו זיינע
 העלדן — אַ מין ביאגראַפישע דיכטונגען צוגעפאַסט צו דעם אָדער
 יענעם באַשטימטן העלדס פערזענלאַכקייט. אַזעלכע לידער מוזן זיין
 טענדענציעזע. אָבער גרשון פאָמעראַנץ געפינט די פאַסיקע פאַרם
 פון אַ „פּיינער“ קוואַזי-קינסטלערישקייט ווען ער זינגט זיי אויס;
 איז דער העלד דער הרב אהרן ראובן טשאַרני, בעט ער מיט פיעטעט:

נאָט פון אַלע וועלטן
 פאַרלאַז זיי נישט
 איז שעהן,
 שווערע שעהן —
 פון שווערן פּייז!

איז דער העלד דער דיכטער י. י. סיגאַל, צעזינגט זיך פאָמעראַנץ
 מיט וואַרעמקייט אָבער אַביסל פּלאַץ:

פון אונזער גאַנצער משפּחה
 איז ער איינער געבליבן —
 איינער אַליין
 ביי זיינס:

וועט זיין!
 גאָט וועט זיין,
 „גאָט אין געווען“

איז אים גרינג אַזוי יעדער יאָך —
 אין פרייד פאַרנייט זיין וואָרד
 און אין שעה'ן פון שווערסטן פּייז
 זאָגט אים זיין יעדער טראַט:

וועט זיין,
 וועט זיין,
 וועט זיין!

און איז עס זיין סאַמע גרעסטער העלד אונזער ת. לייוויק, זינגט
 ער אַזוי סוביעקטיוו:

איבער ביינער
טרוקענע —
אונזער לעבן
נייט אויף,
ווי א זון
דיין געשטאלט.

איך ווייס,
דו ווייסט —
ספאלט די לעצטע בייטש
איבער דיין צעפייניקט לייב;
די לעצטע קייט
אויף דיין מידער האנט

צום לעצטן מאל
גענאגט דיר צום קרייץ
און לעצטן קאלעכאוויין,
און —
ניט געטויט — — —

אז פאָמעראַנץ קען אָבער מיט פאַטאָס, און אַ געוויסער מאָס איבער־
צייגונג זינגען, איז ס'לאָר ווען מען לייענט זיין פּאָעמע „קאַנאַדע“:

די הענט פון אונזערע טאטעס
האבן דייע פעלזן צעריסן.
מיט גלי פון זייערע לייבער
דיינע וואסערן געטרוקנט,
מיט ווילדע גראזן פון דייע אינולען
די פארוויסטע —
דעם הונגער געשטיקט.

און די אויפגיינדיקע באַניענס
האבן אונזערע מאַמעס —
מיט עופעלאָר יונגע אויף אַסלען
איז אַקער זיך געשפּאַנט,
מיט זייער וואַרעם בלוט
דיינע פעלדער געמיסטיקט
און —
איז שפּעטן אַוונט,
איז פּאַנאַרעגעוויקלטע געצעלטן,
אויף די רוקנס פון דייע בערג
וואַרעמקייט.

איך קען ליידער נישט ציטירן די גאַנצע פּאָעמע אָבער ס'לאָר
איז עס אַז פּאָמעראַנץ קען דערנרייבן אַ דיכטערישן טאָן ווען ער
ווידמעט זיך נאָר דערצו... באַוואוסטזיניק געהערט ער צו דער
פּראָלעטאַרישער משפּחה, אָן צווייפֿל צו דער בעסערער גרופּע
זייערער. מען דערפילט דעם אמת ווען ער שרייט אויס מיט וויי:

עס זענען פאַרשלאָסן אַלע טירן
פאַרהאַמערט אַלע לאַדנס
פאַר אונז.
עס קומט קיינער נישט אַנטקעגן
נישט מיט ברויט,
נישט מיט זאָלץ
בענטשן אונזערע טריט
עס האַט פאַרגעסן
אונז די וועלט

אָדער:

איז דען פאראן
א ווינקל אויף דער ערד
וואו אפילו א שטויב
אל נישט געוויקט זיין אין פיין?

איז דען פאראן
א גרעסערער צער
ווי טראגן
א געשענקטן לאבן ברויט
א וואָרעם ביסל געקעכטס
פאר ווייב און קינד
— אין פארוואַרקאָזטער היים —
און שטיין
ביי דער אייגענער שוועל
א פארשעמטער
פאר זיך אליין — — —

און אָנגעצונדן פון דעם פלוך פון אזא געפאלענער סאַציאַלער
אָרדנונג, צעשרייט ער זיך:

אט אזוי אין מיטן א טאג
וועל איך אַרײַנשרײַען
און איבער גאַסן און געסלאָד,
אינם רעש פון שטאַט,
גאַנקעס און דעכער
וועלן פאַלן מײַנע רײד:
וועט טאַקע אײביק אזוי זײן?
איבער יעדער פרייד
וועט לױערן אזא פיין
און סױעט קײנמאַל
קײנמאַל אױף פנימער
נישט אױפגיין די שײן
פון פרייד
פון גוטס.

וועלן טאַקע שטענדיק
שטענדיק פאַרברעכן זיך הענט,
און עס וועט קײנמאַל
קײנמאַל ניט אױגן זײן
דאָס ברויט, דאָס קלייד
די אַרײַמע פיר ווענט?

אם שטאַרקסטן אָבער זײנען זײנע אַרבעטער מאַטיוון אונטערן
פּסעאָדאָנים א. נייער, כמעט אַלע געדרוקט אין קאָמוניסטישן אָרגאַן
„דער קאַמף“:

געווענלאַך זײנען אַזעלכע לידער נאָנט צו פאַרטיי פּראַפּאָגאַנדע,
אָבער צום גליק הערט זיך פון פאַמעראַנצעס ליד אַן אמת, איבער-
צײגנדיק וואָרט. איך בין גערירט און גלויב ווען ער זינגט:

עס וועט אַ שײן טאָן אַ טאָג
מיט זון און מיט יום־טוב
מיט מחנות און פענער,
פון קעלערס און געסלאָד
פון פאַרהושכטע שטיבער
וועט אַרעמקײט זיך אַ וויג טאָן
ווי גאַנג פון מאַשינען
אַ ניי טאָן מיט גבורה,
מיט מוט און מיט גלויבן
פאַרפײַניקט געשרײַ

צעבראזגן אין שויבן;
פלוטן צעווארפן,
צעפיעלען די קייטן
און גייען . . .

איך גלויב אים, ווייל דער אימפעט פון זאץ זיינעם טראגט
אין זיך ריטם און אמת:

אין פוסטע פאבריקן וועלן שוויגן די רעדער
נאדלען וועלן דרימלען אין אייגענער שטילקייט
און שוועסטערלאך
מיט ברודער אין מחנה —
הענטלאך פארפלאכטן
אין זניקע רייען,
וועלן אויפלוכטן
מיט וואונדער
אין ליכטיקן דרויסן.
זיך צעזינגען מיט זון
מיט אימפעט, מיט שמהה
פון ארבייט, פון לעבן!

דעמזעלבן פייער פון אומצופרידנקייט פון קאמף, פון געשלאך
סענע רייען, און פון דיכטערישן אמת, געפין איך אן אלע זיינע
לידער געדרוקט אונטער א. נייער פסעאָראַניס. עס מאַכט ניט אויס
אויב ער פרעגט מיט ברען:

וואס ווייסטו פון א יומטוב,
וואס ווייסטו פון א פרייד?
ביסט נישט גענאָגען אין אונזער מחנה
האסט נישט געהערט אונזערע רייד.

אָדער ער מאַלט אַ בולט בילד:

סהאט די זון אין אַ טענצל זיך פאַרגאַנגען
איבער די פאַרמשהחורחטע ווענט
פון אונזערע פאַבריקן
געגלעט מיט הענטלאך, ווייסע
די רעדער.

פאָמעראַנץ איז איינער פון די איינציקע פון זיין קרייז, וואָס
פאַרדינט אפּשר דעם נאָמען „פּראַלעטאַרישער דיכטער“. קודם כל
זיין האַרץ וויבירט מיט ליבשאַפט פאַר דעם גורל פון דער אַרבע־
טער וועלט.

איך צווייפל ניט אז פאָמעראַנץ אונז נאָך געבן ערנסטע פּאָע־
טישע אַרבעטן.

גרשון פאָמעראַנץ איז אויך דער מחבר פון די פאַראַדיעס איבער
קאַנאַדער דיכטער.

די פאַראַדיעס צייגן אַ געזונטן חוש פון סאַטירע, אויב ניט
הומאָר. ער האָט זיך אויך געדרוקט אין דער „פּרייער אַרבעטער
שטימע“ און פיל טעגלאַכע צייטונגען. פון גרשון פאָמעראַנץ דער־
וואָרט איך ערנסטע אַרבעטן, ווייל סאיז קלאָר אז ער האָט וואָס
צו זאָגן, און באַציט זיך ערנסט צו זיין באַרוף.

ש. פערל

איך קען ביי זיך ניט באשטימען אויב טאלאנט און קולטור זיינען צוויי באזונדערע אייגנשאפטן. מיין גלייכער פארשטאנד זאגט מיר אונטער אז ביידע זענען לייבלאכע שוועסטער — אָדער שוועסטער און ברודער. דאָס לעבן אָבער צייגט פאלן וואו די צוויי אייגנשאפטן זונדערן זיך אָפּ איינער פון צווייטן און עס קען געמאָלן זיין אַ טאלענטירטער דיכטער אָן קולטור און פארקערט, אַ קולטור־מענטש וועלכער האָט קיין טאלאנט נישט.

איז דעם הויט און ביינער זעקעלע
טראגט יעדערער פון אונז אַ האַרץ.

דאָס מיינט אַ מענטשלעכער וועזן מיט אַ האַרץ, וועלכעס ווערט פאַרגליכן פון דיכטער):

ווי שוועבלאָד אַ פעקעלע?

קען מען זיך נאָך פאַרשטעלן אַ מער נישט אָרנאַנישן, נישט קולטורעלן פאַרגלייך? פון דער צווייטער זייט, ווען דער דיכטער עפנט אויף דאָס האַרץ און זאָגט מיט אויפריכטיקייט:

וויילסטו אַ טרונק, אַ פאַפּיראַס —
קום קלאַפּ אין מיין טיר.
פרייסטו היימלאז אויפן גאַס —
קום שלאָפּ מיט מיר.

איז קלאָר אז דאָס איז אַ געפיל וואָס ווערט פאַרשטאַרקט ווען מען לייענט זיינע שורעס:

אויסגעקנאַקט די ביינער
אויף די בענק אין פאַרק,
אויף אייזערנע פאַרענטשעס
איינגעקארבט דעם קאַרק.
איינגעדעקט דאָס לייב
מיט צייטונגען ווי וואַל.

(ווי אזוי קענען צייטונגען זיין ווי וואַל?)

אָבער דערפאַר צוויי אמת קינסטלערישע שורות: ¹

איז מיין דרימל איינגעפרוירן
ווי טוי אויף קאַלטן שטאַל.

און ווען ער פאַרגלייכט:

דער שטאַלענער פּום — דער עלעווייטער.

אָדער:

ווי צוויי שטיקער זשאָווער
איינגעשרומפן מיינע הענט.

איז קלאָר אז די פאָרגלייכן זענען נישט אָרגאַניש — נישט קולטורעל.

ש. פערל געהערט צו דער „פראלעטאַרישער משפחה“ פון דיכ-טער. דערפאר זענען פיל פון זיינע לידער אזוי טענדענציעז און פול מיט די פאטענטירטע פארטיי ווערטער: „פונקן מוט, צאָרן, איינגעקלעמט, טאַסקע, רעוועט, פינעט, רויטע פאָנען וועלן בלענדן, אַרבעטלאָזע-מאַסע, שקלאַפּעריי, מעשוּגענער הונט, רויטער מאַי, א. א. וו.“ ווי אזוי קען אזא פראזאאישע פראקלאַמאַציע טערמיר נאָלאָגיע זיין אמת-פראלעטאַריש אָדער קינסטלעריש? לייַדן טאַסקע דערפאר זיינע לידער פון צו אויסגעשפראכענער טענדענץ, אָדער גלאַט זאָנאַכצען ווי צום ביישפּיל:

בוימער פון שטאַל, פון אייזן,
בלומען פון קופער, פון גאלד.

לעב איר מיר מענטשן — מיליאנען
לעב איר איז אַ רוישיגן וואַלד,

בילן סטאַדעס מאַשינען,
ווי מילד עלעקטריק רינט

מיט רעיסן, אויטאָרס, טראמוויען
די ערד איז באַשפּינט.

איז דאָס אַ פראלעטאַרישע באַשרייבונג פון אַן אינדוסטרי-עלער שטאַט אָדער לאַנד, מיט פּרעטענציע פון רעוואָלוציאַנערן צאָרן? נאָך מיין מיינונג אַ „פון ווערטער פאַרפרוירענער פייסאַזש“ — סיי דער פייסאַזש סיי דער ווערטער זענען פאַרפרוירענע... אַביסל פריידיקער און טאַלענטירטער איז די דריטע אָפּטיילונג פון בוך „זומערדיק לאַנד“. אַט זינגט ער:

איבער בלאַטעס שפּרייט די זון איר קלייד.
צעזיפט איר גאלד איבער יעדן פלוים.

ווערט די ערד אַ וואַלענע, אַ ברוסטקייטוואַרעמע,
שניידט אויף דער אַקער איר שוואַרצע הויט.

אָדער „שניי נאַכט אין וואַלד“:

צווישן בלויע כוואַליעס
שווימט אַ שיף מיט שטערן
פאַלן זילבערנע ראַקעטן
אויף נאַרעס דרימלענדיקע בערן.
בוימער באַדן זיך אין פראסט
אויף שניי באַקאַלעכטער ערד,
הענגען שנייאַיקע צווייגן אַראַפּ,
ווי זילבערנע בערד.

און עס ווערט פאר מיר קלאָר, אַז וואָס מער קולטור דער יונגער דיכטער פערל וועט איינזאַפן, אַלץ לייכטער וועט ער זיך קענען

דיסציפלינירן. און נאך א זאך: אז שרייבן זאל ער וועגן די מאך
מענטן, וועלכע ער לעבט איבער קינסטלעריש, און זיך נישט לאָזן
פארפירן פון דער פראזע, מעג זי אפילו זיין א פראלעטארישע!

די אָפטיילונג „שקלאַפן פארדאמטע“, און „א קינד פון פאך
דאָליע“ זענען לויט מיין מיינונג די שוואכסטע פון בוך. דאָס בוך
אַליין איז שוין ארויסגעגעבן, און קען באטראכט ווערן אלס א
גוטער אָנפאַנג.

ש. פערל האָט זיך געדרוקט אין „קאמף“, „רויערד“ און אנדערע
צייטשריפטן.

מ. סעגאל

א גליק וואָס אין מ. סעגאלס גרופע לידער אין זאמלבוך „באגניען“ געפינט זיך דאָס ליד „האַרבסט“ וואָס אָטעמט מיט אמתן גערוד פון האַרבסט, זוען ניט, וואָלט מען די סעריע מ. סעגאלס ניט געקענט קלאַסיפֿיצירן ווי לידער, נאָר מער ווי קורצע שלעכטע „דערציילונגען“. מ. סעגאל מוז דאָך פאַרשטיין אַז סאיז ניט גענוג אַוועקשטעלן שורות פּאַעזיע־מעסיק, אָן וועלכן עס איז ריטם, און נאָר דערפאַר, ווייל זיי זענען ניט געגראַמט מיינען אַז דאָס זענען מאַדערנע לידער! ציטיר איך דערפאַר דאָס איינציקע ליד פון דער סעריע:

עס קריכן די טעג
שטילע און שטומע
ווי קריכנדיקע שלאַנגען
אַ וויסטער אומעט נעמט דורך דאָס האַרץ
ווי קלעמנדיקע צוואַנגען.

סכלאָז ווינטן,
סרוישן רעגנס,
האַרבסטיק און פאַרגרויט,
ספּאַלט דעם נעפל אין האַרצן
גרוילאָד און פאַרגעלט.

קריכן האַרבסטיק טעג אַרום
ווי קריכנדיקע שלאַנגען
דרינגען טיף אַדורך דאָס האַרץ
און קלעמען שטיג — ווי צוואַנגען.

אין זשורנאַל „געוויירבל“ האָט מ. סעגאל געדרוקט אַ סעריע לידער. טיילן פון וועלכע דייטן אָן אויף טאַלאַנט. אזוי צום ביישפּיל שיִלדערט ער:

און די ביימער, נאָעט אויסגעצערט
האַלטן שטאַרק זיך אין דער ערד
וואַיען ווינטן דאַרט אַרום,
שווייגן פעלדער ווינטערדיק און שטום.

אַדער:

פון ווייטנס קומט אַ ווינטל אַן
דערפּילקסט די פּרישקייט פונם פעלד
פון הויכע סטויגן היי
און סטוט דיר אַזוי וויי
וואָס קיינער קומט ניט מער
צו דיר אין פעלד אַרײַן.

און צייגן אַז מען קען פון מ. סעגאל עפעס דערוואַרטן.
* * *

מ. וואַלינער

מ. וואַלינער איז ערשט איבער 3 יאָר אין קאַנאַדע, און האָט זיך געדרוקט אין די קאָמוניסטישע בלעטער „קאַמף“ און „האַמער“.

אין „געווירבל“ לייען איך א געלונגען ליבעליד זיינס, וואָס
דערציילט אַז דאָס דאָרף איז אים ניט פרעמד:

הוסטיא, הייסט דאָס שיקסל, משה רופט מען מיר.
פערד, א פערד מיין פלינקער, יאָג ניט אַזוי גיד.

ער דערציילט (סאיז אַן אמת פאָעטיש מעשהלע) אַז אַ לעמפל
צאָנקט דאָרט ביים הויז, און וויל אַז זיין פערדל זאָל דאָרט שטיין
בלויבן:

כוועל זיך דאָרט פאַרננבענען, און איז שויב פון קיד
גרינג און שטיל אַ קלאַפ טאָן: הוסטיא — אידן!

וועט דאָך עמיץ פרעגן:

העי, ווער איז עס דאָרטן, אין דער נאַכט, איז שפעט?
סקאַן דער באַטקא הערן און אַראַפ פון בעט;
אידן! וועט הוסטיא זאָגן, און אונטער הימליכלוי
וועלן מיר ביידע לופן צו דער סקירדע שטרוי.

טיילן פון ציטירטן ליד זאָגן עדות אויף טאַלאַנט. ווינטש
איך טאַקע אַז מ. וואָלינער זאָל עפעס צוגעבן צו דער אידישער
דיכטונג אין קאַנאַדע.

הרב יהודה לייב זלצמניק

הרב יהודה לייב זלָטניק איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1887 אין פּלאָצק. אין יאָר 1911, צו 24 יאָר, איז ער געוואָרן רב אין גאָמביין. ער איז דער גרינדער פון דער מזרחי אָרגאַניזאַציע אין פּוילן, וועמעס גענעראַל סעקרעטאַר ער איז געוועזן און זי פאַרטרעטן ביי דער ציוניסטישער קאָנפּערענץ אין לאַנדאָן, אין יאָר 1920. דעמועלכען יאָר איז ער געקומען אין קאַנאַדע און זיך באַזעצט אין מאָנטרעאַל. ער האָט נאָך יונגלווייז געשריבן שירים אין העברעאיש און אידיש. אייניקע פון זיי זענען געדרוקט געוואָרן אין העברעאישן, "הקול" און "די מנורה" פון וואַרשע.

* * *

איך האָב נישט די אַבזיכט צו שרייבן וועגן זיינע צאָלרייכע בראַשורן, פאַרצווייגטע פּובליציסטישע טעטיגקייט, אָדער וויכטיקע ביכער און אַרבעטן אויפן געביט פון פּילאָלאָגיע, פּאָלקלאָר און עטלעכע נאַטוראַפּיע. וואָס עס אינטערעסירט מיך איצט איז נאָר אַ געוויסע דיכטערישע טעטיקייט זיינע דאָ אין קאַנאַדע, זיינע אַרבעטן וועלכע זענען פאַרעפנטליכט געוואָרן אין פאַרלויה פון די לעצטע 14 יאָר. זיין ערשטע ד י כ ט ע ר י ש ע אַרבעט דאָ אין לאַנד איז — „קהלת, דער מענטש און דאָס בוך“. אַ בוך פון 144 זייטן קינסטלעריש באַצירט און געדרוקט, וועלכער איז דערשינען אין מאָנטרעאַל אין יאָר 1929.

ניין, דאָס איטאַליעניש שפּריכוואָרט: "Traduttori - Traditori" איז נישט אַלעמאָל אמת. די איבערזעצער זענען נישט אַלעמאָל פאַרעטער. אויסער דעם פּאַקט וואָס מען קען נישט פּסיכאָלאָגיש איר בערגיטן אַ בוך פון איין שפּראַך אין אַנדערע שפּראַכן, הונדערט פּראַצענטים — מוז מען אויך נעמען אין אַכט סיי דעם גראַד קולטור און קינסטלערישקייט פון איבערזעצער, סיי די רייכערע אָדער אַרעמערע פּאַרמען פון דער שפּראַך אין וועלכער די איבערזעצונג ווערט געמאַכט. מען זאָגט דאַנטע אליגערס מייסטערוערס „אינפּערנאָ“, וועלכעס איז איבערגעזעצט געוואָרן אין כמעט אַלע שפּראַכן, זענען 2 פון די דאָזיקע איבערזעצונגען קינסטלערישער פון אַריגינאַל. דאָס קען אין אַן אַנדער מאָס אָנגעווענדט ווערן אויף דער איבערזעצונג. איך וואָלט געזאָגט, איבערדיכטונג, פון דאָס מאָנומענטאַל דיכטעריש ווערס קהלת („קהלת בידוד, מלך אין ירושלים“, אַן איבערדיכטונג, וועלכע איז צושטאַנד געבראַכט געוואָרן פון ווירדיקן אידישן געלערנטן הבי יהודה לייב זלָטניק). אַרום דעם בוך, „קהלת האָבן זיך אָנגעזאַמלט פיל קאָמענטאַרן, אָנמערקונגען, און פירושים, וועלכע מאַכן דעם אַריגינאַל צוגענגליך דעם געלערנטן ליינער, האָט רבי זלָטניק באַשלאָסן צו מאַכן אַן איבערזעצונג אַ פרייע, נישט אַ ווערטערלאַכע, וועלכע זאָל מאַכן קהלת צוגענגליך דעם דורכשניטליכן לעזער און פאַר אים עפענען די קוואַלן פון דער

טיפער לעבנס פילאָזאָפיע און דיכטונג. נישט קיין גרינגע אויפֿ-
 גאָבע, ווייל דער איבערזעצער האָט געמוזט באַפרייען אין דער אי-
 בערזעצונג דעם אָריגינעלן טעקסט פון די שוין דערמאָנטע קאָמענ-
 טארן און פירוּשם, כדי צו שאַפן אַ גאַנצקייט פאַרן לעזער. און
 רבי זלאָטניק איז אָן צווייפֿל דער אידעאָלער מענטש אזא אַרבעט
 אונטערצונעמען. זיין נאָנטע באַקאַנטשאַפט מיטן אָריגינאַל אין
 אַלע קאָמענטאַרן, זיין ערוּדיציע אין דער אידישער שפּראַך און
 שפּראַך פאַרשונג און זיין דיכטערישע פעזענלאַכקייט — האָבן טאַקע
 דערפירט צו אַן איבערדיכטונג פון פּאַשוטסטער פּאַלקסטימלאַכקייט,
 וועלכע איז פון גרויסן קינסטלערישן באַדייט. דער געלערנטער
 פּילאָלאָג, רבי זלאָטניק, האָט בעסער איידער ווער עס איז אַנדערער
 פאַרשטאַנען אַז, „ווי ווייט מעגלאַך זאָל אַ פשוטער, אידיאמאַטישער
 און ניט געקינצלטער אידיש באַנוצט ווערן. עס איז ניט געווען קיין
 פאַרלאַנג אַריינצופירן תנ"ך אויסדרוקן און תנ"ך רעדנסאַרטן אין
 דער איבערזעצונג, פאַרקערט דער איבערזעצער האָט זיך באַמיט
 אויסצוהיטן דערפון“. און דער רעזולטאַט דערפון: אַ פּילאָזאָפּיש
 דיכטעריש ווערק אין דער איינפאַכסטער אידישער שפּראַך, וועלכעס
 קען געלייענט ווערן פון יעדן דורכשניטלאַכן מענטשן. עס איז גענוג
 צו ציטירן סיי וועלכע צופעליקע טיילן פון דער קינסטלערישער
 איבערזעצונג, כדי צו באַשטעטיקן דאָס נאָר וואָס געזאָגטע, דער
 סאַמע ערשטער טייל: !

ב. נישטיק און נאַריש,
 האָט געזאָגט קהלת,
 נישטיק און נאַריש
 אַלץ איז נאַריש!

ג. וואָס מישטיינסגעזאָגט, האָט דער מענטש
 פון זיין גאַנצער פּראַצע און האַראַוואַניע,
 וואָס ער פּראַצעוועט און האַרעוועט
 זיינע גאַנצע פאַר יאַר, נעבאָד?

ד. עס גייט אַוועק אַ דור
 און עס קומט אַ דור,
 און די וועלט בלייבט אַלץ די זעלבע.

ה. עס האָט אויפֿגעשיינט די זון אין מזרח
 און זי איז אונטערגעגאַנגען אין מערב;
 און ווייטער לויפט זי, נאַכאַמאַל צום מזרח,
 דאַרט נאַכאַמאַל אויפֿצושיינען.

אזוי קלאָר און לייכט יעדעס וואָרט, יעדער זאַץ און אזוי פּאַלקס-
 טימלאַך, פאַרשטענדלאַך. און וואו נויטיק האָט הרב זלאָטניק
 אַריינגעפּלאַכטן העברעאישע זאַצן פון קהלת, וועלכע זענען געוואָרן
 אַ חלק פון אידישן רעדנסאַרט, ווי צום ביישפּיל:

ט. דאָס וואָס איז איינמאַל געווען
 דאָס וועט נאַכאַמאַל זיין.

און דאס וואס איז איינמאל געשען
דאס וועט נאכאמאל געשען,
ואין כל חדש תחת השמש,
ניטא קיין נייעם אונטער דער זון!

אָדער:

ו. כהאב מיר אָנעקויפט קנעכט און דינסטן —
א כאַליאַסטערע מיט באדינער,
משרתים און יוצר משרתים;
סטאדעס שאף און סטאדעס רינדער,
מער ווי ווער עס איז פאר מיר אין ירושלים.

אָדער:

ב. אין די פאַרבארגענישן פון דיין געדאַנק,
שיקט ניט דיין קעניג;
אין די באהעלטענישן פון דיין שלאפצימער,
שיקט ניט דעם עושר.
כי עוף השמים יוליך את הקול —
ווייל די פייגל-אויף די דעכער,
וועלן דערפון זינגען,
און פאַנדערטראגן דייע ווערטער.

א צווייטע וויכטיקע פּאָעטישע אַרבעט, וועלכע רבי זלָאָטניק האָט מיט גרויסער קינסטלערישער באַגייסטערונג געענדיקט און נאָר אַ טייל דערווייל פאַרעפנטלאַכט אין „יובל-בוך פון קענדער אַדלער“ 1933, איז זיין איבערזעצונג פון איוב איבערגעגעבן אין פּאָלקס-טימלאַכן אידיש. אַרויסגיינדיק פון זעלבן שטאַנדפונקט ווי אין דער איבערזעצונג פון „קהלת“ האָט רבי זלָאָטניק זיך אונטערגענומען איבערצודריכטן דאָס טראַגיש-פּאָעטישע מאָנומענטאַלע ווערק „איוב“, אויף אַן אויפן, וועלכער זאָל דאָס ווערק עפענען פאַרן דורכשניטלאַכן לעזער און פאַר אים אַנטפלעקן די מייסטערפולע שיינקייטן און ביַדלֶאַכקייטן. און דאָס איז אים זייער געלונגען. כאָטש פריי איבערזעצט איז דער טעקסט אַזוי נאָנט צום געדאַנק־גאַנג פון מחבר און צום גייסט וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַרן גרויסן ווערק. דאָס צוֹ אַילֶוסטירן דאַרף מען נאָר ליענען שורה נאָך שורה און שטויגען וועגן דער גרויסער טרעפֿלאַכקייט פון איבערגעבן און אויס־טייטשן, און איבערהויפט דעם פּאָלקסטימלאַכן לשון, אויף וועלכן רבי זלָאָטניק האָט אַזוי דערפאַלגרייך אָנגעווענדעט. איך ציטיר צופעליק:

י"ב.

1. און איוב האָט געענטפערט און געזאָגט:

2. אמת איר רעדט איר און
דאָס איר זייט די וועלט,
איר זייט „ספּאַלק“,
און ווען איר שטאַרבת —
שטאַרבת מיט איר אַוועק
די גאַנצע חכמה.

4. איד בין א ליצנות, א געלעכטער ביי מינע פריינט
 די פריינט די גליקלאכע,
 וואס גאט ענטפערט זייער יעדן פארלאנג,
 זיי לאכן אויס דעם פשוטערלאכן!
 אומגליקלאכן מענטש.

„איוב“ געהער צו יענעם סאָרט פּאָעמען אין דער וועלט־דיכטונג
 וואָס בלייבן אייביק ניי. כמעט אַלע געשיכטס שרייבער שטימען
 אין אַז „איוב“ איז איינע פון די זעלטנסטע פּאָעמען אין דער וועלט
 דיכטונג. הונדערטער איבערזעצונגען, שטודיען, וויסנשאַפּטלאַכע
 קאָנטראַווערסן וועגן אַנטשטייאונג, צייט א. א. וו. פונם זוערק
 „איוב“ זאָגן עדות אויף דער ליטעראַריש־עטיש־עסטעטישער וויכ־
 טיקייט פון ווערק. רבי זלאָטניק וויסנדיק דאָס אַלץ איז דאָך צוגעד־
 טראַטן צו זיין איבערדיכטונג. ווי מאָדערן, היינטוועלטיק, איינפאַך
 און שיין קלינגען די פּאָלגנדע שורות:

1. אַלץ האָט מיין אויג געזען,
 מיין אויער האָט געהערט און פאַרשטאַנען.
2. אַלץ וואָס איר ווייסט —
 ווייס איר אויך,
 איר בין גאַרנישט געפאַלן קעגן איר.
3. אַבער איר וואָג צו רעדן צו גאָט
 און אַ נכוח האָבן מיט אים
 וויל איר —
4. ווער זייט איה?
 איר קלאַפט מיט לינגס,
 כלומרשט דאַקטוירעם —
 אַבער פאַלש ווי דין עבוד־הזרה.
5. וואָלט איר שטיל געשוויגן,
 וואָלט דאָס געווען אייער גרעסטע חכמה.

דער ערשטער סימן פון אַ קונסט־ווערק איז דער אמת פון
 איבערלעבונג, און ליינענדיק רבי זלאָטניקס איבערזעצונג דערפילן
 מיר אוממיטלבאַר דאָס דורכלעבן אַלע ליידן, אַלע שטרויכלונגען,
 אַלע פּראַטעסט ווייען, וועלכע די שורות שילדערן. דער בייטראַג
 פון רבי זלאָטניק צו דער אידישער דיכטונג, איז דערפאַר אַזא
 וויכטיקער און גרויסער.

חנה שטיינבערג

חנה שטיינבערג איז א באשיידענער מיטגליד פון דער מאָנֶה
טרעאַלער פּאָעטישער משפּחה. אירע ערשטע לידער האָט זי געדרוקט
אין „רויערד“, א סעריע ליבע מאָטיוון. דער סענטימענט אין זיי
איז אמתדיק און איבערצייגנדיק:

כווייס ניט
פאַרוואָס דאָס איז אַזוי,
נאָר אימיצער איז מיר
אַ שטאַרקער פון מיר
רויסט זיך פון דער העלער הויט
אַ פּאַל טאַן אויף דער קני פאַר דיר
און פּיינלאַך מיינע פינגער אויסשטרעקן
— אין צער.

אָדער:

נאַכט,
שלינג מיר איין!
צעשטער מיר!
אדער נעם מיר מיט, מיט זיך
אויף דינע פלינגלען
ערליעך איז דיין ווייטער וועלט.

אָדער אין זעלבן ליד:

ליבע נאַכט,
העלף מיר אין מיין פיין!
טו מיר עפעס,
טו מיר אַזוינס
כּוּאַל אויפהערן —
ניט דאַרפן טראָגן
מיין פאַרוואַגליקייט.

מיט ברויזנדע לידנשאַפּט אַטעמען אירע שורות און זי מאַלט
מיט אַזעלכע בונטערע פאַרבן:

אַזאַ פּאַליטאַן וועל איר אויף די קני
און ווי ים, אין זיין שטורעמדיקן אַנגסט
לעשט די כּוּאַליעס אין דורשט פון זיין זאַלי,

אַזוי וועל איר שטרעקן מיין האַלדז
דורשטיק, צום נענאַד פון מיין האַנט,

וועסטו גלעטן, און גלעטן מיין קאַפּ מיט דיין האַנט
אויף דינע פינגער, ווי שווימיקער ביר
וועט שפּילן דיין ליבשאַפּט צו מיר,

וועל איר אין פּריידיקן ציטער
נידערן — נידעריק בויגן מיין קאַפּ
צו דער ערד.

און פּאַלן וועל איר
פּאַלן
און פּאַלן
וועל איר

חנה שטיינבערג פארמאגט א באשטימטע אינטענסיטעט פון
געפיל, זוכט זי ווערטער, מיטלען, וועלכע זאלן איבערגעבן דעם
נאטירלאכן אימפעט פון אינטענסיווער ליבשאפט פון איר הארץ,
זוכט זי און געפינט:

קומט פון ערגעץ א טויב
שטעלט זיך אפ ביי דיין טיר,
טוט א בלענד און א בלי
טוט א שטראל מיט איר נויים
טוט א פאר מיט איר זייד
אין איר איילענדער פרייד.

אזוי, קומט ביי איר פון ערגעץ די ליבע ווי א צארטע טויב:

און זי נייגט זיך צו דיר,
פאלט כורעים פאר דיר
און זי ווארמעט און מאגט
און זי בעט אזוי היים
און זי מאכט אזוי מילד
מיט א לויטער לעמט
ווי א תפלהדיק ליד.

אויב נישט אלע שורות אָדער פארגלייכן זענען גלייך פאָעטיש,
עכט, איז אָבער פאָראַן אין איר ליד, א געוויסער אמת, וועלכן מען
מוז גלויבן:

אזא העל ליכט שפרייט זיך איבער אונז
איבער אונזערע טרויעריקע קעפ,
איבער אונזערע עלנדע הענט.
ווער האט צו אונז פארלוירענע
זיין ליכט געווענדט?

אָדער:

איך אינגאנצן, הענג אזוי
אין ווייסן בלענד פון מיינע אויגן
ווי א טונקלהויטיקער צו א מאב געבויגן.
אלע פארבן פון א רעגנבויגן
צינדן זיך אין גרינעם פלאם פון מיינע אויגן.

אָדער:

פרייד און אומעט
איינס אין אַנדערן
זיך היילנדיק,
זיך פילנדיק
פארשפילנדיק.

אָבער די פאָרם אין וועלכער זי דריקט זיך אַמשאַרפסטן אויס
איז דער פלאַמיסקער פערז פון צוועדיקער־עראַטיק, אויב מען קען
זיך אזוי אויסדריקן:

דו ציסט זיך צו מיר
ווי עס ציט זיך דער בליץ צו דער ערד
ווי דער ערשטער, פארשוכערטער רעגן
אויף דער יונגער צואַקערטער ערד.

אָדער:

א, מיין פרייד
כוואַרף מיין בענקענדיק האַרץ
צו דיין שטויב,
צו דיין רויס,
צו דיין ליכט,
כבין פאַרבליענדט.

א וואַלקענדל טוקט זיך
אין זיידענעם ראָז.
אין אַ רוהיקער שעה
דו נידערסט צו מיר.

און אין זעלבן ליד:

פליסטערט האַפּערדיק,
שפּרייטסט דיין ליכט אַרום מיר,
וועכסט דיין זייד אַרום מיר,
וועכסט דיין ראָז אַרום מיר.

בלענדסט
און פאַרוועכסט.
משאַרבט דיין זיידענער פליגל
אין מיין לופטיק געזעלט,
כציטער פון באַגער.

חנה שמיינבערג האָט אין די ווייניק אָנגעשריבענע לידער געוויזן
אַז מיר מעגן פון איר נאָך מער דערוואַרטן.

מירל ערבבערג־שאטאן

מירל ערבבערג־שאטאן האָט דאָ נאָך ווייניק געדרוקט, אַז מען זאָל קענען אַרויסזען איר פּאָעטישע פיזיאָנאָמיע. אָבער עטלעכע לידער דערציילן שוין פון גאָט־זוכעניש, פון שטילקייט, לידן און פריידן. אָט דריקט זי אויס אַ שטאַרקן באַנער:

איר האב געוואלט מיין וועג
מיין גאט צוריק געפינען
און בוקן זיך צו אים.

האָט זי דערפאַר איזאָלירט זיך אין דער טונקלקייט פון איר

היים:

אַלע טירן, פענצער פון מיין צעלט
האב איר פעסט פאַריגלט
אַלע שוין־שפּאַלטן
גוט פאַרהאַנגען;
אַלע שטראַלן פון דער זון פאַרטריבן
ווייל אין ביהושמתות וויל איר צוריק
מיין וועג,
מיין גאט געפינען.

ווי אַ געזונטער מענטש קוקט זי אויף דער וועלט, זי ווייסט אַז אירע „פליצעס זענען שמאָל“, אין פאַרגלייך מיטן נחת און גרויל פון דער וועלט זינגט זי:

סאין מיר שווער אַזוי צו טראַגן
אויף די שמאַלע פליצעס מיינע
די וועלט מיט איר עול —
נחת און גרויל.

סאין מיר שווער זיך איינצוקלאַמערן
אין די ברייטע אַרעמס אירע
און מיטלאַכן הויל געלעכטער
און מיטזינגען פוסטע שירה.

סאין מיר שווער זיך צו באַהעפטן
מיט די שמייכלען מיט די פרייד
זיך איר אין מיינע די אמות
ווי אַז אַבל שטיקערהייט.

און די דאָזיקע אָפגעזונדערטקייטן קלינגט ניט טראַגיש, נאָר גיכער אַ געזונטער רואיקער טרויער, אויב מען קען זיך אַזוי אויס־דריקן, אַ טרויער אַ לייכטער וואָס פילט זיך אין אַנדערע לידער אירע, ווי:

פרענסט, פאַרוואָס סאין תמיד
אַזוי בלאַס מיין פרייד
מיט גרויען נעפל פאַרצויגן
און ווי אַ וואַנדערער פאַרשטויבט
וואָס טראַגט רוישיקן אַמורו אין זיך?

און זי ענטפערט:

מיין פרייד?
דאס איז אַ בלאַסער שטראַל
וואָס בלאַנדזשעט אום
אין אַלע עקן וועלט
אונטער גרויע הימלען
וואו אַלטע קלויסטער דרימלען.

גלויבן מיר איר, כאַטש מיר ווייסן אַז אין די דערמאָנטע ליִדער
פעלט נאָך דערווייל דער דיכטערישער שוואונג פון עכטע איבער־
לעבונגען, וואָס זאָל אונז ווייזן די פּאָעטישע פּערזענלאַכקייט פון
דער דיכטערן, אינם ליכט פון אַלע אירע פּאָעטישע לייסטונגען.

איך האָף אַז קאנאָדע וועט איר געבן די באַגייסטערונג פאַר
ערנסטער אַרבעט.

יודיקא

יודיקא איז ניט קיין ניער נאָמען אין דער אידישער דיכטונג.
אין קאנאדע איז זי נאָך קיין 6 יאָר ניט, און האָט שוין אַ נאָמען
מיט נייע אַרבעטן.

זון, ליכטיקייט, לויטערע הימלען, לופטיקייט, בענקשאפטן און
איבערהויפט נאטור־דעסקריפציע, זענען כאַראַקטעריסטיש צו איר
שאַפן. דיכטעט זי דערפאַר וועגן די צייטן פון יאָר, פּרילינג, זומער,
האַרבסט, וועגן נאָנטסטע, וועגן דער מאַמע און וועגן שמעטל מיט
טויזנט סודות ליכטיקע:

בענקשאפט לויטערע, ווי אַ קיל געטראַנק
קוועלט, און גיסט אַריבער ברענעס פון געמיט
די איינזאַמקייט איז שטום אַזוי און טראַכט צופיל
און נאַכט ליגט ווי אַ בלאַסע בלימלעך וואָס בליט איר בלויז ליכט.

איר בענקשאפט איז לויטער, און איר נאַכט איז בליענדיק אַ
בלוי ליכט, און איר איינזאַמקייט טראַכט:

די ווייטנס שווימען צו, פאַרקייטלען זיך מיט איצט,
אַזוי פיל אומרוען און פריידן קומען אן
ווי וואָלן לויטערע אין ים פון שטילע זומער־נעכט
יאָגן זיך די ווייטע לעבנס, טראַגן זיך צו מיר צום ברענ.

און מאַלט זי אַ זומער בילד זעט זי ווי:

אויף לאַנקעס צאַפּלען זיך די לעצטע רגעלאַד פון טאָג
די אַנהויב רגעלאַד פון קומענדיק פאַרנאַכט
אַ שפּיל ווי דאַמינו, פון ווייסע ביינלאַד און שוואַרץ
אַ שפּיל פון גרעזעלאַד, וואָס לייכטן אויס און ווערן בלאַס.

ליכט און פרייד זענען שטענדיק זומער־מאָטיוון, און די דיכ־
טערן יודיקאַ, וועמעס שפראך שימערירט ווי פאַספאַרישע ליכטי־
קייטן, זינגט אין זעלבן ליד:

צעשפּיטערנדיקע פריידן גייען אויס דאָ
צו ליכטנדיקע ווייען גייען אויף
און שטילע רייד פון ווייטקייטן פאַרשונגען
קומען מיט די ווייטקייטן אַרויף.

אָדער אין אַן אַנדער זומער־ליד:

שעה ווי איר גיי אַזוי
צעליכטיקט, העל
אַרויסגעשיילט פון פינצטערניש
און אַלץ אַרום איז נישטיק איצט און קליין,
די זאַרג אַליין ליגט מיר
און הלומט עפעס וואָס.

פילט מען ניט נאָך די ליכטיקייט פון יודיקאַס פערזענלאַכקייט,
נאָר אויך אַז מיט אומציייליקע פעדים איז זי פאַרבונדן מיט דער
נאַטור — איך מיין איבערהויפט מיט די ליכטיקפריידיקייטן פון

דער נאטור; שמילע, פשוטע לויב־געזאנגען צום געזונטן און פשוטן
לעבן, אויפריכטיקע פרייד־געזאנגען אין כמעט אלץ וואָס זי שרייבט,
צו דאָס איז דאָרף־לופט, זון־ליכט אָדער פריילאכע פרימאָרגנס,
אָדער גאָר גאָלדענע פארנאכטן. די שווערע רעאליטעטן פון איר
וואַנדער־לעבן אין אַ נייער, פרעמדער, ביזער סביבה, האָבן נאָר
זעלטן פארטונקלט אירע לויטערקייטן, ליכטיקייטן, זוניקייטן און
בלויקייטן — אַזוי אַז וועגן פרימאָרגנס זינגט זי נאָך אלץ אזעלכע
אָפטימיסטישע, פריידיקע מאָטיוון ווי:

איר האב איך ליב אַזוי —
איר זומערדיקע
פריילאכע פרימאָרגנס
וואָס וואַכן אויף
אין וועלט —
ווי שטיפערישע מיידלעך
פון מיט יוגנט.

און אלץ איז נאָך אַזוי ליכטיק, דורכזיכטיק, בענקנדיק און
שוועבנדיק, ווי גלייך קיין ערד, און רויקייטן, און מיאוסקייטן, צאָרן
קאַמף, נידערלאַגן און אונטערגאַנגען, זענען כמעט פאַר דער דיכטערן
ניט עקזיסטירנדיק, זינגט זי דערפאַר ווייטער אין זעלבן שיינעם
סוביעקטיוון ליד:

ווי אַ שוואַלבֿ ביים פענצטער
שטיי איר
פון מיט ליכטיקע פריידן
און סוף
ווי הימלען פילן זיך
מיט ליכטיקייט,
ווי בעכערס וויין
אין דורכזיכטיקע גלאַזן;
און עס טאַגט מיט איר אויף
פאַרשלאַפענע פאַרלאַנגען
פון מיין יוגנט;
און בענקנדיקע ווערטער
פלעכט איר אין זיי איין
ביי יעדן בויג
פון שוועבנדיקן ווינטל.

און זי דערציילט:

איר בין נאָר היינט
אַ גאַנצער קנויל
פון זון און ווינט;
פון בלוט מיט טרוים,
מיט פרייד
פון אויפגעבליטער יוגנט;
איר טוליע מייע
הייסע באַקן
צו
נאָר וואָס אויפגעבליטע
שויבן
פון פרימאָרגן.

און עס ווערט נאָכאַמאָל קלאָר אַז יודיקאַ איז אַ גאַנץ טאַלענ־

טירמע דיכטערן, וואָס זינגט הויפטזעכלאך וועגן ליכט און „לופטן“ און ווייניקער וועגן ערד און שווערע רעאַליטעטן; מער וועגן ליכט, איידער וועגן טונקלקייטן. קוסט מען זיך אום צו איר קינדהיים ווי זי איז רעפּלעקטירט אין טייל פון אירע לידער, און צו דער שטורעמ-דיקער צייט פון איר שאַפּן, ווען:

עס האט אַ שפּיי געטאָן די צייט מיט פייער
און וועלט פאַרבליקט איז געווען אין אירע וואונדן.
דאָס קליינע הייזעלע האט זיך אפּגעטראָגן
פאַר רויך און שטויב, אויף גרויסע וויסטע פעלדער.

און מען קומט אַריין אין איר פּאָטערס היים, אַ היים מיט:

גרויע ווענט, אַ סאַפע, טיש, מיט שטולן,
אַ ריינער דיל, מיט שמאַקעלאַך צעלענט.
דער לאַמפּןשיון, מיט שאַטנס אויסגעצויגן,
איין פענצטער נאָר באַהאַנגען מיט גאַרדינען.

דער טאַמע זיצט, שמעכט און ציט אַ נאָר;
דער קאַפּ געבויגט מיט אומעטיקן כעס,
אַלע קינדער זיצן מיר און שווייגן
און די טאַמע זיצט מיט זיך און נייט.

וואונדערט מען זיך פון וואַנען אַזוי פיל פרייד, אַזוי פיל ליכט-טיקייט ביי דער דיכטערן יודיקאַ, אַפילע ווען זי מאַלט שאַטנדיקע לעבנס דערשיינונגען, אַפילו ווען אונטער די שווערסטע עקאָנאָמישע באַדינגונגען, מוז זי איר פּערזענלאַך לעבן אַריינפאַסן און צופאַסן צו נייע און שווערע פליכטן? אין אַ גאַרטן אָן אַלעגאָרישן דערוועט זי די פרייד, זינגט זי אַזוי זוניק:

דער גאַרטן אַ באַלויכטענער מיט ליכט
און פאַרן גאַנג פון טראַט צעשפּילט זיך דער אַרקעסטער
אין דעם קלאַנגעזרויש פון וויי און גליק
הויבט פאַרגאַנגענהייט זיך אויף ווי אַ גאַלדיק שטויב.

אין ליכט, אין פולן גליק פון בלויע זומער נעכט
כוואַליעט זיך די פרייד פון יונגע דורות
וואו אַלץ איז וואַד, אַ יעדער קענעטער גליד
אין רויש פון האַפּנוקען, הייסעסטע פאַרלאַנגען.

אַדער די תּפּלה:

גאַט, דו האַסט אַזא זוניקן טאַג אויפגעבויט
ווי אַ בלויער עמאַל ליגט דער הימל געשפּרייט
און זון, ווי אַן אומענדלאַכער ברענענדיקער קאַפּ,
מיט גרוין דורכגעצויגן די גרוילאָכע ערד.

און מענטשן מיט יום־טובדיקן פּרילינג אויף זיך
און מענטשן פאַרקלערט מיט אַ זון ליכט אין זיך.
אַ ליכטיקער שוועבן אין פּאַלאַץ פון טאַג
אַ גרוילאָכער וועבן פון שטאַרבלאַכן זיין.

יודיקאַס באַזעצן זיך אין קאַנאַדע, איז אַ גרויסער געווינס פאַר

דער יונגער קאנאדער אידישער דיכטונג, וועלכע זי בארייכערט שוין מיט דער זוניקייט פון איר טאלאנט.

* * *

סאיז נאָר וואָס דערשינען איר ניי בוך לידער, „וואַנדערוועגן“ 100 זייטן, געדרוקט אין מאַנטרעאל. שוין אויפן ערשטן זייטל, רעדנדיק צו איר קינד, רוימט זי אים איין:

מיר זיינען וואַנדערער, פון שוועל צו שוועל
פון זון צו זון, פון צייט צו צייט. —
ביז גארער גרויס פון וועלט,
ביז גארער נישטיקייט.

אַדער:

און איר, איר וואַנדער מיט מיין קינד
אַרום דעם ווייטן נעסט —
צוויי היימלאזע אין טיפן בענקען.

אַדער:

אויף די גאַסן וואַלגערט זיך דער אומעט
ווי עס וואַלגערט זיך דאָס גרויע ליכט
פון האַרבסט־יקן באַגינען.

אַדער:

צו דער ברוסט פון דער צייט
ליגט דער עלנטער פנים פון וועלט
און איר ניי אויף איבער איר
ווי אַ בלוטיקער פלעק פון דער ערד.

די דערמאָנטע ציטאַטן זאָגן עדות אויף ערד און טרויער וואָס לעגן אַרויף זייער שטעמפל אויף יודיקאַס דיכטערישן מאַניר, כאַטש פון צייט צו צייט איז ווידער גובר איר שטראַלנדער אָפטעמיזם:

איר רן נאָר אַפּ.
אין שוים ביי מיר שלאַפט איין מיין זון:
און בלויער הימל ליגט, ווי פאַרהאַנגלאַד פון זייד
אויף מיינע פענצטער.

און זי פרעגט:

וועמען פעלט אַצינד דאָס ליכט פון טאַג?
ווער נאָר מעסט אַצינד די טיף פון נאַכט?
אייביק איז אַזוי געווען.

טאַקע פאַרבלייבן וואַנדערער טראַץ די יארן זייט זי האָט זיך דאָ באַזעצט, טאַקע זיך נישט איינגעוואַרצלט אין היגן לעבן, וויל זי אַבער קומען צום פּוילסטן דיכטערישן אויסדרוק, קומט זי ווידער צוריק צו צו אירע פּאָזיטיווע, געמיטלאַכע מאַטיוון, און זי זינגט צו זיך:

אייביק, וועט די וועלט זיך ווייטער ציען
ווי די פור
וואס פארט פארביי די פענצטער,
ווי דער רוף פון שפילנדיקן קינד.

אָדער אַ ליבע מאָטיוו: /

נעם אַרום מיר ליבסטער פון מיין יונגט,
נעם אַרום מיר טרוים פון פּרילינג פּריידן:
דיינע קושן זיינען הייס, נאר מידע
דיינע ליפּן ציטירן אין פיבער.

איך האָב דעם איינדרוק אַז דאָס נייע בוך יודיקאַס איז אַ וויכ-
טיקער בייטראַג צו דער יונגער קאַנאַדיש-אידישער דיכטונג.

ג. י. גאטליב

ג. י. נאָטליב האָט אָנגעהויבן דיכטן אין לײַטע, וואו ער האָט פאַרענטלאַכט אַ פּאָר קלײַנע בעכלאַך לידער, און גענומען אַ טיכ־טיקן אַנטייל אין קולטורעלן לעבן דאָרט, אזוי אז קומענדיק אין קאַנאַדע מיט 2 יאָר צוריק, האָט ער שוין פון דאָרט מיטגעבראַכט אַ באַשטימען דיכטערישן צערטיפיקאַט. דאָ האָט ער באַוווּן אין משך פון איין יאָר פאַרענטפּנטלאַכן אַ היבשן בוך לידער, „זעגלען אין זון“. אַ טייל פון די לידער זענען שוין געדרוקט געווען אין „קאַנאַדער אַדלער“. זיין בוך איז איינגעטיילט אין 9 קאַפיטלען: „אַטלאַנטיק“, „אין לאַנד דאָ“, „אַ שטיבל אין וואַלד“, „גרינע פריידן“, „אין שטומער קעניגרייך פון בערג“, „אינדיאַנער זומער“, „דערנער אין שניי“, „לייב צו לייב“ און „צווישן שטויב און שטערן“. אָט ווי ער מאַכט בילדער באַפּוצטע מיט געדאַנקען:

אויף אַלע זיבן ימים שווים, מיין שוף
צעוויקל זיך אין זון, מיט זעגלען שטאַלצע
און מעסט מיר אויס פון אַפּגרונטן די טוף
און פראַל מיר אויף די ווייטסטע האַריוואַנטן.

און ער רופט, כאָטש אַביסל פּובליציסטיש, זיין מוזע צו הויכע הימלען:

אויף אַלע זיבן ימים שלאָג מיין האַרץ
מיט פלינגלען פון די שטורעמדיקסטע ווינטן
און ביז צו הויכע הימלען-בלויע וואַרף
די כוואַליעס ברויזיקע פון קלאַרסטער דיכטונג.

און קומט ער אויפן אַטלאַנטיק, נעמט אים אַרום אַ געפיל פון באַוואַנדערונג און פון ודוי, זינגט ער:

אַטלאַנטיק,
ריז קדמונישער, פאַרשייטער קלונגער ריז
געקומען כבין צו דיר פון ווייטן לאַנד, פון ווייטע ערדן
זיך בוקן דאָ פאַר דיר, און איפּנעמען דיין שטאַלצע ליד
און מיט דיין גרויסקייט, דיין ווילדער גרויסקייט זיך באַהעפטן.

ער באַשרייבט מאַמענטן און בילדער פון אַפּפאַרן, פון איבער־לאָזן די קלײַנע היים, פון מאַמעס טרערן און ברודערס בליקן ביים געזעגענען זיך, פון וואַנדערונגען דורך איראַפּעאַישע גרויסע שטעט, פון וויין, און פרוי און לייב, ביז:

האַט אויפגעאַנקערט זיך אין האַרץ אַ שוף
אַ שנייאיק באַנקע שוף אין קלאַרע זונען
און אַנגעזעגלט זיך אַקעגן זון
און מיטן שטאַלצן ים אַוועקגעשוואומען

ווי די דערציילערישע פאַרם זאָל אים ניט געפעלן, מוז דער דיכטער זיך היטן פון אַזאַ אויסגעשפראַכענער פּובליציסטיק אין זיינע לידער (ווייל „ימסגעזיכט“, „דאָזיקן פרימאָרגן“, „שטאַלצן ים“,

ווערטער וואָס געפינען זיך אין טיילן פון נאָר וואָס ציטירטן ליד,
זענען אַביסל באַנאַלע שפּראַך־פּאַרמען וואָס ווירקען ווי אַ דיסאַנאַנץ,
און שטערן די אילוזיע פון פיל פון זיינע לידער.)
זייענדיק אויפן ים, ברייט זיך אויס זיין וויזיע, און ער דער-
פילט אַז די וועלט איז פריי, אַז דער ים איז הפקר און אַז „אַפילו
אין וואַגלען איז דאָ אזוי פיל זיסקייט“, באַפעלט ער:

אַ שוויס מיין שיף, אַ שוויס צו ווייטסטער ווייט
און מעסט מיר אויס די טיף פון אַקעאַנען.
די וועלט איז גרויס, די וועלט איז ברייט, די וועלט איז פריי
און סאיז איין וואַנדערן, אזוי פיל פרייד פאַראַנען.

און דער דיכטער דערזעט אויף אַמאָל אזוי פיל פאַרב, ליכט,
און שיינקייט, צעזינגט ער זיך:

און פּלוצלונג, מליאַנען צושימוקטע שיפּ
אין ווייסן נעקרינטע, אין בליען געצירטע
און פלינקער פון פויגל, און שלאַנקער פון שוואַנען
צעפלאַטערט זיך האַבן אויף ליכטיקע ימים.

ביז אַ שטורעם ברעכט אויס אויפן ים, פילט מען ניט אַז דער
דיכטער גאָטליב איז איינגעוויקלט אין דער גרויזאַמקייט, אומרוי-
קייט און דעפרעסיע פון שטורם, פאַרקערט, ער שטייט ווי אין אַ
זייט און מיט אַ פענדזל מאָלט ער דעם שטורם, מיט ווערטער ציר-
לאַכע, קלינגנדיקע. דאָס איז גאָטליבס גרויסער חסרון. אַ חסרון,
ווייל עס ווערט אזויווי אַ „צענטראַלע“ פאַרם אין דאָס מערסטע
וואָס ער שרייבט און ווערט דערפאַר מאַנאַטאָן, אָפט פּילאָזאָפּירט
ער:

איביק רוישן קען אַ ים נאָר
מענטשן רוישן און פאַרבליען.
מיט די הייסטע, רויטסטע פאַרבן
ברענען אויפן ים די שקיעהס.

אָדער פּילאָזאָפּירן וועגן דעם וואָס דער מאָרגן וועט ברענגען,
ווען מען וועט שוין דערגרייכן דאָס ווייטע קאַנאַדער לאַנד, וועלכעס
„יום־טובט דאָרט מיט וויין און האָניק“:

וועט אַ לייכט באַגעגעניש אונז פירן
אין אַ פרי אַ לייכטיקן שפּאַצירן.
וועט זיך וועגן, אַ יונגער זוניק וויקלען:
הימלען שיינען, בוימער בליען, פויגלען קלינגען
ווערטער קלאַרע, גרוסן פרישע, פריידן פרייע
אַנקום לויטערער אין לאַנד אין נייעס.

* * *

פון רוסישע סטעפעס ביז בערג פון קאַנאַדע. דאָס שפּרייזן
דורך לענדער: ליטע, דייטשלאַנד און פראַנקרייך, דאָס אַריבער-

פאָרן דעם אַטלאַנטיק און דאָס דערמאָנען זיך וועגן מלחמה-יאָרן,
וועלכע ער האָט איבערגעליטן אין רוסלאַנד, דעם גרויסן טרויער
וואָס זיין ליבע, קליינע, היימלאַנד, לימע, האָט אים פאַרטרויערט,
זיינע דערפאַרונגען אין בערלינער און פאַריזער יאָרן „פון וויין
און פון גאָלד און פון נאַקעטע לייבער“ ביז:

אויף די בערג פון קאַנאַדע, אויף שפיצן אויף הויכע
איצט פלאַטערט מיין אומרו אין ליכטיקע רוימען
באַרינגלט מיט פעלזן אין זוניקע קרוינען;
אויף בערג פון קאַנאַדע, אויף שפיצן אויף הויכע
איצט פלאַטערט מיין אומרו אין לויטער בלויען
איצט ברען איד מיט הימל, מיט זון און מיט ווינט.

ער איז שוין דאָ אין לאַנד, און זיינע ערשטע פּאָעטישע אימר-
פרעסיעס זיינען: גרויקייט, טרויער, אומעט און לאַנגווייל. ער
פאָרט אַרום איבער קאַנאַדע און עס וואַנדערט מיט אים מיט, זיין
טרויער, און עס דוכט זיך אים ווען ער זאָגט מיט אַזאַ זיכערקייט
כאָטש מיט אַזוי ווייניק קינסטלערישע איבערצייגונג:

איד וואַנדער, און וואַנדער, און וואַנדער.
און קניפּאויף דעם פלאַטער פון וועגן . . .
סאיז לאַנד שוין דאָס גאַנצע באַקאַנט מיר
פון קרוינשטאַט ביז ימישע ברעגן.

איד וואַנדער און וואַנדער און וואַנדער
פון איין עק מדינה אין צווייטן
אין לאַנד דאָ, אין קאַנטן אין אַלע
דער אומעט דערועלכער, צעשפּרייט איז.

עס דוכטן זיך אים, אַז קאַנאַדע, און טרויער, און אומעט, איז
סינאָנים! טראַדעם וואָס:

ווידער צעברויזן זיך גידער
מיט פּרישע מיט קרעפטיקע קלאַנגען
סע הויבן די פיס זיך און ווידער
איד וואַנדער, און וואַנדער, און וואַנדער.

אַבער אין דעם, דוכט מיר, פאַרבייט דער דיכטער קאַנאַדע, מיט
זיין ווייטער היים, און מישט צונויף אין איין קנויל פון דערינען-
רונגען און איינדרוקן, ווי צום ביישפּיל, אין אַ פּרייטיק-צורנאַכט:

אַלעס אויסגעגרויטע יאָדלעס, יאָדלעס פון מיין היים, מיין ווייטער
גרויען דאָ אויף באַרג אויף גרינעם, טרויערן אויף גרינעם שפיץ
היינט אין פּרייטיק, יונגער פּרייטיק, אינגלישער פאַרשייטער פּרייטיק
מאַמע, מאַמע, מוסט אַודאי גרייטן שוין צום פרומען טיש.

ווען ער מיט ביטערקייט קאַנסטאַמירט:

קיינער צערטלט מיר נישט, צערטל איד אַללין זיך
צערטל איד אַללין זיך אין דער נאַכט דער בלינדער.
אַז מאַמע ווייט פון מיר איז, און מיט מיר איז קיינער.

פול מיט לאַמענטאַציע איז די אָפטיילונג פון בוך, ניט נאָר צוליב זיין עלנט און איינזאַמקייט אין פרעמדן לאַנד, נאָר אלץ אַרום אים קלאַנט און וויינט. אַפילו די וועלע אין וואַלד, ווייל זיי זענען הונגעריק!... און ווען ער פרעגט:

זיך אויסוויינען? זיך אויסקלאַנגן? סוועט אפשר ווערן גרינגער?
פאַר וועמען וויינען דאָ? פאַר זיך אפשר אַליין? פאַר זיך

דערפילט מען זיין צער, און מען פאַרשטייט אים ווען ער זינגט:

איך דעם קאַלט, פרעמדן לאַנד דאָ,
ווייט פון ישוב און פון רו
בלאַנקע, בלאַנקע איד און וואַנדער
אַ פאַרגעסענער ווי דו.

דערפאַר פרעגט ער טאַקע מיט ווייטיק און מיט פאַראַכטונג:

וועמען דאָ פאַרטרויען מיין פאַרפייניקטן געזאַנג?
וועמען דאָ פאַרטרויען וואונדן פון נשמה?

און ער ענטפערט מיט דער גרויסער אומגערעכטיקייט צו דעם קאָנסטרוקטיוו אידישן לעבן דאָ, וואָס אַנדערע ליינדע און פאַרפיר ניקטע האָבן זיך פאַרגינען! פרעמד איז אים נאָך דערווייל, דאָס גאַנצע אידישע לעבן דאָ, קען ער זיך דערפאַר פאַרגינען אזוי ברוטאַל זידלען און אזוי, פרוכירן באַרואיקן זיין אויפגערגעטן געמיט — צוליב דעם, וואָס סאיז אים דאָ, אזוי ענג, אזוי ניט גוט... דערפאַר איז אויך דער טייל פון קאַפּיטל זייער ניט קינסטלעריש:

איך זעלבן קאַפּיטל געפינט זיך אַ גאַנצע סעריע ליבע מאַטיוון, אַ „ראַמאַן“, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבן אין ליטע און איצט, איז „זי“ אין ארץ ישראל, און „ער“ אין קאַלטן קאַנאַדע. די סעריע ליידיט פון אָן אַ שיעור פובליציסטיק און אומקינסטלערישקייט.

* * *

ג. י. גאַטליב איז אַ דיכטער וואָס פילט זיך היימיש אין מיטן פון דער נאַטור, זענען דערפאַר פיל פון זיינע נאַטור לידער ליכטיק און האַפנונגספול:

ווי שייך איז בלוי אויף גרין אין שייך פון בלענדיק בלאַנקן גילגאַלד
אויף פעלדער גרינע בליט שוין ווידער בלוי פרייד פון פרוילינג
אויף פעלדער ברייטע בליט שוין ווידער העלע פרייד פון קאַרו,
אַ מונטערה, אַ פריידיקער איד קום אַהער צופאַרו.

ער פאַרשטייט שוין, אַז מיט אומעט, וויינען און פאַרצווייפלונג וועט אים ניט בעסער ווערן, מען מוז זיך נעמען אין די הענט אַרײן, מען מוז אָנהויבן פון דאָסניי, ווייל צוריק איז כמעט ניטאָ וואוהיין:

און איצטער רואיק ווער שוין, רואיק, רואיק.
מען דאַרף ניט וויינען, וויינען זאָל דער רעגן.

און אין זעלבן ליד:

צוריק? וואוהין וועסטן צוריק איצט לויפן?
וואס האסטו דארטן, זאג מיר וואס און וועמען?

ער אנטלויפט פון שטאָט אין וואַלד אַרײַן:

וי יונה, דער נביא פון נינווי,
בין איד פון דער שטאָט היינט אַנטלאָפן,
אַנטלאָפן אין וואַלד דא אין ווילדן,
אין ווינקל געלייגט זיך דאָ שלאָפן.

אָדער:

קומט אַמאָל דער האַרבסט אין אַנהויב מאי,
אַזוי צווישן נאַכט און טאָג, זיך זאַכט צושלעפן
און שפּרייט די הימלען אויס אין שווערע וואַלקנס בליי
און שליוערט אײַן די יונגע ערד אין גרייזע נעפּלען.

אָדער:

איד בין פון שטאָט אַנטלאָפן
פון טומל און פון רויש,
פון שרייענדיקע דראַטן
פון שטיינערדיקן פּויסט.

און מיט טרויער, רעזומירט ער:

איד בין פון שטאָט אַנטלאָפן
צו שטיקלייט און צו פעלד
פון קלעצער פּיג סאַסנאווע
דאָ הויערט אַ געצעלט.

אַ שטיבל אַ צעהעלטע
מיט טירן אויפגעפּראַלט
און זון אין אַלע שענצטער
אין בלויקייט אויפן דאָר.

* * *

פריידן!... פריידן!... ווער קען אָן אייך לעבן? און אפילו דער
ליידנסטער דיכטער מוז אויפלייכטן מיט אַביסל פרייד; און נ. י.
נאָטליב איז קיין אויסנאַם ניט, איבערהויפט נאָך ווען:

אפגעטרייסלט שטויב פון שטאָט שוין
שמיכלט ווידער שלאַנקע ווייט
שטיפן ווידער רעגנס נאַנטע
אויסגעשליפענע פון שוין.

כמעט דער גאַנצער קאָפיטל „גרינע פריידן“ איז אַ, אויסגום
פון פרייד. פרייד פון „פריען לויטערע“, פון „דופטנדיקע פעלדער-
וועגן“, פריידן פון: ווינט, הימל און בויער, פריידן פון נייע אינ-
ספיראציעס פאַר פאַעטישן שאַפן, ליבעס-פריידן און פּרילינגס-
פריידן, און נאָכאַמאָל בערג און בערג פריידן. אָבער אין די מערסטע

איז די פרייד נאָר אַ ווערטער־פרייד — ניט קיין דורכגעלעבטע דורך דער פארמיטלונג פון אמתע עמאָציעס און זיכער נישט קינסטלעריש.

* * *

בערג, זענען בערג, אומעטום, גרעסערע אָדער קלענערע, און דער דיכטער וועלכער „שילדערט“ זייער פערופעריע, קען איבערגעבן די באַזונדערע סביבה זייערע, נאָר דורך באַזינגען אָדער מאַלן עפעס וואָס איז כאַראַקטעריסטיש מיט די אָדער יענע באַשטימטע בערג. דעם דיכטער גאָטליבס „גליק אינזל אין קאָנאָדע“, איז דער קעניג־רייך פון בערג, און ער פירט אונז צווישן שיינע פאַנאַראַמעס בערג און הימלען ליכטיקע, און שילדערט זייער אַנטשטייאונג אין לאַנגע שורות:

סהאט דאָ אַמאָל, מיט יארן טויזנטער צוריק געברויזט אַ שטורם
עס האָבן טיפּ־ערדישע געשפּאַלטן זיך, און זיך צעדונערט
געקארטשעט האָבן זיך אין קראַפֿן אויפגעקנידערטע, די פּלאַנן
און סהאט זיך קארע ערדישע אין היץ צעשוּיבערט און צעפראַמלט.

אויב אין גאָטליבס ליד איז פאַראַן אַ שטענדיקע ענלאַכקייט פון טאָן וואָס דערפירט צו מאַנאַטאַנקייט, איז עס אַביסל אַנדערש אין זיין קאַפיטל „אין שטומע קעניגרייך פון בערג“ ווייל דאָ איז דער פּערז אַביסל פאַרשידנאַרטיקער, די שילדערונג אַביסל שפּאַנענדער און די בילדער בולטער, אַז מען מוז די אָפּטיילונג באַטראַכטן צווישן די בעסערע אין זיין בוך:

אין שטומער קעניגרייך פון בערג זיך הוירן אום פאַרשטיקע קולות
און ערגעץ אין די בלינדע טיפּן, שרייען אַלץ און סרוזלען קוואַלן
נאָר אין די הויכן, אין די קאַלטע הויכן מדברדיק און טויט אין
און סנייט דאַרט אום די זון און פאַכעט מיט איר בלענדנדיקו חלל.

פונקט ווי עס פילט זיך אַ פּאָעטיש אויג אין אַזעלכע פּערזן ווי:

אורוואַלד, ווילדוואַלד בערג און פעלן
גרינע זאַפט אויף קערק פון שטיין,
רויע קראַפט פון רויען לעבן
גלי פון ערדישן געבוי.

אָדער:

נעפלען טוי, און רויע פון קוואַלן
חיה־כּרום און ווינט געוואַי
אין די גראַזן צישן שלאַנגען
אדלערס שוועבן אין דער לופט.

פאַרליבט אין די קאָנאָדער „לאַרענשאַן־בערג“, „קוקט ער קרום“
אויף די הונדערטער אַטאַמאַבילן וואָס לויפן אויף די „וועגן שטייה“
— גפּאַסטערטע, וואָס מענטש האָט די בערג־לענדן פאַרגאַרטלט,

וועלכע רייסן זיך אריין אין די בערג מיטן גאנצן שטאָט־הארמידער,
קלאַנגט ער זיך:

און עס קומען אן אהער פון שטאָט אַלרײַטניקעס מיט זאָטע לייכער
זיך בראַטן אויף דער אינדיאנער געצנדיגישער זון...
און אין די נעכט, די הייליק אויסגעשטערנטע אין בלויען שווייגן
צעברויט עס זיך מיט ליידנשאַפט, מיט שווייס, מיט שיקסעס און מיט זנום

אַ רוח אין אַרײַן אין בערג און ביז די סאַמע העכסטע שפיצן
ציעיאַנט האָט ער זיך, אויף דער פלינקער, אויף דער טיילישער מאַשין
און היט זיך ברודער, היט זיך איצט שוין פאַר אַ קאַטאַסטראַפּע
ברודער דיכטער —
מען קען שוין דאָ ניט שפּאַנען פּראַנק און פּרייַ אַזוי און זינגען
מיטן ווינט.

אָבער אין די טענער פון זיין קלאַנגן זיך קעגן אַלרײַטניקעס, פאַרן
לירט ער אינגאַנצן דעם לירישן טאָן און פאַלט אַרײַן אין פּובלי־
ציסטויק.

* * *

„אינדיאנער זומער“, אַזוי רופט זיך אין קאַנאַדע דער זומער־
דיקער וועטער אין שפּעטן האַרבסט, וועלכן דער דיכטער דעפינירט:

שלינגלט זיך אַ שטיקער וועג צווישן וואַלד געדיכטן,
אויבן — קלאַרער הימל, ביי די זייטן — בוימער פרומע;
אויף די בוימער, אויף די צווייגן, אויף די בלעטער גרינע
זיצט דער ברוינער האַרבסט און מאַלט זיין „אינדיאנער זומער“.

און וואָס דערזעט גאָטליב אינם קאָלירפולן קאַנאַדישן „אינ־
דיאנער זומער“? דעטאַלן פאַספּאָרישע און פינקלדיקע ווי:

ניסן פאַרבן זיך אין פאַרבן, פּערלען זיך קאלירן
קופּערט זיך, דאַס קליאַנען גאַלד און סבלטיקט בראַזן פון סאַסנעס
פאַלט אויף בוימער אַונט טוי, פאַרבלענדט זיי אן פאַרוויכערט,
נעמען שפיצן ברענען, ווי דער מעריב ראַנד אין ראַזן.

אָדער:

אין האַרבסטיקע, אין לויטערע פּרימאַרנס
צעברויזן גראַזן זיך אין ברוינעס אומרו
און ספּערגלען זיך די בוימער־קרוינען ראַזע
און טרערן זילבערנע פון טויען־פרומע.

און זיין האַרץ קאָרטשעט זיך פון אומעט און פון ווייטיק ווען
דער געלער האַרבסט פאַרשלינגט, פאַרשרפּהט און צעשמערט דאָס
זומערדיקע אין דער גאַנצער סביבה, קרעכצט ער:

פּלײַז מיט בלעטער־בוואַליעס, געלער האַרבסט
און אין דויטן טרויעריים, דערטרינק מיך

אַזוויי אין פּריערדיקע קאַפּיטלען, ווידערהאַלט גאָטליב, פּרייד
מאָטיוון אין זומער און ליכטיקייטן, און טיפּן טרויער און לאַמענטאַ־

ציע אין שפעטן הארבסט. פון איין זייט פילט דער דיכטער, אז
ער וויל זיך דאָ מיטן לאַנד, מיט דער יאָדלע פאַרקניפן, טראץ אלע
שוועריקייטן, און וואַרטן אויפן פּרילינג, און פון דער צווייטער זייט
קומט ער נאָכאַמאָל צוריק צום מאָטיוו וואָס דערמאָנט אים אז:

אַנטלאָפן פון שטאַט און פון מענטשן
צו וואַלדיקער, איינזאַמער שטיקקייט
איד ליג דאָ פאַרלאָזן, פאַרגעסן
אין טויט, אין הילצערנעם שטיבל.

* * *

ג. י. גאָטליב קלאָנגט אויפן גורל פון זיין ליד:

קיינער דאַרף ניט מיינע לידער
איך נאר איינציק דאַרף זיי יא
פאַר איד, פאַר איד מיר דאַריבער
אלע וויילע אין די בערג.

און ווייל ער דאַרף זיינע לידער יאָ האָבן, פאַרגעסט ער אַ וויילע
זיינע דערנער, און פעסימיזם, און שילדערט אזוי אינטים די נאַטור
פון און אַרום די באַקאַנטע לאָרענשאַן־בערג, און פון זיין איינזאַמקייט
רעדט ער אויך כמעט גוטמוטיק:

אין אַלע קלאַרע זייטן
שטראַלעט אַ לויטערער דער טאָג
רו און קלאַרקייט, רו און ווייסקייט
און קיין נפש אין ניטא.

ער געפינט זיך אין סאַמע מיטן פון די בערג, און דערזעט אויף
אַמאָל אזוי דעסקריפּטיוו, אָבער אזוי באַקאַנט אידישלאַך:

סלויכטן שטיבלאך אין שטיקקייט
פענצטער בלויען קעגן זון
און צוקאַפּנס פון די שטיבלאך
ברענען אייזליכט פאַרוויכטיק — פרום.

און אין זעלבן ליד:

לעבן זיי, אַן אַלטער דאַרן
אין אַ שנייאַיקן שליראַש...
שטייט, די דאַרע הענט פאַרבראַכן
דאַונט שהרית שטום אין פראסט.

נעמט אים אַרום אין זיין איינזאַמקייט, כאָטש אויבנאויפיק,
אַ פרום געפיל:

קוועלט אין האַרצן אַן אַ פּרומקייט
ווערט מיר גרינג אזוי און וואויל
טאַטע זיסערן פאַטער גוטערן
דיר מיין תּפילה דיר מיין לויבן

אין דער סעריע „דערנער אין שניי“ בייטן זיך די מאָטיוו מיט

א געוויסער רעגלמעסיקייט: נאטור-באשרייבונגען, דערנאך מאַטיוון פון איינזאמקייט, און ווידער לירישע נאטור-מאטיוון; דעם הונט זיינעם רופט ער בייבי און ער שילדערט אים אזוי:

בייבי הונט מיינער געטרייער
מיט די מאנדלדיקע אויגן
ווי א גרויסער בער א וויסער
לייסט מיר נאך אין אונטער-בלויזן.

וויטער אינם אייגענעם ליד:

סאיז דיר אומעטיק מיין כלב
בילסטו גלאט אזוי אין וועלט דא
שלינסט דעם שניי און דו באלעקסט זיך
מיט דיין דינעם צינגל-לעקער.

אונטערן איינדרוק פון אזעלכע שטימונגען, ווארפן די נעכט אָן אויפן דיכטער מאָדנע האַלצינאַציעס. אָט ווי ער שילדערט די נאַכט:

א נאַכט אַ ווייסע קוקט אַריין צו מיר אין פענצטער,
אַ ווייסע נאַכט, אַ נאַקעטע, די שאַנדע ניט פאַרדעקט.
זי ווינקט צו מיר מיט אייזיק-קאלמע אויגן-לעכער
און רופט מיר, רופט מיט אויסגענאַגטע דאַרנדיקע הענט.

איד קוק, איד קוק, אַ שוידער צוקט אַדורכן קערפער.
איד טאַפּ די האַר אויף קאַפּ, צעשטעד די האַנט און נאַרען — שאַרף
כאַנטלויף פון פענצטער, האַק די טיר צו פעסטער, פעסטער
און וואַרף זיך אויפן סקרופעדיקן בעט, און וואַרט און וואַרט.

און אין זעלבן ליד:

נאָר סציט מיר ווידער שוין צום פענצטער, סציט מיר, סציט מיר.
די ווייסע נאַכט, זי שטייט נאָר אַלץ און ווינקט צו מיר און רופט
וואָס איז די שרעק? איד בין דאָר דאַרט ביי זיך אין צימער?
אַוועק, משוגענע, וואָס ווילסטו פון מיין קראַנקן גוף?

מען דערפילט דעם טיפן עלנט וואָס שרייט אזוי אַרויס פון זיין האַרץ, און דער אמתער ליענער ווייסט שוין אַז נ. י. איז אַ דיכטער, אין וועמעס לידן עס ווייטיקן די אַפּקומענישן פון אַ ליי-דנדער וועלט.

* * *

און פונקט אזוי אומפאַרמיידלעך ווי גאַטליכס בלויקייטן, ווייס-קייטן און ליכטיקייטן, קומען אויך אין דער סעריע לידער שטימונגען פון רעזינאַציע, פון איינזאמקייט, פון אַנטלויפן פון שטאַט אין די שטילקייטן פון די בערג:

אַנטלויף, אַנטלויף פון שטאַט, פון טומל און פון לייט
און קום מיין פריינט מיט מיר אין שנייאיק שטומען מדבר!
אויף הויכע בערג, דאַרט רוט די נאַכט אין ווייסן שוין
און הערט זיך צו צום אַטעם פון דער טיפסטער שטילקייט,

דא ברענען דערנער פארכטיקע אין בראנד פון פראסט
ווי זיי מיר וועלן ברענען אייניקאלט און ליכטיק
אין שטערן בוד אנטפלעקן וועלן מיר דעם סוד
פון שיינקייט אייביקער און פון דער פרומסטער דיכטונג.

זיינע לידער האבן אין זיך מער פילאָזאָפיע איידער דיכטונג,
אַבער דאָך זענען זיי אָפט איינדרוקספול, ווייל הינטער די ווערטער
פילט זיך אַ געוויסער גלויבן און אַ שטרעבן צו אויסדריקלאַכקייט.

ג. י. נאָטליב איז אַ דיכטער מיט געוויסע אידיען אין וועלכע
ער וועט זיך מוזן פאַרטיפן, קאַנצענטרירן, און דיסציפלינירן. ער
וועט מוזן פיל מער ווי ביז איצט אויסהיטן די פּאָעטישע ריינקייט
פון זיינע לידער, און אָפטיילן דעם פובליציסט פון דעם פּאָעט אין
זיך. וועט ער דאָס טאָן, וועט ער מסתמא געפינען דעם וועג פון
וועלכן יעדער דיכטער חלומט.

ש ל ו ם ש ן ע ר ן

שלום שטערן איז יונג, און ערשט עטלאכע יאָר אין קאַנאַדע,
האָט ער פ.ן פּוילן מיטגעבראַכט ווינציק לידער, אָבער פיל פּאָעטישע
אינדערקען פון זיין היימשיט און סביבה און אָנגעזאַפט מיט אידי-
שער קולטור, האָט ער אָנגעהויבן דיכטן אויף אַן אמתן אין קאַנאַדע
— איבערהויפט פון דעם מיטגעבראַכטן רעזערוו טראַדיציעס און
אימפרעסיעס. דעפאַר איז אויך זיין ערשט ביכל „נאַנטקייט“ עכט
און נאָנט צו זיין שטאַם, סיי אין טאָן, סיי אין אינהאַלט. זינגט
ער שטיק, זייער שטיק:

דער ווינטער
האט פאַרשנייעט
אונזער סטעזשקעלע,
לאמיר ניין אַהין
און זיך זעצן
אויף שנייאיקן ליילאך.

אָדער:

שטייט אַליין אין פעלד
אונזער קליין שטיבעלע
צווישן ליכטיקע
זאָגענ-ווענט,
און אַלע טאָג
קומט די זון
און שטראַלט אַריין
פרידן פרייך
אין אונזער קליין שטיבעלע..

פילט זיך אַזא נאַנטקייט, וואָס קוועלט פון די שורות אַרויס,
ווי נאַנטקייט צו דער סביבה פון יענע:

ברייטפלייציקע קצבים
מיט שוואַרצע בערד און רויטע אויגן
ביזערן זיך אויף דער „הספה“..
די שוחטים שאַרפן זיך די חלפים
נאָר יעקב-דוד שוחט
שמייכלט מיט די קלוגע אויגן.

אָדער ווי די שבתדיקע נאַנטקייט פון די וואַנדערלאַכע מאַמעס-
אויסטערלישע (וואָס לעבן אין אונזערע אַלעמענס זכרון) אין דער
„נאַנצער“ אידישער סביבה פון דער אַלטער היים. מיר דוכט זיך
אַז די פּאָעמע „דער מאַמעס שבת“ איז די קווינטעסענץ פון ביכל
„נאַנטקייט“ און איז אַן אָנזאָג אויף שלום שטערנס פּאָעטישער
רייפיקייט. אַט מאַלט ער אין ליד „נחת“ אַ שבת אינדערפרי, אַ
ווייטע פאַרגאַנגענע אידיליע לעבט אויף פאַר אונזערע אויגן פון
דערהויבן אידיש לעבן:

די שטראַלן גאלדיקן דער מאַמעס טריט
דער זילבערנער שלאַם פון קרבן-מנחה-סידור

פינקלט אונטערן ארעם
דאס זיידן שבת'טיכע העלט פון ווייטן...
און פול מיט פרויד איז דער מאמעס הארץ:

די פענצטער זענען אפן,
דער טאטע מיט די קינדער לערנען איצט,
און די דינע, הארציקע ניגונים
ציטערן פרום און פארוויגן —
הערט זי, עס רעדן די ווייבער:
וואויל צו דער מאמען, וואס האט אזעלכע קינדער!
צעשטראלט זיך דער מאמעס פנים
און אויף די לופן ציטערט א געבעט:
נאט דערבארעמדיקער,
זאל די תורה זיך נישט אפטאן פון מיין הויז!

איז עס דערציילונג אָדער פּאָעזיע? און איך ענטפער גלייך,
סאיז דערציילערישע דיכטונג, סאיז אַ דיכטעריש בילד פון אידישער
צנועהס, פון שטיִלער קולטורעלער באַציאונג, פון אונזער אַמאָליקער
דערהויבנקייט וואָס האָט אין דער אַלטער היים כאַראַקטעריזירט
אונזערע ליכטיקע מאַמעס אין דער היים און שול, ביים באַגעגנען
דעם שבת מיט הייליקייט און פריידיקייט, און ביים באַגלייטן דעם
שבת מיט גאָט פון אברהם... עס איז אויך אַן אָנווייז אויף עפיש־
קייט ביי שלום שטערן.

אינם ביכל „נאָנטקייט“ איז שלום ישטערן נאָך ניט פּראָלעטאריש
צעקרינט מיט דער וועלט, האָט ער אַ בענטשונג פאַר די געוויינלאַכע
און קאָנווענציאנעלע נויטן פון דער זעלבער וועלט, און קען דערפאַר
אָזוי דאַנקבאַר זיין און זינגען:

געבענטשט זאל זיין די האַנט
וואָס האָט אַ שטיקל ברויט
מיר געשענקט,
ווען דער הונגער האָט גענאָגט

געבענטשט זאל זיין די האַנט
וואָס האָט אַ געלעגער
מיר אָנגעגרייט
אַלע פאַרנאָכט.

און דערפאַר האָט ער אויך רחמנות אויפן פּעלד, ווען ער זינגט:

אימהדיק און טרויעריק
איז דער ווינט
אין פּעלד אַצינד
און די פינגערניש
איז אָזוי געדיכט,
אַ מען קען מיט אַ מעסער
געבן אַ שניט —

אָבער אַז זיין אַרעמקייט האָט פיינט רייכקייט איז שוין קלאָר
אין זיין ליבע מאַטיוו:

איך וויל דיר זען
האָב איך אָבער פיינט
דיין רייכן צימער.

און ליב ווי ער האָט זי צו זען, שמערט עס אים ניט זאָגן איר
אין זעלבן ליד:

דיינע שטימע טריט
אויף די ווייכע טעפּיכער
זענען מיר דערווידער —
צווישן די רייכע מענטשן
א ווייטע, א פרעמדע
ביסטו מיר. —

און ער ברונזט זיך:

איד וועל צו דיר
נישט קומען

און דערנאָך אַן איבערגעבעטענער ווי אַ שולדיק אינגל:

דו ביסט דאָך אַזאַ גוטע
און קיינער דאַרף נישט דאַרט
דיין האַררציק וואַרט...
און איד בין אַזוי אַליין
קום צוגיין.

דאָס ביכל „נאָנטקייט“ האָט נאָך נישט יענע פּאָעטישע מעלות
וואָס זאָלן עס באַצייכנען פאַר מער איידער אַ פיינער באַשיידענעם
אַנהויב, דערפאַר אָבער איז פון ביכל קלאַר געוואָרן אַז שלום שמערן
איז אַ יונגער, טאַלאַנטפולער דיכטער וואָס מוז און קען זיך שטעלן
גרעסערע פּאָדערונגען, זיך איינלעבן אינם נייעם לעבן וואָס רינגלט
אים איצט אַרום, און קינסטלעריש רעאַגירן איבער דעמדאָזיקן לעבן.
קומען טאַקע נייע איבערלעבונגען, אַ מאַמענט ווען ער דערוואוסט
זיך אַז ער איז שוין ווידער געזונט, און אַ טיפע פרייד נעמט אים
אַרום — זינגט ער אַזוי מאַלעריש, שוין פיל רייפער ווי אין זיינע
„נאָנטקייטן“:

עס פּרילינגט שוין דער געגנט;
עס איז טויאיק און קאַלט,
פון ווייטן אומעטיקט דער וואַלד,
פיל איד: די פרייד פון לעבן
ווערט אין מיר געבוירן...
און ווען איד וואַלט מעגן,
וואַלט איד פון גרויס פרייד
זיך צעטאַנצט דא אַויף די וועגן.

אָדער דאָס אמת קינסטלעריש שילדערן אַ שטימונג און דאָס
מאָלן בילדער:

הונט מיינער, פּריונט מיין איינציקער —
שפּרינג ניט אַזוי פּריליאַך,
לעק נישט מיינע הענט אַזוי ליבלאַך
זיי שטיק;
נישט ביל צו דער אַפּנקייט פון וואַלד
זעטט דאַרט אויפן טייכל
ווינטקייט זיך דער שניי
ווי אַ ווייסער רויך.

„אָפּנקייט פון וואַלד“ און „ווינטיקט זיך דער שניי, ווי אַ
ווייסער רויך“, זענען בילדלאכע שילדערונגען, און נייע פרישע וואָרט-
דיכטונג וואָס זאָגן עדות אויף שלום שטערנס טאַלאַנט אויפצוכאַפּן
שיינע בילדער און זיי שטייל אײנגאַרטיק באַזינגען מיט דינע לירישע
שפראַך אינסטרומענטן. שלום שטערן פילט זיך הוימיש אין וואַלד,
זינגט ער אין דער פּאָרס פון אַ שטילן געבעט:

וואַלד אין די ליכטיקע פרימאָרגנס
טו אַפּ פון מיר די לייך
און ליכטיקן זאַל אין מיר אַ טרייסט
ווי דער טוי אויף אַ צעבליטע בייט.

וואַלד אין די נאַנדיקע פאַרנאַכטן
באַהיט מיין צעבראַבן געמיט
פון דעם גרויסן טרויער
וואָס לוייערט איבער מיר.

און אין זעלבן רירנד ליד:

וואַלד, טאג פאַרגייט באַלד.
אויפן באַרג דרימלט אַ שטוב
אַלע זענען דאַרט מיר
נאַכט און שלאף איז ליב,
וועקסט אין מיר אַ וואונדערלאַד ליד.

וואַלד, ביסט פאַר מיר אפּו,
אייביק וועט מיין בענקשאַפט דיר רופּו.

גלייך ווי וואַלד, אזוי רעגט אים אויך די נאַכט:

נאַכט,
עס וועקט דער רויש פון דער וואַסער מיל.
אין שטוב שאַטנט די שטייל.
הער איד: עס רעדט די מאַמע אין געוויין
דער טויט האַט מיין עלנט קינד פאַרצוקט.
די נויט האַט דעם מיטלסטן אין אַ פרעמד לאַנד פאַריאגט,
ווערושע וועט אים באַהיטן?
איד בין עלנט, און ווי אַ בוים פאַרשניטן.

און דידאַזיקע וויזיע פירט אים צוריק אין זיין אַלטער היים,
זינגט ער אין זעלבן ליד:

פירט מיר מיין בענקשאַפט צו יענע זומער־טעג
ווען מיר פלעגן שפאַצירן אויפן קלענטוועריוועג
נענאַלדיקט האַט דאָס זאַמד,
מיט פרייד און ליבשאַפט האַט געגלעט דער מאַמעס האַנט.

אַבער איצט, ווען פונם עלטערן ברודער איז געבליבן בלוין
אַ פאַרבלוטיקט קישן, וויל ער ניט מאַכן גרעסער דער מאַמעס צער
און ער טרויערט אין זעלבן ליד:

און איצט ביי מיר צוקאַפּנס, דעם ברודערס פאַרבלוטיקט קישן
נלעט איד דאָס פאַרגליווערטע בלוט,
און וויין אין דער שטייל
עס זאַל די מאַמע נישט דערהערן. —

אָדער אַן אַנדער שטיק, פאַרנאַכטיק־געזאַנג:

פאַרנאַכט אומעטיק אויף די שויבן
פאַרשפּעטיקע אויטאָמאָבילן שטויבן
אויף די וועגן.

טוליעט יעדערער צו זיך אַ טרייסט:
אַ פּויער רייסט אויס פון פעלד דעם דאַרן
גלייביק ווינטיקט זיך דאָס צעבליטע קאַרן

נאַר אין מיר טיפּערט זיך דאָס געזאַנג
פון טאַניקער אָועקגאַנג.

סיי וואָלד, סיי נאַכט, און סיי לַבְנָה, אַלע רעפּלעקטירן זיי פאַרן
דיכטער, שטיקן טרויער:

לַבְנָהדיקער טרויער
אַזוי ליכטיק און רייז,
אויף דאַרן און שטיין,
אויף טויאיק גראַז
אין ווייסן מויער.

אַפן און פאַרלאָזן זאַמדיקט זיך דער וועג.
אין ווייסן עלנט שטייט אַ פּורל אין פעלד אַליין.
אַנטפלעק זיך צו מיר סוד פון אייגענער פיין
אין לַבְנָהדיקן טרויער, אין ליכטיקן שייין...

און מיר דערפילן אוממיטלבאַר, אַז עכט איז זיין טרויער און
געשליפן זיין וואָרט, און איינדרוקספול זיין בילד.

* * *

שלום שמערן האָט פּרובירט שרייבן „פּראַלעטאַרישע“ מאָטיוון,
ווי „שטאַט“ אין „די העפּטן“ און אַנדערע, אָבער אַן דערפאַלג, האָב
איך געטראכט אַז סאיז ניט זיין זשאַנר, האָט ער מיך אָבער איבער-
ראַשט מיט אַ ליד וואָס איז אַזוי ניי, אַזוי טיף רעוואָלוציאַנער, און
אַזוי איבערצייגנדיק, אַז איך ציטיר עס אינגאַנצן:

ברויט,
ברומען אַלע הונגערדיק ווילד,
און הענט, שטאַנגען הענט
שטאַלן זיך און דראַען:
גערענקט!

עס דויערט אַ מינוט בלויז:
אַ כּוואַליענדיקער שטויס,
פאַרויס!
און עס ענטפּערן ביקסן: טויט!
און בלוט פּראַסטיקט אויפן שניי.

טוט עפעס אין פּראַנט אַ ציטער
און אַ פאַל — ווי אַ בויס וואָס מען זענט אונטער.
ווערט אַ שווינדליקער לויף
אַראַפּ, אַרויף
און עס כּוואַשטשען נאַגייקעס ווי נאַסע ריטער.

כאַפט עמיצער זיך ארויף
אויף אַ שפיץ פון אַ מאָנומענט
און דונערט:
אַרבעטער אַנטלויפט נישט!
יאַנט און אַ קויל,
און בלוט טוט אַ גאָס
דורך נאָז און מויל,
גרויל!!!

נאַכט.
שניי און שטורם־ווינט,
עלעקטרישע לאַמפּן ווערן בלינד
קלינגען צעריסענע דראַטן:
וויסט צו אירן געדענקטן

שלום שטערן האָט אויך געדרוקט קינדער לידער און זיי טראַגן
אויף זיך דעם זעלבן שטעמפל פון שטילער לירישקייט וואָס איז
אַזוי כאַראַקטעריסטיש צו זיין שאַפּן. „אין קינדער זשורנאַל
-יאַנואַר, 1931) זינגט ער:

אַ ליבע רו זאַל זיין די נאַכט
מיין איינציק, טייער אינגעלע.
ביי דיין בעטעלע דיין מאַמע וואַכט.
און אונטערן פענצטער קלינגען טראַמוויען
און עס ווייען און עס ווייען שנייען.

אַבער מער קינסטלעריש איז זיין קינדער ליד „אַ שפּיל אַזאַ“:

גיי אינגלע, גיי,
ביז די קני אין טיפּן שניי,
אַ פּוס אַרײַן, אַ פּוס אַרויס,
אַט אַזוי שפּאַן פאַרויס.

איינס, צוויי,
כאַפּ פּולע הענט מיט שניי
לויף געשווינד, וואַרף אַ קויל
אַלץ איינס, אין פּנים, צו אין מויל.
אַזוי אין גוט, אַזוי אין וואויל!

אַבער די זויכטיקסטע סעריע לידער, וואָס נעמט אַרײַן שלום
שטערן, אין דער ריי פון די טאַלאַנטפולסטע, אַנערקענסטע קאַנאַ-
דער אירישער דיכטער, איז אָן צווייפּל די סעריע „סאַנאַטאָריע
לידער“ (אַ נאָך נישט פאַרענדיקט בוך). דער אַרײַנפיר אין זיין
מערקווירדיקער „קראַנקן שטאַט“ איז טיף רירנדדיק:

מיר לינגן דא אין שרעק און אין ציטער
מיר זיינען אַליין — נישטאַ קיין היטער.

אַן הקדמות, פירט ער אונז אַרײַן אין אַ טויטן־צימער:

אין לעצטן צימער,
האַט מען דאַס פענצטער פאַרהאַנגען
אַ קראַנקער איז דאַרט אויסגעגאַנגען
באַלד וועט מען אויף ווייסע לײלאַכער
דעם טויטן אַרויסטראַגן

און קיינער וועט נישט באוויינען
און קיינער וועט נישט באקלאגן.

און אין זעלבן ליד:

און דא ליגט יעדערער אויף זיין רושטיג
און שרעקט זיך:
ווער וועט זיין דער צווייטער?
און פארשעמט, און באהאלטענערהייט
באוויינט יעדערער זיך אליין...

**אָבער אין דעם „לאַנד פֿון טויט“ זענען פֿאַראַן פֿאַרשידענע
וואַריאַנטן:**

א קראַ קראַקעט אויף אַ שטיין
עמיצער גייט אין וואַלד אַליין
און עס פֿאַלט דער שניי אויפֿן דאָר
און עס פֿאַלט דער שניי אויפֿן שליאָד
און ליכטיק טוט לבנה שטומען.

דערדאָזיקער אַרום איז דער איינציקער עדות, ווייל קיינער:

איז נישטאָ ווער עס זאָל דעם לעצטן קרעכץ אויפֿנעמען
בלוט האַט אַ נאָס געטאָן אויף קאלדערעס און פעלצן
צו דער בלינדער ווייסקייט האַט עמיצער די האַנט אויסגעשטרעקט
און גערופן דער מאַמעס נאָמען
און שטיק — עס קילט זיך שוין דאָס בינגטל ביינער
די לעצטע פֿאַרע פֿירט אויף זיינע ליפֿן,
און קיינער האַט דעם לעצטן קרעכץ נישט אויפֿגענומען.

**אָבער אינם „לאַנד פֿון קראַנקייט“ זעט ער אויך פֿרעכטיקע
נאַטור־בילדער, און דערוועקט שטילע רירנדיקע שטימונגען, שילדערט
זיי דער דיכטער אַזוי צאָרט:**

דער פֿראַסט קאוועט די וועגן
איז דער ווייסקער שטילקייט,
גליטשט זיך דער שוואַרצער שליטן
און עס האַלט לבנה אין איין שפיגען
די מעשה פֿון ליכטיקן באַגינען
איז לאַנד פֿון טויט וואָס קיינער האַט נאָך נישט געפֿונען.

**אין אַ גרעסער ליד „רו“ שילדערט שלום שטערן ווי אַזוי עס
ווערט געבוירן די האַפֿנונג פֿון געזונט ווערן, ווי אַזוי די האַפֿנונג
שטייגט, אַז פֿריד דער באַרבער“ צערערט זיך:**

איִיִבעטשײַו, עס וועט ניט נעמען לאַנג
און מיר וועלן מער נישט זיין קראַנק,
עס שטייט אין היינטיקן „פּײַפֿער“
אַז אין עטלעכע יאָר אַרום
וועט שוין זיין אַ רפואה פֿאַר טי. בי. אומעטום.

**און ווי אַזוי „פֿאַרלירט זיך די פֿרייד“... דאָס ליד איז זייער
טראַגיש און קינסטלעריש אויפֿגעפֿאַסט, מאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק.
אָבער אין דער „קראַנקער שטאַט“ לויכטן אויף האַפֿנונגען און לייכ־
טיקע פֿרייד שפֿאַצירט אָפט צווישן די איינוואוינער פֿון סאַנאַטאָריע**

נעמט דידאָזיקע פרייד אַרום דער דיכטער, צעזינגט ער זיך אזוי
אמתדיק און שיין:

עס איז די פרייד היינט דורכגעפליגן
אויף די בעטן און אויף די שויבן
און יעדן קראַנקן איינגערוימט:
דיין פיין וועט אויפהערן
וועסטו געזונט און שטאַרק ווערן.
נישט באַדויער,
טו אַפּ פון דיר דיין טרויער.

שלום שמערן איז אַ דיכטער מיט אַן אויער צו שטילער ליריש-
קייט, געמיטלאַכקייט, און שבתדיקער אידישקייט, אייגנשאַפטן,
וועלכע ער הערט ניט אויף צו לייטערן, און פאַרטיפן און זיי איבער-
קאַכן מיט ווייען פון טאַלאַנט. ער איז יונג און ענערניש, ער האָט
זיך געדרוקט אין „באַנינען“ אויפקום, „צוקונפט“, „ליטעראַרישע
בלעטער“, „מיר אַליוו“, „העפטן“, „דאָס אידיש וואָרט“, „קינדער
זשורנאַל“ און אַנדערע צייטשריפטן. האָט מען אַ רעכט פון אים
צו דערוואַרטן גרעסערע און ערנסטערע פּאָעטישע אַרבעטן.

א. קאצענעלנבויוגן

„דיינעס“ (ליטווישע און לעטישע פאָלקס־לידער) איז אַ גרויסע זאַמלונג פון פאָלקס־וואַריאַנטן, וועלכע האָבן זיך אַנטוויקלט אין פאַרלויף פון טויזנטער יאָרן אין פאָלקס־מויל, זייט זיי האָבן גע־וואַנדערט פון אזיע אַרום און זיך אָפגעשטעלט אין מזרח אײראָפּע. צווישן די צוויי פעלקער (ליטוויש און לעטיש) האָבן טיילן פון אײדישן פאָלק צוזאַמען פאַר יאַרהונדערטער געלעבט, און אוריה קאצענעלנבויוגן האָט אויף זיך גענומען די גיגאַנטישע אויפנאַבע דיִדאַזיקע פאָלקס־לידער „דיינעס“ איבערזעצן, אויספאַרשן, דערקלערן, אין אײן וואָרט איבערדיכטן אויף אײדיש, און סאַיז באַשערט געוועזן דער שטאַט טאַראַנמאַ, קאַנאַדע, אַז דאָ זאָל די גרויסע, יאַרן־אַנגע אַרבעט פאַר־ענדיקט און געדרוקט ווערן אין אַ גרויסן, רחבות־דיקן שיינעם בוך „דיינעס“ 428 זייטן (יאָר 1930).

די איבערזעצטע ליטווישע און לעטישע פאָלקס־לידער זענען אין בוך אײניגעטיילט ווי פאַלנט: מיטאַלאָגישע, היסטאָרישע, מלחמה, ליבע, משפחה, יתומישע, קלאַג־לידער, געזאַנג, וויגלידער, שפּאַסישע, רעמענישן און וועגן פויגלען און חיות, און לײענט מען זיי אין דער אָרדנונג אין וועלכער זיי זענען געדרוקט, אַנטבלויזט זיך אין בילדלאַכער שילדערונג די גאַנצע אַנטוויקלונגס געשיכטע פון צוויי פעלקער אין משך פון טויזנטער יאָרן! און יעדע עפאַכע מיט אירע פאָלקס־לידער; אין דער אָפטיילונג מיטאַלאָגישע איז די האַנדלונג פאַרבונדן מיט געטער אָדער געצנדינערישע געגנשאַטאַנדן, וועלכע זיי האָבן פאַרהייליקט ווי: בוים, שטיין, קאַטשקע, באַרן און ווינט און אַנדערע, ווי צום ביישפּיל (געטן פון ליבע):

לויפט אויף בערגל געטן ליימאַ *
באַרוועס לויפט זי, רופט זי, שרייט זי:

כהאב פאַרקליבן זיך אויף בערגל
זע איר שיפן זיך דריי פישער —
דיינען — מענטשן — איבער ימעלע
האַט איר ניט געזען מיין ברודערל
איבער הויכן ימעלע?

אָדער:

עס שווימען דאַרט צוויי קאַטשקעלאַד
דאַס זענען ווייסע ברידערלאַד
קום האַרבו בייִדע ברודערל
וואָס זאַנט ער אונזער טאַטעלע?

אָדער:

* געטן פון ליבע

לכנהלע און זונעלע
פארקנסט אין פריען פרילינג
באגינען גייט אויף זונעלע
לכנהלע טיילט אָפּ זיך.

לכנהלע אַליין שפּאַצירט
קריגט ליב דעם אַוונטשטערן
פּערקונאַם אין גרויס צאַרן
צעהאַקט מיט שווערד לכנהלע.

אין דער היסטאָרישער און מלחמה אָפטיילונגען גייען אַריין
„דיינעס“, וועלכע דערציילן פון חרוב געמאַכטע ווירטשאַפּטן:

פון ים די מענטשן
מיט בערד באַוואַקסן
צום ברעג אַרונטער
דאָס גערטנדל צעבראַכן.

פון איבערפאַלן וועלכע אונטערדריקן און פאַרניכטן אַלץ אַרום
און טרייבן צו פאַרצווייפלונג די אַרבעטנדיקע מענטשן, וועלכע
יאַמערן:

מאַמעלע-מאַמע
האַסט מיך געהאַדעוועט
בעסער באַדאַרפט מיך
קינדווייז דערטרינקען.

אַדער:

ניין יאַר פאַרפאַלן
און ניט איין טאַג
טראַלע לאַלע
און ניט איין טאַג
מען האַט מיך אין קריג געפאַנגען
אין תּפּיסהלע פאַרשפּאַרט.

דאָס פּאַלק ווייסט אַז מיט „באַבאַר“ קען מען זיך ווי עס איז
אויסקויפּן, פּילאָזאָפּירט דער פּאַלקס-מענטש:

אַ, ווען סזאַל קומען
מיין מאַמעלע
און זי זאַל ברענגען
אַ צוויי, דריי הונדערטער,
וואַלט מען מיך אַפּגעלאָזט,
די פּיס און הענט פּריי געמאַכט.

און פיינט האָט דאָס פּאַלק מלחמה, לאַמענטירט עס:

הינטער טויכו,
הינטער ימים
איז אַ שלאַכט אַ גרויסער.

און אין זעלבן פּאַלקסליד:

ניט איין מאַמע
זיצט אויף בערג
און באַוויינט איר זונאַלע.

ניט איין שוועסטערך
גראבט אין זאמדעלע
זוכט איר ברודערך.

ניט איין מיידל,
כלה יונגענקע,
דארט באוויינט איר חתנדל.

דער אייביקער ליבע געפיל ווערט באזונגען אין די „דיינעם“
אויף אן אייגנארטיקן אופן, א געזאנג וואָס פלעכט זיך ארום דעם
פרימיטיוון לעבן פון פאָלק:

זען זי, מיין מיידעלע,
מיידעלע ליבנקע,
דרויסן ביים טייכאלע
וועש אַ קארב שווענקט זי.

און ער בעט זי:

טריי בלייב מיר, מיידעלע,
גאנצע דריי יארעלאך.
איר וועל דיר קויפן
זיידן פארטשייקעלע.

איר וועל דיר קויפן
גרינזיידענע סטענגעס,
איר וועל דיר שענקען
גילדן דינגעלע.

אָדער:

האב איר אַ מיידל
שענער פון אַלע,
גייט זי דורך פעלדך
פאכן די סטענגעס.

אָדער:

מיידעלע מיינס
קומט פונם גערטל
פלעכטנדיק קרענצל.

מיידעלע מיינס
קוק אן מיין פערדל
קוק ווי עס ציטערט

וועסט אזוי ציטערן
אונטערן קרענצל
ביי אונזער חופה.

און אזוי אין די מערסטע לידער, איבערהויפט די פאָלקסלידער
פון אַלע אַפטיילונגען אין בוך; אמתדיקע פאָלקסלידער ליריש און
העכט פאָעטיש וואָס שפיגלען אָפּ דעם לעבנס שטייגער אין פאָר-
שידענע צייטן אונטער פארשידענע באַדינגונגען: ווירטשאַפּטלאַכע,
קולטורעלע און פאָליטישע פון צוויי פעלקער, אין אַ פאָרם וואָס

איז ענלאך צו געלונגענע פאלקסלידער ביי אנדערע אגראר־פעלקער.
אוריה קאצענעלנבויגן האט דורך שלייפן און פאלירן דאס ווארט,
איבערהויפט מייסערשאפט פון שפראך, אזוי איבערזעצט די
„דיינעס“ מיט א געבענטשטן טאן פון הומאך און ליבשאפט, אז
אים איז געלונגען צו אנטפלעקן פאר דער אידישער ליטעראטור,
די נשמה פון צוויי פעלקער, צווישן וועלכע טיילן פון אונזער פאלק
האבן פאר יארהונדערטער געלעבט.

יעקב זיפער

יעקב זיפער איז איבערהויפט א דערציילער פון חסידישן לעבן. און לידער האָט ער ווייניקער געשריבן, אָבער כמעט אַלע געהערן צום וואַרצל פון זיין דערציילערישער טעמאַטיק; און זיין וויכטיקסטע פּאָעטישע אַרבעט איז אָן צווייפֿל זיין גרויסע באַלאַדע „דאָס מעשהלע פון נקמה“ געדרוקט אין „אויפברויז“:

„גאלדיק און שפּיזיק איז פחד אין מענטשן
שפּיזיקער און גרוילאכער
איז מאַמעס שטאַלצע פּאַרביסנקייט...“
— אַזוי דערציילט זיך דאָס מעשהלע פון נקמה.

און דאָס מעשהלע האָב איך אין אַלטן ספר געלייענט,
און די נקמה — וויי צו מיר!
איז נישט קיין מענטשלאַכע, נישט קיין מאַלפּישע —
וויי צו זיין! וויי צו זיין! ! !

עפעס האָט י. זיפער מיטן דראַמאַטישן אַרײַנפיר אין דער באַ-
לאַדע אָנגעצויגן די אַטמאָספּערע מיט געהיימנים און דראַמאַטיק
און זי ווערט נאָך געהיימניםפּולער ווען ער דערציילט:

מײן טאַטע האָט מיר אויף דעם אָנגעוויזן
און מײן מאַמע האָט מיט ליפּן פּאַרצויגענע
ביטער געסאַשקעט:
„ווי אַזוי האָט זי עס געקענט?
וויי צו מיר און ווינדל!“ —

דער טאַטע אָבער איז אַ איר אַ פּאַרוואַקסענער
מיט אויגן — הלפּיִם־שניט —
טײטשט ער פּסוקים, ווי אים געפּעלט:
„אַז דער מענטש איז אין צער
די שבינה, וואָס זאָגט?“

שאַנד צו מיר, פון מײן קאַפּ
שאַנד צו מיר פון מײן האַנטו!“

אַזוי טײטשט ער זיך און ווינקט מיר אָן:
„לייען דאָס מעשהלע פון נקמה, קינדל!“
און סהײבט זיך אָן אַזוי:

דאָ איז דאָ געשפּאַנטער אָנהױב פאַר אַ דראַמאַטישער שיל-
דערונג!... און ווי פּאָעטיש איז דאָס אָרט, וואו די ספּיריטועלע
געשעעניש אַנטשטייט:

איז וואַרמיישאַ דער שטאַט,
ביים טײך פון בלויע וואַסערן
האַבן ווילדע הערדעס
אַ טױט־טאַנץ געטאַנצט.

אינמיטן פּעלד, האָבן זיי אַ טױטן גאַט אַוועקגעשטעלט
און אַרום אים געהוליעט אַ גאַנצע נאַכט.

אַזעלכע פּאַנטאַסטישע בילדער, אַזוי פיל ריטם; האָט אין

שמעמל אזוינס פאסירט וואָס איז אויסער־אָרדנטלאַך טמאה מוז
אַנטשטיין דער מאָראַלישער פראַטעסט, שילדערט דער דיכטער:

האַט דאַמאלסט דער טאָג זיך געבעטן:
האַר פון אַלע וועלטן,
לאַמיר איין טאָג זיין אין פינצטערניש;
די נאַכט איז שלום שוין מיטן טויטן גאַט
לאַמיר פינצטערן מיט דיר, לעבעדיקער.

דאָס איז ניט קיין אויסגעטראַכטע טראַגעדיע, נאָר פון אַוצר
פון אידישן מאַרטירערטום אַרויסגענומען, מיט בלוט פאַרשריבענע
ווייטיקן אין אידישע געשיכטע, ווען אַ מאַמע האָט מיט אייגענע
האַנט אויסגעקוילעט אירע קינדער־לאַך אין דער צייט פון די קרייז־
צוגן:

ביינאַכט האָט אַ מאַמע זיך באַטראַכט
נקמה צו נעמען פון די שונאים
וואָס זוכן אירע קינדער צו הייליקן
פאַרן טויטן גאַט — וויי איז מיר!
נקמה איז אַיך אַ הייליקע זאַך...

און דער דיכטער שילדערט:

העלדזלאַך שטרעקן זיך אַליין
אונטער מאַמעס האַנט —
מעסער ציט אַזוי שדיש
ווי אַ מענטשלאַכער גענאַד
אַ קוויטש —
אַ צישע —
אַ רויער יאַמער...
וועמען טוט וויי, טייערע?

און אַז אין שטאָט וואָרמיישא האָט זיך דער שונא אַריינגערוסן
מיט ווילדן געשריי:

אַ טויט די קרייציקער פון משיח!
אפן זענען אַלע באַהעלטענישן
אַנטפלעקט און אויסגעשטעלט
צו גארער רויב און שאַנד.

און אַז:

אַ טויט די קרייציקער פון יעזוס!
רוישט די גאַס,
קוקן אויגן שטאַר און גרוילאָד
אויף פאַרפלייצטע גאַס
צוקן אַקסעלען — כליפּען ווייכער —
פאַרמאַכט די אויגן!
שטייט אַן עדה בלינדע אידן
און גלאַצן אויף פאַרפלייצטער גאַס
בלישטשעט אַ יעזוסל אויף אַ פּאַז
מיניעט זיך הויך און עזותדיק
אין גלאַצט מיט בלינדע אויגן אין הויז אַריין.

און באַפעלן:

הייליקט זיין נאמען און לעבטן

פאסירט עטוואָס אויסטערלישעס:

שנייד זיך אַריין ווייך און קאַשטשנדיק אַ קול:
— פאַרשטאַפּט די אויערן!

פון אַנפאַנג ביז ענד פון דער באַלאַדע, האַלט יעקב זיפער אָן
דעם טראַגיש-מאַרטירערישן טאָן. די בילדער, וועלכע ער מאַלט
בלענדן מיט זייער אויסטערלישקייט:

און דער טאג האט זיך געקארטשעט אין טויזנט פאַרן
און בלומען האבן געשמעקט מיט מיליאנען ריחות,
וואַסערן בלויע האבן געפינקלט
טויטער גאַט האט געקוקט מיט גלאַזיקן גלאַז
און גאַנץ וואַרמישאַ איז חרוב געוואָרן.

ניט אַלע טיילן פון דער באַלאַדע זענען גלייך קינסטלעריש,
אַבער „דאָס מעשהלע פון נקמה“ אַלס אַ גאַנצע אַרבעט איז אַ פּאָע-
טישער אויפטו פון וויכטיקן באַדייט.

די מערסטע לידער זיפערס, צייכנען זיך אויס מיט אַ טעמאַ-
טיש-פּילאָזאָפּישן אינהאַלט און לאַקאָנישער פּאָרם:

פעלן שווייגן נישט,
פעלן טעסען שטיק אַרויס
דעם צער פון ליגן —
פעלן זענען נישט מיר.

אַדער:

שווער זענען מענטשנס זינד,
שווערער נאָר איז גאַטס צאַרן.

אַדער:

שאַטנס צעשוויבערן די נאַכט,
שאַקאַלן באַוויינען זי —

אַדער:

דערציילן בלעטלאַך אַלמע:
„גאַט איז דאָן פון כּסא הכבוד אַראַפּ
צו זען יונגפּרוי אַ פאַרשטומטע דאַרט
און — פון באַשעפּער איז
קילנדיקער צער געוואָרן —
שווייגן זיי ביידע אַוויג.“

און עס מאַכט ניט אויס, וואָס פאַר אַ ליד ער פאַרפאַסט, איז
דער הויפט מאַטיוו אַ דערציילערישער פון פּאָלקס-אָוער, אַבער ווייט
ניט פּאָלקסטימלאַך — נאָר גיכער חריפותדיק, אַקולטיש, און גע-
קליידט אין ציטערדיקער פּאַנטאַסטיק. די שפּראַך זיפערס ליידיט
פון צו פּיל געדאַנקלאַכקייט, אַבער זי איז וואַרייטי-וואוּ רייך און
בילדלאַך.

מרדכי יאפע

מרדכי יפה קומט פון קאָוונער גובערניע. צו 14 יאָר האָט ער שוין אַרויסגעגעבן אַ זאַמלבוך אין ווילנע, אונטערן נאָמען „בילדער“. ער האָט זיך געדרוקט אין פאַרשידענע צייטשריפטן, זשורנאַלן און צייטונגען, אין ליטע, וואו ער איז גוט באַקאַנט. אין קאַנאַדע געד פינט ער זיך זייט יאָר 1928, די גאַנצע צייט אין וואַנקאווער, און כאָטש ער האָט געשריבן אויף פיל געביטן: דערצייילונגען, פובלי- ציסטיק, רעצענזיעס, הומאַרעסקעס, איבערזעצונגען און לידער. וועל איך נאָר מאַכן אַ פּאָר באַמערקונגען וועגן זיינע לידער.

מרדכי יפה, שרייבט אין פאַרשידענע „פאַרמען“ באַלאַדן, הומאַריסטישע לידער, א. א. וו. סיי די באַלאַדן, סיי די הומאַר- ריסטישע לידער לידן פון געקוינצלטע גראַמעריי און שפראַך אָרעמקייט:

אַ שמש וואוינט דארט מיט זיין איינציקער טאכטער
זי גלעט אים די באַרד, גיט אים נאַרונג און פלענע
דער שמש ווערט עלטער, געבויגן — פאַריאַכטער
דאָס מיידל ווערט שלאַנקער און שענער פון רגע.
(באַלאַדע)

כאָטש אין זיינע דערצייילערישע לידער געלינגט אים אַמאָל צו זיין פּאָלקסטימלאַך ווי:

אויף אַ באַרג, אויף אַ באַרג איז געשטאַנען אַ מיג
און אַמאָל
האַבן מענטשן געלעבט אינם טאָל.
מען דערצייילט, מען דערצייילט, אירע פלינגען פון ווינט,
האַבן פריילאך זיך מאַן, ווייב און קינד
און געטאַנצט און געלאַכט, און געפאַכט און געפרייט זיך:
אירע ריזיקע פלינגען — געדרייט זיך, געדרייט זיך.

אַפט זוכט ער צו שרייבן מיט פשוטע ווערטער און דערצייילט
אויף אַ מין אנכי-שטייגער עפעס אַן אַלמע לעגענדע אַ שטייגער ווי
די פאַנטאַסטישע מעשהלע פון דער מיל:

אויף אַ באַרג, אויף אַ באַרג איז געשטאַנען אַ מיג
און די פלינגען — פאַרבאָרן — הענט אין די שטיב.

און ווייטער:

סהאט דער ווינט זיך געטראָגן צעלאָזן און ווילד
און געקערט אַלע וועגן, זיך מאַרנע געשפּילט
סהאבן בלעטלאַך פון בוימער געטאַנצט קאַראַהאַד
דאָר די פלינגען פון מיל, דאָר די פלינגען פון מיג
ווי פאַרבאָרענע הענט אין אַ ווינקעלע שטיב.

אַבער מערסטנס זענען זיינע לידער פובליציסטיש.

אַט זינגט ער:

און סגניען טעג, זיי גייען און פאַרשווינדן און זיי קומען.
טעג באַלויבטענע פון יום־טובֿדיקע זונען.
טעג באַרעגנטע און אנגעוויירצט מיט רוחות,
טעג וואָס וועקן זיך ווי שלאַפּעדיקע לייבן,
טעג וואָס רינגלען מעלאַנכאָלישע ניגונים.

(טעג)

אַדער:

כהאָב אייך ליב, ווי מיין מוטערס אַ שמייכל,
ווען זי קלערט פון מיין קומען אַהיים.
איך דערמאָן זיך אַז וועגן וואָס שוידן
און ברענגען מיר ווידער געהיים.

(פרויען)

עס מאַכט ניט אויס אויב ער פּילאָזאָפּירט וועגן טויט, וועגן
קינדער, אַדער גלאַט עפעס אַ ראַמאַנס, אין אַלע הערשט עפעס אַזאַ
וואַכנדיקייט פון אויסדרוק, אַזאַ בולטע טענדענץ, אַז מיט אמתער
דיכטונג קער זיך עס ווייניק אָן:

וויין ניטו עס פאַסט נישט פאַר גרויסע צו וויינען.
אַ גרויסער דאַרף רוי און פאַרעקשנט זיך שטעלן אַנטקעגן,
אַ גרויסער דאַרף וויקלען דעם האַלדז מיט שלענג
כדי אַז דער צווייטער זאָל מיינען
אַז סזענען דערוואַקסענע שטרענג.

איך רעדט שוין נישט פון דער נאַאיוויטעט פון אויספיר, אַבער
די באַנאַליטעט און מאַדנער אידיש, זאָגן ערות, אַז דאָס איז אייני
פאַכע... פאַראַן אַבער לידער ביי מרדכי יאַפע, וועלכע
דייטן דאָרט זיך אָן אויף סימנים פון פּיאַיקייט. אַט איז ביי אים
אַ שטימונג אַז די נאַכט קוקט אַריין אין פענצטער צו אים. איז
די נאַכט מיינט ער מסתמא דעם טויט, און אים איז שווער זיך
צו שוידן מיטן לעבן — אַ פּיינע טעמאַטיק פאַר אַ ליד — האָט
יאַפע זיך צעזונגען:

איך ליג פאַרקנוילט אויף מיין געלעגער
שטייט עמיצער ביי מיר צוקאַפנס.

ער ווייזט מיר אַז מיט קרומע פינגער,
אַז סזענען אפן אַלע טירן.
און כזע, ווי שמאַל עס איז דאָס שטענגל,
וואו ער וועט גיין, וואו ער וועט פירן

ווי שווער עס איז ווען סטרוגעס וויינען,
ווי קינדער, קינדערפאַד יתומים,
און סוויט זיך ניט גיין מיט יענעם
מיט יענעם פרעמדן און געהיימען.

ווי אזוי קומען אהער די סטרוגעס איז מיר נישט קלאָר, אַבער
אינגאַנצן גענומען דריקט דאָס ליד אויס, ביז אַ געוויסן גראַד, אַן
אמתן געפיל. צו דער סעריע געהער אויך זיין ליד, „לאָזט אַוועק
די שוואַנען“ פון וועלכן איך ציטיר:

ווער עס גלויבט נאך אין זיין מארגן,
ווער אין ווייטקייט זעט זיין ציל —
זאל די ווייטקייט טיף פארבארגן
אין זיין שטילטסן — אין דער שטיק.

יענער איינער ווער סנעדענקט נאך
קלאר זיין טאמע און זיין היים,
און ער ליבט נאך, און ער בענקט נאך
און ער וויינט ווען אין געהיים. —

אַבער אַפילו אין די בעסערע לידער פֿעלט עכטקייט און בולטערע
סימנים פון קינסטלערישקייט. פון דעם מאַטעריאל, וועלכער איז
מיר אויסגעקומען לייענען, קום אײך צו דער איבערצייגונג, אז מרדכי
יאפע דאַרף שווער אַרבעטן זיך צו דערשלאָגן צו אַ דיכטערישער
מדרגה, און אז עס וואָלט, אפשר, בעסער געווען פאַר אים זיך צו
קאָנצענטרירן אויף זיינע פּראָזע אַרבעטן, אין וועלכע ער צייכנט זיך
אויס.

ה'ימאן ערעלשטיין

היימאן עדלשטיין

היימאן עדלשטיין שטאַמט פון אירלאַנד וואו ער האָט געענדיקט דעם אוניווערזיטעט און גלייך איינגעוואַנדערט אין קאַנאַדע. אין יאָר 1914 איז דערשינען אין מאָנטרעאַל זיין ערשט ביכל „פּראָם זשודיען וויין־יאָרדס“. (33 זייטן). אויפן ערשטן זייטל געפינט זיך די באַמערקונג אַז מיטן אויסנאַם פון איין ליד, זענען אַלע אַנדערע שוין פריער געדרוקטע (וואו געדרוקט ווייס איך נישט). די נאַנצע טעמאַטיק פון ביכל איז אַלגעמיינע אידישע און ציוניסטישע מאַטיוון, ווי: הערצל, דער וואַנדערנדר איד, ירושלים, פּסח, א. ז. וו. און כאַטש די מאַטיוון זענען טענרענציעזע, דיכטעט זיי עדלשטיין מיט אַ ליטעראַריש־היסטאָרישן צוגאַנג און אַ טאָן פון אַפּאָלאָגיטעס און שטראַף:

Father full of mercy! ..
Thus all tumult Cease:
We wage Controversy
And Thou sendest peace!
Now with tears we barter
For forgiveness:
Now we mourn the Martyr,
Now his name we bless! —

Vain our lamentation,
What can we implore?
He sought Restoration —
Naught can him restore!
Who shall wake the Sleeper,
What repose is deeper
Than within earth's breast?
Far he looked for rest,

און איבערגענייענדיק צו נאַציאָנאַלן פּאַטאַם אין זעלבן ליד זינגט ער מיט איבערצייגונג און געלונגענעם פאַרגלייך:

He did not pander
Cowed by faction's sword,
Prophet — tongued Commander
Of a Babel hord!
Peer of Ancient Moses
Herzl, thus we rue!
Time herself discloses
What ye spake is true.

ס'איז נאָך געוועזן פאַר דער באַלפור דעקלאַראַציע און פאַר דעם גרויסן אויפבויו אין ארץ ישראל, לאַמענטירט דער דיכטער:

Oppressive still is the once-golden City,
The sun in haste
Sets with a look suffused of love and pity
On Zion's waste.

און פול מיט גלויבן אין ציוניזם, פערזאָנפֿיצירט ער (לויט דער
ראַמאַנטישער מאָדע פֿון יענער צייט) ציון אַלס אַ יונג־פֿרוי:

Of all the sweets with which this globe is laden,
Of all the glory which doth earth adorn,
What is there sweeter than the Hebrew Maiden,
Of Heaven-chosen race its chosen born?

און לויבנדיק זי ווי די אייביקע צינגער־ירושא פֿון אונזער
מאַרטירער־טום, באַפעלט ער צו איר:

Be worthy; stand triumphant, Zion's daughter,
Thy heritage doth o'er all others rise,
Covering the earth, as on the sea the water,
High above men, and o'er the earth the skies!

סאיז אמת, אז דער ענגליש אין וועלכן זיינע אַלע לידער אין
דעם ביכל זענען געשריבן איז אַ מוסטערהאַפּטער, איך צווייפל אָבער
אויב זיינע גלאַריפֿיקאַציעס זענען קינסטלעריש. ווייל נאָך אַלעמען
זענען זיי פֿאַרט זייער טענדענציעז און אַפּאָלאָגעטיש. דאָס איינ־
ציק, ווי מיר וואָלטן היינט געזאָגט, „פּראַלעמאַריש“ ליד (איך מיינ
פּאַלעסטימלאַך) אין דעם ביכל, וועלכעס שילדערט דערציילעריש
וועגן אַ „מיידל פֿונם „בונד“ אין רוסלאַנד, איז אויך אין דעם זעלבן
אַפּאָלאָגעטיש־טענדענציעזן מאָן.

אַרום דערועלבער צייט איז דערשינען אַ קליין ביכל פֿון 15
זייטן אונטערן נאָמען „לענאַ זאָבער אָדער אַ זינד פֿון די אויגן“
אַ פּאָעמע, וועלכע פּאַנגט זיך אָן אַזוי דין און דעסקריפּטיוו (די טעמע
איז פֿון אירלענדישן פּאַלקלאַר):

Came music softly floating down the stream
Or twilight breezes by a Summer Sea,
Where violet-mists tinged with a dream of Sunset.

און וועלכע דערציילט אַ צויבער געשיכטע וועגן אַ מיידל פֿון
אירלאַנד:

A girl was singing in a lonely nook
Framed by the cliffs upon an Irish shore.

אין יאָר 1916 איז דערשינען זיין בוך „קענעדיען ליריקס“,

63 זייטן, געדרוקט אין מאָנטרעאל. אַ פּוֹל רייפּערע אַרבעט איידער זיינע פּריערדיקע ביכלאַך. ער האָט דאָ שוין דערקענט די קאַנאַדער לאַנדשאַפּט, שוין דערהערט דעם קאַנאַדער טאָן, קאַנאַדע איז שוין געוואָרן זיין ליבע היים — זינגט ער וועגן איר מיט ליבשאַפּט:

O Tropic-Arctic home, my own,
Whose Charms I fondly cherish
Though but three years this love I've known,
Such love will never perish.

און פאַרליבט אין קאַנאַדער קלימאַטן, געלינגט אים מייסטער-
האַפּט צו מאַלן:

And there's something that's haunting and tragic
In this slumber of ancient repose;
And the phantom — like lights and the magic
Of the moon on Canadian Snows.

אַבער אין דעמזעלבן בוך געפינען זיך אַ גאַנצע גרופּע פּאַט-
ריאַטישע לידער, וועלכע האָבן מיט קונסט קיין שום שייכות נישט.

אין יאָר 1924 איז דערשינען אין מאָנטרעאל זיין פּערטער
בוך „לאַטער ראָוז“ (63 זייטן), לידער וועגן זיין געבורטס-אַרט —
פּאַטריאַטיש-אידישע מאָטיוון, ביכל גלאַריפּיקאַציעס, א. א. ז. פּאַר-
געסנדיק פאַר אַ רגע זיינע ליבע טענדענצן, ווען דער דיכטער אין
אים זינגט אוממיטלבאַר וועגן לעבן אַזוי ווי ער פּילט עס, און לעבט
עס איבער קינסטלעריש, לייענען מיר אמתע ליריק:

Blowing us back schoolwards come the breezes with
the winsome, wistful skies of Spring
And a heart with many Winters withered, still of nearing
Summer loves to Sing.

Birds are fluting on the naked branches, and the sun
is warm upon the snow,
In the desolate heart a song is waking, and the frozen
river soon will flow.

אַדער:

Among the flowers, where God stoops low, I laid me
down, when night sailed still
And far away each couching hill shone silvery in the
moon's pure snow.
The living stars with vibrant light
Pulsed on the bosom of the night.

אָדער:

She lolls alone in the arms of the land
That enfold her, warm and strong,
And she plays me old songs of many a mood
With her harp, the Golden shore;
Sweeping her strings of ripply sand
Plucked by her glittering diamond hand
With fingers lingering o'er . . . .
And her music is borne by the wind inland,
To a heart that her own has wooed.

און דיראָזיקע לירישע מאָטיוון זענען לויט מיין באַשיידענער מיינונג די איינציקע אין זיינע ביכער, וועלכע האָבן אַ קינסטלערישן ווערט. אינטערעסאַנט זענען די מיינונגען וועגן זיינע לידער פון די קאַנאַדער קריטיקער; דער קריטיקער פון מאָנטרעאַל שרייבט „היימאַן ערלשטיין איז אַ זינגער, וועמעס געזאַנג איז אַ ריינע קלאַריאָן נאָמע. אַזעלכע פּאַעמען ווי „דער רבי פון ליאָן“ אָטעמען אַ ליידנשאַפט און אינספּיראַציע, וועלכע איז זעלטן צווישן יונגע דיכטער. עס איז פאַראַן אַ מאַס פון דעם שטאַלצן, געלאַסענעם ריטם פון דעם פּסאַלמיסט אין די לידער: „ישעיהו ענטפער“ „לאָז מיין פּאַלק צורו“ אָדער „ציון איז פּריו“ . אויף כמעט דעם זעלבן אופן שרייבן וועגן אים די קריטיקער פון „מאָנטרעאַל גאַזעט“, „ליטעראַרי רעווי פון ניו-יאָרק אייונינג פּאַסט“ און „קענעדיען בוקמאַן“ .

אַלע אונטערשטרייבן זיינע אידישע מאָטיוון אפשר דערפאַר וואָס פאַר זיי זענען די לאַמענטאַציעס און גלאַריפּיקאַציעס אויס-טערליש און אַנדערש, און אפשר אויך ניי. לויט מיין מיינונג ווי שוין דערמאָנט איז גראַד דער טייל פון זיינע לידער דער סאַמע שוואַכסטער. דער לעצטער (פינפטער) בוך זיינער איז דערשינען אין אטאווא (157 זייטן), אונטערן נאָמען „געקליבענע פּאַעמען“ און איז אַ מיין געקליבענע זאַמלונג פון זיינע פּריערדיקע לידער מיט אַלע מעלות און חסרונות. היימאַן ערלשטיין איז איינער פון די ערשטע פון די ענגליש-אידישע דיכטער אין קאַנאַדע — אַ וויכ-טיקער, וועלכער איז אָבער נישט בכוח געוועזן קינסטלעריש אַרי-בערצושטייגן זיינע ערשטע בעסערע אַרבעטן.

אברהם מ. קליין

אברהם מ. קליין איז איינער פון די וויכטיקסטע יונגע אידיש-ענגלישע דיכטער אין קאנאדע. כאָטש געבוירן אין קאנאדע איז ער אָנגעזאַפּט אויסער זיין אקאדעמישן וויסן — מיט אידיש-העברע-אישער קולטור, און איז מער איידער אַלע אַנדערע אידיש-ענגלישע דיכטער אין קאנאדע דער אידישסטער דיכטער צווישן זיי. ניט נאָר זענען אַ גרויסע טייל פון זיינע לידער טעמאַטיש אידיש ווי: בילדער פון אַ מנין, קדיש, קהלת, די ווערטער פון פּלּוּני בן פּלּוּני, צו אויבן, העברעאישע זשעסטן, הגדה, חסידישער טאַנץ, נחמיה, און צענן דליקע אַנדערע טעמעס פון אידישן אוצר. ער איז אויך אויסער דער טעמאַטיק, אידיש אין זיין באַוואוסטזיין און טעמפּעראַמענט — און דאָ און דאָרט לאָזט ער איבער דעם ריינדִיכטערישן טאָן און טרעט צו צו שאַרפּער סאַטירע אָדער שאַרפּן הומאָר. אויב אין קאנאדע איז אויך דאָ אַרגאַניזירטער אַנטיסעמיטיזם, מיט פּאַליטישער, עקאָנאָמישער און קולטורעלער דעסקרימינאַציע — און סיי אין אַניווערזיטעט, סיי אין לעבן — פילט דער סטודענט ווי שווער „סאיז צו זיין אַ איד“ רעאַגירט דאַרויף א. קליין אַזוי אַריגינעל:

Now we will suffer loss of memory;
 We will forget the tongue our mother's knew,
 We will munch ham, and guzzle milk there to
 And this on hallowed fast days, purposely...
 To Gentile parties we will proudly go
 And Christians anecdoting us, will say:
 Mr. and Mrs. Klein — the Jews — you know.

פריי איבערזעצט:

איצט וועלן מיר דעם זכרון אַנווערן,
 מיר וועלן די שפּראַך פאַרגעסן וואָס די מאַמע האָט גערעדט,
 מיר וועלן קייען הויז און מיט מילך פאַרטרינקען
 דוקא אין פאַרהייליקטע תענית־טעג...
 צו נוישע שמחות מיט שטאַלץ וועלן מיר גיין
 און קריסטן — שמויכלענדיק צווישן זיך וועלן זאָגן:
 מר. און מרס. קליין — די אידן — איר ווייסט דאָר!

און עס פילט זיך ניט קיין בייזקייט, אָדער נידערגעשלאָנגקייט, ווייל א. קליין פאַרשטייט אַז אַלץ שטאַמט פון ניט וויסן און אַז אַ באַוואוסטזיניק און פאַראייניקט אידנטום וואָלט געווירקט אויף דער אַרומיקער סביבה, און זי טאַלעראַנטער געמאַכט. דערפאַר איראַניזירט ער ער גוטמוטיק פאַרשידענע טיפּן פון אידישן לעבן. זייער כאַראַקטעריסטיש איז זיין סעריע „פאַרטרעטן פון אַ מנין“; ער נעמט אַ „לענדלאָרד“ אַ תּלמיד־חכם וואָס שיט מיט תּורה. אָבער ווי זעט ער אויס ווען עס האַנדלט זיך אין איינמאַנען דירעהגעלט:

But none the less, his tenants pay,
Or meet the bailiff.

אָדער אַ תּהֲלִים־זאָגער, אַ בעל־קוֹרָא, אַ סאָפיסט און צייגט יעדן
אויסגעטאָן פֿון דעם סאַמע עיקר — און אָנגעטאָן אין אַ ווידער־
שפּרעכענדיקער אויבערפֿלאַכלעכקייט און אויסערלאַכקייט... דערפֿאַר
זענען די פּאַרטערטן־לידער מער טענדענציעז און ווייניקער קינסט־
לעריש, אָבער דאָך אַ טייל פֿון דער פּיינער לידער־סעריע, וועלכע
שילדערט אין דיכטערישער פּאַרם דעם געטאָ אונזערן — מיט די
סענטימענטן, וועלכע באַזעלן אים און מיט אלע נעגאַטיוון פֿון „מײן
סטריט“ — ניט ווי אַן אָפֿלאַכער, נאָר ווי אַן אייגענער וועמען עס
קרענקט דער נידעריקער ניוואָ — און וועלכער ווייסט אַז מיטן גרויסן
אוצר פֿון אונזער קולטור, מיט ווילן און שטאַלץ און איבערהויפּט
מיטן אַנטוויקלען דאָ וואו מיר זענען אונזער אייגענע קולטורעלע
סביבה — קענען מיר פֿיל גליקלאַכער זיין...

אָבער אמת'ע קינסטלערישקייט דערגרייכט ער אין זיינע נאַציאָן־
נאַל־היסטאָרישע מאָטיוון — עפעס אַן אָפֿפּלאַנג פֿון ביאליקן אויף
ענגליש... פֿונקט אַזוי ווי ביאליק אין שחיטה־שטאָט, אַזוי אויך אַ.
קליין מיטן אָנגעווייטיקטן זשעסט:

O Chronicler, pull down the heavy tome;
Open a blank page; fashion a pen from bone;
Dip it in Skulls where blood is ink; inscribe
The welcome Jews received on Comming home.

פֿריי איבערזעצט:

אַ, כראַניקער, צי אַרונטער דאָס שווערע בוך
מיש אויף אַ ווייסן בלאַט: מייסטער אַ פען פֿון בייז;
טינק אין שאַרבנס וואו בלוט איז טינק; פּאַרשרייב
די אויפנאַם אידן האָבן באַקומען, אומקערנדיק אַהיים.

דער דיכטער איז קיינמאָל אין צפת ניט געוועזן, ווייל ער האָט
נאָך קיינמאָל די היגע שנייען ניט פּאַרלאָזן — און קיינמאָל ניט
געפּאַרן קיין ארץ ישראל, אָבער:

Your memory annoints my brain a shrine
Your white roofs poetize my prose
Your halidom is mine.

דיינע זכרונות זענען פאַר מיר אַ הייליקייט
דיינע ווייסע דעכער האָבן פּאַרדיכטעט דיין פּראָזע
דיינע הייליקייטן זענען מיינע.

פּאַרוואָס? ווייל:

Your streets, terraced and curved and narrow.
 I climbed in my youth, attending on your sages,
 I sat at the feet of Rabbi Joseph Caro,
 I turned the musty and snuff-tinctured pages
 Of mystic books bewildering my little pate,
 And with Reb Jacob Luria, surnamed the Pard,
 Who rose on Friday twilights to become Gods Ward.
 I ate, and blessed the single plate...
 I followed them, I loved them, Sage and Saint.

איבערזעצט:

דיינע גאסן געפלאסערטע, געדרייט און שמאל
 איד האב געקלעטערט אין מיין יוגנט, באדינט דיינע אבנים,
 בין געזעסן ביי די פיס פון רבי יוסף קארע
 געבלעטערט פארגעקטע, טאבאק פארפלעקטע בלעטער
 פון מיסטישע ביכער, וואס האבן מיין מה פארוואנדערט,
 און מיט רבי יעקב לוריא וועמען מען האט גערופן עלצטער,
 וואס פלעגט פרייטיק בין השמשות אויפשטיין, צו ווערן גאטס היטער.
 איד האב געגעסן, און געבענטשט, דעם איינציקן טעלער.
 כהאב זיי באגלייט, כהאב זיי געליבט, דעם נבון, דעם הייליקן.

כאָטש ער איז אין ארץ ישראל קיינמאָל ניט געוועזן, איז ער
 „היימיש“ דאָרט, און זיין דיכטערישע נשמה איז דערפאר אויפגע-
 ציטערט געוואָרן מיט טיפסטע איבערלעבונגען ווען די העבראן אויס-
 שלאַכטונגען האָבן אויפגעציטערט די אידישע וועלט:

The ghosts of Hebron lift their Coffin-lids
 And throw the Shards from off their eyes.
 Specters of Talpioth arise.
 The cemetery sighs...

גייסטער פון חברון הויבן אויף די ברעמען פון זייערע טויטקאסטנס
 און וואַרפן די שערבעלאך אַראָפּ פון די אויגן,
 ספעקטארן פון תלפיות שטייען אויף,
 דער בית-עולם זיפצט...

און ער פרעגט מיט בריוונדע איראָניע:

Is this the Son of Ishmael?

Confounding Mahamoud and blood
 Opposing scimitar to sun.

פריי איבערזעצט: 2

איז דאס דער זון פון ישמעאל?

וואס פארבייט מחמדן מיט בלוט
 און שטעלט די שווערר אנטקעגן אין דער זון?

און ער ענטפערט אן אנטשיידענעם ענטפער:

No peace to them — the bandits fattening on blood
 No peace.
 Rather the dagger to the hilt.
 The bullet to the heart,
 The gallows built,
 And the ignoble Cart...

פריי איבערזעצט:

קיין פרידן ניט צו זיי — באַנדיטן פעטיגעוואָרענע אויף בלוט
 קיין פרידן.
 בעסער דאָס מעסער צום הענטל פון שווערד,
 די קויל צום האַרצן
 דאָס אויפֿשטעלן אַ תּליה
 און דער שענדלאַכער וואָגן...

אַבער ער קוואַליפֿיצירט באַלד זיין ענטשידענעם ענטפער ווי
 אַ פּאַלקס־מענטש — ווי אַן אַרבעטער וועמעס האַרץ איז פול פאַרן
 אַרבעטנדיקן מענטשן:

To them no peace, but unto you; O fellaheen
 O worker in the smithy of the sun
 Dupes of ventriloquists who belch the unseen,
 Good men deluded by the Evil One,
 I, the Son of a worker, and a worker myself,
 I who have known the Sweat that salts the lip
 The blister on the palm, the aching hip,
 I offer to you Companionship,
 Saying:

Accursed he who mouths a scarlet threat!
 Who lets new blood before the old congeals,
 Who makes of carcasses his festal meals,
 And who declares that he will not forget!

The Muezzin upon the Minaret
 Announces dawn once more; the Moslem kneels;
 Elation lifts the Jew from off his heels;
 Izak and Ishmael are cousins met.
 No desert cries encircle Omar's dome,
 No tear erodes the wall of ancient pain;
 Once more may brothers dwell in peace at home;
 Though blood was spattered, it has left no stain;
 The greeting of this day is loud Shalom!
 The white doves settle on the roofs again...

איבערזעצט:

קיין פרידן ניט צו זיי, אבער צו דיר, א, פעלאַר,
 אַ אַרבעטער איז ברענענדיקער זון,

גענארטע פון פארפעסטעטן צוואנג פון ארום,
נוטע מענטשן פארפירטע פון שלעכטע,
איד, זון פון אן ארבעטער, און אליין אן ארבעטער,
איד, וואס קען דעם שווייס וואס זאלצט די ליפ,
די וואונד אויף האנט, די ווייטיקדיקע זייט
איד באט אייד אן חברישקייט,
און זאג:

פארשאלטן דער וואס לאזט פון מויל ארויס א רויטע דראונג,
וואס לאזט ניי בלוט איידער דאס אלטע אין פארקילט,
וואס מאכט פון טויטע קערפער זיין פייערלאכן מאלצייט
און לאזט וויסן, אן ער וועט קיינמאל ניט פארגעסן!

דער תפילהזאגער אויפן מינארעט
לאזט וויסן א נייע ליכט גייט ווידער אויף: דער מוסולמאנער קניט,
דערהויבונג הויבט דעם אידן אויף פון זיינע קנאפן,
יצחק און ישמעאל — באגעגלטע שוועסטערקינדער.

קיין וויסט געוויין רינגלט האמארם קופאל.
קיין טרער צעפרעסט די וואנט פון אלטן פיין.
ברידער מעגן נאכאמאל וואוינען אין פרידן אין זייער היים,
כאטש בלוט האט געפלאסן, איז ניט קיין פלעק געבליבן
די היינטיקע באגריסונג איז א שאלנדער שלום!
די ווייסע טויבן שטעלן ווידער זיך אויף דעכער...

און באַטש א. מ. קליינס שפראך איז אָפּט זייער אינטעלעקט
טועל און שאַרף. געלינגט אים אָבער מאַלן אין שאַרפע ליניען זייער
בולמע בילדער אין ריטמישער פּאָרם — וואָס מאַכן אַ טיפּן איינ-
דרוק.

וויפיל ערוידיציע און דיכטערישע פארשטענדעניש קוועלט ארויס
פון א. מ. קליינס מאָדערנער שפראך־שילדערונג פון „רבי לוי יצחקס
געשפרעכן צו גאָט“:

Reb Levi Itzhok, Crony of the Lord,
Familiar of heaven, broods these days...
His heart erupts in sighs, He will have a word
At last, with Him of the mysterious ways.

איבערזעצט:

רבי לוי־יצחק, א נאנטער צו גאט
היימיש אין הימל, טראכט היינטיקע טעג...
זיין האַרץ רייסט אויף אין זיפצן — ער וועט זיך דורכרעדן
ענדלאך, מיט אים אויף אַ מיסטעריעזן אופן.

אויף אַ ריין מענטשלעכן אופן וועט ער זיך דורכרעדן:

He will go to the Synagogue of Berditchew
And there sieve out his complaints in a dolorous sieve.

איבערזעצט:

ער וועט גיין אין דער שול פון בערדיטשעוו
און דארט אויסווינען זיין קלאג אין אַ ווייטיקדיק געוויין.

און רעדן צום רבונו של עול, וועט ער מיט דער שפראך פון א
 באוואוסטזיניקן סאציאליסט — ווייל דעם דיכטערס שאפונגען זענען
 כמעט אלע דורכגעדרונגען פון א שטרעבן צו סאציאלער גערעכט-
 טיקייט — און וועט צו אים אזוי זאגן:

Rebone Shel Olam — he begins
 Who helps you count our little sins?
 Whosoever it be, saving your grace
 I would declare before his face,
 He knows no ethics,
 No, nor arithmetics...

איבערזעצט:

רבונו של עולם הויבט ער אן.
 ווער העלפט דיר ציילן אונזערע קליינע זינד?
 ווער עס זאל ניט זיין, וואס שפארט דיין הייליקייט,
 ווייל איר דערקלערן אין זיין גענווארט
 אז ער פארשטייט, קיין עטיק ניט
 ניין, און אויך קיין אריטמעטיק...

א געוואגטע ניט-קאָנווענציאנעלקייט — סיי אין פאָרם סיי אין
 אינהאַלט, איז כאַראַקטעריסטיש איבערהויפט צו זיינע סאָציאלע
 און נאָציאנאלע מאַטיוון — אַ געוואַנטקייט פון שטורעמדיקער
 יוגנטלאַכקייט — און ראַדיקאַלער וועלט־אַנשוואַונג. ווער צווישן
 אונזערע קאַנאַדיש-אידיש-ענגלישע דיכטער וואַגט צו דיכטן מיט
 דער וועהעמעניז פון פּאָלגנדן ליד?:

Rather than have my brethren bend the knee,
 To images engraved on silver coins
 Rather than have them mouth a litany
 In synagogal mints and pillared marts,
 To gods arisen out of metal loins,
 Rather than have them spend their better parts
 Adoring testicles of golden calves,
 I would be glad to see them on high places
 Kneeling in worship that is nude and heathen
 I would be glad to see them bow their faces
 Into the dusk before a solar wrath,
 Behold them dance, hurling their wanton phrases,
 Unto the horned moon of Ashtareth.

איבערזעצט:

בעסער איידער מיינע ברידער זאלן בויגן זייערע קני
 צו די גראַווירטע בילדער אויף די זילבערנע מטבעות.
 בעסער איידער קרימען זיך אַ געבעט
 אין סינאַגאָגן־נעלט פאַבריקן, און מערק מיט קאַלאַנען
 צו נעטער אויסגעפרעסטע פון שטיקער מעטאלן,
 בעסער איידער אויסגעבן דאָס בעסטע וואָס אין זיי,

באוואונדערן ארגאנען פון גאלדענע קעלכער,
 וואלט איד גליקלאך געווען צו זען זיי אויף הויכע ערטער,
 קניען און פארהייליקן נאקעטקייט און פאגאניזם.
 כוואלט גליקלאך געווען צו זען זיי בויגן די געזיכטער
 אין רעם שאטן פון א וונעיאויפשטורם.
 זען זיי טאנצן, ווארפנדיק זייערע זינדיקע פראָן
 צו דער קבנה מיט הערנער פון דער אַשטאָד־רויט.

כמעט קיינער פון די יונגע קאנאדער אידיש-ענגלישע דיכטער
 וואגט ניט אזוי צו שרייבן, דרייסט, עראָטיש, שמורעמדיק — גע-
 טריבן פון א טיפן גלויבן אין דער צעפויילקייט פון אַרומיקן לעבן
 ווי א. מ. קליין.

אַם קינסטלערישן אָבער, איז ער אין זיינע סאָנעטן — אויך
 געשריבן אין דער פאָרם פון אַ מענטשן מיט אַ באַשטימטן געזעל-
 שאַפטלאַכן קאָמפּלעקס:
 (1)

Think not, my dear, because I do not call
 You darling names over the tea and cakes,
 Nor sigh, nor stroke your fingers, nor speak small,
 Nor pout to show the parlour my heart aches,
 Think not I love you less,

(2) אָדער:

O, but these leave me, with a turbulent mind,
 And much disturbed, and marked with leafless whips,
 And driven back to you, my dear, to find
 Warmth only in the August of your lips,
 Calm in the spring — tide of your arms, and rest
 Upon the April of your blossoming breast...

(3) אָדער:

Betray me not. Treat me as scurvily
 As you may please. Tie my heart in a knot.
 Make me a spaniel fawning at your knee.
 Hold me meaner than ashes. But betray me not.

(4) אָדער אמת לירישע מאָטיוון:

She was tall, and she was fair
 She had long and golden hair,
 Lovely as the lilies are
 She was loveliest, by far,
 Of all virgins then or since;
 She was daughter of the prince...
 And in April she did seem,
 Verily an April dream.

פריי איבערזעצט:

(1)

מיין ניט טייערע, אויב איד רופ דיר דיט צערטלאכע נעמען ביים טיי און לעקאד און זיפז ניט, און גלעס ניט דיינע פינגער, און רעדט ניט קלייניקייטן און קרום זיך ניט צו ווייזן דעם „פארקאר“ מיין הארץ וויי, מיין ניט אז איד ליב דיר ווייניקער.

(2)

א, אבער זיי לאזן מיר מיט א פארטראגענעם זיי צערודערט מיט צייכן פון בלעטערלאזע בייטשן און געטריבן צוריק צו דיר, מיין טייערע, צו געפינען ווארעמקייט, נאר אין דעם אויגנסט פון דיינע ליפן. רואיקייט, אין דעם פריקינגארומנעם פון דיינע הענט, און רוען, אויפן אפריק פון דיינע בלמענדיקע בריסט.

(3)

פאראט מיר ניט. טו מיט מיר אזוי פיל אומרעכט ווי עס געפעלט דיר נאר. פארקניפ מיין הארץ אין מיר, האלט מיר פאר א הונט וואס לעקט דיין קני און נידעריקער פון אש, אבער פאראט מיר ניט.

(4)

געוועזן אזוי שלאנק, געוועזן אזוי העל זי האט געהאט לאנגע און גאלדענע האר, אזוי שייך ווי קיליען זענען. זי איז געווען די סאמע שענצטע פון אלע יונגפרויען, דאן און אויך אצינד, זי איז געווען די טאכטער פונם פרינץ. און אין אפריק האט זי אויסגעזען ווי אז אמתער אפריקהלום.

א. מ. קליין האָט, ניט נאָר טאַלאַנט — נאָר איז אויך קוואַלי־פיצירט מיט פיל מעלות, דעם טאַלאַנט זיינעם אויסצוברייטן, ווי: אידיש־העברעאיש און אַליוגעמיינע הויכע בילדונג, הומאַר און שניידנדע סאַטירע, אַ פראַגרעסיוון לעבנס־קוק און פּוֹלִס־ירנדיקן פּאַעטישן דראַנג. חסרונות אָבער, האָט ער אויך, ווי: אַ היפּאָר־אינטעלעקטועלע שפראַך־פּאַרם, און אָפּט אַ צו אויסגעשפראַכענע טענדענץ, פּאַלט ער דאַריבער צומאַל אַריין אין פרעדיק די דאָקטיק מוז דערפאַר א. מ. קליין פּרובירן דיכטעריש־באַוועגלאַך מאַכן זיין כּמעט „טעכנישן“ ענגליש (ווי ער טוט עס אין זיינע ריין לירישע לידער) און ווערן אַביסל ווייניקער „באַוואַזיניק“ פאַר זיינע טענדענצן, ווען ער דיכטעט. אינגאַנצן גענומען איז א. מ. קליין איינער פון אונזערע וויכטיקסטע דיכטער. און ווען מען דער־מאַנט זיך, אַז ער איז אזוי יונג, און האָט שוין פאַרטיק צום דרוק אַ גרויסן באַנד לידער, ווערט עס גוט אויפן האַרצן.

פּוּרָא מֵיִרְאָן

פרידא מייראן, די יונגע קאנאדיש-אידיש-ענגלישע דיכטערן,
 אינגאנצן 20 יאָר אַלט, איז דערשינען אויף דער פּאָעטישער אַרענע
 מיט אַ געוויסן פּאַרנעם און עכטקייט. זי איז הויפטזעכלאך די
 דיכטערין פון ליבע, פון טיפער עמאָציע, און גראַדנווייז אינטעלעקט-
 טועלער ראַפּינירטקייט:

So long it is the waiting to see the dawn...
 Your face stole into my dreams at the midnight hour,
 Driving away my slumbers,
 Since when, with weary eyes, I lie awake
 And can think of nothing but you.

עס דויערט אזוי לאַנג, סוואַרטן זען דעם זון אויפגאַנג...
 דיין פנים האָט אין מיין חלום זיך פאַרנעמט אין מיטן נאַכט
 און מיין שלאָף אַוועקגעטריבן.
 פון דאָן, ליג איך וואָר מיט אַפּענע אויגן
 און טראַכט פון קיין זאַך, אויסער דיר.

און אין זעלבן ליד:

Dreaming of thee I wake from troubled sleep;
 My heart beats wildly in my sighing breast,
 Filled with the strife with which thou fillest me —
 Hope and despair, desire and deep unrest.

חלום איך פון דיר, וועק איך פון געשטערטן שלאָף;
 מיין האַרץ קלאַפּט ווילד אין מיין שמאַכטנדער ברוסט,
 מיטן שטרייט וואָס האַכט מיר אַנגעפילט —
 האַפּנונג און פאַרצווייפּלונג, באַנער און טיפער אומרו.

אין פיל פאַרמען זינגט די יונגע דיכטערין אירע ליבע מאַטיוון
 און יעדעס מאָל געפינט זי דאָס פּאַסנדיקע וואָרט און טרעפּלאַכן
 פאַרגלייך און איבערהויפט אַ קינסטלערישן ערנסט וואָס איז רירנדיק
 און טיף איבערצייגנד.

אָדער אינטענסיווע פּלאַמיקע ליבע אויסגוסן, ווי:

Hush, do not speak,
 The music of your voice
 Like yearning violins,
 Troubles my heart.

Turn away your eyes
 No knife ever stabbed
 Nor sword, nor fire burned
 My soul, as do your eyes.

שאַ, רעד נישט
 די מוזיק פון דיין שטימע

ווי בענקרע פירלען
אונרואיקן מיין הארץ.

דריי אַוועק דיינע אויגן
קיין מאַסער האַט ווען געשטאכן
קיין שווערד, און קיין פיער געברענט
מיין נשמה, ווי דיינע אויגן.

אַדער:

How long must I seek thee
O thou whom my soul loves,
For whom my heart sigheth
Foundly forever?

ווי לאַנג מוז איר דיר זוכן
א, דו, וועמען מיין נשמה ליבט,
פאַר וועמען מיין האַרץ זיפצט
צערטלאַך אויף אייביק?

אַדער:

I cannot still
The insistent cry,
The poignant hunger
Of my heart,
The aching void
The gnawing pain —
Infinite need
Of love, of you.

איר קען ניט שטילן
מיין איינגעשפּאַרט וויינען,
דעם שאַרפּן הונגער
פון מיין האַרץ,
די שמערצלאַכע פּוסטקייט
דער נאַגנדיקער ווייטיק
אומענדלאַכן באַגער
פון ליבע, פון דיר.

און צענדליקע אַנדערע ליבע-מאָטיוון וואָס שפּרודלען מיט
קראַפט, מיט פּלאַמיקער שפּראַך. און איר ציטיר נאָך איין ליד
וואָס איז באַראַקטעריסטיש צו אירע ליבע-מאָטיוון:

Out of the dust that we rose,
And the dust wherein we are lain,
And the yonder that no man knows,
Only our loves shall remain.

Out of the night and the strife,
The thunder, the storm and the rain
The challenge of death and of life
Only our loves shall remain.

And even out of the sky,
And the stars that are gleaming above
Valiant and splendid on high,
Nought shall remain but our love.

פונם שטויב פונוואָנען מיר שטאַמען
און פון שטויב וואוהיז מיר גייען,
און פון אַרט, וואָס קיין מענטש ווייסט,
וועט אונזער ליבע נאָר פאַרבלייבן.

פון דער נאַכט און קאַמף
פון דונער, פון שטורעם און רעגן,
דער אַרויסרוף פון טויט און פון לעבן
וועלן אונזערע ליבעס נאָר פאַרבלייבן.

און אַפילו פון הימל
די שמערן וואָס פינקלען פון אויבן,
מוטיק און וואונדערלאַד אין דער הויך
וועט גאַרניט פאַרבלייבן, נאָר אונזער ליבע.

אירע סאַנעטן און פראגמענטן זענען אויך ליבע שילדערונגען,
און בילדלאַכע געהאַנקען וועגן דעם קאַמפליצירטן, אייביק גייעם,
ליכטיקן און מיט טרויער און ליידן געשפונענעם געפיל פון ליבע.
אין אַ פאַר שורות, אמת'ע אַפאַרזומען, זינגט זי ריף און איבער-
צייגנדיק:

The witchery of moonlight lies hidden in her hair
Like golden sprites entangled in its meshes fair
And makes of him a captive whose enthralled eyes
linger there.

דער כּשוף פון לבנהליכט ליגט אין אירע האַר באַהאַלטן
ווי נאַלדענע שאַטנס פאַרפלאַנטערט אין געזאַרטיקן נעוועב
און מאַכט פון אים אַ געפאַנגענעם, וועמעס פאַרשקלאַפּטע אויגן פאַרוויילן
דאָרט.

אַדער:

This is the poet's alchemy, to turn
Sighs into sonnets, sorrows into song.

דאָס איז דעם דיכטערס אַלכעמיע, וואָס גיסט איבער
זיפּצן אין סאַנעטן, ליידן אין געזאַנג.

אַדער:

O love, like a wine that is rare,
Thou stealest the sense with thy sweetness.

אָ ליבע, ווי אַ זעלטענער וויין
דו גנבעסט דעם פאַרשטאַנד מיט דיין זיסקייט.

אַדער:

Now I have won. My heart lies still,
Tamed of love's ecstasy,
But O, defeat were far more sweet
Than bitter victory!

איצט האב איר געזיגט. מיין הארץ ליגט שטיל
באצוואונגען פון ליבעס עקסטאז
אבער יא, נידערלאגע וואלט געווען פיל זיסער
איידער דער ביטערער זיג.

אָדער:

I would that thou wouldst lay thy gentle hand
Upon any fevered brow, o lovely Night,
Dark — winged and silent veller of the skies.

איר וואלט וועגן, וואס ליגט דיין צארטע האנט
אויף מיין הייסער ברעם, א שיינע נאכט
מיט טונקעלע פליגלען און שטילער שלייערער פון די הימלען.

און פריש, פאָעטיש און מוזיקאליש, זענען אירע סאָנעטן, אלע
דורכגעדרונגען פון א צארטקייט וואָס איז ענלאַך צו „עדנאָווינסענט
מילע“ דיכטונג, פון וועמען פרידא מיראן איז היבשלאַך באַאייני-
פלוסט:

O you who are both life and death to me,
Whose slightest word, whose nod, whose winning smile
Fill me with strife and sorrow even while
My heart is gladden'd your fair face to see,
Why do you cause me such sweet misery?
For since I gazed on you, nought could beguile
Your image from my brain, nor any wile,
Nor art restore my soul to harmony.

O blind that cannot see before your feet
A thousand treasures which my heart has, thrown
Filled with fond fancies and with musings sweet
As ever lover to beloved has shown.
But all in vain before your eyes they fleet
Like phantoms seeking for a place of home.

א דו, וואס ביסט סיי לעבן סיי טויט צו מיר
וועמעס קלענסט ווארט, וועמעס נויג, וועמעס כשוף-שמייכל
פילט מיין הארץ מיט שטרייט און ליידן, אפילו ווען
מיין הארץ פרייט זיך, דיין ליכטיק פנים זען
פארוואס פארשאפטסטו מיר אזא זיסן פיין?
ווייל זייט איר האב דיר דערזען, קען קיין זאך באהאלטן
דיין בילד פון מיין זכרון, און קיין ווילדקייט,
אפילו קונסט, קען ניט צוריקברענגען מיין נשמה צו הארמאניע.

א בלינדער וואס קענסט ניט זען פאר דייןע פיס
טויזנט אוצרות וואס מיין הארץ האט געווארפן.

אנגעפילט מיט משוגענע פאנטאזיעס און זיסער פארטראכטקייט
וואס זעלטן א ליבהאבער האט ארויסגעוויזן זיין געליבטער.
אבער אלץ אומזיסט פאר דינע אויגן וויגן זיי זיך
ווי פאנטאמען וואס זוכן פאר זיך אן ארט, א היים.

דאָס איז נישט דער ליבעס געשריי פון א 19 יאָריק קינד, נאָר
דער רייפער געשריי פון א קינסטלערישער איבערלעבונג אין רייפער
קינסטלערישער שפראך, וואָס איז באַוואוסטזיניק און זאָגט פאַטער-
טיש:

Logic, thou art a goddess cold and pure,
And I a fevered mortal at thy feet,
My soul consumed in its own burning heat
Now even the gentle arts hold no allure!

לאָגיק, דו ביסט א געטן קאַלט און לויטער
און איך שטערבליכער אין פיבער ביי דינע פיס.
מיין נשמה פאַרצערט אין איר אויגן ברענענדיקע היץ
איצט קען אפילו די צאַרטע קונסט מיר ניט צוציען.

די זעלבע אומפאַרמיידלעכקייט, דעם זעלבן צער מיט וועלכן
זי וויקלט אירע ליבע-לידער, ברענגט זי אויך אין אירע נאַטור שיל-
דערונגען ווי צום ביישפּיל:

The day is dead, and softly winds mourn
For the sky with grief is torn.
Come, night breezes, shroud the day
In drearest, deepest, darkest gray

For she is dead, and must be laid
Like a corpse within a grave,
Cold stars will lovely tapers be,
And winds will sing an elegy.

דער טאָג איז טויט, און לייכטע ווינטן טרויערן,
ווייל דער הימל איז מיט צער צעריסן.
קומט, נאַכט ווינטלאַך, הילט אַרום דעם טאָג
מיט עלנטן, טיפּסטן, שוואַרצן גרוי

ווייל זי איז טויט, און מוז אַרײַנגעלייגט ווערן
ווי אַ ברײַטן אין אַ גרוב
קאַלטע שטערן וועלן די ברענענדיקע ליכט זיין
און ווינטן וועלן זינגען אַן עלעגיע.

מען פילט דעם איינפלוס פון די ענגלישע קלאַסיקער, איבער-
הויפט פון ביריאָן אין דעם נאָר וואָס דערמאָנטן ליד — און דאָס
איז זיכער ניט קיין חסרון — פאַרקערט מייראַנס מערסטע לידער
זאָגן ערות אויף קולטור, אויף ערנסטן לייענען די קלאַסישע און
מאָדערנע דיכטונג און אויף דיכטערישער אינטעליגענץ. פונקט אזוי
ווי י. י. סיגאַל איז מיט 17 יאָר צוריק געקומען ווי אַן אמתע גרויסע
דערשיינונג אין דער אידישער דיכטונג, אזוי קומט, לויט מיין מיינונג

איצט די יונגע 19-יעריקע פרידא מייראן, ווי אן אמתע קינסמלערישע דערשיינונג אין דער ענגלישער דיכטונג אין קאנאדע. און פונקט ווי סאיו מיר באשערט נעווען אַנצוזאָגן דער אידישער עפנטלאַכקייט מיט 17 יאָר צוריק דאָס אַנקומען אויף דער פּאָעטישער אַרענע פון י. י. סינגלן, אזוי פיל איך זיך גליקלאַך אַנצוזאָגן דער זעלבער עפנט־לאַכקייט דאָס אַנקומען פון פרידא מייראן, און איך האָב קיין צווייפל ניט אַז זי וועט דער קאנאדער דיכטונג פארשאפן אַ סאך כבוד.

רענינה לעאנארא שולמאן

אין 1932 איז אונזער ליטעראריש וועלטל אָנגענעם איבעראשט געוואָרן פונם דערשיינען פון אַ קליין ביכל לידער אונטערן נאָמען "Uncertain Glory" פון רענינאַ לעאָנאַראַ שולמאַן (אַ מאָנטרע-אַלערן). דאָס ביכל איז דערשינען אין טאָראָנטאָ (אינגאָנצן אַ זאַמלונג פון 11 לידער) און איז גלייך וואַרעם אויפגענומען געוואָרן פון דער גאַנצער לאָקאַלער קריטיק. פון דער קליינער גרופע לידער זינגט אַרויס די ברכה פון אמתן געפיל, פון דיכטערישער פאַרשטעלונג מיט איין וואָרט: פון אונמיטלבאַרן טאַלאַנט. נעמענדיק דעם יוגנט מאָטיוו פון פּרילינג דורך דער פּריומע פון קינסטלערישער קאַנטעמ-פּלאַציע זינגט זי ווי שוין געזאָגט מיט פאַרשטענדניש:

Cur love is a brief prologue, you once said,
Without the ordered sequel of a play:
Like the rose dawn of an approaching day
That lacks the splendour of a sunrise red.

נישט אַלע טעג אין פּרילינג זענען גאַלדן-ליכטיק, און די ליב-שאַפט אין האַרצן איז רייע, שעפּטשעט די דיכטערן אַזוי אינטיים:

Yet if the dawn be beautiful, why wait
For the arrival of a day more fair
That may be full of shadows desolate?
And if today be glorious, why care
About to-morrow? Rather say that fate
Has meant our love to be a fragment rare.

נאָכן טאָג קומט די נאַכט מיט שוואַרצע סילועטן און ליכט-שאַטי-רונגען באַזינגט זי די דיכטערן מיט וואַנדערלאַכע פאַרגלייכן:

Black silhouettes against a naced screen,
The trees stand in a fleeting primrose glow.
Twilight has come and gone and slow
With railing cloak, Night's huddled form and lean
Kneels down beside the darkened wood. Leaf green
Has vanished as for ever. Down below
Dim lights in undulating colours flow
And into dark remoteness ebb unseen.

פּרילינג, זומער און הערבסט געשילדערט אין צוזאַמענהאַנג פון פּערזענלאַכע ליבע איבערלעבונגען אָדער אילוזיעס, און דערנאָך ווינטער, איז די טעמאַטיק פון אַ זעהר געלונגענעם ליד "Uncertain Glory" (לויט וועלכן ליד זי רופט דאָס ביכל), און וועלכעס ענדיגט זיך:

Thus in the winter lies the frozen stream,
 Wearing a mask of still indifference,
 Forgetful of the summer-night's intense
 And burning stars moon-pinioned in a dream.
 This calm and icy mirror does not show
 How turbulent the waters are below.

די אַנדערע לידער אין דערמאָנטן ביכל זענען פיינע ליבע
 מאַטיוון פון מאָנאָטאָנקייט, טראַציקייט, אָדער פּערזענלאַכע רע-
 פּלעקסיעס — אויך אַ פּאָר נאַטור שילדערונגען וועגן „בויער אין
 זומער“ אָדער „העברסט־לאַנדשאַפטן“ א. א., פון וועלכע איך ציטיר
 אַ סטראַף פון יעדן פון די לעצט־צוויי דערמאָנטע לידער:

Sudden and breathless grace —
 The birch-trees gathered in a fairy ring
 White-robed, with drooping heads of silver-green,
 And golden, swift-poised butterflies that seem
 The souls of dancing flowers that died last spring.

Chrome-yellow first
 To paint the ardent beauty of the trees,
 And burnt sienna; olive-black for pines,
 Emerald, coral, chinese-white for birch
 And flame-brown for the tawny maple trees:

Deep indigo
 To mark the shadows on the distant hills,
 Glints of bruised red the sunset on the lake,
 Slate-blue and powdery-grey the path. What tint
 Can paint the wild duck's cry, what chiaroscuro shall
 Unfurl the smoke that floats 'acid and sweet
 Above the heaps of burning autumn leaves?

אַזוי מאַלן מיט עכטע ווערטער־פּאַרבן קען נאָר אַ געניטער
 מאַלער וועמען די נאַטור אין אַלע דעטאַלן אירע, זענען נאָנט באַקאַנט,
 און אַ דיכטער וועמעס אויג און אויער דערווען און דערהערן
 די גאַנצע פּאַרבן־סימפּאָניע פון אַ קאַנאַדישן הערבסט.

* * *

פאַר מיר ליגט דער מאָנוסקריפּט פאַר אַ גרעסערן בוך פון דער
 זעלבער דיכטערן אונטערן נאָמען „Epilogue to a Mask“.
 אויפן ערשטן בלאַט פּאָלגנדער ציטאַט פון דער באַרימטער אַמע-
 ריקאַנער דיכטערן עדנאַ סט. ווינסענט מילי'ס אַ ליד:

"Sorrowful dreams remembered after waking
Shadow with dolour all the candid day;
Even as I read, the silly tears out-breaking
Splash on my hands and shut the page away..."

איך קען נישט גענוי פארבינדן מילעם ציטאט מיטן אינהאלט
פון רעגנא שולמאנס לירישן בוך, סידן אן אַנדייטונג אז מים שולמאן
איז שטארק באַאיינפלוסט פון דער גרויסער אַמעריקאַנער דיכטערן.
אַן און פאַר זיך איז דאָס בוך אַ לעבנס-געשיכטע פון אַ דיכטערישער
פּערזענלעכקייט, וועלכע האָט זיך געקענט טרעפן אין די צייטן פון
שעקספּירס העלדן, אָדער אין די לעצטע טעג פון היינטיקן דור.
אַ טאַג אַזא, ווען דער דיכטער קען קוים איבערלייענען די בלייכע
בוכשטאַבן פון אַ בלאַט, ווען די וועלט קוקט אויס ווי אַ בינע וואו
מען זינגט און וויינט און זיפצט און ווען מען ראַנגלט זיך אין טיפע
עמאַציעס. דאָס בוך הויבט זיך אָן פון די ערשטע סטרונעס פון אַ
פּריינדשאַפט אין סאַנעטן פאַרם:

Thus was the first chord of friendship struck:
Melodic, resonant, encompassing
High notes and mellow.

די פאַרהאַנגען פון שיקוואַל האָבן זיך פאַנאַנדערגעטיילט ווען
זיי ביידע האָבן דורכשפּאַצירט דעם ישמאָלן באַרגדורכגאַנג:

The curtains parted as we walked along
Through an unfolding world of green and green.
The narrow mountain path was hedged with strong
Straight growing fir trees, sinewy and lean,
The stage was set for charming comedy,
A summer idyll sweet and pastoral:
No reeds or hautboys breathing harmony
More lyric than our blackbird's madrigal.

און זיי שפּאַצירן אַריין אין אַן „אוינווערס פון בלעטער צירונג“
און דערזען (שוין איבערלאַזנדיק די סאַנעט פאַרמע) ווי אַזוי:

Swiftly, swiftly,
To the movement of the wind
Bend the trees.

Airily, airily,
Slender birches dance.
A parandole.

צוריק אין שטאַרט אַריין שלאָגן זיי זיך אָן אין שטאַל און שטיין

אין דער שטיקנדר הייז אין די ארבעטס־געביידעס און זי מאַלט
אין אַ רייע סאַנעטן דעם באַקאַנטן מאַטיוו פון געזעלשאַפּטלאַכער
עמפּערונג:

The tortured city's arteries are taut,
Distended like the stretched hide of a drum.
Noon hour: the swinging doors release distraught
Portions of fag humanity that come
In quick succession of staccato beats
Upon the blistered asphalt of the streets.

און זי רופט אויס פאַטעטיש:

Consider: can this glutton Moloch feed
On human strength — unnerve, emasculate,
Destroy the freshly ripened summer seed
And leave your flowering dreams inviolate?

און דער ענטפער איז די שווערע שקלאַפּעריי אין די אָפּיסעס,
דער מעכאַנישער אינטערעס, און די טרוקענע טעג, וועלכע שלעפּען
זיך איינע נאָך די אנדערע. סאיז גוט וואָס נאָך די טעג קומט דער
אָווענט:

Breathless
Beneath the stars
We lift our wondering eyes
To the still glory of the summer skies.

Countless
They flaunt their light:
While flames of distant fire
That fill our hearts with infinite desire.

Voiceless
We walk along.
Suddenly, from afar
Flairs the full splendour of a falling star.

דער זומער רוקט זיך אין דער אייביקייט אַרײַן; סאיז אַ נאַכט
אין מאַנאַט אויגוסט, אַ שטילע, אַ שטיקנדיקע:

Deep brooding of a sultry August night.
On a dark hill-side; silent looking down,
We sit and watch a myriad point of light
Studding the city's shadow-woven gown.

קײַן אָפּקלאַנג פון אַ דונער הערט מען נישט, שטילקײַט שלאַפּט
אויפן וואַרעמען באַרג־זײַט, אָבער עס פילט זיך אין דערלופטן דאַם
אַנקומען פון אַ שטורעם, וועלכער ברעכט אויס מיט ווילדקײַט, און

דער שטורם ברענגט זי מיט איר געליבטן נענטער איינער צום
אנדערן און זי רופט צו אים ער זאל צוקומען נענטער, נענטער אזוי
אז דאס הארצקלאפן זאל פארטויבן דאס מערוקן פון ווינט, א נאנט-
קייט וועלכע זי שילדערט:

Deaf to the monster's angry voice we lie,
Silent within an emptiness of sound,
Immeasurably joined in time and bound
In space by an imponderable tie;
The chalice is not closer to the wine
It holds, than your exultant flesh to mine.

אין די עמלאכע סאָנעטן, וועלכע פאלגן אין בוך, שמועסט זיך
די דיכטערן דורך וועגן די פיינע אייגנשאפטן פון איר געליבטן, זיין
פערזענלאַכקייט, מאַנכע פון וועלכע זי וויל אייביק געדענקען... א
רייע פילאָזאָפישע טראכטונגען, ביי דער ענדע פון וועלכע זי דע-
פינירט איר וועלט דין-ליריש:

My world is made of delicate spun glass
So fine and precious that I dare not tread
Less lightly than the morning wind on glass,
Less softly than the vapours overhead...

דערנאך קומט דער „פאסטאָראַלער אינטערליוד“. זעלטענע
שילדערונגען פון דער נאַטור, דער אַנפאַנג פון אַוונט, דער זונען
אונטערגאַנג:

Now like a tender lover, evening lays
Long hands of mist across the voiceless sky,
Translucent hands, wings of a dragon fly
Drift slowly down, touching the shadowed face.

די סאַמע לעצטע ליכט שאַטירונגען פון צווישן טאָג און נאַכט
ווינקען אַרונטער אויף דער ערד:

To this cool hour
I give my vanished sleep;
To this pale light
The tears I cannot weep.

און די שיינע פאָעמע ענדיקט זיך מיט שילדערונגען פון הערבסט
און ווינטער נישט נאָר אין דער נאַטור נאָר אויך אין אייגענעם
האַרצן, אין די טיפע און קינסטלערישע איבערלעבונגען פון אַן
אמתער דיכטערן.

אינם בוך געפינט זיך אַ גרויסע סעריע פאַרשידענע לידער:

ליבע מאטיוון, נאטור שילדערונגען, דיכטערישע עפיוואָדן, פילאָזאָפֿישע פּרעזאָנטאָנען און אַ גרויסע צאָל סאַנעטן, אַלע אין דעם לירישן סטיל פון די פּרעֶרדיקע ציטאַטן. מיט שולמאַן איז אַן צווייפּל אַ וויכֶטיקע דיכטערן פון וועלכער מען האָט פיל צו דערוואַרטן.

ווערא בלעק

ווערא בלעק איז א יונגע דיכטערן, געבוירן אין אוקראינע אָבער דערצויגן געוואָרן אין מאָנטרעאַל, וואָס דרוקט שוין זייט יאָרן אין דער ענגלישער און אידיש-ענגלישער פרעסע לידער שטימונגס-פולע, שטילע, צומאָל נאָאיווע, אַזוי ווי איר שטילע, צנועהדיקע פּערזענ-לאַכקייט — אַליין מוזיקאַליש באַגאַבט, רופט ביי איר „באַכס פּיוג“ אַרויס שטימונגספולע געדאַנקען, זינגט זי אַביסל טענדענציען:

Gone is the Master, a hundred years and more
Who through the grandeur of a quiet heart,
Would thread a song along a slender cord
And yet three others not so far apart.
Yet ere the last is bound he sets all free
In splendid counterpoint and artistry.
Thus, while the candle of his genius burns
Too bright for even happier eyes than his,
With naked hands he beats the lovely flame
Of his fair fancy ere it leaps forth again.
With scarce a breath is stilled the dying spark
A mute and nameless, thing amid the dark.

פריי איבערזעצט:

אָוועק איז דער מייסטער, שוין הונדערט יאָר און מער
וואָס דורך דער גרויסקייט פון זיין שטיל האַרץ
זאל שפּינען אַ ליד אויף איין צאַרטער סטרונע
מיט נאָך דריי סטרונעס איינע נעבן דער אַנדערער.
דאָ, איידער דאָס סאַמע לעצטע איז פאַרבונדן, באַפרייט ער אַז
אין וואונדערלאַכן „קאנטראַפּאָינט“ און קונסט,
אַזוי, אַז אין צייט וואָס דאָס ליכט פון זיין געניע פּלאַקערט
צו ליכטיק, אַפילו פאַר גליקלאַכערע אויגן ווי זיינע,
קלאַפּט ער מיט בלויווע הענט דעם שיינעם פּלאַם
פון זיין פּאַנטאַזיע, איידער זי רייסט זיך פאַרויס.
כמעט ווי אַן אַטעם געשטילט דער שטאַרבנדיקער פּונק
אַ שטומע זאָך און נאַמען אין מיט פון פינצטערניש...

אָבער די מערסטע לידער אירע זענען נאַטור שילדערונגען און
ליבע מאָטיוון. זעט זי גערונצלעטע, ישוימיקע וואַסערן, זינגט זי:

Dancing ripples in the sun .
Quiet shadows when day is done
Silver moonbeams all aquiver
Flirting with the cool, clear river.

טאַנצן שווימיקע וואַסערן אין דער זון
שטילע שאַטנס ווען דער טאָג איז פאַרביי
זילבערנע ליבנהשטראַלן, ציטערדיקע
פּלירטן מיטן קלאַרען קאלטן שטראַם.

זי מאַכט גלייך אַ פאַראַלעל מיט יוגנט:

Youth — like silver ripples dancing
Towards cold stones and walls advancing
Bruised against Sharpcrags they sever —
Moan and fret — then break forever.

יונגט, ווי זיכערנע וואסערלאך טאנצט
אנטקעגן קאלטע שטיינער און ווענט
און ווערט פארוואנדעט פון שארפע שטיין־שפיצן
צעטיילט פון קלאג און קרעכץ — דערנאך אויף אייביק צעבראכן.

בידללאך און מיט אן ערנסט, וואָס איז רירנד, ווירקן אירע
נאָטור לידער; אָט זינגט זי כמעט ווי אַ געבעט:

Broken bird with the broken wing
Let the world hear how sweetly you sing.

צעבראכענער פויגל; מיט צעבראכענעם פלינג
לאז די וועלט הערן ווי שייך דו זינגסט.

A lake of gold on a summer night,
And the gold-flecked poplars that wind it about,
With te moon dust slowly sifting
And a quiet languor drifting
Past the hills.

אַ גאלדענער טייך אין אַ זומער־נאַכט
און גאלד־געפלקטע טאָפּלערן וואָס ווייען אַרום
מיט לבנה־שטיב וואָס שיט זיך לאַנגזאַם,
און אַ שטיל בענקן וואָס הויבט זיך
איבער די בערג.

און מיר האָבן דאָס קלאָר געפֿיל און באַוואוסטזיין אַז סאיז
אמתע דיכטונג. ליריש און אינטערעסאַנט, אַלעמאָל איינגעוויקלט
אין סימבאָלן, זענען אירע שטילע ליבע־מאָטיוון ווי:

I have tried to grasp in empty hands a beam
Of molten gold that slowly fell between
Two rugged walls.

And so I nestle at my open door
But dare not enter now, nor evermore
Alone.

איד האָב געוואָלט נעמען אין לידיקע הענט אַ שטראַל
פון געשמאלצן גאלד וואָס לאַנגזאַם רינט צווישן
צוויי רוע ווענט.

און איר נעסטל ביי מיין אָפּענער טיר,
נאר וואָג ניט איצט אַרײַנצוגײן, אָדער ווען עס איז
אַלײן...

אָדער:

Remembering how I raced you from the marsh
And all but caught you by this very tree...
Would you had fallen then, wild beauty...
would that the harsh
Late-Autumn winds had spared one flower for me.

פּרײַ איבערזעצט:

איר געדענק ווי איר האב דיר געיאָגט פון זומפ
און באַלד געכאַפּט דיר ביי דעם בוים...
הלוואי וואָלסטו געפאַלן דאָן, ווילדע שיינקייט... הלוואי די ביזע
שפּעטער־האַרבסט־וויןטן געשפּאַרט איין בלום פאַר מיר!

טראָץ אַ געוויסער מאָס פון נאַאיוויטעט, שפּראַך־האַרטקייט און
צופיל אינטעלעקטואַליזם — געלינגט דאָך ווערן בלעק איבערצוגעבן
מיט אַ צאַרטער שטילקייט אין די מערסטע לידער אירע בילדער און
שטימונגען. און אַזוי ווי זי איז יונג האָט מען דאָס רעכט צו דער־
וואַרטן ערנסטע פּאַעטישע אַרבעטן פון איר.

ראַזע אַפעלבוים

ראַזע אַפעלבוים איז איינע פון די יונגע קאנאדער אידישע
דיכטערנס אויף ענגליש, זועלכע זוכן נאָך אַ באַשטימטן דיכטערישן
וועג, און זינגען וועגן וואָס עס מאַכט זיך. זעט זי דאָס פאַלן פון
בלעטער — ניט דוקא ענדע זומער — נאָר גלאַט דאָס פאַלן פון אַ
בלאַט — מאַלט זי: ¹

There is beauty in the falling leaf
With its —
Capering, coquettish, tiny twirlings
Soft, graceful little flutterings
And gay, ethereal rustlings...

Down... Down...
Down... Down...

Immortal dances weaving
Heeding neither time nor space...

איבערזעצט:

סאיז דאָ שיינקייט איז פאַלנדיקו בלאַט
מיט די
זינקנדיקע, קאָקעטישע, קלייניקע באַוועגונגען
ווייכע, גראַציעזע קליינע פליטערלאַך
און פריילאָכע, עטערישע רוישן...

אַרונטער... אַרונטער...
אַרונטער... אַרונטער...

אונשטערבלאָכע טאַנצ־געוועבן
וואָס ווייסן פון קיין צייט אַדער רוים.

אַדער אַז זי וויל באַווייזן אַז זי איז שוין אַ גרויסע, קאָקעטירט
זי ניט איבערצייגנדיק, און ניט קינסטלעריש:

You say you love me
Again and again,
But haven't heard that
From other men?

זאָנסטו דו ליבסט מיך
נאָכאַמאל און נאָכאַמאל
אַבער, האָב איך דאָס ניט געהערט
פון אַנדערע מענער?

און ווייל זי וואַנדערט אַזוי פון איין אימפרעסיע צו אַן אַנדערער
מיט ווילן עס צו „באַשרייבן“ זאָגט זי אויך צומאָל אויפריכטיק אַ
פאַסט פון אַן אַרבעטער לעבן:

I bang away
My every day
— A typewriter —
For pay.

איר קלאפ אוועק
מיין יעדן טאג
— א שרייב־מאשין
פאר שכירות.

און ווייל די ארבעט איז איר ניט ליב (פארוואס?!), פילאָזאָפֿירט
זי אין זעלבן ליד:

My mind is dry
My fingers fly
It's drudgery
Stenography.

מיין זין איז טרוקן
מייןע פינגער פליהען
סאיז א געמיינע ארבייט
סטענאָגראַפֿיע...

מיט וואָס די קונסט פון שרייבן מיט דער שנעלקייט פון דיק-
טירן, איז א „געמיינע“ ארבעט, ווייס איך ניט, קען איך איר דער-
פאר ניט גלויבן ווען זי זאָגט:

But ah! how every key
Responds with glee
When I write poetry.

אבער ארו ווי אזוי יעדער שליסל
ענטפערט מיט האַרמאָניע
ווען איר שרייב פּאָעזיע.

נאָר זעלטן געלינגט ראָזע אַפּעלבוים אַרויסשווימען פון דער
דיאַקטישקייט פון טענדענציעזע, פּראָזאָאָישע, „געמאַכטע“ לידער,
און ווירקלאַך איבערנעבן איבערגעלעבטע, אמתע עמאַציעס אָדער
בילדער, ווי צום ביישפּיל:

Our moon was the light of the lamp
In the street,
As it filtered through the lace
Curtain,
Lighting your face...
And I sat in the shadow
That you might not see me,
For my love was pain...

My love was pain that you kissed me not
And left me limp with longing

And that you would be gone
And I would wait to hear from you.

אונזער לבנה איז געוועזן דער שיין פון לאמפ
אויף דער נאָס,
וואָס האָט דורכפֿילטירט דורך שפּיצענע
פּאַרהאַנגען,
לויכטנדיק דיין פנים...
בין איר אין שאַטן געזעסן
זאָלסט מיר ניט זען
ווייל מיין ליבע איז פֿיין געוועזן..

מיין ליבע איז פֿיין געוועזן ווייל האָסט
מיר ניט געקושט
און מיר געלאָזט מאַכטלאָז מיט בענקעניש.
און אז דו וועסט אַוועק
און איר וועל וואַרטן צו הערן פון דיר.

פ. קאַלמאַן דער רעדאַקטאָר פון „קאַטאַליק רעדזשיסטער“ אין
טאָראָנטאָ שרייבט וועגן אירע לידער: „ראָז אַפּעלבוים פּאָעמען
זענען אַריגינעל — אַ נייע שטימע מיט אַן אַנזאָג און געדאַנקען
אייגנאַרטיק אויסגעדריקט, ספּאַנטאַן און פּריש“. זי פרעגט:

What is the ratio of man to Life?
The ratio of Happiness to Strife?

און ענטפערט גלייך:

The answer, I know can't be equal
Unless, after life, there is a sequel!

און זי ניט צו צום פילאָזאָפֿישן ענטפער אַן אַנדערן אַפּאָרזום:

Hearts may be thorn with sighs and sorrow,
Then mended with a smile tomorrow!

איבערזעצט:

וואס איז די פארהעלטעניש פון מאן צו לעבן?
די פארהעלטעניש פון גליק צו קריג?

איך ווייס דער ענטפער קען נישט זיין גלייך
ס'ידן נאכן לעבן איז פאראן א פועל יוצא

הערצער קענען צוריסן זיין פון זיפצן און ווייטיק;
דערנאך פאר'יכט זיין מארגן מיט א שמיכל.

אָדער:

Steppes, meadows, lanes and brooks —
Vistas of untouched heaven and earth
Are my books.

און אזוי אין פיל פון אירע לידער אפאָרזומען, באַשטימטע מע-
דיטאציעס וועגן אַ געגנשטאַנד, וועגן אַ סיטואַציע, וועגן אַ פראגע.
און אַלע לידן פון אַ געוויסער אויבנאויפיקייט, אָדער בעסער געזאָגט
ליטעראַרישקייט, אָבער אַלע טראַגן אויך אויף זיך אין דערזעלבער
צייט אַ מאָס פון חן און ספּאַנטאַנקייט כאַטש זי רעדט פון געווענ-
לאַכע געדאַנקען ווי צום ביישפּיל:

There's a strange joy in sitting still
Hands idle, inanimate,
Eyes a — dream
Seeking not, nor searching.

A celestial Calm
Embraces the brain
Leaving fragile traces of soft feeling
A delicious touch of humor.

אין אַנדערע לידער כאַטש זי רעדט וועגן די זעלבע סאַרטן
געדאַנקלאַכקייטן ווייזט זי אַרויס אמתע שפראַך פּיאַיקייטן, פּיינע
דעסקריפּציע און פאַרגלײַכן ווי צום ביישפּיל:

Life's a silhouette
Woven of dreams,
Soft fabrics,
Roses;
Sweet winds
And lieder.

Alluring shadows,
Lurk in places
Designed of rare.
And precious laces...

There are sparks
Of Gold and silver,
And rainbow hues...

Oh! life's a silhouette:
Beautiful and tempting
In its vagueness.

אפשר איר בעסט ליד.

איבערזעצט:

פארמירישע שאטנס
קויערן אין פלעצער
נעמוסטערט פון זעלטענע
— און טייערע שפיצן...

מיט פונקען
פון נאלד און זילבער,
און רענגבוין פארבן...

א, דאס לעבן איז א סילועט...
וואונדערלאך און רויצנד
איז איר אונבאשטימטקייט..

ראָזע אַפּעלבוים דאַרף אָבער פאַרשטיין אַז אַן אמתער דיכטער
מוז איבערלעבן אין זיין בלוט די בילדער, וועלכע ער שילדערט,
(ווערטער אַליין קענען עס נישט באַווייזן) און דאָס פילט זיך נישט
פון אירע לידער. עס פילט זיך מער אויסגעטראכטיקט אין כמעט
אַלץ וואָס זי שרייבט, און דאָס איז אַ גרויסער חסרון. זייענדיק
נאָך יונג און מיט אַ באַשטימטער מאָס טאַלאַנט זאָל זי פלייסיק
לייענען די קלאַסישע און מאָדערנע דיכטונג און דערנאָך זיך קאָנ-
צענטרירן פאַר קראַפטיגער שאַפונג, ווייל, ווי שוין דערמאָנט, זענען
דאָס רוב פון ראָזע אַפּעלבוים לידער נישט קינסטלעריש, דיאַקטיש
און מענדענציען.

מאָרים זיגלער איז אַ קאָמוניסטישער יונגערמאַן, וועלכער מיינט אַז דיכטונג איז עפעס אַ הפקדדיקער ענין, וואו מען מעג נעמען די שפראך אין מויל־אַרין און זי ישענדיג, און זי זידלען מיט גראַפֿאַמאַניע און נאָך ערגער. האָט ער דאַריבער אין יאָר 1981 אָפֿ־געדרוקט אין מאָנטרעאַל אַ ביכל אונטערן נאָמען „רויטע לידער“ (33 זייטן) די טאָולען אויך רויט, די לידער „פּראָלעטאַרישע מאַכערייקעס“ אָן וועלכן עס איז סימן פון טאַלאַנט — ניכער די טאַג־טעגליכע „סלאָגאַנישע פּובליציסטיק־שפּראַך“ פון פּראָקלאַמאַציע, פּראָפּאַגאַנדע, אַרטיקלען, סטאַמפּ רעדעס, אָבער וואָס דאָס אַלץ האָט צוטאָן מיט לידער, דיכטונג (פּראָלעטאַרישע אָדער נישט) הויב איך נישט אָן צו פאַרשטעהן.

אויף גאַסן האָט מען דאָס ביכל פאַרקויפט, „יעדער קלאַס־באַוואוסטזיניקער אַרבעטער וועט האָבן דאָס גרעסטע פאַרגעניגן ליענענדיק דאָס קליין בינטל אמתע פּראָלעטאַרישע פּערזן“ איז די רעקלאַמע אינם פּאַרוואָרט פון ביכל־ אָבער די „לידער“?

A red song I sing —
Red of workers blood,
Red of revolution.

וויפיל מיליאן מאָל האָט מען דאָס שטאַרקער געזאָגט אויף געוויינלעכע ראַדיקאַלע פּלאַטפאָרמעס די באַנאַליטעט שלאָגט צום האַרצן ווען מען ליענט אַזעלכע גראָבע געדאַנקען ווי:

Of what use was Beauty,
Nature and God
To an Israelite in Egypt?

אָדער:

Capitalists,
I hate you.

Capitalists,
I despise you.

האָט איר געהערט „אַ נייעס“ וועלכע זאָל אויפציטערן דעם פּראָלעטאַריאַט?! און אזוי דאָס נאַנצע ביכל: פּאָזע, פּראָקלאַמאַציע, קיין איין שורה, וועלכע איז עכט, דורכגעלעבט, דיכטעריש. צוליב וואָס האָב איך וועגן ביכל געשריבן ווייל די אויפנאַבע פון מיין אַרבייט איז צו פאַרצייכענען „אַלע“ דערשינענע ביכער און ביכלאַך, וועלכע פּרעטענדירען אויף דיכטונג... that's all!

מ. קרייצער

מ. קרייצער האָט געדרוקט אין זאַמלבוך „באַגינען“ זעקס לידער אייניקע פּערזענלאַכע מאַטיוון, און אַנדערע — סאַציאלע. אין אַלע איז דאָ אַן אָנהויב פון אַ דיכטערישן טאָן, אָבער טאַקע נאָר אַן אָנהויב. אַט זינגט ער אַן אָדע צו דער מענטשאַכער לייַדנשאַפט, הויבט ער אָן מיט אַ ביסל „פאַרנעם“:

אַ לויב צו דיר לייַדנשאַפט, וואָס גייט אויף אין מיינע בלוטן
און לאַזט מיר נישט רוען.

ער קען אָבער ניט אָנהאַלטן, און די ווייטערדיקע פּערזן פון ליד, זענען אַ וואַקסנדע פאַרמינדערונג פון דעם אָנהויב. דאָסזעלבע קומט פאַר מיט די אַנדערע לידער — יעדעס ליד באַזונדער פאַר- מאַנט אַפּשר אַ פּאַעטישע שורה וואו ניט וואו, עס פּעלט אָבער איבערצייגונג. אַט זינגט ער:

נאָר גוט וואָס כּהאַב אומעט אין האַרצן דערצויגן
האַב איך מיט וועמען צו שפּאַנען אין גאַסן.

און ער פאַרענדיקט פּראָזאָאיש:

צווישן עלעקטרישע מענטשן וואָס האָבן זייער האַרץ
שוין פאַרקלירט!...

פּולער זענען פּאָלגנדע פּערזן:

מיר זיינען די רייטער, פון ווילדע, שטורעמדיקע טעג
מיר פּרעגן קיין וועג!
מיר רייטן דורך קברים; צעקלאָפּן מצבות
און וועקן צו תּחיתּהמתים די וועלטן!
מיר זיינען די רייטער
פון פּרילינג די ערשטע
מיר קענען דעם וועג!

מ. קרייצער דאַרף פאַרשטיין אַז ווערן אַ דיכטער ווערט מען ניט לייכט, אַפילו ווען אַ פּרייַנטלאַכע רעדאַקציי דרוקט אָפּ אַ פּאָר לידער אין אַ זאַמלבוך. מען מוז זיך אונטערנאַרמלען און אַרבעטן, אַרבעטן און אַרבעטן.

* * *

א. ניסנעוויטש

א. ניסנעוויטש קומט פון איין שטעטל מיט ה. לייַוויקן, און מען זאָגט מיר אַז ער האָט אונזער גרויסן לייַוויקן געלערנט שרייבן לידער! (לייַוויק האָט מיר דעם פאַסט אַליין באַשטעטיקט). אָבער אַליין זינגט ער מיט אַזאַ צופּרידענעם טאָן:

ווי קען איינזאַם זיין אַ מענטש
אַז אויף יעדן טראַט און שפּאַן

איז א ברודער דאך פאראן
מיט אן אויסגעשטרעקטער האנט
גרייט צו גיין אין וועג ביינאנד?

אָדער:

און דער שוואַרצער וואַלקויוועג
ווימט מיט זיכער זיך ביים ברעג
און די ערד, זי קוועלט דערפון
און צעבליט זיך קעגן זון...

**אָבער צומאָל פאַרמאָנקלט זיך דעם דיכטערס געמיט דיכטעט ער
וועגן „מונקעלע פאַרנאַכטן“ וועלכע:**

שוועבן אין דער לופטן
דרײַען זיך אין קרייזן
לאַזן זיך אַרונטער
אויף מיין קאַפּ צו נעסטן

מיט די נעגל שאַרפע
פעסט זיך איינגעקלאַמערט
וויגן זיך פאַרנאַכטן
אויף די אַקסלען מיינע.

אָדער זיין לידנס-ליד „איינער“:

אויסגעטראַטן אין דעם סומל
פון די גאַסן אַלע שטיינער;
זיך מיט טויזנטער באַגעגנט
און געבליבן — איינער.

און פון נאָך אַ פּאָר לידער זיינע, געשריבן אין קאָנווענציאָנעלער
פאַרמע באַקומט מען דעם איינדרוק פון אמתער איבערלעבונג, און
איבערצייגונג. עס וואַלט אָבער געווען אַ יושר אַז ניסעוויטש
זאָל זיך באַפרייען פון פעדאַנטישע גראַמען, און איבערהויפּט פּרוד
בירן נייערע פאַרמען, ווייל פון מאָריס ראָזענפעלד ביז מאַני לייב
אָדער ליוויקס, האָבן זיך די דיכטערישע פאַרמען אַ היבש ביסל
געענדערט...

שולמית באַראָדענסקי

שולמית באַראָדענסקי, אַ גראַדואירטע שילערן פון די מאָנטרע-אלער פּרץ שולן. זינגט זי אין זשורנאַל („אידישע קינדער“ 1927):

עפעס אַ נייע נשמה האָט אין מיר זיך דערוועקט
די וועלט איז אינגאַנצן מיט שטערן באַדעקט.
עס פליען די שטראַלן אין די הייזער אַרײַן
און פילן אַלץ אַז מיט ליבן זונעןשיין.

ווי אזוי עפעס זונען-שיין ביינאַכט ווען דער הימל איז באַ-
דעקט מיט שטערן? און אין זעלבן ליד, אזוי נאַאיוו, גוטמינענד:

אַד נאַט; וויפיל גוטסקייט די שטערנלאַך געבן
זיי פילן אַז מיט גוטסקייט און שיינקייט דאַס לעבן
און הונדערטער מענטשן וואַלטן אַ פאַרמעגן געגעבן
צו קריגן עטלעכע שטראַלן אין זיין לעבן.

אַדער:

לאַמיר גיין, לאַמיר גיין, וואו הימל איז בלוי
וואו דאַס גראַז און די בלומען באַדעקט איז מיט טוי
וואו די פויגל זינגען זייער אייביק זיס ליד
וואו דער מענטש ווערט פון אַרבייט קיינמאַל ניט מיד.

מען מערקט פון די נאַאיווע ציטאַטן אַז שולמית באַראָדענסקי
האַט אַ דערציילערישע טענדענץ אין איר דיכטן, איז איר דערפאַר
לייכט צו ישרויבן דיכטערישע מעשהלאַך ווי:

אַ הערט נאָר ליבע קינדערלאַך
וואָס מיר. האָט זיך געטראַפן,
ווען אונטער אַ בוים אין וועלדעלע
בין איר איינגעשלאָפן.

אַהין בין איר מיט הכרעם
געקומען פרי צולופן
צו קלייבן ברוינע ניסעלאַך
און גיין אין מאַרק פאַרקויפן.

און זי דערציילט ווי זיי האָבן זיך געשפּילט, און מיר געוואָרן,
און איינגעשלאָפן אונטערן בוים און געהלומט אַז אליהו הנביא איז
צוגעקומען און זי געפרעגט:

וואָס טוסטו איצט דאָ אַליין אין וואַלד
דו שטיפערקע, דו מיידעלע?

און זי ענטפערט:

איר קען אייד ליבער זיירעניו
איר קען אייד, אַ נאָר ווי,
איר זייט דאָר אונזער אליהו הנביא.
(אידישער קינדערשורנאַל)

צוויי יאָר שפעטער (נאָך אַלץ אַ שילערן פון די פּרץ שולן)

באגניסטערט פון די אידעאלן וואָס די שולע האָט איר געגעבן. זינגט
זי ווידער וועגן זון און שטראַלן אָבער שוין געלייטערט אין איבער-
צייגנד („אידישע קינדער“) 1929.

ס'האט אַ ליכטיקער פּרימאַרן
אַנגעפילט מיט פּרייד מיין לעבן
ס'האט אַ ליכטיקער פּרימאַרן
ווידער האַפנונג מיר געגעבן

ס'האבן זיסע מעלאַדיעס
מיר דערוועקט צו העכער שטרעבן.
ס'האט אַ ליכטיקער פּרימאַרן
אַנגעפילט מיט גליק מיין לעבן.

דעמזעלבן טאָן פון איבערצייגונג געפינט מען אין כמעט אַלע
אירע ווייטערדיקע לידער. ווי פארשירן די טעמאַטיק זאָל ניט זיין:
אָט זינגט זי אין זעלבן נומער זשורנאַל:

זיידע, דו ביסט אַלט און גרוי
שוואַך און איינגעבויגן
דאָ אַ שמויכל און אַ פונק
ליגט אין דייע אויגן.

אָדער:

דו שרייבסט מיר און איך שרייב דיר,
און מיר האבן זיך קיינמאל נישט געזען.
דו קענסט מיר און איך קען דיר
און מיר האבן זיך קיינמאל נישט געזען.

כמעט אין דערזעלבע צייט דרוקט זי אין לאַקאַלע צייטונגען
ענגלישע לידער, אָבער אויך פון זעלבן נאַאיוו-דערציילערישן מין:

Listen, my dears, and a story I'll tell
Of little white fairies that live in a dell
Their shapes are so different, I have heard people say,
As different my dear as night from day.

אָדער:

In a valley near a streamlet
Side the Cedar and the Oak trees
In a tent of twigs and linen
Lived an old man kind and generous.

סיי אין אירע אירישע, סיי ענגלישע „דערציילערישע לידער“
פעלט פאָעטישער שוואונג, און זיי לידן פון א צו אויסגעשפראכע-
נער טענדענץ — דאָס איז אייגנטלאך אַ גרויסער חסרון פון כמעט
אַלע אירע לידער. וועט זי מוזן ערנסט אַרבעטן זיך פון דעם צו
באַפרייען — ווייל טוט זי דאָס נאָר, זיינען אירע לידער פיל גע-
לונגענער, ווי צום ביישפּיל:

You say, your eyes have lost their play
Are lost, compared to mine
But yet, I see upon your soul
There is no trace of time.

נעמי לענין

נעמי לענין איז געבוירן אין מאָנטרעאל אין 1907. דאָ דער-צויגן און דאָ אָנגעהויבן דיכטן. אירע לידער זענען געדרוקט געוואָרן אין די י. מ. ה. א. צייטונגען. ווי אַלע יונגע מענטשן פּילאָזאָפּירט זי פעסימיסטיש, צומאָל מיט אַ ביסל סאַרקאַזם, אַנדערע מאָל סענטימענטאַל-ליריש. אָט דעפינירט זי מיט פאַראַכטונג און סאַרקאַזם די באַשאַפונג פונם מאַן אין אַ ליד, „אין דאַן האָט גאָט געלאַכט“:

In the Beginning
There was Thought,
And then the will,
And suddenly — Motion!
A writhing, seething Mass
That crawled and wriggled
Frantic at its bonds —
Ever striving to reach the Sun.
Evolved — grew upright;
Cast off the dirt,
And worm-like; called itself
A Man!

פריי איבערזעצט.

אין אנהויב
איז געווען געדאַנק,
דערנאך דער ווילן.
פלוצונג — באוועגונג
א קלעביקטאכעריקע מאסע
וואס קריכט און באוועגט זיך
וויילד ביז צו די ברעגעס
שטענדיק שטרעבט די זון דערגרייכן
באשאפן — גראד געוואקסן
פון זיך דעם שמוץ ארומטערגעווארפן,
א מין ווארם — וואס רופט זיך
מאן.

אָדער זי דעפינירט לעבן און טויט. לעבן זאָגט זי:

Life...
An Endless Circle
Round which we vainly seek
Some peaceful exit
To a faint-remembered Elysium:
And in our search,
Grow old and weary...until
We know not why, or where,
Or wherefore... and care less!

איבערזעצט:

לעבן
אן אונענדליכער ראד
אַרום וועלכן מיר זוכן אומויסט
א פרידליכען אַרויסגאַנג

צו א קויםדערמאנטן עליסעאום.
 און אין אונזער זוכעניש
 וואקסן מיר אלט און אויסגעמאטערט... ביו
 מיר ווייסן נישט פארוואס, אדער וואו,
 אדער צוליב וואס... און עס ארט אונז ווייניקער!

און וועגן טויט פילאזאפירט זי מיט דער זעלבער פעסימיסטישער
 קאלטקייט ווי וועגן לעבן:

Death...
 Fastens cold and claw-like hands
 Upon the heart,
 Congealing the blood
 And like a vampire
 Pounces upon the breath
 Sucking it clean away,
 Then for one moment
 There is infinite Agony
 And bleak Terror —
 Then Darkness...and,
 Blank Nothingness!

טויט...
 פארגליווערט קאלטע נעגליהענט
 אויפן הארץ:
 פארפריט דאס בלוט
 און ווי א וואמפיר
 זיך אנזעצן אויפן אטעם
 און עס אויסגעזויגן אינגאנצן,
 דערנאך פאר אן אויגנבליק
 אונעדלאך גויסן
 און קאלטע, קאלטע שרעק —
 דערנאך פינצטעניש... און
 ווייסער גארנישט!

פארוואס א יונגער מענטש באשעפטיקט זיך מיט אזעלכע
 טעמעס, מיט אזא טיפן ערנסט, מיט א ביטערסארקאסטישן שמייכל
 אויף די ליפן, ווייס איך נישט, איך דערפיל נאך אן עכטקייט, וועלכע
 רירט מיך. א סאך ליבער איז מיר אָבער צו לייענען אירע לירישע
 פאָעמען — וועלכע אָטעמען מיט יונגקייט און וואַרעמקייט. ווי
 רייצנד זינגט זי:

I lie upon my back,
 And look up in the sky,
 And live a perfect hour
 As the clouds go drifting by.
 And all the petty things of life
 Drop from me one by one
 As I feel the wind caress my hair,
 And my heart drinks in the sun.

The warm scent of buttercups
Springs up into the air,
And the squirrels chatter shrilly
As they see me lying there,
A little breeze plays o'er the grass
And rustles through the leaves
Melodiously blending
With the buzzing of the bees.

און אין זעלבן ליד אזוי צארט און אינטיים:

Slowly the shadows lengthen
As the day begins to die
And night is born softly
From the womb of the flaming sky,
But through the darkness I can feel
All living things around,
For the holy hush of evening
Is fraught with quiet sound.

זאל דאס נאָר וואָס ציטירט ליד זיין דער מוסטער לויט וועלכן
נעמי לענין דארף זיך קאָנצענטרירן, און זאל זי געדולדיק זיך באַ-
קענען מיט די וויכטיגע מאָדערנע דיכטער בין איך איבערצייגט אז
זי וועט זיך דערשלאָגן צו קינסטלערישקייט.

ישראל טרוט

ישראל טרוט געהערט צו דער יונגער ראדיקאלער גרופע דיכ-טער. ער שטאמט פון רוסלאנד און איז געקומען אין קאנאדע מיט עטלאכע יאָר צוריק. זיינע ערשטע פּאָעטישע אַרבעטן האָט ער פאַרעפנטלאַכט אין רוסלאַנד אין דער רוסישער שפראַך. אידיש שרייבט ער ערשט די לעצטע 6 יאָר און נעמענדיק דעם פּאָסט אין אַכט, מוז אײך צוגעבן אַז ער האָט געמאַכט באַדייטנדן פּאָרטשריט אויף דעם געביט פון אידיש דענקען און שרייבן. אויסערדעם געהערט ער אָן צווייפּל צו דער יונגער גרופע פון בעסערע דיכטער אין לאַנד. זיינע אַרבעטן אין קאַנאַדע האָט ער געדרוקט אין „קאַמף“ „דאָס אידישע וואָרט“ און אין פאַרשידענע פּעריאָדישע אויסגאַבן. אין אַלע זיינע לידער פילט זיך אַ גערוך פון נאַטור, וועלכע איז אים נאָנט, און די נאָנטקייט רעפּלעקטירט חן אין זיינע דיכטערישע שורות. אָט זינגט ער אין זײַן ליד „ניי ערד“:

זיינען פעלדער געלעגן אין ווילדע געזאַנגען,
געטרוימט וועגן מונטערע כוואַליעס פון ווייץ.
האַט קיינער פאַרבלאַנדזשעט, איז קיינער געאַנגען
אויף לייב ניט געריסן מיט מענטשלאַכע רייץ.

(די לעצטע שורה איז נישט קיין אָרגאַנישע צו די איבעריקע פונם ווערס.)

האַט פעלד זיך געאַטעמט מיט גראַז און מיט בלומען
געשלאַנגען געזאַנגען פון לאַנגע פאַרנאַכטן
און טיילאָד, לבנהיקע ברייטווייטע רוימען
פלעגן זיך שווענקען זיך שפייגלען און טראַכטן.

אַ טיפן סאָציאַלן באַדייט האָט דיִדאַזיקע פּוסטע ערד פאַרן יונגן דיכטער, ער וויל מיט יעדן פיבער פון זיין נשמה אַז זי זאָל צוואַקערט ווערן פון אַרבעטנדע מענטשן, זינגט ער אין זעלבן ליד:

האַבן מענטשן דערוואַסט זיך פון פעלד און פון הימל
האַבן הערצער אַ ברויז געטאן ווילדער און ווילדער
און פעלדער וואָס זענען אין אייביקן דרימל —
צעצינדן, צעאַקערט, צעשרויפט שוין אַצינדער.

און דער גרויסער נס געשעט:

און מענטשן דערפרייטע, און מענטשן צעהיצטע,
פאַרפלאַנצן דאָ טרערן פון פריד און פון לידער,
מיט הענט ניט געוואוינטע, מיט אויגן פאַרשפּיצטע,
צעשענקט מען אויף וועלטן די זאַפטיקע גלידער.

פאַרטראַכט זיך ישראל טרוט וועגן אַזא פּילאָזאָפּישן ענין ווי „אייביקייט“ זינגט ער קאָמפּליצירטער:

איך ווענד מיין בליק צו אייד נאָר נישט געבוירענע,
און ריר אייד אַז מיט גוט, טיפן אויג:

(מיטן גייסטיקן אויג אוראיי.)

פאר מיינע טעג געפייניקטע, פארלוירענע,
דערקויבט מיר אפציען פון אייער זון א סטויג.

ווי אזוי און צוליב וואָס?

באצירן וויל איר דאס פארנאנגענע מיט שפעטער,
כאטש טרוים איז בלוז, ניט מעהר ווי ווייטע שיין.

און מיט מאַדנעם פאַטאַליזם אין זעלבן ליד, וועלכער שטייט
אין ווידערשפרוך מיט זיין סאָציאַלער אַנשוואַונג, אָבער איינדרוקס-
פּול אין דער זעלבער צייט:

איר גלויב נישט מעהר אין שפּיל פון ווייטע גליקן
אומזיסט די האַנט זיך ציט צום שאַרפּן שווערד.
סקאַן דאָר איין ריר פון דר'ערד צערייסן אַלע בריקן
און בלייבן וועט, וואָס בלייבן איז באַשערט..

און אזוי, פון פאַטאַליזם צו רעוואָלוציע איז דער דואַליזם פון
טרוטס נשמה, פון איין זייט רואיקע לירישע בענקשאַפט און נאַטור
באַשרייבונגען, פון דער אַנדערער רעוואָלוציאַנערע חלוצות נישט
אַלעמאַל מיט זאָרג און קינסטלערישקייט אויפגעפאַסט; פון איין זייט
פאַטעטישע אויסרופן, ווען אַפילו אַביסל פּובליציסטיש:

ווי אַ טייד, וואו שייפֿן זיך נרונטלאַזע אַרומען,
שטייסטו אין די ברעגן פון דיין חלוסיקעניגרייד.
וויפיל זענען פון דיין קילן שטראַם, צום צווייטן ברעג דערשוואַמען?
וויפיל, האבן זינד געהייליקט אין דיין טיפקייט, טייד?!

אָדער:

איז שלאַפט זיך די מענטשהייט אַן טאַניקע זאָרגן
מיט חלום באַדעקט זענען ערדישע ווייטן,
עס וואַכט בלוז די נאַטהייט און זאָרגט וועגן מאַרגן
און ערניץ פון מענטשישע אויגן פאַרבאַרגן
הענגט אַ סכנה אויף ווידענע קייטן
וואָס גייסטער פאַרבאַרגענע וועבן און גרייטן...

און פון דער צווייטער זייט גראַפאַמאַנישע דעקלאַמאַציעס ווי:

וואָס מערער גערויש, איז ווייניקער דאָר זינען
נאָד גרויס געשריי אין תּמיד ווייניק טאַטן
איז ניט אומזיסט האַב איר איצט אויסגעפונען
אַז יעדער שטראַל פון זון איז מאַט..

און פיל אַנדערע, „פּראָלעטאַרישע“ פּלאַלערייען אָן וועלכען עס
איז ליטעראַרישן ווערט. ישראל טרוט, וועלכער איז יונג, און האָט
זיכער עפעס וויכטיקס צו זאָגן, דאַרף זיך נעמען אין די הענט אַריין,
זיך דיסציפּלינירן, ליינען די וועלט־דיכטער און שרייבן מיט זאָרג
פאַרן איינציקן וואָרט — פאַר דער איינציקער שורה — וועט ער
זיכער עפעס דערגרייכן.

מים רובי פרידמאן

מים רובי פרידמאן איז א יונגע קאנאדער דיכטער, וועלכע
האָט אָפּט אירע לידער געדרוקט אין „מאָנטרעאל סטאר“. אָבער
פאַר מיר ליגט אַ דיקער מאַנוסקריפט לידער, וועלכער וואַרט אויף
אַ פאַרלעגער. אין ערשטן ליד, ווי אַ פאַרוואָרט, ענטפערט די דיכ-
טערן אויף דער פראגע: אין וואָס ליגט דעם דיכטערס טיפּסטע
צופרידנהייט? און איר לירישער ענטפער איז:

To garner words
Like polished shells,
Clear as the sound
Of crystal bells;
To see why frost
Clings to a tree,
Tracing the lines

In filigree;

To seek where apples
Grow most red,
Where squirrels find
Their winter bed;
How the curved bow
Speeds arrows bent,
There lies the poet's
Deep content.

אַן אַנדרייטונג אַז די וועלט פון דיכטער איז ענג פאַרבונדן מיט
דער נאַטור — גייט זי דערפאַר צו דער נאַטור שטודירן אירע שטיי-
מונגען און געהיימנישן; סאיז מאַגאַט דעצעמבער ביינאַכט און זי
זעט פיל בולטער איידער זי פילט:

Wild the wind and wild the night
Eerie cry of bird in flight
Weird shadows thrown by twisted trees
On sombre copse and lonely leas.

Snowflakes
Are little white dreams
That ascend to Heaven,
Only to drift back to earth.

אָדער:

Swiftly as an arrow
Bent straight from the bow;
Flying down a mountain
Touching plain below.

אָדער:

Tired winter takes his benison
With falling tears of rain
Resisting with a losing strength,
Faint effort to remain.

איך האָב אָבער דאָס געפיל אז אַן אויבנאויפיקייט רעדט פון
די דערמאָנטע לידער. מיר פילן נישט דעם דיכטערס קאָנטאַקט
מיטן ווינטער, נאָר אַ באַשרייבונג פון דער זייט, אַ לייכטע אימ-
פרעסיע באַשריבן אין שיינע אָבער נישט איבערצייגנדע בילדער.

אַביסל וואַרעמער און איבערצייגנדער זענען אַ צאָל זומער
מאָטיוון ווי צום ביישפּיל:

Yellow kittens drowsing
On a white-washed stair
Rows of larkspur flaunting
Beauty everywhere. —

Leafy shadows weaving
On a sunlit wall
And the silver murmur
Of a waterfall.

כאָטש זילבער מורמור פון אַ וואַסערפאַל האָט מען שוין אַ
מיליאָן מאָל געזונגען.

אָדער:

After the storm — the rainbow
After the fog — the sun,
After the dusk — the last bird's call
For day is done.

אָדער דער אמת שיינער מאָטיוו:

A wave came up the rock to woo
Embracing it with lacy arm,
A moment murmured, "I love you"
Then fluttered back in soft alarm.

אָבער די קינסטלערישסטע גרופע לידער זענען אַן צווייפל די

וועלכע זענען אינגאנצן פריי פון ליטערארישקייט און טענדענץ ווי
צום ביישפיל:

Besides the wooded stream the sheep are browsing
The sunset fades and slowly turns to gray,
The purple hills stand humbly in the distance,
Forever patient at the end of day.

אָדער דער וואונדערלאכער סאָנעט, אזוי ליריש, מאַלעריש און
קינסטלעריש:

There is a time for singing when a star
Drops like a silver bird into the night,
When Spring pins trilliums on the breast of May,
Veiling the woods with tremulous green light,
When double rainbows think mere mortals fit
To glimpse their fleeting beauty in the sky
Below, their arches cradled in a pool
Silent and cool where yellow lilies lie;
Or when a ship driven by storm and wind
With blinding salt spray slapping at her side
At last in haven at a quiet port
Forgets awhile the ocean's restless tide.
So there is time for singing when my heart
Finds winged joy that will ere long depart.

אויב מױס פרידמאַן קען זיך דערזינגען צו אַזאַ פיינער שטופע,
מוז זי זיך אויסהיטן פון אַ געוויסער ליטערארישקייט און תכלית־
דיקייט, וועלכע איז כאַראַקטעריסטיש צו פיל פון אירע לידער,
ווייל מיט איר פיינעם ענגלישן שפראַך אוצר און דיכטערישע פעאיי־
קייטן קען זי דערגרייכן צו ראַפינירטער קינסטלערישקייט:

צו פארבינדן מיט מיין פריערדיקן ארטיקל וועגן מ מילערן

אין 1927 איז אין וויניפעג, דערשינען א צווייטער בוך זיינער אונטערן נאָמען „סילוועטן“. א גרויסע צאָל פון די לידער זענען לאַמענטאָציעס וועגן אַנטווישטע ליבעס, טויט, מזל, א. א. וו. סוביעקטיווע שילדערונגען געשריבן אין גרויע, טאג-טעגלאַכע ווער-טער, און האָבן נישט אונטער זיך דאָס וואָס מאַכט פון ווערטער אמתע לידער. זעלטן באַגעגנט מען אין בוך א טייל פון א ליד וואָס ווייזט אז אונטער א געוויסער דיסציפלין, וואָלט מירכי מילער געקענט בעסער שרייבן. אָט איז דער סוף פון זיין ליד, אין דער פרעמד:

אין דער היים זיצט מיין מאַמע ביים פענצטער און וואַרט —
סוועט אפּש זיך יאווען איר זון פון דער פרעמד...
מיין אויסזען באַווייזט זיך אין שטראַליקן ליכט,
דאָס האָט מיר איר דמיון אויף פליגלען געבראַכט.

זי קוקט אויף איר זון מיט פאַרבאָרגענער פּרייד.
אַט נעמט זי זיך גרייטן פאַרשפּרייטן דעם טיש...
דער זון איז געקומען א מידער פון וועג —
זי וויל עפעס זאָגן, פּעלז אויס רייד...

פאַרנעמט מען אַן אויפריכטיקן סענטימענט. אָדער „דו ווייסט“:

דו ווייסט אַודאי אז איר ליג אַ קראַנקער אין מיין בעט.
וואַלסט צוגעקומען כאַטש, דערנאָך אַוועקגיין צוריק...
די אויגן מייע האַלט איר צוגעמאַכט,
און אין מיין בלינדקייט זע איר דיך...
עס איז שוין האַלבע נאַכט,
עס איז שוין אַזוי שפּעט.
די שטיקייט שאַרט זיך און דער זייגער גייט
און בלייבט ניט שטייך.

דאָ איז דאָ אַ ריינער טאָן, ענלאַך צו משה לייב האַלפּערנס אַ מאַטיוו אין זיין פּאָעמע „אין דער פרעמד“. אָדער ווען מען לייענט זיין ליד „אַ ברויול“ (און מען לאָזט אויס די מיטלסטע 4 שורה'ס) דערהערט מען אַן עכטן פּאָלקס-טאָן:

בין וואַנען איר קריג דיינס אַ בריוו,
קוק איר די אויגן מיר אויס.
דאָס האַרץ מיינס איז קראַנק שוין פון וואַרטן.
מיין נייטיק פון בענקשאַפט איז גרויס.

בייטאָג מיט דיין נאָמען אין האַרצן,
דיין בילד אויף די ליפּן ביינאַכט.
עס לויכט מיר צוקאַפּנס מיין בענקשאַפט
עס רוט ניט דאָס ליד מיינס, עס וואַכט.

אָדער זיין ליד „זאָל זיך מיר דוכטן, (אַן די לעצטע 8 שורה'ס) נאָר אַזוי ווי דאָס ליד איז געדרוקט געווען אין די „נאוואַנסן“ אונטער

י. י. סינאלס רעדאקציע, באקומט מען דעם איינדרוק אז מ. מילער
איז א דיכטער, וועלכער האָט וואָס צו זאָגן, נאָר נויטיגט זיך אין
א רעדאקטאָר, וועלכער זאָל נישט דערלאָזן אז אין אַ בוך פון 100
זייטן זאָלן זיך געפינען נאָר אַ פּאָר זאכן וואָס האָבן אַ שטיקל
קינסטלערישן ווערט.

פילים קאהען

פילים קאהען איז געבוירן אין מאַנטרעאל אין 1916 אין האָט
דאָ גראַדואירט אַ מיטלשולע. ווען נאָך זייער יונג (זיבן יאָר אַלט)
האָט די היגע „סטאַר“ אָפגעדרוקט אירם אַ קינדעריש לידל:

How cold and rainy is the day
No time to run no time to play
But only watch the falling rain
Which taps on the window pane.

פריי איבערזעצט:

ווי קאַלט און רעגנדיק איז דער טאָג
קיין צייט צו לויפן און זיך שפּילן
נאָר קוקן ווי דער רעגן פאַלט
און פּייקלט אויף מייןע פענצטער.

אין מיטלשולע זשורנאַל, 1929, זינגט זי וועגן האַרבסט:

The leaves are falling all around
Gorgeously colored to the ground
Yellow, red with touch of green.

און אַביסל שפּעטער זינגט זי וועגן יונגט:

I liken youth unto a river
Whose flowing knows no end
Whose harmony goes on forever,
Rippling down the bend.

אָדער אין זעלבן ליד:

Youth is like a fleeting hour
It comes and goes so fast.

אַלץ מאַטיוון וועלכע (פאַר אַ קינד פון אַרום 14 יאָר), וויין
אָן אויף פּייאיקייט.

אין די שפּעטערדיקע לידער אירע מערקט זיך צופיל טענדענץ.
עפעס זוכט מים קאהען אַ מאַראַל צו יעדן עכטן געפיל צו וועלכן
זי גיט אויסדרוק. זאָל די דיכטערן זיך פון דעם גרויסן חסרון
באַפרייען, אויב זי וויל אַז אירע לידער זאָלן אַ דיכטערישן קיום
האַבן.

Life is a like a book
With every page a year.

איז א פיינער אָנהויב פון אַ ליד, אָכער די ווייטערדיקע שורות
דערפירן צו אַ מאַראַלישן פּראָצעס וואָס האָט מיט דיכטונג גאַרנישט
צו טאָן. דערזעלבער חסרון איז כאַראַקטעריסטיש צו פיל פון אירע
ערנסטע און הומאָריסטישע לידער, סיי די וועלכע זי האָט געדרוקט
אין דער לאַקסאַלער פּרעסע, סיי אין מאַנוסקריפּט. מיט קאָהען איז
ערשט 18 יאָר אַלט און האָט נאָך די מעגלאַכקייט צו לייענען די
קלאַסישע און מאָדערנע דיכטער און זיך קאָנצענטרירן אויף אמתער
קינסטלערישער דיכטונג, ווייל אַ פינטאַלע טאַלאַנט פאַרמאָגט זי.

י צ ח ק פ א ג ל .

יצחק פאָגל איז געבוירן געוואָרן אין פינסק, און איז געקומען קיין קאנאָדע זייער יונג, יולי 1921. ווען נאָך אַ שילער אין די מאָנ-טרעאלער אידישע פּאָלקס שולן האָט ער אָפּגעדרוקט אין די „בלוי-ענדע צווייגלאַך“ 1923 אַ ליד „דער שומר“ וועלכעס האָט אויף אים געצויגן אויפּמערקזאַמקייט. עס איז אַ העראַאישע אָדע פאַר דעם שומר אין גליל וועלכע ענדיקט זיך:

און עס פליט דער דרייסטער שומר
אויף דעם יונגן פלינקן פערד...
נאר די נאכט זעט ווי עס פאלן
העלדן אויף דער גליל ערד.
און מיט פרישע גרינע בערגלאך
איז די גליל ערד באַדעקט
וואו די געזען פון די העלדן
ווערן קיינמאל אפגעמעקט.

אין „פּאָלקס-שול בוך“ 1924 געפינען זיך צוויי לידער זיינע, וועלכע ווייזן אָן אויף פּאָרשריט. אין די מאָנטרעאלער פּאָלקס שולן איז ארץ ישראל זייער שטאַרק אונטערשטראַכן, רופט זיך דאָס אָפּ אין יצחק פּאָגלס ליד:

איך בענק אהין צו יענעם לאַנד
וואו ס'ליגן בערג ביים הימל־ראַנד
איך בענק אהין צום שרון טאַל
וואו ס'מורמלען קוואַלן פון קרישטאָל.
איך בענק אהין וואו עס הערט זיך שטייג
אין לבנה נעכט אַ ליד יליג.
איך בינק אהין וואו אַ שומר וואַכט
ביי לבנה־שיין; אין אַ גליל נאַכט
איך בינק אהין. וואוהין מורח בליט
אַ נייע לאַנד וואו צוקונפט שמידט.

אויסער ציוניסטישע מאָטיוון האָט ער אויך געדרוקט לידער וועגן שטערן, ווינט, נאַטור און אומגעבונג דעסקריפציע, ווי צום ביישפּיל:

האַט די שטאַט שוין; ווי אַ זקנה
צופוסנס פונם הויקערדיקן באַרג גערוט
האַבן אירע קלויסטער צלמים זיך צעשפּילט אין רויטו גאַלט;
און שויבן האבן זיך געטוקט אין קופּערדיקן בלוט.
און גאַסן האבן זיך געשטויבט אין בלויען שטויב
האַט ערגיין אויפגעבלוטטיקט נאָך אַן איינציק גוסס־דיקע שויב.
און קלויסטער גלאַקן האבן פרום צעקלונגען זיך
און אויסגעקלונגען עמיצן אַ לויב.

זיין וויכטיקסטע פּאָעמע אָבער איז אָן צווייפּל „די פישער פון טשאַרנאָוו“ געדרוקט אין „פּאָלקס-שול בוך 1929“ וועלכע איז שטאַרק באַאיינפלוסט פון קולבאַס. ס'א פּאָעמע מיט אַן ענליכן מאָטיוו, און אויך פון א. רייזען! פאַרוואָס האָט יצחק פּאָגל אויפּגעהערט שרייבן? איך האָב דאָס געפיל אַז ער האָט עפעס וואָס קינסטלעריש צו זאָגן. זאָלן די שורות דינען ווי אַ דערמאָנגונג.

ביאגראפישע נאָטיצן

נאָר אַזעלכע וועלכע איד האָב נאָר פיל באַמלאונגען געקענט געפינען.

ראָזע אָפּעלבוים קומט פון פּוילן און איז געקומען קיין קאַנאַדע אין יאָר 1914 ווען 6 יאָר אַלט. איר אידישע דערציאונג האָט זי באַקומען אין די מאָנטרעאַלער אידישע פּאָלקס־שולן. איר ערשט ליד איז געדרוקט געוואָרן אין „מאָנטרעאַל סטאר“ אין 1930, זי האָט שפּעטער זיך געדרוקט אויסער מערערע לידער אין דעם „סטאר“ אויך אין „מאָנטרעאַל גאַזעט“ אין „י. מ. ה. א. קלאַריאָן“ און אין „באָזאַרטס בוך פון היינטיקע דיכטער“.

* * *

וועראַ בלעק, געבוירן אין אַלעקסאַנדראָווסק, אוקראַינאַ, 1904. אויסגעוואַנדערט אין קאַנאַדע מיט אירע עלטערן 4 יאָר שפּעטער. דאָ האָט זי באַקומען איר אַלגעמיינע און מוזיקאַלישע דערציאונג. זי האָט אָנגעפירט אַ קאָלום אין אַ צייטונג „די פיפּלס זשורנאַל“ (ענגליש), און האָט פאַרעפנטלעכט אירע ערשטע לידער אין „מאָנטרעאַל סטאר“, אין פעברואַר 1931.

* * *

פ. מאַטענקאַ געבוירן אין יעקאַטערינעסלאָוו, רוסלאַנד, 1901. געקומען קיין קאַנאַדע אין 1906. דורכגעמאַכט די טאָראַנטאָ פּרין־שולע. זיין ענגלישע דערציאונג האָט אים דערפירט צו דאָקטאָר פילאָזאָפיע. דאָס ערשטע ליד זיינס איז געווען געדרוקט אין דער וואַרהייט, דערנאָך פאַרבאַנד זשורנאַל, „טאָראַנטאָ זשורנאַל“ און זיין ביכל לידער איז אויך דערשינען אין טאָראַנטאָ.

* * *

י. י. סיגאַל¹

געבוירן אין סאַלאַבאָוויץ (1897), פּאָדאָליע. דערצויגן אין קאַרעץ, וואָלין. אַלס אינגל פון 15 יאָר אַריבערגעקומען קיין מאָנטרעאַל, קאַנאַדע. זיך אָנגעהויבן דרוקן אין יאָר 1918. אַרויס־געגעבן אין משך פון דער צייט 5 ביכער לידער. רעדאַקטירט ליטעראַריש־קריטישע זשורנאַלן און זאַמלביכער. מיטגעאַרבעט אין כמעט אַלע ליטעראַרישע אויסגאַבן אין קאַנאַדע און די פאַראַייניקטע שטאַטן, אויך אין איראָפּיאַישע, ישטענדיקער מיטאַרבעטער אין „קענדער אַדלער“.

נחמיה סיגאל געבוירן אין קארעץ — פאדאליע, 1878 (עלטערער ברודער פון דיכטער י. י. סיגאל). אלס דאָרפס-מלמד אָנגעהויבן שרייבן העברייאישע שירים. שפעטער אויסגוואַנדערט קיין קאַנאַדע, שווער געארבעט אין פאַבריק און קראַנק געוואָרן, און געמוזט פאַרלאָזן די פאַבריק — האָט ער אין 1922 אָנגעהויבן שרייבן אידישע לידער אין קאַנאַדער זשורנאַלן און צייטונגען.

* * *

יצחק פּאָגל, געבוירן אין פּינסק, פּאָלעסיע, רוסלאַנד. געקומען קיין קאַנאַדע זייער יונג, יולי 1921. באַקומען זיין אידישע דערציאונג אין מאָנטרעאַלער פּאָלקס-שולן, און אויך אין אידישן לערער סעמינאַר, ניו-יאָרק. אָנגעהויבן דרוקן לידער אין די פּאָלקס-שולן זשורנאַלן.

* * *

רובי פרידמאַן, געבוירן אין שערבּרוק, קוויבעק. איר דערציאונג האָט זי באַקומען אין מאָנטרעאַל. צום ערשטן מאָל זיך געדרוקט אין „מאָנטרעאַל סטאַר“ אין 1929. האָט פאַרטיקן מאַנסקריפּט פון אַ בוך לידער.

* * *

פיליס קאהען איז געבוירן געוואָרן אין מאָנטרעאַל, דעם 6-טן דעצעמבער 1916, און האָט גראַדואירט די „מאָנטרעאַל הייסקול“. אירע ערשטע אַרבעטן האָט זי געדרוקט אין די שול-העפטן און דערנאָך אין דער לאַקאַלער ענגלישער פרעסע.

* * *

א. מ. קליין, געבוירן אין מאָנטרעאַל, פעברואַר 14-טן, 1909. זיין אידישע דערציאונג האָט ער באַקומען אין מאָנטרעאַלער תּלמוד תּורה און פּריוואַטן אונטערריכט. דאָ האָט ער אויך געענדיקט דעם מעדיצינאַל אוניווערזיטעט אַלס אַדוואָקאַט. זיין ערשט ליד איז דער-שינען אין מענאַרא זשורנאַל, 1927. דערנאָך זיך געדרוקט אין פאַרשידענע קאַנאַדער און אַמעריקאַנער זשורנאַלן. האָט פאַרטיקט צום דרוק אַ גרויסן באַנד לידער.

* * *

פאַצענעלנבאָגן אוריה, געבוירן 1885 אין ווילנע, וואו ער האָט באַקומען זיין דערציאונג. אָנגעהויבן זיין ליטעראַרישע טעטיקייט מיט פּאָלקס-מאַטיוון אין די דאָרטיקע צייטונגען אין 1912. געקור-מען אין קאַנאַדע אין 1927 און דאָ אַרויסגעגעבן זיין וויכטיק בוך „דיינאָס“. ער האָט זיך געדרוקט אין די לאַקאַלע צייטונגען און דעראַקטירט די שריפּט „אַנהויב“ אין טאָראָנטאָ.

ר. רויזנבלאט געבוירן אין באסאראביע 1906. איינגעוואנדערט אין קאנאדע ארום 1910. איר אידישע דערציאונג באקומען אין די היגע פרעזשולן און האָט אָנגעהויבן דיכטן אין די שול־העפּטן צווישן 1921-1924. אין 1925 זיך געדרוקט אין דער צוקונפט און אין אַ פּאָר קאנאדער אידישע זשורנאַלן. איר בוך לידער איז דערשינען אין ניו־יאָרק.

* * *

רעניא שולמאַן, געבוירן אין ווין, 1909, וואו זי האָט באקומען איר עלעמענטארע דערציאונג. איינגעוואנדערט אין קאנאדע אין 1920, און ווען נאָך אין מיטל־שולע (1924) האָט זי אָנגעהויבן דרוקן לידער אין „מאָנטרעאַל סטאַר“. שפּעטער האָט זי גדרוקט לידער אין פאַרשיידענע זשורנאַלן און אַרויסגעגעבן איר ערשט ביכל, און לעצטנס אויך פאַרטיק געמאַכט דעם מאַנוסקריפּט פון אַ גרויסן בוך לידער.

* * *

חנה שטיינבערג, געבוירן אין קאַמענעץ, פּאָדאָלסק, אין 1896, וואו זי האָט באקומען איר דערציאונג. האָט איינגעוואנדערט קיין קאנאדע אין 1914 און האָט אָנגעהויבן דרוקן אין היגע זשורנאַלן אין יאָר 1929.

* * *

שלום שמערן געבוירן אין טישעוויץ — לובלינער קרייז, אין 1907, באקומען אַ רעליגיעזע דערציאונג פון זיין טאַטן. דעבי־טירט אין „כעלעמער שטימע“, פּוילן. איינגעוואנדערט אין קאנאדע פעברואַר 1927. געדרוקט ס'ערשטע ביכל „נאָנטקייט“ אין 1929, און זיך באַטייליקט אין פיל קאנאדער, פאַרייניקטע־שטאַטן, רומענישע און פּוילישע זשורנאַלן.

* * *

א. ש. שקאַלינסקאָו געבוירן אין כיימעץ, מינסקער גובערניע, אין 1896, פיל געליטן און אַרומגעוואנדערט און דערנאָך געקומען קיין קאנאדע. 1921 אָנגעהויבן דרוקן לידער אין י. י. סינאַלסק „ניואַנסן“ און ווינער „קריטיק“. דערנאָך מיטרעדאַקטירט און אַליין רעדאַקטירט אַ פּאָר זשורנאַלן און געדרוקט לידער אין פיל קאנאדער זשורנאַלן און צייטונגען. אין בוך פאַרם פאַרעפנטלאַכט „פאַר אַ ברענענדיקע זון“, לידער, אין 1921, און „לידער“ אין 1926.

א דערקלערונג פון מחבר

איך האָב פריי איבערזעצט אויף אידיש די מערסטע ענגלישע לידער־ציטאַטן, מיטן אויסנאַם פון די ציטאַטן פון אייניקע ענגליש־אידישע דיכטער, וועלכע איך האָב נישט געקענט געהעריק איבערזעצן. בעט איך אַנטשולדיקונג.

איך בעט אויך אַנטשולדיקונג פאַר די דרוק־פּעלערן, וועלכע האָבן זיך אין בוך אַריינגעכאַפּט, כאַטש איך האָב זיך באַמיט זיי אויסצומיידן. עס באַווייזט נאָר אַז איך בין ניט קיין קוואַליפֿיציר־טער קאַרעקטאָר!

מיט דרך־ארץ,

ח. מ. קייזערמאַן.

א י נ ה א ל ט :

זייט	זייט
101	א ווארט פון י. י. סינגל — 5
104	פארווארט פון
109	ת. מ. קייזערמאן-וויטאל — 9
113	פסח מאטענקא — 13
116	ה. הירש — 14
121	יחזקאל א. בראנשטיין — 15
129	מרדכי מילער — 16
141	מרדכי מילער (פארטועצונג) — 213
149	זאמלבוך „קאנאדע“ — 18
153	ש. נעפאם — 21
156	י. י. סינגל — 27
160	א. ש. שקאלניקאוו — 53
167	אסתר סינאל — 61
177	זשורנאל „רויערד“ — 65
185	שלמה האלפערן — 69
191	ל. ראזענבערג — 69
194	ל. בערקאוויטש — 69
199	ש. שניידער — 70
200	אשר רויון — 71
202	מאנאטשריפט „ניואנסן“ — 73
205	אירא מאזע — 76
208	זאמלבוך „באגיןען“ — 88
210	נהמיה סינגל — 89
215	א. ל. סעלצער — 91
217	בנימין קאץ — 98
218	גרשון פאמעראניץ — 96
	ש. פערל — 101
	מ. סענגל — 104
	הרב יהודה לייב זלאטניק — 109
	חנה שטיינבערג — 113
	מירל ערדבערג-שאטאן — 116
	יודיקא — 121
	נ. י. גאטליב — 129
	שלום שטערן — 141
	א. קאצענעלנבויגן — 149
	יעקב זיפער — 153
	מרדכי יאפע — 156
	היימאן עדלשטיין — 160
	אברהם מ. קליין — 167
	פרידא מייראן — 177
	רעינא לעאנארא שולמאן — 185
	ווערא בלעק — 191
	ראזע אפעלבוים — 194
	מארים זינגער — 199
	מ. קרייצער — 200
	שולמית באראדענסקי — 202
	נעמי לענין — 205
	ישראל טרוט — 208
	רובי פרידמאן — 210
	פלייס קאהען — 215
	יצחק פאנגל — 217
	ביאגראפישע נאטיצן — 218